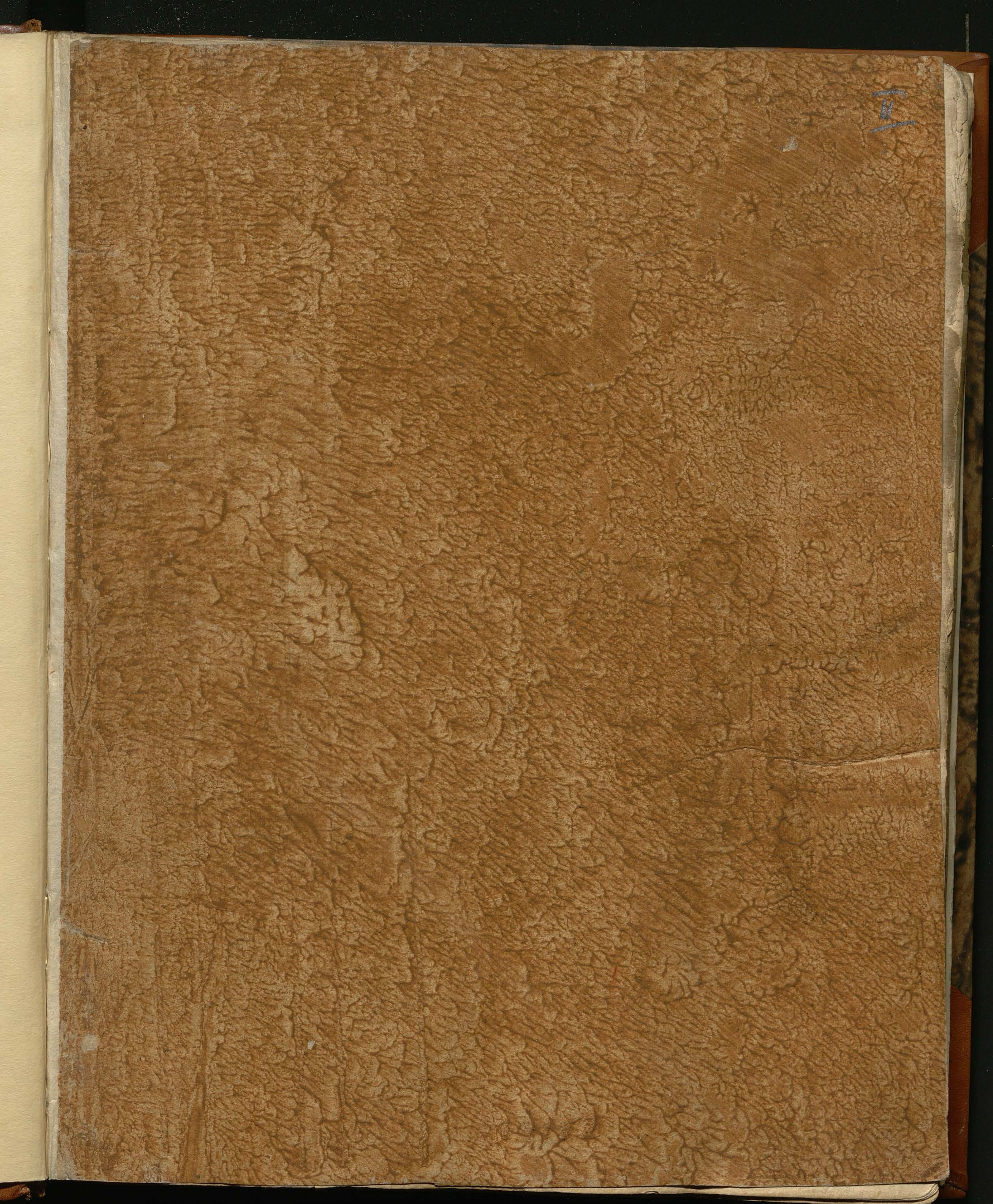

Oprawił zakład introligatorski Robert Jahoda w r. 1934.
Okładek dawnej oprawy użyto jako kart ochronnych.

II

644.

N. Inv. 644.

Johannis Somerfelt sum

d[e] p[rim]o [causa] pri[nci]p[i]o

Incipit liber de causis et processu universitatis a causa prima per fratrem Albertum de ordine predicatorum editus. Cuius primus liber continet proprietates prime cause et eorum que a prima causa procedunt. Continentur primo de opinionibus antiquorum que dicte sunt. Capitulum primum de opinione Epicureorum.

Difficultates que sunt circa totum entis principia ut quique tangere cupientes a prioribus philosophantibus videlicet incipiendum esse primum de primo et omnium principio. Videre universa tradidisse Epicureos, Stoicos et precipue Epicurum, qui dixit omnia vana esse et omnia principia ad modum voluit corporis que corporum principium addiderunt, unde motum quod tunc non nisi in materia contemplabatur, primum principium dicebat esse materiam. Formas nihil esse dicebat nisi quosdam modos materie resultantes ex ordine et compositione partium materie. Ex his enim dicebat causari figuras et configurationes motus. Ex motibus autem vegetationis sensibilis et vitalis vivere. Et ulterius in corporibus calidis et frigidis siccis et humidis. Calidum quidem ex acutis eo quod incisivum esse dicitur per acutos angulos compositum et penetrans per rotunda que volubilitate motum non retinent. Dicunt autem dixerunt quod historie ex acutis, ebetibus autem complexiones esse acutos ita ut bene sentiat et male recipiat. Et hoc modo celi et elementorum omnium ponebat generationem. Materiam autem primam omnium dicebat esse primum sive compositum sive incompositum. Formam vero esse dicebat de substantia rei non sed consultationem quandam ex diversitate situs et ordine partium et toto secundum diversitatem figurare in primis principiis indivisibilibus componentibus omnia. Et hanc opinionem tamen sequentium est alter quod et intellectum dicebat esse in corpore speciem ex complexione corporis et compositione resultante. Hunc etiam ex subtilissimis et rotundis et vacuis componebat intellectum ut diu perceret ex subtilissimis ut omnibus mobilibus mobilior esset. Ex rotundis ut omni esset comprehensivus. Ex vacuis [illegible] et vacuis et rotundis componebat celum secundum eandem causam. Universum autem quod [illegible] dicebat [illegible] continere omnem [illegible] et compositionibus componi dicebat eadem secundum eandem diversitatem. Vacuum autem et plenum ponebat per [illegible] motus. Dicebat plenum a quo motus est et vacuum ad quod motus est. Motum autem secundum causam et formam preter hoc solum quod causa [illegible] dicebat moventi. [illegible] [illegible] rotundum autem [illegible] id quidem autem quod ab omnibus vacuum est dicebat esse materiam primam et id omnium susceptivum. [illegible] non subtile vacuum est et rotundis subtilius omnium dicebat esse susceptivum secundum intellectum vel naturam. Quod non est rotundis suscipit dicebat esse locum [illegible] non quod ad [illegible] angulum [illegible] [illegible] diametrorum vacuum et materiam esse dicebat corporum et elementorum. Et de principio universitatis principio eminentiori per [illegible] eiusdem [illegible] dicebat esse [illegible] loci et intelligentie et materie eo quod dicebat. [illegible] ab intellectu corpora autem naturalia [illegible] loci et forme resultare [illegible] ex diversa [illegible] compositione [illegible] autem et corpora non dicebat esse [illegible] corporum dispositione. Consistit quod dixerunt [illegible] et [illegible] esse et [illegible] esse [illegible] et [illegible] alia esse dispositiones et accidentia. Sed hoc [illegible] duabus rationibus. Quarum una quod [illegible] et non est [illegible] ex [illegible] omnium autem que sunt in [illegible] plurimis est ab uno principio indivisibili. Deus ergo et [illegible] et materia ab uno sunt principio indivisibili secundum [illegible]. Prima autem [illegible] non sunt in [illegible] quod omnia alia sunt non potest esse [illegible] prima [illegible] [illegible]. Hoc autem [illegible].

[Left margin, beside "Epicurus ... qui dixit":] d[e] [illegible] Epicu[rus]

[Left margin:] unde motus

[Left margin, near foot of column:] d[i]ci[illegible]

[Right margin, beside "Vacuum autem et plenum":] [illegible] vacu[u]m plenum

[Right margin:] dicebat materiam prima esse va[cuum]

[Right margin:] noym [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6 / Noy intellectum vel [illegible] opus Xenophanis

Nam esse primum omnium:

prima pura scripsi dicit

- mē illi n. it substat et ipsa substat omnibus
- alijs primum ergo essentiale omni corpori q̄ sunt
- in subā est mā. Deus ergo q̄ omnibus p̄bz
- vī substādi p̄ sua diffinit. mā ee vī.
- Noys nō q̄ q̄ribus substat p̄bet ee eis et
- subsistē ī se p̄ mā sbā est. Opes n. intel
- ligibles nullū hñt ee nisi in intellectu Et

Teofrastus dixit in errorem

- hec p̄o theofrastus dixit ī errorē ut dicit
- eamus post corruptionē mē et intelligencia Ca
- vaco fuit q̄ dicebat deus noys et mā
- vnum est: roe subiecti seu substādi vniquodque horum n.
- omnibus substat: sed vniquodque in alio ratiōne
- in roe principij: vniquodque n. illorum vel ē
- primum omnium Omnia n. nalia et opus dīna
- sunt et opus intellectus et creata sunt p̄ma
- Sic hec tria sunt in mō p̄ndi. Sed bz
- n. illorum p̄nat p̄ scām et nō p̄ causis Nec

Ubi idem

- inueniuntur dīa illorum q̄ dicit ipse aut est
- q̄ nō dat dīam. hec tn̄ n. sunt simplicissima n. sit p̄ scām vna ratione p̄uy hīn
- tia et eiusdem mō p̄ndi. Cap. xiij
- de dicta postatis mȳbacione.

Vide hec xenophanis lege de q̄stez. 8. p̄mi in c̄ te folio 14

- It aut error fuale destemit Motu
- n. nō est n. in aliquo monte et aliquo
- moto Vnit n. monte et iste moti
- sunt et proprie iste monte vlē et moti vl
- vlnus n. monti: ex hoc p̄ficit q̄ ē p̄fectio

p̄fectio monentis

- disposito agendi ī ad finem q̄d est aliud ē vlt
- mouēs ē p̄ficiūt ī agē: Aliud aut vlt
- possibile est ut ī ipm̄ aliquid agat p̄ q̄d motū

Nota

- finem q̄d ab ipso vlt agere est actus p̄fectus
- p̄fectus aut actus est actus p̄fectio ut p̄batur ē
- in 3o phisicorum Aliq aut vlt moti radiat
- in pona recipiendi ab eo moto. Et iō ee
- vlt motum imperfectissimum ē p̄ q̄d motu eius
- est actus imperfectus Dubitāt ergo dicit vlt mo
- uens et vlt motum Nec ab vno p̄ō per
- esse eius plures p̄nt Mā aut p̄a vlt motum

quā ī fov. nō fluunt ab vno ceuli pūo hor ad eis sidunē

- est Nō pt̄ ergo ee eadem fm̄ scām in p̄o monte
- Et q̄ dicit q̄ causa q̄ sunt in vno genere plures est ab eodem cuiuslibet p̄o hoc quod vñ est

solutio sc̄e ronis

- sed de hijs intellē q̄ p̄ vnum modum sunt in genere
- deus aut in nō gñe est Noys aut et mā
- nō p̄ vnum modum sunt in genere sed nec fora
- et mā p̄ vnum modum in genere vno sed p̄ q̄d
- nō sequit̄ q̄ ab eodem [illegible] fluunt ceuli pūo
- sed nec fora et mā ab vno cuiuslibet fluunt pūo
- p̄cipiis sub diuersa roe nō sūt genus
- eiusdem Et q̄ vltimo addit q̄ ideo est
- a quo nō dat dīa. dicendum q̄ valde p̄-

Nota

- fectum est cendum p̄a n. pura dicit scripsi.
- Si n. omne q̄ dat ab eo p̄ aliā a se dicitur
- differre nō dīc cum sit a scriptis dicitur. Oportet
- tet q̄ dīc ee dīa et recē in intellectu
- deus ergo et mā p̄ma scripsi et similis scriptis dicit
- Noys aut dicitur abutroque Noys aut et si
- p̄ma [illegible] mā dicat intellectus omnibus inferius
- q̄ q̄ fictū ē sit et mā p̄a et q̄ nō fluunt
- ab vno et eodem p̄cedū p̄o p̄cipiis in eodem ratione
- cum generat p̄rim et q̄ nō est vna rao sb

+

- stancia q̄ribus intellibus et fōris esselibus ma
- libus Et si hec tria dicunt ee p̄ma est
- cōmoda et nō vni ma rao p̄uy in illis: Ecōtra
- q̄d in deo et mā: plus et peius in deo et
- noys ēcim formae. Cum n. noys q̄d fōris
- et q̄ substant in ipsa nō est n. p̄ luy diuina
- influencia in noys et nō p̄ p̄ma ratione noys
- Quare q̄ fōre sunt in deo ~~et noy~~ p̄ modum
- sunt in ipso Cum noy aut et a noy dicunt
- et recipiunt et hec ēa eiusdem misi vel de
- intellectus noys faciunt intellectum Et q̄ addit q̄
- mō p̄ndi sit idem nō ē vm̄ n. valde ē
- ḡni s. q̄ quelibet istorum p̄ suā scām et nō
- p̄ aliud subsistē facit foras in p̄ndi sti
- moi valde dicit Mā n. facit subsistē

Nota

- p̄ hec q̄d est subiectū Noys aut p̄ hec q̄d
- est locus ideas. Deus aut p̄ hec q̄d est
- constitutiōis eorum in esse Cum aut motum
- nō ē diuiso. mō p̄ncipiandi

dicitur de recepit locus ...

a casu et fortuna dicuntur valde mirabile de
celo ut quod movetur quidam per movetur sicut
celum. Quedam autem non per se sed in per se simi-
liter ut elementa et elementata et homo ut dicit
Averroes quod esse motus est ut celi quod aliquid
ut de esse ut generatorum quod generis esse per quod
etiam dicit philosophus quod motus est a generante per
se vel ab eo quod removet prohibens et secundum
inferius ostendetur. Quando in naturalibus
a nobis iam ostensum est sic. Id autem quod est
de esse vacui concedere sequitur valde ut ... le-
est Vacuum non sit est in loco accidit re-
ceptio autem in eo et intellectus a receptione
loci magnitudinis habet dicitur: loci non receptio non
est ad esse loci in actu Materia autem quod quod
recepit et similiter intellectus per receptionem in actu
sit per formam quam recepit et propter hoc sic dicatur idem
locus ~~locus~~ locus est spere non hic dicitur
Nota bene per receptionem similitudine in loco sed per similitudine
generante simile quod dicitur quod loco generatur
est prior quemadmodum et per se etiam proprie
omnis illuminati locus dicitur visibilis eo quod proprium
constitutivum est lucere in actu sic intellectus
luminis est constitutivum intellectuum Non non constituit
proprium illuminati colores non receptio et simi-
liter esse colore visibilium et fuit visibiles sic Ne-
luminis intellectus intelligibilia constituit non in se ipso
fuit intelligibilia sunt in actu. Ex omnibus go
habemus patet quod epicurus non verum tradidit de
alia ratione dicuntur simile universi esse principio Sicut non est domino alia est
lumen est dicit est alia preter ratione non secundum
ut bene moveatur ad domus ordinatorum ratio
enim dicit est quod bene moveat et principium
constitutivus domus est in domo et non extrinseco
Sic est in universitate principium universitatis
etiam in constitutione et esse et ordine est in
ultimo movente et non in ultimo moto. Epicurus n
nota sit Epicurus supernaturans vel supernaturalis interpretatur. sortitus
autem est hoc nomen eo quod dicitur phantes
principium universi et est ultimo movente
non moto ultimo.

Epicurei fuerunt supernaturantes dicti a communi
plebe quod non nisi de essentia cogitaverunt eo quod
de supernaturalibus ut eis videbatur rebus senten-
tiarunt et de superfluis certaverunt Superflua
non reputabant quare ad vite domestice utili-
tatem non conferebant propter quod in 6to ethicorum
dicit aristoteles de anaxagora et tale. quorum
unus fuit epicurus quod omnes mirabantur
eos tamquam eos admirabiles sanctos et de co-
gnitionibus multa habentes prudentiam. A poste-
rioris autem epicurum sit supernaturantem dicti eo
quod quod contra vel insufficienter probabatur ipsius
ea que in natura apparent et non perfundabant
consentientiam usque ad veritatis inquisitionem
Et quod omnia ad magis conferebant propter hoc
et delectationem que generatur in simile magis ac
summum bonum dixerunt in vita. — Sive posuit voluptatem summum bonum
Capitulum 3m de stoycorum positione de universi esse principio
r Accedes autem quod contra epicurios deducte
sunt. posuerunt quidam contrarios stoycorum
inducere. philosophiam eorum philosophice ... phi-
losophus fuit socrates tamen quod non ... de moribus
scripsit et de inquisitione veritatis et philosophice non
consuevit ideo platonis suppositum tractatum quod
dicta socratis compilat sicut ipse plato in libro
secundo omnis testatus est. Socrates autem sicut quod
quid erat esse videtur et videbatur quod maior pars
intelligentia in rerum perceptu est esse vel esse sicut conversionis
sic est subiectum quod per aliud aliquid simili esse
quod est in actu universitatis principium dixe-
runt esse datorem formarum quod principium agens
est simili ... formam et quod de se ipso
largitur omnes formas absque in virtute
contacti agendo coniuncte posuerunt Cum autem
principium sit agens unicum quod coniunctum principium
agens unice agens esse divinum. Si
non coniunctione agere per actionis agere et non
esset principium. Adiuve autem principium non potest esse coniunctum

Quo p[ri]m[u]m agens for[mar]u[m] et sim[u]l

Composit[um] n[on] educat[ur] ad act[um] nisi p[er] q[uo]d ad p[otenti]a[m]
Oz go q[uod] p[ri]mu[m] agens et formar[um] sit agens
et simplex. exemplo p[ro]bat[ur] nam q[uod] p[ri]m[u]m agens
forma est et act[us] p[ri]m[us] p[ri]m[us] sit for[m]ale p[ro]bat[ur]

p[ri]m[um] p[ri]n[cipiu]m for[ma]le

q[uod] p[er] se ipso largit[ur] formas sic calor sic h[abe]t
in omnib[us] calidis. hac go de causa da=
tores formar[um] posuere in quos p[ri]m[u]s dator
influit formas et p[er] quor[um] ordine for[m]e
descendu[n]t ad ma[teri]am p[ro]pt[er] quod plato dicit
Dij deoru[m] quor[um] p[ate]r opifex q[uo]d ego s[u]m et
de formis post pena[m] subiungit. hor[um]
semi[n]a ego faciam vobis q[uod] tradam vo[bis]
erit par exempli. hinc s[o]l[e]m dicebat sic
s[e] dice[ns] q[uod] s[o]l no[n] esset nisi lux et n[on] a[lia]
lucerna luce a sole largiter lum[en] a so=
le esse[ntia]lis e[ss]e emanatio et lum[en] de=

non n[on] a plato[n]e

bat p[er] ea q[ue] influu[n]t[ur] n[ost]ris ad co[n]stitue[ndum]
colore[m] n[ost]ris in p[ro]fu[n]ditatis corporib[us] p[er] eundem
mod[um] emanatio[n]e[m] ponebant emanatio[n]em e[ss]e

de emanatione for[mar]u[m]

for[m]a[rum] in omnia q[ue] formant[ur]. hec go sunt
vera p[ro]b[us] ponendis e[ss]e formas eas sepa=
ratas esse dixerunt et p[er]petuas sic p[atet] i[n] thi=

d[e] for[m]is separat[is]

meo platonis hac r[ati]o[n]e q[uia] om[n]e quod
s[emper] fit est aliquid h[abe]t factu[m]. Si ac et ille
fa[cien]s factus e[ss]e iret in infinit[um] vel
oportet aliq[ui]d esse in facientib[us] et factis.
Oz go q[uod] factor p[ri]mus no[n] fuit sit factor. go
no[n] fuit p[er]petuus et cu[m] q[ui]d est factor go

etia[m] factor no[n] fat[uus] ca[su]s et fortuna

fatus no[n] casu et fortuna. om[n]e q[uo]d facit
facit ad ratione[m] exe[m]plaris. ex[empl]aris factu[m] factori
factor go cu[m] q[ui]d efficit ad r[ati]o[n]e[m] p[er]petuam
aut ad mutabile[m]. Si ad mutabile[m] seq[ui]t[ur]
q[uod] mutabit[ur] r[ati]o factoris et in i[n]fini=
endo q[uo]d o[mn]i[n]o impossibile est. Cu[m] a si mu=
tabilis r[ati]o[n]e et ipsa fecta et relata ad alia
d[ictu]m q[ui]d est mut[abi]le sic r[ati]o[n]em tot[aliter] i[n] infinit[u]m
p[ro]cedit o[mn]is effugit intellig[entia]. Oz go q[uod] r[ati]o
q[uo]d sit tot[aliter] et q[uo]d constit[uitur] e[ss]e r[ati]o p[er]petua

fore separate sunt i[n] lu[m]i[n]e datoris for[mar]um
fore i[n] ma[teri]a sunt yma[gi]nes co[rr]esponde[n]tes

sic hac igit[ur] r[ati]o[n]e formas posuere p[er]petu= separatar[um]
as et n[on] in[tra] nichil h[ab]e[n]s e[ss]e in ma[teri]a p[er]ce=
tum sic coacti sunt has r[ati]o[n]es separatas
pone[re] et consistere in lu[m]i[n]e datoris for[mar]um
Separati n[on] e[ss]e s[ecundu]m r[ati]o[n]e[m] quod est esse in
lu[m]i[n]e intellig[entie]. haud ac for[ma]r[um] eas que
sunt in ma[teri]a dixerunt esse ymagines vel
co[rr]espondentes ymagines quod si s[un]t imitat[ur]
co[rr]espondentias ac s[ecundu]m p[ro]vinsione[m] i[n] ma[teri]a ab
imitatione co[n]tinue. Separatas ac e[ss]e dix=
erunt q[ui]a q[ui]da[m] ethimagia sive sigilla=
Sigillata n[on] vero a sigillo vel q[uo]d h[ab]et
ad. no[n] recipit et for[ma]m no[n] s[ecundu]m e[ss]e q[uo]d h[ab]et
in sigillo. s[ed] s[ecundu]m e[ss]e q[uo]d in r[ati]o[n]e h[ab]e[re] pote[st]
et hoc mo[do] dicebat fore a p[er]petuis q[uas] a sigil=
lis co[m]pendi procede[n]t[ibus] n[on] sic p[er]petua i[n] mobilia
sic. Mobilia ac ea q[ue] s[un]t sunt. Cu[m] o[mn]ib[us]
boheci[us] v[ide]t[ur] e[ss]e in de co[n]sol[ati]o[n]e p[h]il[osophi]e. O
qui p[er]petua m[u]ndu[m] r[ati]o[n]e gub[er]nas Stelle=
fert conditor orbis et post pau[ca] Tu
cuncta s[u]p[er]no ducis ab exemplo Et
in 2o tercie Operi fortunia dat opifex
suis Cu[m] pe[rtin]e ad immortal[em] quod c[on]stitu=
end[u]m p[ro]ficiens exempli formas op[er]is effigi[an]d[as]
co[n]cepta[m] efficiat silaten[us] r[ati]o[n]e est p[ro]p[ter] q[uo]d
tria gen[er]a forar[um] e[ss]e dixerit s[cilicet] formas
an[te] re[m] in re et post re[m] Et has q[ui]d q[ue]
sunt ante re[m] p[ri]n[cipi]a rer[um] e[ss]e dixere[n]t q[ue]
au[tem] in re et ac re sic p[ri]n[cipi]a et yma=
gines q[ue] v[er]o post re[m] a[n]i[m]al[ia] e[ss]e dicebant
Q[uo]d sunt forme abstracte q[ue] v[er]o d[icuntu]r
a p[h]ari abstrahu[n]t[ur] p[ro]pt[er] quod has dixeru[n]t
a[n]i[m]al[ia] e[ss]e accedit n[on] eis q[uia] n[on] sunt acci=
pi p[er] mutacio[n]e[m] a ma[teri]a. hec igit[ur] sunt 2a
p[ro]b[us] positor[um] corp[orum] Tercia v[er]o p[ro]b[us] sunt
q[uo]d ponebant unus Nulla n[on] forma sigillat[ur]
in ma[teri]a n[on] p[ro]portione mutator[um] q[ui]d sunt p[ri]n[cipi]a
et for[ma]r[um] variantia ad ma[teri]a[m] h[an]c vel illa[m]

n[on] tripliciu[m] for[ma]r[um]

Ante re[m]
in re.
post re[m]

ꝯtin dicebat nūos esse pª

& pōitas mate dēntes ad forē susceptos
& in oi sto pporcō ꝯt mīatore. Cū nō
dix sit nūs mians & mīatꝰ erit oē
dnp̄x pporcio. Oi eē ꝯtenīt qmb core
sit erī aliud & altiꝰ pīm ꝯstit q̄ nūs
mians pīm ē nū mīati p̄ꝰ n. &
pīm ꝯt a quo nō toilit ꝯtua posito n.
nūo mīato pomt ꝯtinēte nūs mi=
mians ꝯt nō ꝯtūa Nūs ḡo omīs nūa
h pīmꝫ ci n. in nūo mīato ꝯstitua
ea q̄ stant ꝯstat nūꝫ core q̄ sint eē
pīm ꝓ quod in pªº aresmetice dicat
Aresmetica eē priore quadriuialibꝰ sciēs
nō sm ꝓ hoc q ad nūm ꝯpparaciō oīa
constituit opifex sed & nāli ꝯtūa q̄ si nō
sit nūs nō erit triangꝰ neqꝫ quadrat
neqꝫ trigona uel quadrata radiacō nec
diatesseron nec diapēte hac igit̄ racōē
mōti nūos dicebat eē pªª Quarta
uō ꝑs poš fuit q pōebat pª ma
thēaticas ꝯpp̄ s. lineas & supficies & corpª
q̄ omīa reducebat ad magīm uel ad
pūd. pūnd dicēs quād ꝯpod ꝯpanit
& magīnd ꝯst ꝯtumilē & hec dicebat
eē mālia Cuiꝰ pospōis & racō ꝯt
q̄ uidebat ꝓ ꝓnd pporcōes eē ī sōs
& sōbꝫ ꝯt s̄ mathēticōs nūos. sed eē
ꝯpom ad figurā q̄ nō ꝑ sm pporcōꝫ
distrectōē accipi ꝓt sīc pꝫ in 2º geometriē
euclid Talis ꝯt pporcō. ī sōs nō sōd
sic sīc fracōis ꝓpetua ꝯpt racōꝫ ꝓpetua
aut racō nō ī ꝯ mātlē ē. Cracio
uō ī malibꝰ sm̄ post cōꝫ in mathicā
& nō ē ālio. Cracio igit̄ ꝯpoe ī mātis
pīm ꝯppōis ē in mābꝰ Quīd n. nā
ꝯstāciud ꝯtꝫ ꝯt & racio magīnis q̄
sūm ꝓ trisecat inutilia sit. ad forē
ꝯstitūcōꝫ. Cuiꝰ aut accipit̄ in ꝓno &

ꝯtūo ꝑducibat oīa ex uno · sm nūm
et mēsurā

& magno nō simpr s̄ ꝑ relacōꝫ ad ꝯtūs
sancte & sōd hoc ḡo uō omīa ꝑducebat
ex uno luꝫ n. datore forme ꝯstit forꝫ
luꝫ in pporcōē collacōis forē ꝯstit nūꝫ
luꝫ uō cūꝫ in pporcōē ꝯpolore ad sūm
rei sōde ꝯstitūit mathicā oīa ḡo ex
uno ꝯstitūit eē sm nūꝫ & mēsurā
hec igit̄ ꝯt stoyce ꝑ eē ꝑtā. Stoy=
core aut̄ nōn uel sanctos cantilenis
uel sōās ipporticibꝰ inuēta. Et racō
nōmis ꝯt q̄ ꝑmi phantes in poema=
tibꝰ ꝑsuadēbꝫ poemata ac lege met=
cantilenarū hebat mōꝫ q̄ magie ad
hoīe sōd cantabāt q̄ eū porticos ī
theatris cantabāt & palestre. ꝑ hoc
eciā in porticibꝰ stātes appellabāt ꝑ
quod ecia dyonisius loqt̄ de theolog
stoyce ꝑ sibꝰ. figmēta ꝯtād theolōica
ad mistica ꝯsēns ꝑ mōꝫ poetice. hec
aut̄ magie plato stoycorū princeps fuit
ꝑ quod sm pīmꝫ pricꝫ uoīat. prīde
nō forma abipsō procedete. Materia
lā aut̄ oīud susceptiua materia
Cap ꝯtm de inp̄bacōē pōis stoyce

a Dimitā ꝑpati theni posicōꝫ stoy=
coꝫ ꝑ sē n. eē motd. uoluit uñ
motd & motꝰ nō eē meꝫ. Oi ḡo ꝑm.
mōnis nullos tāgēs iᵈ quod mouet.
sōd sepat ab eo pāul dūo. nō mouebit
q̄ quod nō tangit nō agit & ꝯsꝫ nō
agit in actu nō induat passos in ulē
ꝯt ḡo ad sōrēd agēns sepatād. Adue id
quod de ꝯpp̄ rei ē. āquīd rei ē s̄ ḡo ūi
michil sit sē ipond nō ꝯpp̄ de eē ūi pīmꝫ
ḡo aquīd ꝯt de ꝯpp̄ ūi ꝯt ḡo ūl ꝯt de
ꝯpp̄ rei Ex quo sequit̄ q nō sit eꝫ ꝯsꝫ
ꝯt eē pīmꝫ nisi forte ꝑ accidēs sīc sigillū
ymaginis q̄ in cera ē ē pīmꝫ Nos ac
ꝯtrium pīmꝫ quod est ꝯpp̄ substāle

S' Farōe nōis
stoicorū

oꝫ' plō uocat
prīcꝫ. oꝫ prolēꝫ
oꝫ materiāꝫ

Adhuc autem eadem sunt principia essendi
et sciendi aliter non ergo res et essentialibus
non constituerentur res. Vare autem arbitrantur
ad intellectum cognoscibilia universalia. Et quoniam
illius causa est et quod impossibile est se ali-
ter habere. Si ergo separata in ultimis sunt ad
constitutionem eorum esse scientie quod in ultima sunt
ad scire ergo non faciendo transferuntur ad ipsa sunt
ad principium eorum ne fiunt alicui ad ita
separata sunt ad principium cognitionis scientie.
Adhuc separatum non iungitur nisi per accidens quod
non est separatum. Hec ergo ponere oportebat
si perfecta debet doctrina Stoycorum et si
plura oportebat ponere principia. Adhuc separa-
tum ut separatum nullum est de esse scientie. Quod autem
nichil est de esse scientie secundum ponentes vel actu
nulla ratione potest esse principium formale. Patet ergo
quod forme separate principium esse non possunt.
Preterea quod numeros ponunt non videtur esse
cum corporeus non quod in factis est et in superioribus
ponitur non in unitate accipitur secundum quod materia-
ta sunt secundum potius secundum quod relata ad
potentias agendi vel patiendi et tangendi
et tactoris per accidens ergo consequuntur. Numerus
Numerus ergo non per se sed per accidens principium est. Ar-
itmeticale est quod dicitur de materiali quod
ab alio non habet corpus quod corporeum est et quod natura-
le est abyle non et forma est quod corporeum
naturale est a fluxu autem puncti per tres dia-
metros ad actum recti anguli se contingentibus
est quod corporeum materiale est accidit ergo corpori
naturali quod corpus materiale sit. Mathematica ergo
principia naturalis corporis esse non possunt et quod multa
talia in principia plura contra Stoycos dicta
sunt hec contra ad dictum auctorem dicendum sufficiat.
Capitulum quintum de positione auicebron in libro
fontis vite.

Vicebron autem in libro qui dicitur fons vite.
Mirabiliter tangit positionem circa principium
universi esse. Tangit enim primo materie et prime
forme investigationem in omnibus prime materie et
prime forme ut dicit capitulo primo. Materie prime vero
proprie subiectum primum esse in se forma tenere per
se existere secundum quod per se existere est idem quod
non in alio existere. Forme autem propria in alio
esse. Actu facit materiam. Ponit materiam habere proprie
esse eius quod est ens sine forma opposite. Ex
hoc enim procedit omnis probatio ostendens prima materia
esse in omnibus tam in intellectualibus quam corpori-
bus quam mixtis ex contrariis et in ea que
quorumquam est ex contrariis planum est. Patet ergo
in ea quod denudata est. Patet. Cum ergo intellectu-
ali substantia sit sicut probatur conatur probare quod prote-
materia invenit in substantia intellectuali sic quod substantia
intellectualis apprehendit et tenet in se formas
omnium comprehendere autem et tenere materie est et ubi
sunt proprietates ibi eadem substantia. Patet ergo quod materia
prima est intellectualibus subiectis et ex hoc dicit
quod materia est in omnibus sicut primum subiectum. Cum
autem unius generis sit materia in omnibus sicut videtur
probatur quod contrariis per dispositionem congruens a uno pro-
cedunt generis esse videtur. Sustinens autem formas
quod est sustinens formam simpliciter. Ad substi-
nens formam corporalem et aliud est sustinens
formam denudatam contractam. Sustinens autem et sub-
danus formam unius materie est in genere in omnibus
quibus et hominibus ergo intellectualibus corporibus et
contracte mixtis unius rationis in genere materia
esse videtur. Adhuc quod materia sustinens nouem
accidentia predicamenta dicuntur non esse prima materia per hoc
quod est quanta subiectum non accidens non est simplex
sed composita ex forma non accidentis est composita
contingens simplicitati et invariabilitati contraria composita
ut dicitur in 6 phisycorum. Compositum autem non
est primum in phisycis scientia. Cum ergo quod autem materia
illa sit alia materia quam sit subiectum forme substantia-
lis tamen omnis autem materia que contracte denudata

Dicit materiam primam esse in omnibus sicut principium formarum.

Forme separate non possunt esse principium

numerus per accidens principium est

Vicebron materia prima

dicta

no hic sbtur p'az varoz me esse an corporitz 2 qnietez
omnia fieri no est n in sufti n pgli

denata est vel coniecte e ma sustinens
aina vel aina qua go an illa e alia
q ipe forie subalis e secund hec ad no
nisi intellectual na est ma Cma go pma
est in intellectuali na Adt aut in eo dispo
io qd e plus fundet & sustinet io qd est
posita se ps in eo vine sentie & intre
intellige n fundant in sentie sentie in
vine & vino in eo Et go ma sustinens
pma no est pma qstat q fundat i aa
poi ho at no pt esse nisi illa q pma
subali fora denata e pma ad foram
qstat ee in intellectuali p q in qre denata
inteua pa go ma in inteua e Adt
pa ma pona e ad omnia ma denata
coniecte no est pona ad omnia No n
est possibilis ad susceptione intelonde vend
go aut mag denatad qute e alia por
ma q no li in inteua ee pt. Adt sed
no est possibilis ad susceptionem qtt nisi
p poam ptibilit & p poam plurq vig
et altea sm ordine poe ipud pt fluit
linea ex puncto & superfies ex linea et cor
pus ex superfie. pona go ptibilt & pms
est an poam susceptione qtte aut go
mag q denata coniecte q ma por e
Et no hec pt in actu in rebz vniusp ee
op q in ma pt q denata subali forma
s forma intellectuale in inteua Adt qn
titas omis ad hm denata e. qn tas go
phibet eo q e ad oia qmune pa aut
ma possibilis e ad omnia. pa go ma qn
titate no e denata Adt pmi agentes
pq actg no e in qtd si pong in pm
simplex susceptibile actoe ma ad denata
qtite qpona e. pt go simplicit pq actg
no est in eo. oz go q aut hac alia pt
q pmud recipiet actud pmi agent hec ab
sm ee no inuenit nisi in inteua Ac
tus n pmi actore huy e inteua con
Actitas ad tiuz denata est
Actitas plz ad oia qnidez
actg pmi motoris huz est

sitiues Adt pmud ages qstat insitud ee
ho est omnid agt susceptibile go actoe pm
nat e infinitud ee qo pe s oid. Omnid at
s no est possile n in inteua. Pm. ad
eid q vot possibis intes. hec n ut dicit
ar lib in 30 de aia Omnid e s. pa go dm
me in inteua est an omem qualet qute
Adt agens ipale no in mete agit in panes
pte vel [illegible] est ma susciens qute e
coniecte. Ma go talis no in mete sonit
po agenti. oz go nale prim pone aut qo
q pm sm ordine nae suscipiat & psideat
actud pm agent hec aut no est n ma
spualis. Talibg go & silibg plurimis paz
mam pbat esse spuale. intellectuali denatad
pma aut forma dep esse pbat p dispo
& explom pa n diuiso sole est i tor vid
ret corporeaz & qstat quod e vnid yeg to
tmens utriq, aforz mebrozud. ut aut
est in gne ens no pt in aqua ppe. oz go
q in corpora pt sed sed ordine pa nt
subalis q sit in gne pri n pma in gne
no est pte aid qntitaz qrnis pt pdm
vel pri in gne no est ut pris oz pbad
in ordie pma in gne ens inteua
pt inteua go sed qposita e pma
ad qposita ex forma & ma est inteua
go ex forma & ma qm e & intellectuali
tas pma e in ordie vnid. Adt. ad pa
ma possibis pt ad omnia. pma est fora
q mie claudit nae possibilite. ut omz
at nae claudit intellectualitas. eo q intel
lectualis sed qprehensiua & qtentiua e omnid
pa go forma intellectualitas e & est au for
ma teli & eld & ordie vniusple forae
& id quod aut e in ordie nae prim e
ad supra qinteua go pe ex pa fora
pricipiat quidep e in celo & in eltis Ta
libg go inqsitodibg inveta pa ma et
intellectualitas in ordine rez pa
2 pma for
Ex intelltua ergo sicut ex pa for
pricipiat 2 qd est in celo et elet

d unitate me spuat
d pa for
intellige pa pba qta est
me
aut forus possitez

d mata corporitt

yma for(m)a · s(ed) dicet adinueniendu(m) p(ri)m(u)m agens
dicens q(uod) (et) vnu(m) est p(r)imu(m) agens simplicis
s(ecundu)m esse (et) in fine simplicit(at)e. q(uod) a(utem) in fine
simplicit(at)e est (con)ueni(en)s sit ip(s)e agens in actio
ei(us) no(n) de(ter)minat(ur) ad ad · n(on) mente ago-
de(ter)minans a(utem) id dicit esse volu(n)tate. volu(n)=
tas n(on) inclinatio est ad volitu(m) (et) hoc
dicit agens p(r)imu(m) in actio(n)e de(ter)minari ad
ma(teri)a(m) p(r)ima(m) ut induat ei p(r)imu(m) actu(m)
q(uod) in lumine intelle(ctu)ale e(st). Multifor(m)e a(utem) s(ecundu)m
intent(i)one(m) dispositi(on)e (et) q(uan)t(itat)e (et) p(ri)o p(ro)cedit
id quod h(abe)t q(ua)l(ita)te. Ma(teri)a n(on) p(r)ima ut d(icitu)r
sine motu act(um) p(r)i(mu)m suscipit. vbi a(utem) sine
motu susceptibilis no(n) e(st) p(ro)p(ter) eo q(uod) est a
p(r)imo p(ri)o distancia id dicit p(ro)p(ter)ea esse
ad motu(m) (et) a(utem) motu(m) no(n) possit n(on) (con)tinu(um)
ex hoc dicit p(ro)duci q(ua)nt(itat)e. Cu(m) a(utem) (con)tinuu(m)
ex hoc q(uod) (con)tinuu(m) e(st) no(n) sit p(o)t(enti)a ad for(m)a(m)
incipit (ut dicit) for(m)a(rum) (con)mutabilitas ita
q(uod) vnu(m) p(o)t(enti)a est ad for(m)a(m) aliq(ua)m (et) ibi ut
dicit incipit for(m)a(rum) (con)trarietas (et) hoc ex
vno simplici p(er) volu(n)tate(m) (con)uersi d(icitu)r pro-
creari. Intellectualia a(utem) p(ro)p(ter) simplicitate(m) pe-
netrare om(n)ia (et) tr(ansi)te a(utem) de(ter)minata (con)tinua
q(uia) o(mn)ia s(un)t locu(m) ... (con)iuncte no(n) de(ter)mina-
ta moll(i)a ad locu(m) vnu(m) ... (com)pleri (et)
p(er)fici (et) de(ter)minare p(ri)me ma(teri)e possit(ur). ...
n(on) forma q(ue) s(im)pl(ic)it(er) in archetipo e(st) in mo-
tore p(ri)mo. e(st) s(im)pl(ic)it(er) in p(o)t(enti)a in ma(teri)a p(ri)ma (et) s(im)pl(ic)it(er)
in subiecto p(er)ficiente ea(m) in esse ...
(con)t(ra) q(uod) o(mn)es for(m)e simi(li)tes s(un)t ex (com)paratio(n)e
ad eande(m) p(ri)mam (et) ad simi(li)tes s(ecundu)m (et) ip(s)i
et n(atur)ali (con)cordia (con)sistentes (et) no(n) s(un)t (con)pote-
nt s(ecundu)m q(uod) in s(ub)i(ect)o s(un)t. q(uod) s(ic) s(unt) ... esse
simi(li)tes ... ut informis intent(i)one (et) q(uo)d
(com)positio e(st) s(ub)iectu(m) s(im)pl(ic)it(er) (et) q(ua)nt(itat)e accipiunt
(et) (con)ponu(n)t ... q(uod) in a(n)i(m)a ...
mundi medicus dicit ... q(uod) om(n)e (con)tinu(um)
ex vnius (com)po(situm) q(uod) for(m)e relate ad simi(li)tes
subs(tancia)s ... relate a(utem) ad s(ub)iectu(m) ...

Margin notes (left column): actio p(rim)i de(termin)at(ur) volu(n)te — actu(m) p(ri)mi suscipit ma(teri)a sine motu — vbi incipit for(m)a(rum) (con)mutabilitas — (con)trarietas — no — o(mn)es for(m)e simi(les) s(un)t

intellectualia p(ro)p(ter) simplicitate(m) penetrare omnia
o(mn)es for(me) q(ue) s(un)t i(n) archetipo e(st) motori p(ri)mo est sicut in
p(o)t(enti)a i(n) ma(teri)a

Iste (con)t(ra) cu(m) platone vide q(uo)mo(do) (con)q(uo)d dicit

triplicitate sicut vnu(m) p(ri)mi simpl(ic)e in duo (con)g(re)g(a)t
p(ro)p(ter) q(uod) q(uo)d h(abe)t in ma(teri)a (et) nullo p(ro)ducit(ur) i(n)
multiplicit(at)e p(er) ad(dition)e(m) (et) b(re)vi(ationem) ad ... de(termin)a=
tione(m) (et) p(er) resolutione(m) d(icitu)r hoc mo(do) multiplicitate
redimi ad simplicit(at)e. hoc a(utem) mo(do) p(ri)ncipi vni-
u(er)si q(uod) in o(mn)ib(us) s(ecundu)m cu(m) platone conuenit=
n(on) ite(m) vo(lun)tate dic(tu)m s(ed) plato dic(it) p(ri)mu(m) esse per
intellectuale(m) datore(m) (et) p(re)ceptu(m) s(ecundu)m hoc n(on)
ma(teri)a (con)uenit(ur) o(mn)i(um) est ut dicit plato et
agens p(ri)mu(m) sine for(m)e p(r)im(us) no(n) e(st) n(isi) p(er)
intelle(ctu)m ut dicit plato. o(mn)ia p(er)intellectu=
ale lu(m)e(n) for(m)at(ur) (et) act(us) p(r)im(us) no(n) e(st) n(isi)
verbu(m) intellect(us) influens p(r)i(m)e ma(teri)e p(ro)p(ter) q(uod)
ip(s)a in effectu efficit(ur) (et) in esse (con)stituit(ur)

Cap(itulum) 6. de inchoacione formaru(m) ...

Et aut(em) opinio p(er)ipateticis no(n) placuit
p(ro)p(ter) q(ua)tuor rac(i)o(n)es potissimas. Quarum p(ri)ma
est q(uod) impossibile est. Non enim d(icitu)r vnde or-
tu(m) h(abe)t ma(teri)a q(uod) (con)ueni(en)s p(er) generacione(m) (et) corrup=
tione(m) no(n) p(ro)ducit(ur) in esse. s(ed) aliq(uo) mo(do)
h(abe)t esse (et) sic uel erit p(r)imu(m) uel (con)p(r)imo-
p(r)imu(m) a(utem) esse no(n) p(otes)t q(uia) ab esse desistit
(et) q(uod) ab esse desistit nullo p(otes)t esse p(r)imu(m)
Si a(utem) est (con)p(r)imo no(n) p(otes)t esse n(isi) a
p(r)imo (con)uersi esse p(r)imo. Actus a(utem) p(r)imi
principij (et) (com)plet(us) est (et) (com)pletissimus oportet
ergo q(uod) ma(teri)a (com)pletum q(ui)d esse (et) tu(n)c sequitur
Ventre a(utem) for(m)a(rum) inchoatio(n)e(m) de(termin)at. 2a rac(io)
est q(uod) ma(teri)a p(r)ima incompletissima e(st) o(mn)i(um) ...
ea q(uod) p(o)t(enti)a est ad o(mn)ia n(on) actu ens
(et) q(uod) incompletissimu(m) o(mn)ia suscipit(ur) s(un)t act(us)
p(er)fectissi(m)o absq(ue) hoc q(uod) disponat(ur) ad eum
p(er)ceptus rac(i)o(n)ale est. Cu(m) in 2o de celo (et)
mu(n)do de(termin)atum sit q(uod) p(er)fectissima p(ri)mo p(er)fecta
s(un)t (et) bonitatem ei(us) suscipiunt q(uod) ea q(ue)
distant ab ip(s)o. Tercia rac(io) est q(uia) intelligi
no(n) p(otes)t q(uod) p(o)t(enti)a (con)ueniens ad actu(m) sine mo-
tu p(ro)cedat ad ip(s)um s(ed) ip(s)e mot(us) non
sit n(isi) act(us) (con)tinue in p(o)t(enti)a (con)traria ...
h(abe)o p(er)fect(us) est q(uod) p(ri)ma materia act(u).

Margin notes (right column): act(us) p(ri)m(us) actu(s) p(ri)mi (est) v(er)bo intell(ectu)s — ma(teri)a no(n) e(st) p(ri)mu(m) — na(tur)a(rum)

primi sine motu suscipiat et non de potentia
exeat ad actum. Ista est quod id quod plus
et quo ad plura est in potentia in uno mo-
no tu simul pluribus participat bonitatibus primi
magis autem in potentia est prima materia et ab
actu remotissima. Impossibile est ergo quod uno
motu participat bonitatem primi sine actione
eius quae vocatur primum factum. Ista ratio
est quod contra eundem philosophum est qui dicit primum
agere per voluntatem. Secundum vero non primi est agere per se
et essentiam suam agere. absque eo quod determinet
ipsam ad actionem et si per motum agat iam
non erit primum. Adhuc autem fortissime
ab uno simplici nisi unum obicitur quod ab uno simplici non est nisi unum.
Hoc autem ipse avicenna scribit in epistola
quae est de primo universi esse et ab alpharabio
et avicenna et aliorum suscipitur et ex-
planatur. Hoc autem secundum positionem avicebron dico
quidem quorum neutrum mente alio fluit
et materia prima indivisibile forma sed prima. Materia vero prima forma
non facit esse formam simplicem formam primam
materiam non facit materiam et sic quod prima sit
quod non recipit intellectus. Ad tertium ergo
dicendum est quod voluntas ut voluntas accep-
ta universi esse. Non sit esse principium primum
voluntas vero ut voluntas diversi disponitur
ad volendum diversa. Diversi autem ad agendum
diversa dispositi sunt primum potentia absolute
est. Ad agens per voluntatem autem sic est
ad agens quod est agens per essentiam suam.
Agens igitur quod est primum universi esse non
est agens per voluntatem. Ad agens per id
est agens determinatum actione et hoc non est
primum. Sed vero autem sic agens in certum et determinatum.
Ad actionem agentis per se et per certam acci-
dit ut actio eius determinetur ad hoc vel id
et aut id quod est passionis est actio quae per
se est actio. Actio ergo in primo magis non
voluntas. diversi. disponitur ad
volendum diversa.

actio in primam materiam non est prima

sit esse prima actio. Praeterea quod dicit avi-
cebron de proprietatibus materiae quod sit capax pri-
mae et huius formae et similitudo non sub-
tilis dictum est. necesse enim. Hec vero si conceditur
esse in intentia et in materia corporis dicatur
esse in materia intentia ut vult avicebron
in 3° de anima praeter hoc autem quod corpore est
simile non probatur quod una sit materia corporum materia quae est in multis non est una
quae sit in omnibus illis. Dicitur quod per dispositionem
contingit ab uno non nisi eiusdem gene- omne operat a quo per diversa non sit eiusdem gene-
ris uniformiter operantur ab illo per ... ad ris uniformiter operantur
modum unionationis forma et materia non conve-
ab uno. Quod est simpliciter et si dicitur quod tertia
simplex et dicitur esse composita. Quod non erit
unius rationis in utrisque nec esse eiusdem in
intentia et simpliciter corporum. Hec ad probandum
sunt in spiritibus. Dicitur quod dicit quod materia
persistens sub ea actum non sit prima
non videtur dictum est quod huius ordinis rationis
componentis sit ante compositum non tamen sequitur quod
ordine temporis sit ante ipsum. Si vero ordine
temporis esset ante oporteret quod iam materia compara-
bilis esset illi et alteri vel aliis et omnium
illorum esset una communis materia quorum autem
est una communis materia corporum transmutatio est
adinvicem et sic intentione et terrae transmutationis
esset adinvicem quod valde est absurdum. Ul-
timo quod dicit quod agens simplex non
agit in compositum prima actione non valet pe-
nitus. Iam vero diximus quod actio primi simpliciter
accidit determinari ad hoc vel ad id. Primum
est de se quod aequat se ad omne quod
est. Aliud quod dicit quod agens infinitum
non agit in illo quod est finitum non conside-
rate dictum est. Primum vero agens primum non
sit finitum actione quae videtur aliquo pati-
ente quod totam eius suscipit actionem
sed ex hoc quod est agens non recipit infinitum
quia nulla corporum quae sit potest suscipere eius

primum agens non est finite actione terminatu ~~terminatu~~ in aliquo patiente
nec sic recipit patiens infinitum
nichil dicit cum actionis primi infinitatem
quae est in ipso

Utrum quodlibet suscipit actionem primi

actionem secundum infinitatem eius quod est in ipso. Et ideo
unumquodque suscipit actionem eius secundum modum pos-
sibile sibi et hoc est quod dicit aristoteles quod
actus activorum sunt in patientibus secundum modum
patientium et non secundum modum agentium. Ratio
est de eo quod dicit quod agens universale non agit
in plures patientes actione universali agente
accidit ut particulariter est esse plures sicut re-
ceptaculo plus accidit ut ad primum vel cor-
pus tantum plures debetur esse huius
coloris. Propterea non eadem est aptitudine suscep-
tibilitatis et intellectualitate corporalitate et quantitate
sicut non quantitatur neque est susceptibile intellectualitate
corporalitatis. Ponam talis susceptionis non erit
unius rationis et ideo rationis diversitas oportet
quod non a primo uno sed a diversis causatur. Ideo
autem diversa non ab uno primo simpliciter causantur.
Nec tamen ab una simili una nec tamen
prius ab una simplici forma. Ergo quod a
nulla causatur. Deinde ergo antecedens omnino est
intelligendum. Si non dicatur quod ideo sunt distan-
tia a primo a ... et b ... quantum quod sunt
illos distantie gradus et redibit idem in infinitum
his et similibus rationibus possunt antecedentia
infinitum esse videtur. Capitulum 4tum quod
necesse est unum primum esse in ordine causarum.

a Deprobandum est unum secundum primum in ordine
genere causae quantum melius vel prius tamen via
est potissima scilicet quod in ordine generis causae et etiam
eadem modo inveniuntur mediorum oppositum ex extremis
unde et invenimus media simplicia. In ordine ergo
generis causae inveniuntur quod est ... et causatum. Unde
est ergo invenimus quod est causatum tantum et quod est cau-
tum sicut probat aristoteles in libro phisicorum quod
sicut in genere motorum et moventium invenitur
movens et motum unde et invenimus movens
tantum et motum tantum et movens tantum est primum
et motum tantum est ultimum. Sicut non dicitur quod
infinita sunt media moventia et mota sicut
transitiva et talia constat quod quodlibet illorum

est oppositum ex oppositis extremitatibus movens et
moti sine virtute et tamen omnes ad oppositum
complent in comparatione. Causatum ergo causatum quod
in eo quod causatum est ut causans et medium quod
post se est ut causatum. Infinita ergo causarum secundum
principium et finem mediorum ponitur quod infinitum secundum
principium complent in eo quod est causa secundum
principium quod est omnino impossibile. Infinitum vero secundum
principium non habet principium ... contradictionem opposita simul
vera quod habet principium et non habet principium
et ... contradictionem ex parte finis complent vero
... causatum in ... post se secundum finem et causatum
infinitum sit secundum finem non habet finem sequitur
quod aliquid idem et secundum idem habet finem et non
habet quod omnino est impossibile. Impossibile
ergo est ex quo sequitur sicut quod causans causatum
procedat in infinitum. Si autem aliquis instet
de generatione infecta et infinita ex parte
eius ... de generatione et corruptione et causans
et causatum in infinitum procedere et similiter obici-
at de alteratione caeli infinita. Ideo non videtur
... vero in infinitum non est procedere in generan-
te et genito secundum causas per se sed secundum materiae
dispositionem infinita. Ideo in infinitum dispositio
s... est quantitativa secundum ... generantis et geniti materiae
sicut status est in primo quod est generans tantum et
in ultimo quod est genitum tantum. Sicut in alia
materia talis ex tunc dispositionis talis infinitas
contingit eo quod habet per talem processum
et ... et ideo infinitas est per accidens
et extra non sequitur quod status sit in per se mo-
vente et motore et generabilitate in per se cau-
santium et transitorum. Patet ergo quod in quolibet
genere causae necesse est unum primum esse primum
et necesse est ultimum esse in quo sunt ultimo
principium primum ita quod ultra id non est ... Ideo
de eius virtute. Ideo infiniti nec est ultimo
agere vel patiendi nec actio. Si non dicatur
quod virtute ... ultimo deviate sicut aliqui
transalicae ... quod in illa ... terminatur

Utrum causatio procedat in infinitum
de infinitate alterationis caeli
infiniti non est actio

sit et declaratio positio autem erat quod esset infinitum.
Sit primo dicendum quod accipiendo sic in omnibus causis sit opera-
tio alicuius actus declarati sequitur illum quod in actu
declaratus est et finitus esse istum consequitur quod iste
modus sit finitus quod peremptum est absolutum Causa
ergo causatio si abibit in infinitum neque virtute
habebit neque actum. Sed at nam virtute neque ac-
tione sic neque causis est neque causato. Causa ergo
causatio si abibit in infinitum nec causa erit
nec causato. Dicit in omnibus diffinitio dicitur per causam
si est bona si causa causato abyt in infinitum
sequitur quod nec diffiniat nec diffiniatur. Cum autem
diffinitio ex fine diffinitur dicendum est quod fine
non sic et si diffinitur ex fine quod accipit diffinitio
finis et sicut modo. Dicendum autem erat quod ab
ibat in infinitum. Videtur si causa causato abiret
in infinitum nec terminaret nec terminaretur. Sed
non terminat. exponendo autem quod intellectus est virtute
sic terminari. Probatio autem esse prima non esset. [in margin: finis]
Sed non terminatur a posteriori accipit finem compositum
autem sunt prima non esset. Sed non terminatur quod talia
media quae sunt recta et contraria praesentie de-
terminantur sicut si a determinatur per b et b per a
sequitur quod idem erit prius et posterius. Exemplo a
determinans prius est b determinato a
non determinato per b posterius est a. Ergo prius et
posterius est a ad b et ad se ipsum idem sicut si
a sit diffiniens b sit diffinitum per b. Dicit
autem omne quod fluit ab alio in alio unum
est quod plurium primum habeat aliquid sine primum
vel in aliquid deveniet ad hoc vel idem est quod
quod virtute sua causati capiat a primo virtus
ac causati in omnibus causis vel alio ab uno
fluit in aliud secundum ordinem unde est ergo quod
plurium primum creat primum vel in aliquid deveniet
in hoc vel idem causa vel causato ceterum ubicumque
est finis ibi est principium. Omne ad quod
vel ad quod sive intellectus acceptus determinatum
est cum ad quodlibet determinate acceptum in ipso
in infinita sunt. Sed non dicitur quod infinita
ubicumque finis ubi principium

ipsam causam sequitur quod infinitum esset finitum.
Sed ad plures causas non devenit adhuc vel
ad sequitur quod hoc vel idem nec causa nec causato
est. Sed ergo causa causato abibit in infinitum
sequitur quod causa causato nec causa est nec causato
hoc non est secundum omnem ordinem unde ergo quod
in genere efficientis aliquid sit efficiens causa quod
est primum aliquid efficiens tamen quod est ultimum vel
efficiens et efficiendum quod est medium. Et sic in
genere cause finalis unde est quod aliquid sit quod
est finis tantum et aliquid finitum tamen et aliquid
medium quod sit finis et finitum. Et sic
in genere cause finalis aliquid erit finis tantum
et ad medium aliud refertur aliquid finitum
tamen quod ad omnia alia referuntur. Et non
consequitur ultimum finis et aliquid finis et si
medium finis aliquid quod includit primum finale et
per quod quod refertur ad aliud quod per primum includitur
ut medium est de medio aliquid non est primum propter
omnium naturam scilicet aliquid ad et scilicet et
alio declaratum. Sed ergo in ordine cause est
sed ergo quod aliquid sit primum efficiens omnium et primum
omnium motor. Capitulum octavum quod est

primum principium dicitur primum principium

Unum est primum dicitur autem quod non et post quod
ad non dicitur primum principium autem quod non ita quod
nichil sit ante ipsum et ipsum est totius presti-
tutum. Omne non quod consideratio sequitur possibile sunt ad
esse et ad non esse. Omne autem quod possibile
est ad esse esse illius dependet ex alio quod
est sibi causa in esse et consideratio non est. Sed
ergo primum principium esset sicut post non esset primum
principium penderet ex alio. Cum autem esse
penderet ex alio ex principio est quod ad ex principio
est primum principium non est ergo primum principium non esset
primum quod ad id quod consideratio est de se non
sit ex hoc patet quod si aliquos sic heret ad
esse consideratio hoc esset per formam ad esse
hoc potentia autem rationem non possit non
in illo quod sic autem sit potentia non ad esse
est ante esse nichil non autem nichil est
potentia ad esse est actu esse

Quare dicatur quod nichil sit primum praedicationis ordinis

mpe nichil. ponatur ergo ad esse radicaliter in ipso
quod est causa esse ipsius. Nichil enim nullius est pars
esse radix vel fundamentum eius ad quod ille est
nulla ponitur est nec alicuius ordo nisi secundum ra-
tionem et comparationem non entis ad ens. Cum ergo
quod sit ens vel esse secundum nec ens
quod est causa ipsum nec esse ab esse in posterioribus
patet quod omne quod est ens est causa esse quod
ex ordine ad nichil. penitus non est. primum principium
non potest dici primum aut quod non est. quod ipsum
post nichil sit. Et secundum praedicationis ordinem sic quod
ipsum ordinis posterius penitus non secundum ante
se quod ad esse se habet vel privative vel
negative. vel secundum ponitur privative quando quod
ex privatione sui esse non praeexistit. Negative non
quod eius esse in quantum negari potest, secundum
ponitur aut quod esse eius in nullo ante se
potest radicari. Perfectissimum ergo est primum
primum omnium esse perfectius et excellentius.
quod primum esse non habent nisi a seipso
et quod esse eius non pendent ex alio et
ex hoc concluditur quod sibi soli esse primo sibi
et essentiale est. Omne enim quod ex alio est
ad esse est et ad quod ergo est quod non animal
sit animal vel homo sit homo. Ideo quod
est per se non est ab alio. Ideo enim equaliter
est habere existere et habere non existere secundum
actum quod omne esse habet in effectu esse non
est sibi sed potius ex principio esse. Ideo habent
esse et esse quod est in effectu. Ideo ergo quod
ab alio est esse et id quod est et esse accidit
ei hoc quod ab alio sic est et id in ipso quod
sit. An est an non est et quid definitionis est
per terminum eius quod est esse. In primo autem principio per hoc
quod esse non est ab alio: esse per se est et quod
causa est nullum habet quod. Et si queratur secundum po-
sitionem quod est et definiri non potest. Ideo enim quod
ipsum est et esse purum unum est. hoc autem alius
probatur. Omne enim verum est autem se dicat
quod sit negative est. ut cum dicitur quod non est
asinus. tamen quia est quod homo est homo

hoc autem et asinus dicitur oppositis statuitur et
autem mutuo se expellunt ab eodem subiecto
cum ergo dico hoc est hoc propter hoc vim est quod
dicitur ibi id quod est de eo quod est et sic
id quod est per se ipsum concernitur ad id quod
est et per non aliquid ad quod ab alio refertur
super ipsum. Patet ergo quod omne quod est id quod
est est a seipso. esse ad suum in effectu si ex
nichilo est a se habere non potest. Si enim a seipso
haberet aut hoc sit ens non esset in potentia ad
esse hoc enim in potentia est hoc quod est et si esse
a se haberet oportet quod hoc in potentia existens
haberet esse in effectu supponitur ergo quod hoc ens
in potentia haberet esse in effectu et ideo esset
in effectu et non esset in effectu quod est impos-
sibile. Ab alio ergo habet esse a seipso autem
quod sit hoc. quod est et per quod esse non est hoc
quod est hoc est quod dicit Boethius in libro de
ebdomadibus Omne quod est habet aliquid preter
id quod ipsum est. esse vero nichil habet ad-
mixtum. Primo autem principio sit esse non potest
eo quod nichil causa ipsum est privative vel negative
vel ponitur. propter quod oportet quod esse suum radi-
catum sit in seipso et sic sit sibi idem esse et
quod est et ideo dicit Boethius et multi
dicunt quomodo non intelligant quod in eo
eo quod est nichil primum ad quod esse et quod est
sed quod est quo est et quod est. In primo autem principio
idem est et ex hoc patet quod ipsum est fons omnis
esse et quod omne esse est a seipso. Esse enim ut
dicitur quod est actus eius quod est. in aliud non
reducitur quod id quod est a quo fluit ut
ad est in quod reduci possit nisi in id cui
idem est esse et quod est. Et per hoc patet quod radix
huius rationis prius sit. quod ipsum non reducitur
in aliquam causam et omnia secundum esse reducuntur in ipsum

Capitulum ix quod primum principium necesse est esse et omnibus tendit

Vimus etiam solum necesse est esse omni-
a tendit. quod enim necesse esse nichil est
dicitur hic tota intellectus ad tres modos
restringitur quia tres modos ultimos reducuntur

In primo. penitus nichil. quod est.
primum fons omnis esse. quod est
omne esse est a seipso

non verba

3a necessitas / necessitas quae rei

in duos terminos ad modum suum quod necessarium dici-
tur secundum ypothesim Sicut cum dicitur si video te
ambulare necesse est te ambulare. Dicitur autem
necessarium tertio sicut luna interposita inter visum nostrum
et solem necesse est solem eclipsari. Tertio dicitur
necessarium rei quod secundum se necessarium est esse. quod in nulla
parte sui est possibile vel contingens. Cum
modi illi reducantur ad necessitatem consequentiae et ad
necessitatem rei necesse ergo esse est secundum rem quod
se necesse est esse. quod nulla potentia secundum
ipsum possibile non esse. Hoc autem solum est quod
ad nichil pendet extra se vel intra se secundum
dependentiam secundum esse. extra se dico sicut ad causam
efficientem formalem materialem et finalem. quod
non secundum esse ad aliquam causam dependet potentia
illa tunc non esse sequitur et ipsum non esse
dandum est. autem quod primum secundum nullam dependentiam
non pendet ad causam ergo extra partem nullam
pendet secundum possibilitatem ad non esse. Intra se
autem dico ~~sicut est modo~~ sicut est in eo quod
secundum partes sive essentiales sive integrales sive
potestativas. Essentiales quae sunt forma et ma-
teria. Integrales quae sunt partes quantitativae. potestativae
quod totum potestativum constat sicut et regnum constitui-
tur de ducatu et potestate principis. perfecti et aliis
potentialibus partibus. et sicut anima constat ve-
getativo sensitivo et rationali. In omnibus enim talibus
totis et composite totum mutat partibus et si po-
natur una pars vel partes vel omnes non esse
sequitur ipsum compositum non esse. Primum est autem
quod primum non est ante se aliquid secundum rem
vel intellectum. Sed autem compositum re vel
intellectu ante se habet componentia. Ex quo sequitur
ipsum simpliciter esse unum in quo nullus par-
tis est numerus. et quod nulli pendet dicitur ad
hoc quod sit suum. ergo quod ipsum tantum necesse sit
esse et impossibile non esse. et quod in nulla
parte comparatione sit possibile esse vel contingens
esse. Adde necesse vel possibile esse non compa-
rantur secundum in eodem quod non possibile est esse
hoc est aliquod possibile est non esse

causa esse / intra se

necesse esse. possibile esse. non comparantur se a po

Quod autem necesse est esse non possibile est non esse
ergo necesse esse et possibile esse non comparantur
secundum in eodem. Primum autem quod necesse est esse quod possibile
est esse. quod nulla causa esse ponitur sed quia
precedat esse suum. Sequitur ergo quod necesse sit
ipsum esse. Adhuc necesse esse et possibile esse
et contingens esse. ordine quae inter se. Patet quod
est a nobis in 8o phisicorum precedit quod id quod
est semper et id quod est vel ens tempore per
destructionem ab eo quod est per esse. per autem
esse est necesse esse semper autem quod vel ens esse
possibile est esse in pluribus vel paucioribus
possibile ergo et contingens tamen ab eo quod
necesse est esse. Contrarium autem est quod primum a
nullo tamen et quod ipsum est fons et causa omnis
esse. ex quo sequitur quod primum tantum necesse est
esse et quod omnia quae sunt post ipsum sunt pos-
sibilia ad esse et aliquos contingentia ad non
esse. propterea sic dicitur primum possibile esse. hoc potentia
ad esse sive possibilitas radicatur in aliquo
quod secundum aliquem modum est cum ipsum. In
eo autem eo in quo est potentia et actus potentia
est cum actu sicut in 3o de physice patet secundum
[illegible]am. Sed causa est quod cum primum non est
potentia ergo sive possibilitas eius non radicatur
in aliquo. sed ergo quod ipsum necesse sit esse omnino
Et non ipsum necesse sit esse sed quod non possibile
erit esse vel contingens. Adde sicut dicitur
non necesse esse sed quod ipsum possibile est non
esse vel secundum intellectum vel secundum rem ponatur
ergo primum non esse quod est tamen et primum
primum tunc idem contrarium est quod nullus causatum
non erit et per quod id quod est causatum
tum non erit. dato ergo quod primum non sit
necesse esse sequitur non esse perpetuum. hoc autem
inconveniens est. Patet ergo quod primum sit necesse esse
omnino et omnino et quod ipsum impossibile sit
non esse et secundum rem et secundum intellectum, quod nullo
sit possibile vel contingens. Capitulum x de
proprietatibus eius quod necesse est esse.

Solum primum necesse esse
alia possibilia ad esse
contingentia ad non esse

Ubi potentia ibi actus (?)

primum necesse esse omnino

Primum necesse sit esse nichil erit
possibile esse vel contingens quia si nichil erit
hoc impossibile est primum non esse

nota xii [illegible] primi

Quod autem sic necesse est esse xii huius probatur con-
sideracionibus difficilimis. Quarum prima est quod primum
nullo modo sit actus nec virtus corporea nec virtus
corporis [illegible] non esse exsistens perdit et per
hoc in diffinitione accidentis subiectum ponitur eo quod
in diffinitione accidentis est subiectum et quia loco differencie
constitutive ponitur in diffinitione eius sicut in 7°
huius probatur. [illegible] virtus autem corporea modo
huius accidentis et actus non corporis actus est et in [illegible]
[illegible] id corpus [illegible] eius subiectum sit
stat patet in calido et frigido et omnibus aliis
qualitatibus que passiones vel passibiles qualitates
dicuntur. Virtus autem corporis est que dicitur complexioni
corporis ut visus auditus et gustus sensus com-
munis [illegible] habet in armonia quadam
est corporis in divisibile et qua destruuntur de-
struitur. Probatum autem est quod primum quod necesse est est
nulli divisibile. Sequitur ergo quod nec actus sit nec virtus
corporea. Nec virtus in corpore. Secunda probatur quod
necesse esse non est corpus. Et hoc duobus [illegible]

Omne corpus divisibile

[illegible] quia omne corpus divisibile est
in partes sive quantitative. Omne autem divisibile in
partes quantitativas vel in partes rei vel intellectus
habet aliquid ante se. Primum autem rei vel intellectus
ante se non habet. Aliis [illegible] omne corpus
compositum est ex forma et yle. Cuius possibile necesse est
esse [illegible] corpus et divisibile. Primum
autem nulli divisibile. Sequitur ergo primum quod necesse
est [illegible] quod a [illegible] et in 8°
physicorum quod ipsum est impartibile et indi-
visibile non habens aliquam magnitudinem. Tercia pro-
batur quod primum quod necesse est esse nec est
forma nec materia eo modo quo formam et materiam dicimus
esse partes compositi. Forma enim non habet esse in effectu
nisi per hoc quod est in materia fundata et sic
adhuc quod sit in effectu indiget materia. [illegible] fun-
dante [illegible] materia in actu non est nisi per formam
et materia dependet a forma secundum id quod est in
actu. Esse pendet ergo materia ad formam et
forma ad materiam. Probatum autem est quod primum non est

et forma dependet a materia quo ad conservacionem et materia a forma quo ad effectum

aliquid
dependenciam ad aliquid. Primum ergo nec forma est nec
materia. Quarta probatur quod primum quod est necesse esse [illegible]
[illegible] et quod ipsum [illegible]
[illegible] quod esse suum pendet ab alio sive ab
alio a quo [illegible]
[illegible] de quo [illegible] est [illegible]
non [illegible] quod in [illegible]
[illegible] sunt equales [illegible]
[illegible]
est [illegible] quod [illegible]
[illegible] de eo ergo [illegible]
[illegible] ergo quod esse suum est [illegible] quod est
[illegible] ab eo quod [illegible] a [illegible]
[illegible] ab eo quod est [illegible]
id quod est [illegible] sibi in esse [illegible] est
[illegible] actum illud quod est esse et [illegible]
[illegible] sit [illegible] ipsum esse in actu [illegible]
[illegible] ergo quod id quod est esse [illegible] sit sibi
in esse quod omnino est impossibile [illegible] in quo
[illegible] est esse sequitur quod ille aliquis accidit
esse et id quod [illegible] est esse est esse non
actus sibi sequitur ergo quod id quod est primum [illegible]
[illegible] actus sibi et [illegible] sibi quod est impos-
sibile [illegible] non dicatur quod esse sibi ipsi est [illegible]
esse sequitur quod idem est [illegible] et [illegible] quod non
capit intellectus. [illegible] ergo quod in primo quod
est necesse esse est idem esse et quod est [illegible]
[illegible] est quod primum quod est necesse esse
non [illegible] ab alio quod sit [illegible] eius secundum
unum modum et [illegible] ab ipso secundum alium modum.
[illegible] si dicatur quod a [illegible] a b et [illegible] b
[illegible] ab a. Ex hoc non sequitur quod ipsum [illegible]
prius [illegible] et posterius [illegible]
non dependet ex illo posterius est eo [illegible]
non [illegible] dependet ex eo prius [illegible] ergo [illegible]
non est [illegible] et posterius [illegible]
quo sequitur quod a nullo [illegible] quod omnia indi-
gent primo, quod ipsum nullo indiget. [illegible]
probatur [illegible] quod primum quod necesse est esse

In primo est idem esse et quod est.
Omnia indiget primo ipsum nullo indiget

In primo non radicatur aliquis vel realis
relacio causatur ab aliquo quare motus
in eo in quo est

nõ pendet ex alio. primum modum quo id de
pendet ex ipso multa non dependet ex ipso
per relacionem adipiscitur ipsum ait a non pedz
et hinc tamen est quod relacio causatur ab aliquo ge
motus in eo in quo est. Cum ait quod entia
per ipsum quantum in esse probale vel actibile
aliquid mutacionis passa sit et relacio
realis radicatur sit in ipso primum ait nil
mutacionis sit pati sequitur ergo nec rela
cionem realem radicari in ipso. Ex quo se
quitur quod destructis omnibus aliis nil peri
tur destruitur in ipso et productis in ee
omnibus aliis nichil perit sit vel generatur
in ipso. Septima proprietas est quod impossibile
est duo esse vel plura quorum utrumque
vel unumquodque sit necesse esse. Hoc ait sic dicere
quod si duo sunt vel plura aut sunt diuo
plura et indistincta alias diversam admittit contra
si dicatur quod eius sunt indistincta tamen diversa
vel divisa sunt tamen unum. Sed quod mut eius
sit unus et sequitur non esse duo vel
plura. Si non dicatur quod distincta sunt duo sequitur
in ipsa quorum unum est quod unum sit vel
duorum vel plurium quod per ipsas diversas quos
dividere conceditur vel non non sit pluribus non
per diversam vel per actus proprium. Per diversam quod
sunt genus in speciem acceptio. Per actus proprium
sic speciem in individuo esse. Ex hoc ul
timus sequitur quod ipsum non sit diffinibile. Cum
non diffinicio ex genere et differentia est vel ex ac
tu et potencia id ergo quod necesse est esse sed
duobus vel pluribus aliis istorum duorum modorum
necesse est ut contrahitur ad esse et secundum esse
pendet ad illud quod in audire est negatur
Cum ineffabilis est quod tamen diversa non consistit
genus hoc ipsum quod est sicut radicale
animal hoc quod est animal tamen confert ei
esse in specie sicut et actus proprium non confert
proprium hoc quod ipsa est tamen confert esse in indivi
duo. In omnibus ergo in deus est multiplicatio

ab eo

per diversam vel per actus proprium. Et quod illud sit
esse ab eo quod ipsum est. Iam ait dictum est quod in
primo quod unum est esse nichil dicit esse
et quod ipsum est impossibile ergo est ibi esse
unum per diversam vel per actus proprium. Octava
proprietas est quod nullum sit designari per se quod
aliquo modo sit esse additum ipsius sed quod
est in ipso est idem cum ipso. Dicitur non quod ali
quomodo designetur quod non sit ipsum quod hoc
est causatum in ipso a seipso vel ab alio sicut
si dicatur sapiens vel bonum sapiencia vel boni
tas si dicatur ab eo quod est et est causata
ab ipso nec vel ab alio sed est a seipso tunc
ipsum idem erit agens et paciens vel aut
est agens vel paciens nisi quomodo ut
secundum aliquid sui sit agens et secundum aliquid sui
sit paciens. Contra ait est quod ipsum nullo
sit compositum et quod in ipso nullus sit motus ergo
hoc modo non potest assignari per aliquid diversum
a se. Si non causatum est ab alio sequitur quod
necesse esse secundum aliquid pendet ex alio quod
in omnibus est impossibile. Nona proprietas
est quod ipsum primum est immutabile et animo
bile nulli vicissitudini subiectum quod sic
probatur. Si non permutetur aut hoc est secundum ubi aut
secundum formam. Secundum ubi non potest esse quod nil
mutatur secundum ubi non corpus. Sed secundum formam
est impossibile mutacio non secundum formam non est
nisi forma post formam et per illa forma
potest designari et specificari hoc quod mutatur
est. quo sit a se diversum Iam non dictum est et
probatum quod primum non est designabile
per aliquid diversum a se impossibile est ergo
quod secundum aliquid permittetur vel quod aliquid
posset pati esse vel in fieri quod id autem
non influit. Decima proprietas est quod a
primo quod est necesse esse immediate non
potest esse nisi unum. Hoc idem id omnes concesserunt
peripatetici. Primus hoc idem negantes theolo
gi non intellexerunt. Quod non codicis sic

Necessarium in primo est idem cum ipso

In primo non est motus

l. influxum

a primo immediate non potest esse
nisi unum

huius non potest facere nisi id quod est unum. Quinto ad hoc est quod primum est unum et idem et causa omnis tantis eo quod est immutabile necesse est ergo quod directe sit ab ipso id unum et idem; nec hoc est contra theologiam. Quia Dionysius dicit quod ea que sunt a primo propter distantiam ab ipso accipiunt diversitatem. Relata autem ad ipsum et in ipsum unum sunt. Et idem philosophi peripatetici concedunt quod a primo propter primum et in medio quod aliquo modo distat ab ipso tota generatur rerum diversitas ut inferius ostendetur. Undecima conclusio est quod sicut necesse esse non dicitur actus vel forma accidens ita nec dicitur substantia nec forma substantialis que est forma rei causa substantie que sunt in genere substantie. Cuius ratio est quod omnis substantia que in genere substantie est aut est ens et aut quod ipsa est. Omnis enim talis substantia composita est et vel est genus generalissimum vel subalternum species vel individuum. Genus autem generalissimum est quod dicitur de hiis que sunt sub genere vel differentia constitutiva materia sicut et id quod ipsum est et id quod esse ipsius sunt ut patet in resolutione eius. Non dicitur substantia est ens non existens in subiecto. Ens enim est quod propter ipsum est ab eo quod quod est non existit esse substantie est si non existit in subiecto propter oppositum eius accipitur ad id quod est existit in subiecto ita quod existit in subiecto convenit accidenti. Accidens enim existit in subiecto ita quod existit in subiecto sibi sit sibi sit causa essendi et aliter esse non habet nisi in subiecto non existit propter quod non est in subiecto sed est propter quodlibet subiecti et impossibile est esse sine subiecto in quo est propter quod et cum dicitur quod subiectum ponitur in diffinitione accidentis et omnibus genus substantie sunt in specie et species in individuo individuum autem prius et maxime substat. Non nec species est causa generis quod sit id quod est nec individuum [illegible] est causa speciei et generis et id virgula quod est esse et aliud quod

de substantia in genere substantie

de generalissimo

non quod subiecto non esse dicitur convenire

est. Iam autem probatum est quod in primo quod necesse est esse idem est esse et quod est ergo nec in genere nec in specie primum substantie nec reducitur per ad genus sicut genus generalissimum quia nec ylem est nec forma sed iam probatum est ergo in nullo genere. Ex quo ulterius sequitur quod ipsum non sit diffinibile. Omnis enim diffinitio ex genere et differentia est vel ex actu et potentia et ex hoc ulterius concluditur quod ipsum sit simplicissimum et purissimum nichil extraneum admixtum habens ad quod ipsum est. Si autem aliquis obiciat quod primum est ens non in subiecto. Ens autem non in subiecto substantia est ergo primum in genere substantie est dicendum quod in subiecto non esse dicitur equivoce de ipso et de aliis. Primum enim dicitur non esse in subiecto quia non in subiecto est nec quod propter quodlibet aliud nec in subiecto est ut accidens. Substantia autem que est in genere substantie primus non dicitur esse in subiecto ut accidens est in subiecto. Sed nec prohibet eam esse in subiecto quantum propter quodlibet aliud est in subiecto patet ergo quod propter hoc quod primum non est ens in subiecto non sequitur ipsum esse in genere substantie. Duodecima conclusio est quod cum primum non sit ab alio necessarium est omnia alia esse ab ipso. Cuius ratio est quod iam probatum est quod id quod necesse est esse non est nisi unum. Omnia ergo alia necesse est esse ab alio et hoc non potest esse nisi in uno quorum modorum. Aut ita scilicet quod unum sit ab alio usque in infinitum aut perveniatur ad unum quod est causa sui et non est ab alio causatum. Aut quod unum sit ab alio et perveniatur ad unum quod causatum sit ab uno causatore prius vel perveniatur ad illud quod necesse est esse. Quod autem in infinitum vadatur iam impossibile est. Si non stat in uno quod non est causatum ab alio et id unum sit aliud ab eo quod est necesse esse sequitur quod duo vel plura necesse est esse quod iam improbatum est. Id enim unum in quo stat nullam habet dependentiam

ad aliud secundum esse sequitur quod duo vel plura necesse est esse. Si autem dicatur quod est causa ab eius causis prioribus sive superioribus, sequitur tunc quod idem prius et posterius est se et prius et posterius priore et posteriore se, quod tamen impossibile est. Ex quibus concluditur quod omnia que sunt in universitate mundi sunt ab eo quod necesse est esse. Et quod ipsum nullo modo est vel posset esse ab alio neque secundum esse neque secundum posse neque secundum id quod est neque secundum intellectum. Et quod omnia alia ab eo sunt eo quod in unoquoque horum aliud est esse et id quod est. Et necesse esse absolute et quod ipsum est fons et origo omnium que sunt. Tamen exemplum est quale possumus invenire proximum ei, exemplum in nullo invenitur sicut si dicamus quod sol non est nisi lux et quod lux est sibi esse et id quod est. Tunc enim omnia lucentia vel illustrata et colorata sunt per hoc quod sol emittit lucem suam in ea. Et si non emittat lucem suam super quodcumque, ipsum nichil esset coloratum vel color et nichil esset illustratum vel lux et nichil esset lucens vel lux in ipso. Ita quod primum quod est necesse esse fontale est ad omnes. Et si ipsum contineat emanacionem esse, nichil esset ens vel esse in toto mundo universitate.

Exemplum de sole

Capitulum xi quare primum dicatur esse primum

Quia vero iam diximus quod primum et ens primum et esse principium et quod necesse est esse, restat ostendere secundum quem modum dicatur esse primum. Primum enim non simpliciter est de tempore dicitur, non primum in tempore quo est tunc dicitur quod aliquid tunc est. Unde quod non est tamen pars perfecti dicitur primum linee cum tamen non sit pars eius. Et sicut caput dicitur primum hominis, si homo erigatur, cum sit pars eius. Et sicut cor dicitur primum generationis corporis cum sit aliqua pars generati corporis. Nullo tamen horum modo dicitur causa primum. Primum autem non dicitur causa principium quod sit aliquid eius tamquam sit primum

xi capitulum

sed dicitur primum secundum quod causa est primum. Causa autem causa secundum quod generans est dicatur. Constat quod causa illa prioribus causis prior est quam nullam causam habet neque secundum esse neque secundum id quod est. Talis autem causa formalis non est, licet non formalis secundum id quod est non habeat causam, tamen secundum esse in effectum causam habet efficientem et secundum quod finitur in eo causam habet materialem. Talis autem causa non est materia vel yle cum materia (?) non nisi secundum id quod est nullam habet causam, tamen secundum esse in effectum causam habet formalem et ut efficiatur in effectum causam habet efficientem et ut moveatur ad effectum causam habet finem. Primum autem primum nullam habet dependentiam ad aliud. Non ergo dicitur principium sicut sequitur quod per ipsum sunt omnia alia et quod ad ipsum et per ipsum movetur omne quod movetur et est omne quod est et agit omne quod agit. Hoc autem esse non potest nisi omnia habeant dependentiam ad ipsum, sicut autem omnia sunt habentia iam probabimus ad primum primum. Primum ergo primum omnium dicitur ut finis et ut in ordine quo sunt omnia habentia ad ipsum. In hoc autem ordine supponuntur omnia existentia in seipsis, non nisi sicut habent ad id ad quod consistit in seipsis. Etc. non sequitur quod primum principium existit primum unum secundum esse virginum (?) corporum. Causa non efficiens est primum est et adsum coniuncta est ei cum ipsa est primum. Alia sunt extra ipsum sicut patet in generato quod facit formas generatori coniuncta est illis. Causa autem est sicut artifex distincta est ab artificiis et causa coniuncta est, necesse est quod causa alia efficiente sit nisi formatio in sui efficiente causa virtute in generante. Patet ergo quod primum non est efficiens ut coniunctum cum eis que fiunt. Cum non omnia sunt quod dependent ad ipsum et emanant ab ipso sicut iam ostensum est, oportet quod primum sit primum efficiens sicut artifex distinctum ab omnibus et nullo ipsorum coniunctum. Causa ergo

Secundo primum est formale

non modo quo primum est primum

dubius. Primum dicatur esse principium. Et si ob-
iciat quis quod primum efficiens est efficiens per formam
et ultimus finis non est desideratus nisi per hoc quod
est forma, et ideo si primum prior est prior ut efficiens
vel finis erit eadem prius ut forma. Dicendum
quod non negamus primum esse formam prout forma cadit
in intentione efficientis et finis. Sed impossibile est
primum prius esse formale prout est forma producta
ab efficiente et existens in materia. Oportet enim depen-
dere illud ad quod omnia non tendunt per prius neces-
sario. Et quod est necessario, sicut ut ideo semper esse per-
batum. Primum ergo existit vere in eo. Primum erit prius
ut artifex. Primum autem reducit vere ad perfectum.
Primum erit prius ut finis propter quod, a quo de
theologis non inquiritur ut prius et finis lau-
datur. Omnia enim ab ipso sunt et propter ipsum et
ad ipsum. Ab ipso enim non propter aliud sunt sed
propter se ipsum eo quod per se ipsum vult quod esse
semper intendat vel quod intellexit per propositum.

Tractatus 2us de scientia primi et de his quae sunt
primi convenientia. Capitulum primum quod primum non est
efficiens corporale sed incorporale, scilicet intellectus qui
est agens universaliter.

Sed non potest esse efficiens per actionem quia
efficiens per actionem non est primum eo quod de
per actionem ad aliquid per se reducitur quod
est per se. Nec potest esse efficiens corpo-
reum sicut in capitulo est. Quod primum non potest esse cor-
pus nec virtus corporea vel virtus in corpore
eo quod omnia ista sine corpore non sunt et ad
rescindere. Erit ergo efficiens per se non potest virtus
corporea vel virtus in corpore. Ex quo sequitur quod
non erit virtus vegetabilis vel sensibilis vel ani-
malis. Omnes enim iste vel sunt virtutes corporee
vel ~~virtutes incorporee~~ vel virtutes corpori
scilicet alligate. Ergo quod sit intellectus. Videatur ergo
an sit intellectus possibilis. Constat enim quod
non sit. Operatio enim sicut intellectus agens
vel an sicut intellectus possibilis. Constat

vita est a principio sicut artifex a artificato

enim quod non sit sicut intellectus adeptus eo quod ille
non semper actu est. Adeptus autem acquisitus adep-
tus sunt non semper in actu est. Sed autem non sit sicut
intellectus contemplativus. Ex hoc patet quod omnis intel-
lectus contemplativus accipiens est per se et extra
indiget a quo accipiat propter quod sicut de-
termine sed semper ubi determinatur. Primum autem
nullius rei est accipiens. Omne enim quod acci-
pit ab alio dependet ad illud secundum modum secundum quem
quod ab eo accipit. Ostensum est ergo quod primum
a nullo dependet. Si non dicitur quod est intel-
lectuale principium sed intellectum operativum vi-
detur quod intellectuale operativum duplex est, sicut per
accidens et per se. Per accidens sicut quod facit
per adeptionem artis et acquisitam arte adipis-
catur prudentiam vel doctrinam non perfectam
quod operatum sicut textor, edificator, me-
dicus. Aliud autem est quod operatur per se,
ipso sicut virtus formativa operatur in semine
propter quod dicitur quod anima est in semine sicut artifex
in artificato. Et hoc est quod sibi ars vel natura
operativa est. Constat autem quod primum non potest
esse primum operatum. Per secundum quod hoc est operativum
compositum et per accidens quod omnia esse in se compos-
sibile est. Nec potest esse operatum ut virtus forma-
tiva quod hec virtus in corpore est. Et sic corpore
intellectus operari potest. Nichil enim est ab ostensum quod
primum virtus in corpore non est. Nec potest esse intel-
lectuale sicut possibilis intellectus intellectualis
est. Ille enim est quo est omnia fieri et ille facere.
Primum autem nullo fieri potest, sed omnia facit et co-
stituit ut iam probatum est. Nec etiam potest dici
quod sit sicut intellectus formalis eo quod omnis intel-
lectus formalis in altero est quod nullo modo potest primo
convenire eo quod omne quod in altero est ad
aliud habet dependentiam. Primum autem non potest habere
dependentiam ad aliud. Erit ergo intellectuale
primum sicut intellectus vel agens quo est omnia
facere et nichil pati vel recipere quod est

sicut sol et ut aus ad mag sistemunt Sol
n. respcu omnia qstatuit visibilia prie
s sol actuatur ut apparuit si sit expers a luce.
Et si aus simplici lumine actus ponitur ee ar-
tificiatum prim et no se sola aliq artifi-
ciis et ponitur esse sed tam n. tertiu est
q pimu est mta esse q ut secudu alia
est ut in subiecto e si id e sibi ee et qd
est et ideo nec participans ut aliquid eo
par est sibi nec contrariu hunc pt ut co
ple sed despcu et p seipm agit ome
quod est Si ud dicitur intellectuale prim
se qstituit q in ipo se effectivo qstit
ome quod e se ome applex qstit in
lume solis et se ome artifile qstit in
lume actus se in effectivo et producte et
ome ee rei emanat ab ipo i. ab qd
est sed n. quod eius est est id quod suppo-
p nome tribet rei esse ane se id p eo
est a se hec no pt sed qz ab emanatoe
eius q est au se et illa no pt ee alia
nisi id e ee et qd et sic e intellectus pri
vel agens qui respcu producit et qstit
et facit ome qd e pp qd dr illustrans
prp alia no illustratus ab aliquo pp qd
etiam ome qd emanat ab ipo pt est
simplex et purus intellectus sic imedte ema-
nat sine p medium et sine p unu medium
sine p plura procul dubio intellectuale
lume qst ab eo n. imedte emanat lux
quod intentia e lux at qd sola naturalis
est illustrans mag emanat ab ipo p
medium unu vel plura Et n. lux ista
intellectuale qstit sola no ee pp qd ul
th sequitur q omnis sola no pfecte de
pauata e a mia et mi appendiciis sine
actibus stabili redit ad suu prim et sim
datur in eo Unusq n. vir in intellectu e
se simplex penitus depuratu ab appendiciis

acceptus tanti unusq vir in lume solis e et
natura perspicui qt et se artificiatu de
nudatu ab actu dicatur q extendit unusq
qt vir in lume actus Notandu at e q dis
ces ab illo e in qd resolvitur se in qsti
tutionis principiu Ex quo g q ome
quod e sine sit p se sine p accns et
sine sit p natura sine p arte Et sine sit
corporeu sine incorporeu resolvitur in
tale lume intellectus agentis et id ad qd
aut se resolvi no posset qstit q primu
effectivo est primus intellectus vel agens Cu
aut dr intellectus vel agens no intel-
ligitur in age se vel agit intentia illus-
trans supp alias intras q no agit vel
simpr sed vel in speciam actionu et pas-
sionu Nec intellr se vel agit intentia
primi vel scdi etc deitatis ordis si intel-
ligitur simpr se intellectus illustrans prp oe
quod e vel au se hoc qd illustrat sic
lumen n. lume causa e essendi oi ei
quod e et p seipm tm e et no e con-
tentu ad aliqd unu genus qdadmodu co
actuatu est lux intentie q e in aliquo
ordine deitato pp qd dr nichil q prim
no est aliqd aliud intellectu dimiore se
et id no inquit a quibusdam theologis tan-
dem tenditur prius ut aus unusq omnio
plena reribus omi eorum q sunt vel ee
punt q omnes in ipo sunt vita et lux Vi-
ta quidem eo q vita e actus ab actu
eo lux at q illustrat et p significatum est
debite et puratur in omibus q sunt Si at
theoro primum principium dicitur ee ut agens
intellectus no ee vult agens eo intellectui
qui est in nobis vel tm aliquo qui i ordine
deitato e Omnis n. intellectus agens
ordinis deitati p illustratus prp se status
agens et pater agens e et no de se

vita

lux

sed secundum id quod est agens et non secundum id quod
est agens sed vel in id quod causa sui est agens
sed potius agit secundum id quod sui est ad
antecedens intellectum et secundum id quod supra se
et in ipsum emanat abinteriora ordinis sue
causa et secundum id quod supra ipsum et in ipsum
emanat abinteriora ordinis sue cause

Capitulum 2m quod primum est vivens et omnis vite principium

Ex his que dicta sunt patet quod primum est vivens
et omnis vite principium. Omne autem intellectuali
operatione operans vivens est primum autem intellectuali
operatione operans est primum ergo primum
vivens est. Quod autem omnis vite principium sit
ex isto patet quod vita non dicitur nisi secundum vegetare
vel sentire vel intelligere. Vivere
autem secundum vegetare et sentire secundum ultimate
est quod virtus corporis est. Virtus autem corporis
primum principium esse non potest. Ad quod vegetare
ergo et sentire non possunt esse primum vite
principium. Ideo primum vite principium non est ante
quod dicuntur vita. Vita autem in intellectivis
dicitur aut sentire et vegetare sensibilia ergo et
vegetativa principium vite non est quod in omnia viventia
primum influunt vitam et ideo vivere sunt in ipsis
vel vivere vel sentire et per eius descendit de
illis quod sit in uno primo quod sit omnium viventium
causa et principium. Hoc non probatum est in principio
2i per se patet. Vivere autem in vegetabilibus sentientibus
et intellectivis vel vivere vel sentire et
positivus dicitur est. Oportet ergo quod sit in uno primo
quod sit causa vite in omnibus viventibus
vite autem principium vivit sicut intellectus. Primum
principium intelligit quod intelligit se intelligere
et sicut sensus primum sentit quod sentit se sentire
et sic vegetativus principium non percipit se vegetare
hoc per accidens est quod perceptionem sue operationis
amittit quod coniuncta sua confunditur
et in ipsis. Vivit ergo vite principium et plus
vivit vita perfecta quod nunquam occidit et hoc
quod mitigatur vel dimittitur aliis sicut quod ipsa
per se et est vita est. Omne autem quod convertitur et
per se activum principium est. Quod convertit actionem illius
in ipsum sit sicut patet in luce que
quod convertit lucidos et coloratos qui per se color
est et quod convertit coloratos et est in omnibus
aliis et intellectus per se totum convertit intelligentias
et sensus sicut sensum quod convertit sensatos
in omnia principaliter sensibilia et vegetativum
principium quod convertit vegetatos in vegetabilibus
et principium vivificativum quod est in corde
animalis per motum cordis totum convertit vivens
in omnia. Sed primum entis principium quod convertit
in omnia effectus. Si autem convertit sicut se convertit
et sicut sentit se convertere. Vivit ergo vite principium
vivit. Cum non ab aliquo mota sit libera
et sic sentit se sibi esse et quod est
operatione vite non potest esse impedimentum est ergo
vivens et vita vite principium multum perfectius
potens hoc impedimentum. Hec autem vita perfectissima
est perfectissima ergo vita vivit primum
vite principium. Ex quo patet ulterius quod omnes vite
a primo primo causa vite est viventibus omnibus
sicut omnes lucis a sole causa est dici
et sicut esse quod omne est primi entis
causa est esse entibus omnibus et omne intellectus
primi et intellectuum primi causa est intellectus
intellectibus omnibus. Et ulterius patet quod
esse vivere et intelligere actus communis sunt
qui sunt in se a primo ente et a prima causa
et primo intellectivo primo convertit sicut vita qua
vivit corpus hominis. Actus eius est convertitur
a primo vite quod est in corde. Ex quo
relinquitur quod si primum ad momentum esse vitam
et intelligentiam non converteret nichil esset quod
vel vivens vel intelligens sicut nichil dici
esset si primum lucis principium ad momentum
non converteret lucem. Ex hoc patet ulterius quod
primum nobilissima vita vivit sicut non nobile
est quod a dignitate suorum principiorum nunquam
degenerat ut iam probatum est. Quod in vite

Annalis vitis vivit principium

quod vegetativum principium non percipit se vegetare

Quod nobile

[margin: ca 4 delectabilissimum quietissimum]

primus non potest esse impeditum per quod vita prima
dignitate sua destituatur. Secundo quod vita prima no-
bilissima sit. Tertio etiam quod vita vivit delecta-
bilissima. Delectabilissimum enim est quietissimum
convenientissimum. Sed quod nihil contrarium vel dis-
simile sibi admixtum. Primum autem simplicissimum
non habet nec habere potest vel contrarium vel dissimile
vel contrarium sibi. Constat ergo quod prima
vita sit delectabilissima et simpliciter quietissima
et tamen simplicissimum nihil sibi habet contrarium. Con-
stat quod vita prima sibi propter adest et primo est
et quod ipsum primum se toto est vita. Haec ergo
vita delectabilissima est primi ergo vita delecta-
bilissima est. Est autem et felicissima vita.
[margin: pro felicitate] Cum enim felicitas est operatio secundum perfectam
virtutem constat quod illa felicissima est quae omnem fe-
licitatem continet. Nullo penitus indigens
ad omne bonum constituitur. Sed in se ipso per-
fectus omnia sua primum ergo vivit et vitae prin-
cipium est et perfectissima et nobilissima vita
vivit. Est autem haec vita gaudio plena.
[margin: pro gaudium] Gaudium autem est diffusio animi in con-
ceptu boni et quamvis in primo propter simplicitatem
diffusio esse non potest corporalis tamen conceptus
et perceptio boni est in ipso. Hoc autem gaudium
est summum. Gaudet enim primum simplici tota-
li et optima operatione omnis boni. Ergo vita
prima gaudiosissima est cui nihil admisceri
potest quod diminuet vel auferet vel contristet
gaudium eius. Tali ergo vita vivit vitae
principium primum. Capitulum 3um quod primum sit
se sua perfectione et sit esse quod est vel esse potest

[margin: ca 3 scire] Sicut iam probatum est quod primum est vivens per
hoc quod est intelligens ita sequitur quod primum
sit se et sit omne quod est vel esse potest. Sua
illa sit finita sive infinita. Scire enim est proprie
et convenit spiritualis in se esse. Perfectum autem ratio et
species scibilis est per esse. Omnis denudatur a ma-
teria et hoc esse non potest adaequari nisi in
eo quod penitus immune est a materia. Propter quod

[illegible] simplicius est sit. Reale causa opinatum non
perfecte scit. Deceptum enim primum sit ea secundum quam
dictum est virtus est in corpore propter quod species
rerum non accipit sine materiae appendiciis et
conditionibus. Reale non opinatum non scien-
tificat. Inclinationem quidem ad species primum et [illegible]
partem dicit melos in 6to ethicorum. Cogno-
scendi secundum quidem pluritudinem consistit ipsi
omne quod species accepta non penitus a materiae con-
ditionibus depurata sit. Unde talis cognitio
opinatio est et non certa. Intellectum autem
per hoc quod scientificat est quod penitus
immune est a materia ut dicit Anaxagoras. [margin: no]
Et ad pluritudo sit [illegible] immune a materia
et depuratum penitus a materia id quod intel-
lectum est depuratum penitus a materia per-
ceptivum est. Omnis enim pluritudo ut Avi-
cebron dicit tendit ad unionem per certi-
tudinem ab eo quod est idem intellectum solum
perfecte scientificat est. Inter intellectiva autem
principia iam ostensum est quod simplicissimus
est intellectus et intellectus universaliter agens. Ille ergo
maxime scientificus est. Item species depuratae
a materia sive denudatae ad suum esse primum
resolvuntur et maxime ad primum sunt conversae.
Iam autem saepius ostensum est quod haec est
lumine intellectus universaliter agentis. Species ergo in lumine
intellectus maxime denudata est ergo primo
scientifico convenientissima. Perficitur autem scientia
ex hoc quod scibile est in sciente secundum speciem.
Cum ergo species in lumine intellectus agentis pri-
mo sit. Primo sciendi et primo intelligendo convenit
quod primum est sciens per hoc quod species scibi-
lium in lumine intellectus ipsius. Si autem quod dici-
tur quod species quaerente vel apprehense in scien-
tibus primo non perficiunt scientiam nisi comprehenden-
tur in ipso primum in secundum hoc penitus
absurdum est quia per hoc quod in intellectu pos-
sibili comprehenduntur species non perficiunt scientiam
et virtute possibilis intellectus secundum [illegible]

possibilis est sine sm id quod est secundum potentiam sm quod actus intellectus agentis est in ipso sm hoc non probat scientiam et efficit operans sm formam suam. hoc est scientia sciens et quasi creans sm effectum perfectum sm id quod est non probat formam sm actum et efficit agens et operans sm eam. Differentia ergo sm quod forma in actu essentialiter est agens et operans in effectum per species sm quod est in actu et huius agentis efficit operans et dicitur agens et operans non sm quod est in intellectu possibili. Operans autem in intelligente non agit et operatur nisi sufficientiam ergo species quas est in intellectu agente scilicet scientiam. Quia ille non est sicut in primo constitutus et post in actu efficitur et constitutus. Cum ergo omnes species in primo constitutum et effectivo sit sicut in huius intellectus vel agentis. Constat quod primus intellectus vel agens sit et scilicet scientiam omnium. Ex hoc patet quod etiam quod scilicet scientiam omnium contra que potest et que esse potest. Non non potest esse nisi ea quorum species sunt in ipso. Ea autem sunt quorum species in ipso sunt. Omne ergo quod potest esse habet scientiam. Adhuc species que sunt in ipso eodem se habent ad finita et infinita eodem ergo potest finitorum et infinitorum scilicet scientiam. Veritas autem licet in premissis ostensum est. quod ea que sunt in ipso nec multa sunt nec multitudinem in ipso faciunt. quia sunt unita sm relationem ad ipsum ergo scientiam multorum unite scilicet quod etiam sua scientia multorum non est nisi sm relationem ad multa. Ex hoc patet quod quamvis infinita non sunt nisi in potentia quod primum actu

p'us sit infinita.

non sit infinita non actu quia infinita fuerit in effectum. sed sub actu intelligentis quod intellectus sui scilicet in potentia sm quod totum in ipso est est actus purus et simplex. Colliga quod tertia sit inequalis et multa dicuntur etiam non a una dependentia est plena divina

regula ... equalia inequalis ... sunt cognoscere etc.

tempus et nullam scilicet potentiam nec conditionem. Similiter etiam sepius est quod species intellectus absoluta in huius primi intellectus magis depurata sunt huius ergo sunt acceptam nec dicitur scilicet tempus nec ... contradicunt. Dicit autem est in primo sciente ergo malum et specialem veniale et inequale scilicet scientiam permixtum eodem modo. Similiter quod contrarium non contrarie sunt cum scilicet scientiam et diversitatem non diversa sunt una scilicet. Dicitur sicut diceretur unum punctum lineas infinitos dividere radios quorum omnium est ipsum punctum species et racio et hoc punctum si esset sciens sufficienter quod punctus ille lineas omnium sciatorum radiorum dictorum cognosceret uno et eodem sui intuitu. Et difficile est videre quare mobilium sciat immobile et quare contingentium sciat scilicet non contingenter si variatur si unumquodque cognoscit sicut est eo quod aliter variatur de unoquoque non esset scientia tunc videtur cognoscere contingentia contingenter mobilia mobiliter. Sed hoc si perducitur ad medium ducere non est difficile solvere. Nisi non est quod in libro precedente ostensum est quod ea que sunt talis dicuntur ad ea que sunt semper. et ea que sunt semper ad ea que sunt preterita. Et autem ea que sunt preterita sunt tamen eorum que sunt semper. quia quod ultra talitatem eorum diffunduntur et licet non aliquando quamvis illa proprietate nunc sm aliquid excedant a virtute talitatis eorum et plus est in eius

quam sunt semper ~~quod quod ipsa inequalitate~~ et ea que sunt talis. Dicit ergo quamvis sciat talitatem eorum que sunt preterita et sm omnem modum vel quo haberi et habere possunt et sm omnem modum quo extendi possunt sm suam universalitatem virtute sciet ea que sunt semper et ea que sunt talis in his que sunt preterita et sic sciet ea sm quod sunt. quia aliter nesciret extensionem talitatis usque ad ipsam. Sciet ergo mobilia immobiliter et contingentia non contingenter. Hoc autem modo non sepius ostensum quod est scientia primi. Eodem patet

Pp' capitulo

ma de extensione · ultima talis sunt

quod privatio sit positiva. Ex quo non sit extensione activitatis sive causalitatis in omne quod est et quod omne quod est de hoc ab ipso processo sit id quod desinit ab ipso et ab extensione virtutis causalitatis eius sicut artifex novit id quod desinit a forma artis. Sicut non privatio cognoscitur. Hec ergo in eo noticia est privationum et peccatorum et omnium malorum cum tamen ipse sit sine privatione et peccato et ab omni malo.

privationum

Capitulum quintum decimum quod primum sit sciens se et quod in ipso sciens scientia et scitum unum sunt. Sequitur

Primum etiam principium perfecte scit seipsum. In naturalibus necessario dicendum est et ex dictis. Cum omne sciens sentit se sentire et omnis intelligens intelligit se intelligere. Cum autem sentiat se sentire non eodem sensu sentit se sentire quo sentit sensatum exterius. In quo scilicet non sensu sentit sensatum exterius in quo scilicet non sensu sentit se sentire. Patet autem sensu communi sentit sensatum. Communi autem sensu sentit se sentire. Sensus autem communis ad partes se habet sicut virtus et natura formans influens terminandi in corpore sensum partem. Et male ad organum determinatum. Spiritualis igitur sensus eius per se sentire est et quod est primum spirituale scit se sentire. Eodem modo ergo procedatur pro intellectivo quod ex seipso excedit intelligendo intelligit se intelligere. Primo scilicet quod est sua natura excedit scientias scit se scire. Scientia autem scibilis est quod primum principium scit omnia scibilia ergo scit se scire omnia scibilia et intelligere intelligibilia. Scit ergo et intelligit primo scitivo et intellectivo primo. Cum autem ipsum sit primum principium per intellectum et scientiam omnia agens quod agit. sequitur quod primum scitivum et primum intellectivum per rationem primi sciti et primi intellecti et continens omnium principium scitivo ergo se intelligere et scire scit se in ratione principii. Sic autem scire est seipsum ergo primum

de sensu communi

principium scit seipsum et secundum quod ipsum agit ergo perfecte scit se ipsum aliquo modo perfecte. Si diceretur quod non perfecte scit ipsum per intellectum et scientiam primum sicut omnis scitur quod non scit seipsum secundum quod est quod est magnus quia omne sciens aliquid scit seipsum secundum quod sciens est relinquitur ergo quod sciens se perfecte scit se et nihil sui effugiat scientiam eius et hoc est per hoc quod esse suum et id quod est idem est et nullo modo sit designari quod non idem sit sibi ipsi. Cum autem primum scitivum et primum intellectivum in omni sciente et intelligente sit id quod ex seipso excedit intelligentias et scientias et quod et vere agit eas sequitur necessario quod lumine agentis intellectus vere sit se scire et intelligere. Dictum est in antehabitis et probatum quod lumine intellectus vere agentis constituunt omne quod constituit et agit omne quod agit. Et forme intellectuales resolute in lumine primi agentis non sunt nisi lumen intentionis prime. Adeo quod facta per intellectum creata sicut artificiata a materia denudata non sunt nisi lumina artis ad materiam artis extensa et creata. In talibus autem ars in artifice accepta forma prima est artificiati. Eadem autem forma accepta in lumine extenso ab artifice ad artificiatum procedens forma est. Recepta autem in artificiato terminus et ratio artificiati est. Operis autem in illis tribus est una in subiectis omnibus sit diversa secundum esse. Et si artifex intelligat se ut speciem artificiati et formam formam intellectam esse ponatur sequitur quod idem est intelligens et quo intelligit et intellectum. In primo autem principio sic est quod ipsum est forma formarum omnium intellectuum. In primo ergo principio ubi idem perfectum est esse et quod est sequitur quod ipsum primum sciens est et per hoc quod sciens est forma intellectualis est. Et per hoc quod est sciens intellectum constituitur in esse suo ergo

quod sciens et quo scit et scitum idem est et scit
sciendo se omne quod est. Cum ipsum sit
omnium scitorum causa et esse sunt penitus in
dantis est in eo quod est. In aliis autem
que sunt citra ipsum idem sit esse quo sit
scit et scitum quod sciens non duobus idem
esse non sit quo non sunt alia forma de
nudata est a materia hec non eadem est illi
que materiam habet et diffinit eorum esse non
sit idem et hoc est in omnibus scientibus per intel
lectum contemplativum. Si autem aliqua sunt
forma per actum intellectum que omnino est sine
materia et est per rationem factivorum et scitorum
In illis eadem sciens et quo scit et scit
quodammodo unum est sit diversum in uno autem
et actu non sunt ad modum est unum eo quod
in talibus esse et quod est non est idem et hoc
est quod dicit aristoteles in 3° de anima
quod in hiis que sunt sine materia sciens et scitum
unum est. Non enim sine materia penitus est
intellectus agens vel simpliciter vel in quantum intel
lectus intellectus enim possibilis propter hoc quod cointellectus
et ipsi coniunctus est non penitus est sine materia
et hoc contingit propter intellectum possibilem cuius
forma penitus est agens autem intellectus
sibi ipsi forma est et ideo intellectus et quo
intelligit et intellectum sunt unum penitus
omnibus secundum esse dicunt herant tamen quod tri
buunt ei tamen sunt. Ex hoc sequitur quod
scientia primi principii perfectissima est omnium scientiarum
eo quod sciens ut sciens perfectissima est
ratio et mensura scitorum. Eo autem scit in
comprehendendo nihil enim comprehendit quod est in
sciente et quod scitur totum secundum omnem modum
esse scientis et eius quo scit comprehenditur
et hic perfectissimus est qui cogitari potest
modus sciendi. Ultimus autem ita concludi potest
quod primum principium sciendo se scit omnia, cum ipsum
sit perfectissima ratio omnia constituens et
omnia comprehendens. Prima enim constitutio

primum sciendo se scit
omnia

rei et prima sciendi rem eadem sunt. Unde qui
perfecte novit prima constitutionis perfectius est
de re secundum quod est comprehensione. Si quis
autem obiciat quod res constituuntur ex principiis parti
cularibus formalibus et materialibus efficientibus et
finalibus que per se cognoscit tamen non cognoscit primum
principium et ideo non novit rem secundum quod est
Respondendum est quod illa obiectio est secundum
modum contemplativi vel speculativi intellectus qui
ab alio accipit formam sive speculationem
hoc autem modo non est in intellectu vel
agente qui a nullo nihil accipit. Eo quod ipse
perfecte perfectum primum est et causa qua con
stituuntur sua intellectu omnia et efficiens
primum et forma et finis et est in materia secundum
quod in ea est inchoatio forme non enim
constituit rem nisi per formam et virtute quam
accipiunt ab intellectu primo vel agente
qui suo lumine extenditur ad ipsam et perficit
ea ergo si res ex principiis et proximis primi vel
intellectus quam ex alio enim quod sunt veri manu
festum multo melius et verius et fortius
intelliguntur et intellectus ex principiis quod propter se et
primo sunt intelligendi prima extensa ad
rem intellectum et penetrantia ipsam

Capitulum 7um quod primum scit omnia generalia species et individua

Ex his que dicta sunt non est difficile
probare quod primum principium scit singula generum
specierum et individuorum omnium tam singularium quam accidentium
Ex quo enim primum principium est causa omnium eorum
ut artifex natura constituens omnia entia in
esse et quod sunt. Quod lumine suo extenditur in
omne quod est et penetrat omnia eorum con
stat quod inexplicabile est cui non presens sit et quod sibi
in lumine suo non presens sit. Omne autem quod
presens est scienti scitur ab ipso. Et omne quod
est presens est primo intellectui primo ergo omne
quod est sive sit universale sive particulare sive forma
sive actus scitur a primo primo. Et eodem
modo quod causa est constitutionis omnium. Ex quo

ultiq accipit et scdm diuisitate scitatu in gnē
uel in spē uel in indiuiduo nō multiplicat
scia primi et hoc ideo est qz a re nō causat
sed potius est cā rei ut opene n. sūt p hoc q
a rebus causat diuisi gnē spē et indiuiduo
quorum diuisa sunt pria natō diuise sc scdm
diuisitate generum et priorum de qbz sunt scia
sed primi et vlē agentis intellectus a rebus
nō est nec a rerū principiis ppriis. Si potius
a luie quod ipe est scdm quod ipes rerū.
et hoc lumine nō recipit ab ipso et p acci-
pens intellectuale et petratiui qz petrant
omnia efficient contmanens in medio et mag-
propinquius quam ppriu scita pria principia
n. nō sunt ppria ut inueta n virtute primi
petrantis ea magis ac primu et inuentū
quod ipse primu et inuentū. qd id quod
p alterum. lumine go primi intellectus vel agentis
mag in medio et primi est. qz aliqd est de
aliud priori prouidere et in meliore. Ja ac
sups probatū est qz lumine uerū principium
est diuisorum gnē spē et indiuiduo et est in
male malum et in mole molem. et natiui
contingentium go nulla accipit dltas uel cam
a diuisi natē gnē spē et indiuiduo. Adiunc
in auctoribus ptu est. qz dca uel ppriu actus
causa nūn est huius prima intellectus vlē agentis
nec dcam accipit nec ppriu actus ex scita
et constituta ab ipso go ex ipsis nullum accipit
nūc pz go qz scdm diuisitate scitatis nō mul-
tiplicat scia primi p. et si dicat aliqd
qz scitate suorum sunt prtes rerū uel ydee
ita qz alia rōe constat hōrem et alia equm
et de alys hoc nō est nisi p dltas rela-
tiōis qz scdm re nō est in ca si in causato sc
in prenti tractatu ptm est et id in primo
nō inducunt mltitudine hoc. ac tam dic ideo
qz scia primi vel agentis intellectus nō dicit
sups ipm et qd designat p sciam prim
qd ab ipso diuisi sunt. designat. et accto
fundat in hoc. qz est prim et qo qd ē

dca vlaē. nō est in ca-
scdm in cato

Idee. nō inducunt. mltitudinē

sed et diuide idem est in ipse simplicitē et
puritatis. pz qua ena simplicitē nō terminatū
clauditur uel restringitur qz omnia petrat et
ad omnia extenditur omnibz adest et in
omnibz est pz quod est indiuisibile ē. omne
n. quod diffinitur compositum est. et differentia
tamen sunt esse ipsius et quidditate. qz aut
simplex ē tales nō est. Ttans ac et ttanscendit
nā et subā diuisa sunt id nō h in compositis
esse prim in qbz est nā ttata et forma ttans-
uel genus ttatum. et dca ttans. pz go qz
primi qz sciam omnium qz scdm naturē scitatum
nō multiplicat. in ipso et qz ipam ē ipse
simplicitē et puritate nam tale potest diffinit

Cap 6. qz scia primi nec est vlis nec plris
nec in potentia omnis nec in ppria nā sue
phi nec ppe loquens scia est in agere

Xhis que introducta sunt restat pz
qz scia primi prius nec est vlis nec plris
nec in potentia nec in actu nec agere. Omnis n.
hec. dce sciare nō conuenit n ppeie sue.
qz causat ex scito suo et uel actu in vli
et pc est vlis scdm omnem vlis diuite
uel accipit in vli sunt diffinite ē in plri
ec plris ē scdm omnes plre diuisi uel ac
cipit in eo in qo est rēs scita nō h in
potentia sicut plre est in vli ut hō in
anali ec ttic hō in hōie et fiunt sciam
in potentia uel accipit in re in qua rēs
est in effectu ut hō in hōie ec facit
sciam in actu uel actū in prius sciadem
sciam nō ut conceptum sed ut excitatum sc
scia toolliqueus accipit in disciplina phlosopho
uel in alia excitatione excitatum ec facit
sciam in agere. Jam ac dictum dictum est.
qz scia primi nō causat a re uel accipit.
sed est cā rei sumpx et in primo lib et qz
sumpx est collatiū ec nō sc. et id nō
est sc scia in agere et qz rei primitu

nō d'finire simplicitē

nō esse simplicitē diuine

oē diffinitū compositum est.

Simplex tales n est

nō dāb spē nē sue

d'ydeis

nō qr id nō qr sciā in actu qr illa in potē
non qr sicut sciā vlis eo q illa primi in
potēa qr ideo nō qr est sciā in potē et qr
nō qr de cum ple de plurib; id nō ē est
sciā vlis et qr nō qr de eo quod dissipo
est sim ee in intellu id nō pt ee sicut
sciā in pthri si qr sciā p id quod ē cōpa
bile et nō insible et nō cōmiale his de
qq ē in hi pt pectatum om̄ et ī iuc tu
cuibet et prim ut paulo ante dim ē

Cap. 1. q sciā primi expiom ē ad sciā nos
tram et sciencia translatore

Ex quibus dicta sunt cuilibet subtilis con
siderantis manifestū ee pt q sciā p̄i pri
morum nō qr vni ca nō sciā humanā quia
n' nra sciā experienti sic cognosce sciā ad
primi prin nc h̄ consistens eo q prim prin
ad nc h̄ ordine am se. Adē sciā vni ca
esse nō pt nisi p vniuocitatem eor de q(ui)b; ē
nra aut sciā de reb; multa qr et ex rō
b; et ex sp(eci)eb; multaz ... in nob sciā
nō primi prin ... ē q prim prin ca et
spēs qr omnia spēs ad q qr ca om̄ et spēs
rei nate nō sunt unite go sciā ... vni
nom nō ē Adhuc spēs sunt pi prin nō
multiplicant nisi p relacom sicut in psīce dem
qr spēs ad q prim prim qr nō sunt ca
p dcam ... et actus intellectus ē pz
go q vnq ratione spēs nō qr q prim ē
nā sunt et q prim ē sim mod intedi
sunt dīne ... ad ... quo
aliquando mai ... pt tanta subtilitas ...
q ab antiquis ... s. theofrasto et por
phio et themistio a posterioribus auicena
algazele et alpharabio. ... in ...
... posse ē Triplicē n' sciam
vid ee in ... vel ut mag ...
... modum sim ...
... Auicenna n' nō sciunt ...

Nota

ut eadē defectus sunt pati ne p magna
sciatorum et subtilius indagacom et collacōne
qq invenit diuicas et deas et an̄os et
et ... ... qd intelq eorum nō ē
purq ne p ... sunt ... adiuvati
Auicena aut existi ipo adiuuante
intellectu de omnib; pati sunt eadē roz
q in sciā illa ... pnt ... fuerit ex
... ipo qui in effecto ... possibile
eorum intellcio Auicena ad ut dicit ho
merq p ... sunt quorum intellectum
... vult intellectus agentis sic illustratum
qr ut sciatio ad una ... qua ... sit
sit ppe declarare eo q intellectus eorum spēs
et lumine intellectuo qr et sam. Exim d' sciā legū
de hoc ... sciam legū videm n' q
quidā legiste ad allegatom legū ...
nō pnt n' plus auditus legis videnti
... distinctione et ...
de qua ... sine q qr ... Auicena
ex ... legū ... nomit legū
... et omēz ordine iudiciarium et ac
cusacom et defensionem vocis sunt pati sunt
... Auicena nō ...
... qd qr om̄ ... spēs sunt audi
ta ... sunt q invenit ... ipius
quales sunt legū ... et ...
et ... iste mo a 2o qr in 2o mō aliquis
pt oblivisci vel recordari in 3o ad mō
nō cadit oblivio nec pt ee n' recordacio
eorum quorum spēs intellcom ... ē et isto
3o mō sciens aliquid ... sit sunt dīne
Sunt n' p ... intellectum ... et nullius pt
oblivisci collacione ad sciam nō indigens
si ... relacione ... intelq ad scias
in hoc ... ē q relacio ... intelq ad
... qr relacio ... ad ... qr ...
ad ... et quo sit nō sit vini et ...
... inter ... magis ... hō nō ē ex
... pte re ... qr ...

Cap. 8. quod causa prima est causa esse et ordinis universorum

Causa autem prima est causa esse et ordinis uni-
versorum quod probatur sic. Sicut in quarto ostensum
quod primum est intellectus vel agens. Non autem agit
nisi per scientiam operativam. Si ergo esse universorum
sit a causa ante ipsam, ut in antecedenti probatum est.
Et quod esse universorum causatur ab eo quod est vel
agens. Et si dicatur quod causatur ab aliquo
quod est post primum intellectum per explicationem ...
... in antecedentibus. Videtur namque in primo et se-
cundo esse videtur esse causans et fontale
ad esse omnium omnia et omnia ... radicata
in primo et non econverso ... ergo esse imprimitur
a primo. Si ergo esse fundatur ... non erit virtute
propria sed virtute primorum. Nos autem ... causarum
dicimus quod primum causa est esse. Adhuc primum causatum
est esse universorum et fundamentum est
omnium aliorum. Causatum ergo per se causae est per
se causatum. Si ergo per diffusionem est esse in
omnibus entibus. Et quidem dicunt quod aliud est
esse et aliud est esse hoc et quod esse ... esse
tamen per se. Esse autem hoc erit a causa
vniuersaliter autem determinatum in esse vero esse est
simpliciter sed esse hoc ... quod esse vniuersa-
liter secundum quod est vniuersaliter non sit a
causa prima sed a causa secunda. Dicitur quod quidem
esse hoc vel esse ... duo dicuntur esse simpliciter et
simul esse determinatum. Constat autem quod esse est
ante determinationem esse per naturam et intellectum.
Si ergo a causa secunda est determinatio ipsius esse.
Relinquitur ergo quod esse quod ante ipsam est per intel-
lectum et naturam sit a causa ante. Deinde ...
quia est causa determinationis esse ... a causa
prima ergo esse vniuersaliter secundum quod est
esse non est nisi effectus causae per se in omnibus
entibus. Et hoc est quod dicitur ... causa determinans esse autem supponit
esse et nisi supponeret determinaret ... autem
sit causa ordinis vniuersorum ... intellectum
secundum quod intellectus est causa ... prima

Esse fundatum omnium aliorum.

esse est ... determinationem esse ... causae.

natiua et intellectus. Vt plura sunt in genere
effectiua principia ... quod natura non est nisi
ad unum. Unumquodque autem ad se non est ordinatio.
Intellectus autem in omnibus ... est intellectus
plurium et ... in intellectu artis patet qui
plurium est sicut intellectus domificatoris
qui fundamentum et parietes et tecti in domi-
ficatione est causa. Et si quis instet per
virtutem formativam quae est in semine quod illa
plurium est sicut in planta radicis stipitis
ramorum foliorum et fructuum et in omnibus
speciebus animalium cordis capitis dextre et
sinistre superioris et inferioris. Non est instan-
tia haec ... quia formativa dicitur non quia hoc
... forma est vel natura sed ... est instru-
mentum virtutis intellectivae in se continens ...
virtutem ... quod ... de animalibus intelligentia
dicitur esse in semine et totius operis naturae dicitur
opus intelligentiae. Non ergo est instantia de
virtute formativa. Diversitas ergo non est nisi
ab intelligentia. Vt ab alio per esse principio.
Et ergo diversitas ordinata est ab intellectu.
Et diversitas non ordinata. Et non ordinatam
prima ... cedebit ... Et a sapientis
... primum ... sapientis est. Est id quod
... sapientis et intellectus ... ordinem ...
est. Dicit ... philosophus in ... philosophiae quod sapi-
entis est ordinare et non ordinari eo quod
ratio ordinis ... Et non sapientis
est per intellectum. Adhuc in ... quae consistit
et sine ordine producta sunt ... et primum et
... sed ... vel ...
... primum est in virtute
... non videtur. Hoc ergo ordinis causa
vel ... vel primum ... ordinatum
sit erit ... ordinatum est causa ... ordinis
quod est impossibile. Relinquitur ergo quod causa
vniuersi ordinis primum est et per se ... probandum
quod a principio intendimus scilicet quod primum causa est
esse et ordinis vniuersi

causae

primum causatum esse.

... non

d'ute forma a semine

... a semine

... ordinari

Tractatus 39 de libertate voluntatis et primo p[rim]i
Cap[itulum] p[ri]m[u]m et est de libertate primi

libertas dicitur quatuor

[P]rimu[m] ca[us]a ad agend[um] o[mn]io liberu[m] est
d[icitu]r n[am] arist[oteles] in p[ri]mo p[ri]me ph[ilosoph]ie liber
dicit[ur] q[ui] c[aus]a sui est. Cu[m] g[ith]o p[ri]mu[m] p[ri]m[u]m maxi[m]e
causa sui sit in agendo liberrimu[m] in actione
ut tam liberu[m] sed ca[us]a lib[er]a simplicit[er]. Dicit[ur]
n[am] l[ibe]r in actione sua dominus n[am] p[ri]m[u]s est omni[um] suoru[m]
actuu[m]. Si n[am] h[omo] est dominus suoru[m] actuu[m] in
ta[n]tu[m] suoru[m] actuu[m] in ip[s]o est inc[om]mu[ta]biliter p[ri]m[u]s
omni[um] dominus est qui sibi ipsi in o[mn]i actione est
c[aus]a. Adhuc aut[em] in libertas q[ua]druplex dicitur
s[cilicet] ab obligatione et coactione ab i[n]evitabilitate
et a[n]ticipatio[n]e potentie p[ri]m[u]s o[mn]i modo liberu[m] est liber
n[am] ab obligatione est ad effectu[m] vel mal[um].
Obligatio n[am] p[rim]o i[n]tentu[m] est sic h[omo] obligat[ur]
ad necessitate[m] comedendi bibendi dormiendi a q[ui]bus
omnib[us] esset liber si in talis esset. Necessitas
aut[em] coactionis p[ro] causa effi[ci]ente est sic necessitate
h[ab]et lapis q[ue] c[om]buratur si in igne[m] mitta[tur] vel
ut no[n] moveat[ur] si vinclet[ur]. Necessitas
i[n]evitabilitatis a c[aus]a formali est sic necessitate habet
h[omo] n[on] volare q[ue] pennas na[tura] no[n] h[ab]et et necessitate
h[omo] est q[ue] facit humana p[ro]p[ter] formam quam h[ab]et.
Necessitas aut[em] p[ro]positionis fit causa finalis c[on]sistit
necessitate h[ab]et quis lucrari si velit ditari vel sanari
si velit sanari. posito n[am] fine aliquo si debeat
aliquis c[on]sequi fine[m] necesse est sumere ea q[ue] sunt
ad fine[m]. c[on]sequendu[m]. sic dicit aristoteles. q[ui] ad
h[oc] v[ir]tute moral[is] necesse est h[abe]re p[ru]dentiam
eo q[ui] prudentia inquirit et eligit ea q[ue] sunt
ad fine[m] moral[is] v[ir]tutis c[aus]a ipsa moralis v[ir]tus
non nisi ut na[tura] tendat in fine[m]. u[er]l[ibet] c[on]venit eo
s[i]deranus q[ue] sunt ad sui finis c[on]secutione[m] tu[m]
p[ri]mum ad nulla[m] c[aus]a[m] h[ab]eat dependentia[m] co[n]-
stat q[ui] ab o[mn]i necessitate est liber. liberus est
g[ith]o p[ri]mus tu[m] in se q[uam] in actione. Contra hoc
tu[m] quida[m] nitu[n]tur oppone[re] ad ea q[ue] dicta
sunt. Primo n[am]. est q[ui] p[ri]mu[m] necesse est esse bonu[m] et
videre et velle est necesse nullo m[od]o videt[ur] esse liber[um].
Adhuc aut[em] habitud[ine] est non nisi p[er] essentia[m]

agit q[ue] aliter no[n] e[ss]et p[ri]mu[m] si ageret vel p[er]
ac[ci]d[en]s vel p[er] ad[ditum] esset additu[m] vel est p[er]
aliud. Quod aut[em] p[er] essentia[m] agit d[e] necessitate
agit sicut lux lucet p[er] necessitate[m] essentie sue.
Adhuc aut[em] liberu[m] est in quo est agere et no[n]
agere si aut[em] dicat[ur] in p[ri]mo esse agere et non
agere. Non est g[ith]o in ip[s]o agere et no[n] agere
necesse est g[ith]o ip[su]m agere et ita necessitati s[u]b-
iacet et non libertati. Adhuc nobilius est
p[er] se agere q[uam] aliq[ua]n[do] agere et aliq[ua]n[do] no[n] agere.
p[ri]mo aut[em] c[on]venit p[er] se agere q[ui] omne nobilius
c[on]venit ei. Cui aut[em] c[on]venit p[er] se agere de
necessitate agit g[ith]o necessitati subiac[et] et no[n]
libertati ut videt[ur]. Adhuc in reb[us] quecu[m]que
p[er] se agunt et necessitate p[er] se sunt in agendo me-
liora sunt q[uam] ea q[ue] quando[que] agunt et quando[que] no[n]
agunt sic celestia meliora. Dicimus esse qua[m]
naturalia generabilia et corruptibilia et naturalia meliora
fortuitis eo q[ui] celestia p[er] se et d[e] necessitate agunt.
Naturalia frequent[er] fortuita raro. Vid[etur] g[ith]o q[ui] p[ri]mu[m]
sit de necessitate et no[n] de libertate agere. Ad
hec aut[em] et p[ri]mu[m] d[icen]d[um] respondendo est finale. s[cilicet] q[ui] p[ri]mu[m]
bonu[m] necesse est esse s[ed] no[n] p[er] hoc tollit[ur] ab
eo libertas. Necessitas n[am] q[ue] est p[er] d[e]pen-
dentia[m] ad aliqua[m] causa[m] tollit[ur] a p[ri]mo
sed tu[m] no[n] p[er] hoc aufert[ur] libertas q[ui]n in
ip[s]o sit causa sue actionis. Ad id quod dicit[ur]
q[ui] p[er] essentia[m] agat no[n] sic p[ro]bat[ur]. q[ui] per
necessitate[m] agat nisi illa essentia subiaceat
necessitati. et p[er] q[ue]m p[ri]mus sit simplicissim[us]
no[n] c[on]cludit[ur] q[ui] aliq[ua] in agendo patiat[ur] ne-
cessitate[m] simplicissim[um] eni[m] liberri[mu]m est
inter omnia eo q[ui] ip[su]m sibi est c[aus]a in omnib[us].
Adhuc aut[em] p[er] hoc quod d[icitu]r q[ui] no[n] sit in
ip[s]o agere et non agere nichil p[ro]bat[ur] h[ab]et n[am]
du[plex] d[icitu]r. Non e[ss]e n[am] in aliquo agere et
no[n] agere sic e[ss]et p[er] obli[gationem] ad unu[m] et
impossibilitate[m] ad alteru[m]. Alio m[od]o sic e[ss]et p[er]
libertate[m] ad unu[m] et ad alteru[m] sed q[ui] melius

est esse unum quam alterum. propter hoc non suspendit
de uno in alterum sicut in casto est caste agere.
et non agere et avaro detinere et liberali dare.
et non dare sed quod melius est caste agere et
liberaliter dare quam non caste agere et avare
detinere. ideo non suspenditur casti et liberalis
in oppositum sicut actiones et potest agere et non
agere quidem est in primo si non potest non agere
quod melius est emittere bonitates quam
detinere et minimum in genus in primo impossibile
est. Ex hoc nunc patet responsio ad sequens
tali nunc modo propter agere nobilissimum est et modo
nobilius quam aliquando agere et aliquando non

meschalach
agere. sicut. dicit meschalach quod motus celi
motus sapientis est. Eo quod sapientis unus
modus est agere. et semper et non propter circumstantias
aliquando agere et aliquando non agere. Vel potest et aliter
agere. tali nunc modo agit quod per diversa dis-
ponitur. quod non convenit primo. Hec enim
modo quedam secundarum propter agunt ad intellec-
tionem conferunt. quod uno et eodem modo se habent
et uno et eodem modo dependeant a mobili.
et propter hoc illa nobiliora sunt quam alia que
simpliciter vel modo agunt. et a diversis ad di-
versa disponuntur. non tamen propter hoc inherentia
alicui subiacent necessitati. Ex omnibus
his colligitur quod primum liberum est in omnibus
suis. tam in agendo quam in aliis eo quod ab
nichil habet dependentiam et sibi ipsi sufficiens.
est et ad omnia in omnibus. propter quod ad
meliores peripateticorum primum dixerunt esse
largissimum. secundum illam largitatem propriam que
magnificentia vocatur. Hec nunc est. quam aliquis af-
fluit optimus et non deficit propter quod hoc ad
completus in se ipso habet sufficientiam per quam
sibi in omnibus aliis sufficit habundanter.

Capitulum 2m de voluntate primi. de opinione
quorundam peripateticorum priorum negantium
in primo esse voluntatem.

deo gratias magnificum

Una autem peripateticorum in primo negabant
voluntatem esse. avicebron et theofrastus por-
phirius avicenna et averroys de hoc quidam induce-
bant rationes. Avicenna. prima est. quoniam omnis voluntas
appetitus. appetitus autem omnis non habiti. et defi-
cientis est primum autem perfectibus nobilius omnibus

de laude artis
omnia que sunt potest ars nobilius et perfectius est
omnia consilia. quia natura incipit introducitur
forma actus nichil ergo deficit primo. appetitum
ergo nullum habere potest nullam ergo habet voluntatem.

de appetitu
2a est quod appetitus non est nisi imperfecti sicut
materie. que appetit formam sicut femina masculum.
et turpe bonum. primum autem imperfectum non est nec
imperfectum intelligi potest. voluntas ergo primo
convenire non potest. 3a est quod tamen omnia in se
nobilissime insunt nobilia primum ergo nobilis
suo modo in se habet omnia nobilia eo quod
ipse est archetypus ad omnia. voluntatem
ergo sine appetitu habere non potest. ad idem. Quarta
ratio est quod voluntas diversificatur secundum voli-
ta. primum autem nullos diversificari potest. Quinta
ratio est quod omne volens est duo. non nunc
est volens nisi innitatur siue de volito. media-
tionis autem et volens duo sunt. primum autem unum
est in quo nullus numerus est. primum ergo volens
esse non potest. Contra hoc obiciunt metaphysice
dicentes quod omne quod in se ipso habet sive ac-
tionis primum volens est et sui liberum. primum autem
in se ipso habet sui actionis primum et sui liberum
ergo primum maxime volens est. Prima autem huius
sumitur probatur. per hoc quod natura in se ipsa non habet
liberum actionis principium. et ideo determinate agit.
in hoc quod convenit in natura. Intellectus enim
proprie speculativus complexionum sillogismorum cogitur
ad consensum. et ita non determinat in partibus opere
nisi voluntas. Videtur quod liberum opus sola
voluntas primum sit. opinionem nunc non sunt plura.
nisi natura intellectus. appetitus et voluntas. Adhuc
voluntarium est cuius principium est in ipso scienter
singula. magis est actus hoc autem maxime convenit

ho n(on) p(ro)pt(er) b(on)am om(n)i(bu)s h(abe)t s(an)c(t)am et om(n)e q(uo)d facit
in ipso est p(ri)ncipi(um) ergo magis est volu(n)tariu(m)
et voluntarie facit quidq(ui)d facit. Adhuc q(ui)a
volu(n)tate n(on) fu(n)t laudabilia n(on) su(n)t s(ed) ergo
p(ri)mu(m) n(on) p(er) volu(n)tate(m) agit sic act(us) eius il-
laudabiles esse(n)t quod penit(us) iniu(s)t(us) est. Ad
hoc aut(em) leve est respondere. Constat n(on) e(ss)e
p(ri)mu(m) nobilissime vol(un)t(at)is et antiq(ui) n(on) negave-
runt in eo e(ss)e volu(n)tate(m) nisi illa(m) q(ue) delibe-
rativa est et vi(m) desiderativa(m) appetit(us). q(ui)a aute(m)
depredicativa est. et fi(ni)s op(er)is est in ipso et
p(er) r(ati)o(n)em agit quidq(ui)d agit in eo dic(itu)r esse
p(ri)m(u)m sciens libere et vole(n)s n(on) d(e)p(re)hendit(ur)
p(er) aliquid quod ab ipso sit diversu(m). p(ro)pt(er) s(ecundu)m
a(n)tiquu(m) simplic(ite)r sit in antecede(n)te dari est.
p(ro)pt(er) quod quida(m) antiq(ui) s(un)t distinxerunt
volu(n)tate(m) p(er) ea. d(icitu)r e(ss)e volu(n)tas in p(er)fect(us)
appetit(us) in r(ati)o(n)e fundat(us). Et d(icitu)r volu(n)tas
i(n) mo(ti)b(us) placentia fi(ni)s in volitis. Et r(ursus)
voluntas h(abe)t motor a(n)i(m)i qua dic(itu)r co-
sciens. Et nolo intellig(ere) s(ed) nolo absolu-
te. Et hoc n(on) dicit volu(n)tate(m) e(ss)e in p(ri)-
mo ad o(mn)es act(us) suas. q(uia) illud impellit
eu(m) ad agendu(m). s(ed) ipse sibi ex electione
... est. s(ed) Boetius in 3° (con)solatione sequ(en)s
platone(m) sequens. Que n(on) externe pepu-
lerunt fingere ... Verum insita su(m)mi forma
boni livore carens. Eo d(icu)nt volu(n)tate(m) p(ri)-
mi ... in volitis ... n(on) amore ... i(n) op-
tis. ... e(ss)e dicta volu(n)tas n(on) est in eo p(ro)-
pt(er) ex inductis rationibus. Cap(itulum)
3m De omnipotentia p(ri)mi.

Vm ac duob(us) ... diffinit(ur) p(oten)tia i(n) 5to
p(ri)me phil(osophi)e. Constat p(ro)p(ri)ssima potentia i(n)
p(ri)mo nullo e(ss)e. hec n(on) est p(r)i(nc)ipiu(m) transmutat(ionis)
ab alio. s(ecundu)m q(uo)d est aliud s(ed) potentia activa
in ipso est q(ue) est p(r)i(nc)ipiu(m) transmutat(ionis) in ali-
u(m) quod est aliud. Hec s(e)c(un)d(u)m mod(um) o(mni)po-
tentia est. Et p(ri)m(u)s quid mod(us) e(st) ex radice

radicat(ur) n(on) in hoc q(uod) o(mn)i(um) p(ri)m(u)m e(st). 2(u)s aut(em)
mod(us) ex(tra) ... q(uod) est fi(ni)s potentie. Non n(on) ...
potentia ipsius ex a(liquo) ul(tr)o ultra quod non
posset. quod nec ulterius ... loco vel intel-
lectu capi posset. 3(u)s mod(us) est o(mn)ipotentie.
q(uod) o(mn)ia q(ue) intellectu capi possunt sub sua po-
tentia (con)stringit et continet sine distinct(ione)
p(ro)pt(er) quod d(icitu)r ... in p(ri)mo de celo et mundo
q(uod) s(ecundu)m infiniti esse(n)t mundi. o(mn)i(um) mo(r)e cor-
pora simili(a). eiusdem n(atur)e esse(n)t in corporib(us)
simplicib(us) istius mundi et s(ecundu)m eiusde(m) n(atur)e eiusd(em)
mot(us). eiusd(em) loci et t(er)re o(mn)i(um) mundor(um) mo-
ve(re)ntur. ad locu(m) istius t(er)re et ignis o(mn)i(um) mundor(um)
ad locu(m) istius ignis. 4(u)s mod(us) e(st) q(uod) se
po(tent)iam h(abe)t quod n(on) penit(us) impossibile e(st)
admixtu(m) et id nichil potest sibi obviare
pt. 5(u)s mod(us) est. q(uod) p(er) obiectu(m) n(on) t(er)minat(ur)
eius potentia. nulla n(on) sit in contingen-
tib(us). quo(n)iam n(on) q(ue) posset in h(ec) et in
amplior(ibus) ideo infinita est eius potentia et
in(finit)a est in q(uo) sit et interior q(uam) sup(er) o(mn)ia
... Sextus mod(us) e(st) q(uod) in se et in omnib(us)
aliis sit. n(on) n(on) 2(us) e(st). q(uod) a(li)quid posset
n(on) ab ipso p(ro)pt(er) quod intrabilis est eius p(otentia)
post quintu(m) n(on) ... cogitat(ur) aliq(ui)d 2(us)
aliquid posse id n(on) h(abe)t ... ab ipso
et id in eo adhuc potentia ipsius p(ro)pt(er) quod d(icitu)r
... q(uod) in ho(c) o(mni)p(oten)s est p(ri)m(u)s q(uod) p(otes)t q(uo)d
vult et p(otes)t vult n(on) h(abe)t impotentie admixtu(m).
p(ro)pt(er) quod t(ame)n excludit(ur) a p(otent)ia eius s(e)c(un)d(u)m p(ro)-
p(r)ia mala et vilia hec n(on) impotentiam
admixtam et id n(on) p(otes)t mori n(on) infirmari
q(uia) hec p(ri)vatio(n)em sunt esse et p(er)fect(ionis) p(ro)-
sit comedere n(on) ambulare n(on) dormire q(uia)
hec ... p(ro)p(ri)etate(m) s(ecundu)m ... sit
n(on) p(otes)t mentiri vel iniuste agere hec n(on)
... et ope(ri)s p(ri)vatione(m). p(ro)pt(er) hec
n(on) d(icitu)r impotens s(ed) magis potens. q(uia) p(otes)t
dicat ... sapiens. Cum p(otes)t ho(c) q(uod) sibi

xij (?) sp(eci)e voluntas

no(ta) vij modos omnipoten(tie)

vide dno q vi[...] in [...]toia
sit sit vera

no ubu

non prodest et sibi no expedit quito ma-
gis sit hoc tanto mag adaptius et p-
ceptius sunt in eo. Et qr sua pota infia-
bilis est. id p non possibile fieri sit nisi
n. passium est quod vult sive potie sit
susceptium. p quod no sequitur. sm potem
aliquid sit fieri. g hoc in re possibile est.
sed p hoc solvitur quod est sit a quodam
sophistis sm potem sit oma tunc
sit fieri q contradictoria sit simul vera. Ymo

Eraclitus

Sophistis sunt eraclitus hoc n. sm dictum
no sequitur. Dno n. arguitur q contradictoria
sunt sit vera. s q sit fieri et q in re possi-
bi. Arguitur at ex altera parte sm simplici-
ter. g contra sm sophistis quite. Ali-
quida obiciunt dicentes q orbis motus ad
mole procedentes ex potes. sm at Pliom p
motor e mundi sicut ans quidem procede-
ndo g ex ponens admundi mobilitate. p

apuleyus

quod apuleyus phus dixit q e ala mo-
vens et tote gubernans mundi. et dicit se hoc
didicisse ex dictis potentie. Cad at proce-
dere ex adfinitu. finitum e sm g potem
finite potest est. Ad hoc quidam nititur
respondere. q sm movet nisi ut desideratum
movet desiderante. et in hoc no exigitur
proprio. qr desideratum dote de finite sit ce
qua desiderans. vos at et desideratum
impossibile e ut dt Ales. Si motor et
quod desiderans q ad mole procedens ex sed
hec solutio nil valet. qr s no sit tante
desiderium nil desideraret n. quod quod sit
et cedit sm magnus. q desideratum. desider-
ans e procedentum. Et vult Ales q mo-
tor primus magis ber orbis infinitus sit et
infinite pote sm actu s sm p movere
posse. Dicendum g q primus motor simpliciter

no perclu

simpliciter infinitus e et infinite pote sm actu ta-
men hoc est sm bonitate qua desideratur
ab hoc mobili nec ideo finitum est

Non g sequitur q s sm aliquid finitus sit q
infinitus simpliciter no sit. Capitulum quintum

De opide antiquorum de volunte primi

Antiquorum at in hoc q fonte vite vero

d'ubo intellectus

consentit. solus at mo omnis sm potem
p voluntatem agere dixit. Volebat n. qd corpo-
ris anolis esset in primo p verbo intellectus
dispositio. Ubi notanus ratione operis. ratione cor-
poris dixit ce. q omnis operans p intellec-
tum in se ipso ex quanto sui operis racione
cessat at primi infiniti qre dixit et id
extensum p ola spirituali et no corporali ex-
pone. p quod omnibus ea dixit ce primo
et in omnibus operante ad forma illi. quod
ex in seipso. voluntatem at adscribunt ex re
clarior declarante. q hoc vel illud operari
sit. Ad hoc at tres addit rones. Prima pro-
ut infinitum est finitum no operari n. p me-
dium n. pro quod q sm potem infinitum
sit. tn g no possit uti medio quod est
infinitur. Reliquum ad operis determinatus q utile
medio multo nisi at determinans hoc vel id
vel intellectus est vel voluntas. Cum aut
intellectus no debet nisi p solam receptionem
operis et intellectus primi potest vel recipiat vir-
tus q intellectus primi potest medietatis maneat
infinitus. s g ad aliquid determinatur ad opera
videtur q electione voluntatis determinatur. qr s
hoc operans ce eligit et no eligit hoc
potens quod id. Secunda ratio est. qr sicut in cor-
poralibus est in intellectuali natura omnis motor
et determinator e voluntas. facit n. s vult et
intelligit s vult et hoc facit s vult. Infinitus
g tn sit sm potem. ad actum determinatur tamen
p voluntatem. Tertia ratio est q voluntas
est finis ut dt Ales in scdo ethicorum
potie n. operans finis operis e. g po-
tentia operativa ad opera confertur p voluntatem
quod finis est. Sed in aliis vir. q in hoc ordine
puere nulla attendit ratio. s n. racionem nunc
sequantur. et ordine intendi et voluntas

nõ pt ee pmũ nc opi proxim̃ . pmũ n . &
pxim opi in quo pᵒ pona et ageri . et id
quod dat formã opi & nõ id quod inbet
& pcipit opus fi'. Lim at intellect̃ vel age-
ns est form opis . opus deñans ad toz
& forma sua voluntas . nõ impt pcipiens ut
fiat . Intellect̃ go vel agens porro debet
esse mem p mem e . quã vos . Adr ostat
ex dictis om̃ contradic pscie . q sit omi sl
in pro pe artificiali i arte . Ars e ple phi
opiũ est artificator . ex sua forma dans
artificato nomen & racz . vos at in arti-
ficato nõ est impt pcipiens opus . Pris go eẽ
se nis ad artificatio quã voluntas s go
mem pot dent pos ageñ mte pot q
vos . Adr nõ debat avicebron quã pm
prim sit infinitũ s n . dicit infinitũ ex
finis respond e fe natũ q infinitũ nl agit
ut agit pt eo q impfectissimũ est in ee
& in posse et in agere q ut nl agit & nl
agere possit ma quo actu eius deficit
forme nõ pt . Tali go ratõ inquit pos me-
diũ quo mente actu eius deficit forme . Adue
illi qui dixerunt pm prim ee infinitũ i
ee & in actu nõ hac ratõ dixerunt istud
q finis eius ee dependit s id qd ipm est
finis ut dt arist . finis ne finit ne ipsum
Vnũ pm prim est nõ finitũ eo q fine nõ
pt diffiniri . q est fine intellectualis
nec loco nec tpe s n . aliquo istoz more fint
scz q posset cogitari maius eo i ee posse
& agere . Ro at variũ infinitũ pfectissimũ
est & nullo indiget medio . Adr vos sunt
sui medium nõ est simplex & pse operans . opi
n ad medium debitioz s go in se ni debitam
est quã dici posset dici q sit infinit
debitans actum . pr qd pt eos dcm avice-
bron nihil valet pnto q avicebron hic li-
ber fecit s quedã sophistica ostruxit ex
pris non pro . Ad racõ at sua ds indiget
p ea q dicta sunt pz rñsio

ad istam pfessim.

Capitulum quintum Vtrum ea que dicta sunt ad pstitudinem
primi principii sufficiant.

Tertiũ at ea que dicta sunt sufficiant adhoc
q in hijs pm prim pstitutionem habeat ad
agendum vel nõ post hoc inquirendum . Quidam
autem antiquiorum hoc dixerunt sufficere dicentes
q in ee natura intellectuali libera ad agendum
sufficit nõ hec posse sic & velle s sic posse
habeat nõ impeditum sic nõ obnubilatum
velle ab inuidia eligentium & est hec dictum
platonis . Adr addit plato q in ope nõ
sunt et ita s opus eliciens . opus fruens
sine opus pind et opus sola nõ go sufficit
vos . eliciat . pona opus p seu ostituit
Vna forma opi influat vi q hec ita
sufficit ad prim agere psto . Adr s co-
tingit impedit opus p ea q inuitum sunt
essentia impedit nõ pt a vel p impotentiam vel
ignorantiam vel vole . aliq at impedit
ablatis utique psti est ad agendum p
oppta ad istoz omnia impedimenta tollit
Ex ois go istoz pstit e ad agendum hoc
fe ostenunt omnes alij dicentes quidam posterio-
res sicut avicenna alpharabius & algazel quid ad
hoc addit q de dicunt n addit
Bonitas n . ut dicunt est disposita
ad emittendum s n ponat q ds posse &
sciat & velit nõ se q fluat vel emit-
tat in ope . Inuidia n pt impedire s
s bonũ sit et bonũ sit quantitãtu sui &
suorum scãm in bonitatibus fluat et emittat
Et s quis dicat q bonitas impor p tota
nõ e vilis qr nihil adhuc velle & sui bonũ
quod exprimit nõ pnt psci similis ic
et Iudicio abstracti ab ope tempt . Adr di-
tur q mea nichil sufficit ad agendum ab uno
n pro nõ e a uno 2n at nõ ostituũ
ex uno simpli cum n simplex ut ad spe neg
ad vnũ ne adutrumq determ id at q
pse agit vel ad vnũ vel ad spē determinat
vel ad utrumq & hac ratõ dicũt dixisse me

q eu cognoscit pri^a et c^as. utrq ad clād·
q ros pfcte no qstituut s illis pp qd
d^s p^io addiderit intelligēcias et orbes ce=
lor et q^a ros elcto^r. s qz ros no pfcte
qstit. in ēe p^m go pn^m s hns ad agend
vel impfcūd. Sz ad h^o q^m ur^r q i posse
pō et velle cad^a hz pfcto ad agend
sed hoc pl^a docet p^o pn^o q fcm ita pn
cepm ē q ab ipo sunt oia alia et ip^m
a nullo ē et nullg pnap bonit pt in
eo cadē pz pp pdcta. Inuidia n
et in pncipis sunt. me n n q sunt pn^a
et mē z^a. et clād. q sunt pp^a qstim.
no sut me ponam agēt hnt n a pmo
sicut in cius ibus ē p^z. Nam p^m potēs
est in se et in omibg ... ne ... indigēt
pp ipig inpotēz eo q potēcia copiose inst=
tuat omibg ... s ulta fmd medys
indigeb eo q bonitas q sut a p^o inpli=
citate et pnitate q in p^o sut no pt pcpa=
tiua. Indigēt go medys detiantibg
et qponētibg et mssātibg bōitās. q sut
a p^o. qbus medys bonitās dēe detiant
et porcōnant cor possibilitati pp qd cē
aīles in z^o de celo et mūdo dicit q^d ba
susceptiua ee bonitatu pi. q at no s susc=
eptiua sut bonitatē alicg q n p^m ē.
dicit eciā q q suscipiunt bonitās i eā
modū vno simpli. q at no s susceptiua
ipdūt n motibg plubg et motibg q^t.

Cap. sext q in omibg inductis intellc
ve affirmat pt de pmo pncipio.

Vm in antecedēte iam pbād ē q p^m
pn^m nec ē in gnē sbe. nec i gn^m=
bg acciñ. gnē ao duyg adpi q^o signo
sta pn^a vel hre in gne sbe vel in ge
acciñ. Constat q sm racē nom n
pn posset p affirmacō· de p^o. eo q sup
modū vnig ip^q ē. et eminēt oibg hēd.
pp quod eciā no noie diffiniri ē· Et
s dicit sba q eo di^r q sup oms sbās

est et sup omem subt racōe. Ct s dicit^r
ens no intellat io di^r ens qo ens vē
quod est vē ens. hec n. qclat in ē illo
quod est et detiā^r et inn ce q qc^t ipm
sm actū proxē n docet p^o pn^o. Ct s
dicit^r vnū no est tale vnū quale vnū
est vnitas. q facit re indiuisā in se et
diuisā ab alys. hec n. vnitas pnus est
rei tq et est aliquid de ce ipig quod p^o
vn no docet. Ideo s dicit^r res q a cor
di^r vel quod di^r ens ratū. vel quātitā.
a teor Duratū. talis ratificacō vel ē=
fert^r ad pn^a rei qstitue a et ingredi=
encia ēē ipig vel p adapcōm acte que
p abstraccōne accept^r a re tali et hoc
p^o pn^o docemū no pt. ez tn q ista
dica^r de ipo et pdicent^r p affirmacō
eo q ista p m^a et cam p^o sut in ipo
et tn pncē no pt qste in ipo n pba
nec causa ad^a sapit eo pt n sup^a
Nec tn ipad bonitate n bonitas et tn
tha pn^r de p^o pn^o. Cum sm nomē
quo induit in mete intellcm no dicat^r
de ipo. tn sm nam ipig ei p^q sut in
ipo. qa i entē et pfcōis inqpabilr in
aoi pfcōe. et hoc io q tm imita^r nq-
pt no qs^r pfcōe eig. pp h^o quā no est
cā in pn^o. tn hec de p^o et de cis pn^r.
pp imitacōnē tm adeq nō ae fore
in quo tm imita^r tm p^r. tn de
tm et de tm. pp h^o at q tm no attē=
git ene pfcōe, sequit^r racō q no atti=
git pfce ei racō. Ex h^o pt q no vna
rac p^r de cā et tm. s in toe q p^r
de tm. ue^r in cā et in toe. q. p^t.
de cā ue^r de tm pp quod dr dionisg
q in p^o oz affe oīm pōēs et oppo
ne ue re hu de eo q n oīm ē s
est ens sup oma et añ oma et pp
nigs opgnat^r n ē dicipo a pba d ipig

ubi nulla diversitas ibi nullus numerus

factus 3e cte

est quod simplicissimum et unitissimum est quoniam est numerus. Ubi enim nulla diversitas est ibi nec numerus. Esse primi quod non omni forte ... totius rationes sunt in ipso secundum unitatem secundum quod in ipso sunt et procedens secundum quod in lumine sunt, quod ab ipso procedit et constat secundum quod ~~formae~~ lumine sunt relato ad rei constitutionem. Ideo non congrue dixit Plato quod omnia procedunt sicut ab ideis. Ideo causans enim in ipso unite est, in lumine procedente ab ipso accepto. Dicimus rationes eius eo quod omne procedens ab aliquo non procedente sed ab ipso procedit. Ab eo rationes quae dicuntur sunt ratio sunt quae relationes luminis ad rem in qua procedit. Et simile est in arte sicut forma domus in ipso intellectu artificis accepta omnino indivisa est et indistincta est. Si autem accipiatur ut procedens in dispositionem fundamenti et indispositionem tecti et dispositionem parietum, constat quod in tali processione accepta dividitur. Si vero accipiatur ut descendens in rem materiae, incipit et dividitur. Hoc autem est magis in intellectu primi principii, quod primus intellectus ut dicimus sicut agens et in ipso et in essentiali lumine patet forma omnis rei et eorum essentialia lumine procedente ab ipso ratio eorum est et ydea et eorum in ipsis rebus constituit et dirigit omnem rem, ut patet in primo capitulo tractatus secundi primi.

Tractatus quartus de fluxu causatorum a causa prima et causatorum ordine. Capitulum primum quid sit fluere, et cetera.

Cum tamen intendimus explanare qualiter causata fluunt a causa prima, oportet nos primum dicere quid sit fluxus. Notandum quod aliud est dispositio rei et aliud est divisio partium fluentis. Non enim fluit nisi id quod unius formae est. Influendo autem in eo a quo est fluxus, sicut rivus influit. Eadem forma est in fonte a quo fluit et aqua in utroque eadem specie et forma, quod non semper est in causato et in causa. Est enim causa quae causat causatum. Fluxus non est ergo fluere quod univoce causare est causa et causatum communicat in alio, aliquando

a fonte in aliquo sit fluxus. Non fluit nisi forma simplex absque eo quod aliquid transmittat in suscipiens per motum alterationis vel per aliquid aliud sicut dividitur. Forma artis ab arte fluens fluere quidem eiusdem modi est in spiritu qui vehiculum spiritus est, quod influunt instrumentis et organis artificis et qui artis est in arte ut in origine sua sed non aliquid transmittunt in materia quam influunt formam desideratam. Hoc tamen non est de essentia primi agentis sit de fluxu, sed sunt qualitates activae vel passivae alicuius aliquid mutantes transmutantes suscipientis, sicut dolabrum et serra ordinantes convenienter sunt artificiis adhibita corporaliter. Per nihil horum per formam artis quae defluit vel procedit quae primum est fluxus eius. Unde non causa non est aliquo suscepto. Primum agens fluxus autem in re sua non dicitur nisi procedens forma ab ipso simplici formali simplici processu. Patet quod fluere non est idem quod causare. Causare autem non idem est quod principiare. Dicitur enim ubi fit in eo quod est primum et ex eo omne principium aliquid rei est, eo quod principium et hoc sonat nomen primi. Non enim primum non dicitur esse. Id autem quod fons talis fluxus est de quo hic loquimur non per aliquid dici est, sed primus fons nulli comparabilis est, ne per esse alicuius dici possit quam constituit et per hoc fluit sed communicatione quia in id quod inest communicatio unius et eius non fit fluxus ad omnia communis non unius et alterius sicut faciunt entia aliqua. Ex quo patet quod fluxus non est alterius constitutio quod non alterius constituti opposita experimentis iprinum constitutionibus secundum formam fluxus non vult esse alicuius simplicius quod in eo per se vel eius alterius componens. Ex his patet quod fluxus non est nisi simplex emanatio formae a primo fonte, qui omnium est fons et origo et id dicitur fonte a Platone dicitur talis origo. Et si aliquid fundat post primam originem fontem hoc est in virtute eius

diffinitio fluxus

si primi influentis in ipsum et ideo non fiat
vniversaliter nec ex transitus partis sed ex ...
a primo mutuatur. Ex quo infertur quod quibus
forcia sunt propria res educuntur de materia non
tamen sunt hanc viam dicitur fluere si ponitur trahi
vel producta sed dici potest quod fluat sunt quod
est actus ab actu et domus a domo et sani-
tas a sanitate ut dicit aristoteles septimo prime philosophie.
Isto modo fluxus antiquissimi peripatetici processionem
primi retinuerunt eo quod in ipsa prima origo
fore simplicem cum modo se de se emittit
formas a se procedentes sine diminucione
sui sicut a luce procedit radius et ipse
radius in eo cui incidit per sui multiplica-
cionem et diffusionem et reflexionem constituit lumen
simile fonti sicut lumen. Quintum possibile est sicut
tradunt philosophi constitui lumen stellare a
lumine solis propter quod ovidius dicit Cum ve- Ouidius
nit apposito lumine de lumine tolli. Nec
mille licet sumant deperit inde nil. Si autem
queratur quid faciat primum fontem emittere hunc
fluxum tamen non posset agere in primum. Dicendum
quod ipsa communicabilitas sui primi primum non
sit in actu et ex copia bonitatis propter quam ex-
uberat ideo hanc facit emanacionem. Vel omne
est ... ipsum quod ipsum de potencia educat
ad actum vel de habitu faciat agere. Sed non
in potencia est primum quod est imperfectum et
indiget alio nobiliori se quod ipsum de potencia
in actum deducat. Si vero est in habitu quasi
potest esse dormiens et ligatus et oportet quod
aliquid excitet se vel abradat de ligaminibus
sui solucionem. Hec omnia non inquantum sunt
de primo. Ex hiis patet quod fluens propter influentiam
est accepcio ante fluxus est actum in
fluente esse propter quod si intelligitur in principio
quod non emanat vel eorum dicuntur esse
eternos sine esse emanantes sicut esse
in sole vel sole parente celum posito omnia

ablata de corum primo destitui videre vnde omnia
ante hec quod principiorum sunt nomen et ... proprie
se fluit intelligencia agens quod lumen quod sibi simile
est. De se formas emanat quas constituit ea
quod agit. Et si queratur quid sit vehiculum fluentis
vel est forma non subiecta vehiculo cum ...
est et esse totale habet in ipsum vehere cum hec
est emanacio a primo fonte intellectuali et
simplex est tamen sunt essencia quod sunt esse. Propter quod
vehiculum non habet nisi sui ipsius communicabilitatem.
Primum enim de quo loquimur sicut propter sui nimiam
simplicitatem penetrat omnia et nusquam est cui de-
sit vbique et propter eius ... tamen propter plenitudinem re-
fluentis primus in corporalibus qui formas
vehit in quod procedunt hermes trismegistus
in libro de natura deorum sic omnia dicit plena
esse in deo. Ita omnia dicit plena esse
in primo quod formas et vires deorum dicit
in omnibus propter hanc communicabilitatem plato
posuit formas in lumine datore formarum et
ceteri sic fore intelligenciam agentem in lumine
datoris formarum eius. Sic fore intelligencia
agentis in lumine intelligencia consistit agere
separate et ideo propter sui sunt se excellens quod
facit non perit. Quod in materia desinit eo quod
sine communicabilitas clauditur per esse
quod habet in materia. Hoc ergo dicitur modo
quod principium primum est indeficienter fluens
et quod intellectus vniversaliter agens est indesinenter
intelligencias emittens. Capitulum 2m

Quid sit influere

Influere autem est fluxum ... alicui re- — quid sit influere
ceptibili committere quod quot modis primo — quot modis ... fore
quidem sunt vbi fore fluere quod habet in primo
fluens principio ponit primum primum et intel-
lectus vniversaliter agens influit ad intellig-
encie influit ad inferiora constituens quod
sui lumine fluxum constituit. Primum primum sine
fluat per interna ad intelligencias
constitute inmediate illuminacione. 2o autem vero

contingit hoc secundum umbram luminis refluentis. Ex hoc patet quod distat lumen impeditum primi fon-
tis secundum quod fluit ad eius constitutionem quod propter de-
pendentiam ad corpus necesse est quod per se lum-
pediatur et sinuitatis paciatur obumbrationem.
Ideo contingit secundum primi luminis naturam quod
induit a toto luminis intellectualis et totaliter con-
ficitur. Omnis enim actus activorum est in patienti-
bus predispositis secundum potentiam et possibilitatem
passivorum et fluunt in magis susceptibile
corporeitate. Quod non qui fluunt primitive in
lucem. Prout qui fluunt in magis declarant
contractum et secundum valenti quod contraria sunt
impediti et sincera primi luminis fluunt
quod dat distans ut videns ut obtinebis
et ut oppositum rebus. Exemplum pulchre
est ut in forma manante de lumine [illegible]
quod in lumine [illegible] successiva est in spiritu
vehemente distans et in organis artificialibus
obtinebis est a lumine primi fundata. In
lapidibus autem et lignis [illegible] oppositum
est et sic una et eadem est in omnibus. Si-
non convertitur causa dicitur influere in quo potest contine-
ri importantia propter [illegible] in deum quod in potentia
rei cum sit influxus quod possibilitas [illegible]
[illegible] est receptiva. In angelis enim iam
declaratum est quod omne quod de illo est
non est receptivus. Receptivo enim non est ali-
quid esse nisi possibilitate. Quod possibilitas im-
pletur ab eo qui est causa esse ipsius et conti-
net esse defluxum in ipsam et hoc ipse
vocavit influere vel fluxum per esse primi
receptum autem et generativa comparative [illegible] ex
quo patet quod si [illegible] fluat vel influ-
at quod non fluit nisi in virtute primi
[illegible] est quod [illegible] secundum id quod
ipsum est inclinatur nisi receptive et conti-
nentie possibilitate. Ex quo etiam patet

quod in ordine omnium fluentium et influentium
id quod prius est influit in posterius et posterius
non influit in primum et quod posterius fundatur
propter in priori et destituat posterius non destituit
primum sed ante primum vel aliud quod debet
destituat necesse est omnia posteriora destituere
patet etiam quod primum plus influit [illegible]
aut omnia in [illegible] et magis [illegible] secundum
quod plus distat a primo. Commenta autem [illegible]
est et non primi [illegible] quia declaratum est
possibilitas primum autem [illegible] in nullo est in predi-
cto [illegible] est. Et id fluxus sensus est
in copia et [illegible] et non restrictus ad ali-
quid [illegible] capacitate vel emanatione. Ex
quibus autem dicunt quod omnis possibilitas
est communia non omnia autem que magis
etiam quod sunt actu [illegible] et id contineri
influxus non potest esse [illegible] possibile
in omnibus concedens hoc in [illegible] secundum
esse sed [illegible] quod omnis possibilitas re-
ceptione vel est communia vel ex eo quod
quod possibile est ad magis declaratur. Propter hoc
erravit Avicebron quod omnia [illegible] dice-
bat communia esse composita. Hic enim non est
intellectus peripateticorum quod intelligentia et anima
communia non dicunt esse compositum. Ex hoc
patet quod omne cum influit secundum ipsum influens
simplicius et nobilius et validius est influ-
ente. Quia in principio simplicius quod
est in ipso fluente simplicius est fluxus
nobilius autem est alienae naturae permixti-
onis [illegible] quod in composito permixtus est [illegible]
magis decidit. Ad verum [illegible] [illegible] Nomo
autem lumine [illegible] est [illegible] et magis verum
secundum quod est impermixtus. Propter quod Plato
dixit quod hoc separatus et assimilis et immi-
xtus [illegible] sunt hoc et assimilis quia hoc et
assimilis permixtus carnibus et ossibus et quod hoc
separatum quod principium appellat bonum

incomparabile est enim ad bona communicata secundum simplicitatem, ultimitatem et puritatem. Et de simplicitate et ultimitate iam constat per predicta. De puritate autem ideo dixit quod separatum per se ipsum excedit per se ipsum et intimum est indeficienter ab ipso, sicut ex quodam sigillo bonitas per participationem data ab ipso procedit. De hac autem parte plura nos dixisse meminimus in principio [illegible] X Ethicorum. Capitulum

3m de modo fluentis et influentis.

Modus autem influentis et fluentis istius ab antiquis peripateticis valde diversus assignatur. Antiquissimi enim eorum prima incorporalia posuerunt, sicut Trismegistus et Apollo et Hermes Egyptius, Esculapius Trismegisti discipulus. Modum influxus ponebant in hoc quod primum principium penetrat omnia et est omne quod est et omnium. Ita quod quidquid est in universo preter ipsum primum vel est materia vel actus vel dispositiones in essentia secundum quod est in omnibus, sed in esse secundum quod plus et minus [illegible]. In obumbratione luminis in hoc vel in illo per hoc sunt incipit distare a prima simplicitate et lumine ipsius. Et ideo dicit hec verba Hermes Trismegistus: Cum deus est omne quod est, sed [illegible] in se ipso et in alio, dico quod [illegible] se consistit in se quod per se ipse in se est. In alio autem quod esse constat est in omnibus rebus existens. Et totum esse eorum eo quod omnia ad suam ymaginem divinitatis formantur et constant. Propter quod et multa deorum genera [illegible] sub [illegible], ut dicit. Ille autem qui composuit librum fontis vite in hoc [illegible] istis concordat quod in penetratione per omnia fluxus ipsius ponit, sed in hoc differt ab eis quod primum [illegible] principium dicit esse aliquid [illegible] esse [illegible] se ipso distinctum ab omnibus. Posteriores autem peripatetici hunc fluxum non ponebant nisi in quantum bonitas primi et bonum eius quod fluit ab ipso. Et opinio quidem antiquiorum error est et destruit omnes [illegible] essentiam secundum quam esse omne quod est

fortior et in mente est ab ipso secundum essentiam et secundum hoc primum principium nec est communicabile et est male accipiens quod sicut non potest [illegible] [illegible] quod semper [illegible] esse probata sunt. Probata sunt [illegible] quod dicendo primum [illegible] est et agit in omni per dominium et actuale et propria dispositione quod multum absurdum est. Propterea non ponit esse plura nec primum sunt hoc comparatione vel [illegible] vel [illegible] quod omnia in antiquitate ita probata sunt. Adde autem quod [illegible] sunt esse [illegible] primis fuit in [illegible] materia in potentia et principia illi [illegible] educta est ad actum. Oportet ergo quod primum principium secundum aliquid principium [illegible] quod est in potentia et per quodam agentia alia ab ipso educuntur ad actum. Ex quo sequitur quod primum principium [illegible] ad materiam et ad causam et ad aliquid [illegible] et principium primum non erit necesse esse [illegible] et [illegible] sequitur quod ipsum non sit primum. Quod omnia valde absurda sunt, propter quod abhorrenda est opinio illa priorum philosophorum. Et fuit tamen error quod antiqui philosophi non habuerunt sicut in physice palpabant et non in [illegible]. Quod autem dicit Avicebron valde debiliter est probatum, per hoc enim quod dicit primum principium penetrare per omnia per sui simplicitatem non dicitur [illegible] quam quamvis fluens ab ipso [illegible] in alio [illegible] non penetrat propter quod est per esse et essentia. Cum autem est in eo quod [illegible] est [illegible] esse in ipso. In hoc autem quod [illegible] non [illegible] in alio. Propter quod valde [illegible] est dictum istius hoc sicut forte dicit valde puerile et dicit quod [illegible] fundatur in [illegible] et [illegible] sunt [illegible] animali et animal in vino et vinum in [illegible]. Et [illegible] in [illegible] et omnia sunt in [illegible] et sic procedit. Sed per omnia quod valde [illegible] est quod secundum hoc [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] in omnibus [illegible] in [illegible] et [illegible] in vino

& primo in mali & mal in hoie qd nullo
indiciunt p(ro)p(ri)o p(ro)p(ter) intalibus p(ri)m in sapi
pter est sic pota in actu q(uia) at p(ri)m est pate
pota in actu valde e p(ro)p(ri)e dictu · Op(er)o
id postea videbitur est q(uia) fluxus ite
co(n)sistit in m(od)o co(mmun)icabilis bo(n)i hu(ius) p(ri)mi q(uia)
n(on) sui natu(r)a co(mmun)icabile est intellectuali
corporeo pter extendit in co(mmun)icatione sicut videm(us)
in puncto luc(is). q(uia) est co(mmun)icabilis forma est
p(er) mod(um) piramidalit(er) pter emittit luce(m) et
co(mmun)icat omnibus & pter infinitu(m) q(uia) infra
tu(m) qui basis piramidis est co(mmun)icare
nec ad co(mmun)icandu(m) se indiget aliquo
agente eo q(uia) p(er) se ip(su)m su(u)m co(mmun)icativum est
sed ut actu co(mmun)icet alio indiget quod
recipiat · pter quod dicitur etc q(uia) illud
q(uia) nullo t(er)mino terminatur magis fluit sicut
p(ri)mum · q(uia) nullo est diffusibile q(uia) in se ipso
co(mmun)icabile e · ad modu(m) ellu(v)io liquidi quod
emanat & no(n) stat · nisi occurrat aliquod
stans in quod se diffundat sicut humidu(m)
quod intrale est in se ipso p(ro)p(ri)o t(er)mino t(er)mina-
tur alieno & sicut videmus piramidem exire
de puncto luc(is) in infinitu(m) extendit(ur) n(on)
occurrit aliquid in quod offendens reflectitur ·
& t(er)minetur in celo cui basis e piramidis ·
sicut in yride & p(ro)p(ter)ea (c)ris n(on) sectilinus
est basis dimidia basis piramidis solaris
effigians p(er) reflexionem radiorum solis
ad aquosam nubem Si a(u)t(em) terminatur sicut
aliquo t(er)mino per eius diffusibile quod e
intentia vel ciu(s) vel celu(m) no(n) ha(be)t re-
flexionem sicut in influxu Nichil n(on) fluit
ultra p(ro)p(ri)um t(er)minu(m) · ars no(n) fluit ult(ra) p(ro)p(ri)um
t(er)minum artificiatorum · adeo ars egena causae
determinata est. sicut omnia intentia no(n) fluit
nisi ad p(ro)p(ri)a separata & q(uia) illa p(er) se p(re)dicata
sunt & aia no(n) fluit nisi ad t(er)minu(m) nature sui
corporis & ult(ra) nullus motor determinatus fluit
nisi ad tria sui mobilis t(er)minu(m) n(on) post(ea)

Primo p(ro)p(ri)a co(mmun)icabilitate fluit

sui mo(bi)lis & p(ro)p(ter)ea omnes motores p(ro)p(ri)o...
sunt & obediunt in omni voluntati eius t(er)minos
Cap(itulum) quintum quid fluat & a(b) quo fluat

Id aut(em) fluat & a quo fluat qua(m)
est declarare · Ex quo n(on) fluens no(n)
alio m(od)o fluat sed p(ro)p(ri)a co(mmun)icabilitate
constat q(uia) male fluat quod est susceptibile
actionis vel passionis. & id quod male
est p(ro)p(ri)e loq(uen)do fluere no(n) h(abe)t · h(oc) n(on) quedam
agente in ma(teria) & dissolvente eu(m) fluere
incipit & tunc aliqua virtute fluere non h(abe)t
sed p(er) actus fluit p(ro)p(ter)ea quod fim (?) se ipsum
se extendit in sui multiplicatione(m) quemadmodum
plato dixit. de formis p(er) se a(b) quibus nisi
p(ri)mum lumen intellectuale intellectus agente
& sui lu(min)is corporale q(uia) lumen intellectuale
in tot(us) quibus est ea(dem) potest id quod fluit
dicitur e ad sui fluxum no(n) exigit n(on) de-
clivitate(m) · ita q(uia) p(ri)ma(rius) fluxus e adeo
q(uia) fluat no(n) exigit nisi no(n) impeditam
materiam co(mmun)icabilitatis ut impedit per ipsum p(er)
aliam t(er)minum indispositionis. Aliquid aut(em) h(abe)t
est dicta terminans & stans ultra q(uod) fluere
no(n) p(otes)t. fluere h(abe)t sicut inter ripas sicut fluit
aliquis int(er) ripas. Sequitur p(ri)m(o) q(uia) si t(er)minos
sic diffundendo no(n) h(abe)t q(uia) omnibus
semp(er) effluit & nichil in latebras ha(be)t t(er)minos
ha(be)t fluit & si st(er)ritorios h(abe)t strictius
fluit. fluxus n(on) eius (con)stringit(ur) & termi-
natur sicut eius gen(er)is na(tur)e sicut p(ri)m(um) in gen(er)e
t(ermin)ato effluere quod p(ri)m(um) effluere sine t(er)minis
fluit omnibus influendo efficiendi virtute-
m a(u)t(em) no(n) influit nisi in ea q(uia) s(u)bi(ect)o
sunt & est de 3o et de(um) c(on)sequens efficientibus
dicit in causis formalibus eo sine t(er)minis fluit
p(ri)mum a(u)t(em) no(n) fluit nisi int(er) t(er)minos vite
& s(e)n(s)us & ratio & intellectus. Sed e
de fine finis n(on) ultimus qui in interiore
p(ri)mus est omnibus aliis finibus influit ·
t(ot)u(m) mundi. mundi nisi efficienter influ-
dit circa illud tu(m) h(abe)t terminus sicut

fluxus impeditur p(er) h(oc) corporum
· no(n) · de fluxu effluit · ff aliter
a forali
finali

n(on) male no(n) fluit

formali

mã imitat͛ ordinez fluxus

mouendi primum nõ fluunt nisi in ea que
sub ipsis continent͛ et quilibet mã nõ esse fluit
eas ly. Sic quilibet sunt que ordine fluxus
imitant͛. Mã n. corpora a prima mã est
suscipiendi et suscipiendi virtutes et sustinendi et
fundandi sunt in mã dicatum totaliter
has virtutes est a mã corporali et deinceps
usque ad maximam speciem. Huius vel illius dicit
ergo quod continuale in eo quod continuale fluit
ly et nõ est quod ab alio sed a seipso fluit
aut in hoc quod aliquid ly simi. Propter continuationem
n. efficitur illius fluxus receptum. Cum n.
sit differentia ipsorum quod inter illos hos
totum quiddicatis et esse prima continet͛. Sic n.
illi colligunt fluxio usque quo redundant
intra ipsos et fluunt sicut in 3m et deinceps
donec in fine desistat quod ultra hos redun-
dat nõ sit. Huius exemplum est mouens primum
et motum mouens et id quod est ultimum motum
tantum. Mouens n. primum sine hoc est et de se ipso
et per se ipsum motum influit secundo moto mouens
aut tamen nõ influit de se 3o motum sed
per suam habundantiam et ubertatem sit ipsum
et nõ redundaret nec exuberaret nõ continuatum
esset. Sic est de mouente 2o in 3m et de 3o
in 4m et deinceps usque ad ultimum quod est
motum tantum ultra cuius hoc redundare non
sit. Nec possumus dicere quod primum ab aliquo se
impellente fluit est 2m nec est a primo et 3m
a 2o et deinceps donec in ultimo desistat iste
fluendi ita quod ultra hoc ulterius fluere nõ sit.
Et in talibus sic desistat iste fluendi gra-
datim a primo usque ad ultimum ita desistit
limpiditas et simplicitas fluente propter quod
dicebant platonici quod fluens a primo secundum
est forma que est in speciebus et ymago est
in distantibus in ultimo aut obscura reflexio
sive tenebrosa seu umbrosa sive tenebro-
sa. Omnis iste fluxus a primo est et nõ
per essentiam in omnibus fluunt nõ per ipsum quilibet

diuersa essentiaz nõ variat. Sed esse alterius facit
esse alterum et alterum faciunt secundum quod est
in primis et in 2is et in ultimis. Dicta n. con-
stans essentiam nõ variat sed esse alterius et
alterius faciunt. Sicut dicitur constitutiua addita generi
essentia generis nõ multiplicant sed esse generis
faciunt alterius et alterius. Ex quo patet quod superius
fluens est et quod influens et quod sunt inferiora
recipiunt fluxus et secundum quedam esse est fluens.
In hiis secundum dubium est utrum actus fluant
ab aliquo primo secundum genus. Hoc n. videtur
quod omne quod est in genere aliquo redun-
dat ad virtutem illius generis nõ cum redun-
dat nisi per primum aliquid quod unum est in omni-
bus que sunt eius generis. Omnia ergo que sunt eius
generis fluunt ab illo sicut omnia que sunt in ge-
nere calidi. Fluunt ab uno quod est generis calidi
primum. Et de aliis generibus. Unum autem nõ sit
esse substantia et accidentis primum. Accidens ergo et substantia
non est fluxus ab uno. Adhuc autem in for-
te vite dicit auicebron quod actus et substantia
fluunt ab eodem et in alia tamen dicitur de hoc in
concordantia quedam. Quorum unum est et propterea
quod id quod est substantiale uni secundum primo accidentale
sit alteri secundum 2o ita secundum quod in primo sit secundum et in
2o autem accidens quod permixtus alteri est
et quod substantia uni est nulli sit esse accidens.
Sed autem methaphisicus paranus in problematibus
et dicit quod quidam est in speciebus intellectualibus
intellectuat͛. Est in speciebus materialibus mat͛. Sperc-
ras intellectuales recipiunt bonitates primorum
seu priusquam. Materiales autem essentiis primarum
processionum in materialibus. Dicit etiam quod illud est
in 2is quod nõ sit in primis secundum aliquem modum
quod omnis abhorreret philosophus. Primus n. nõ
sit in 2is quod essentia est vel substantia quod non fo-
ret in primis. Sic propter esse multa sunt in 2is
que nõ sunt in primis. Ex quo n. quod in ipsis 2o
aliud esse est quam in primis. Accidens autem ut
probat melius in ix de proprietatibus secundum primum unum
porus est esse quam essentia. Dicitur n. essentia

accidens. porus est esse. quam essentia.

nõ sit unum esse substantia accidens primum

ad spere intellectuales

activus est non est abstractus sed [illegible] differentiis

Nota causa activus

esset abstracta. Item differentias minime accipit nec abstracta est, nec differentiis et subiecto in eo est. Tertio dico constitutiva. Et quia primum est infinitus, perfecta agentis entis actus. Propter hoc dicit philosophus quod id quod primum agens est in nullo genere est nec ad aliquid unum determinatum est quod sit in genere, prior sit determinatum ad unum quod est subiectum et hoc est secundum. Si autem aliquis obiciat quod aliquid est ens quod non est abstracte primo. Patet quod non sequitur. Dicimus enim quod actus non simpliciter est ens quod non est ab ente primo et non est quod determinatur ad id quod est primum simpliciter ens. Secunda causa est quod actus secundum quod est ens ad primum determinatur ne ad primum. Quandocumque enim est primum principium est primum principiatum. Dicimus ergo quod primum est ens primum est subiectum. Primum autem primum actus et primum ens primum et actus. Ergo ad unum est magis de actu quod est actus per actum quod primum nomine actus vocatur convenit et causa unum de actu primo, quod convenit nominari principium. Quod philosophus dicit Boethius manat et fluit de quibus primo subiecto. Nihil enim communis est naturaliter primum[illegible]. Fluit ergo a prima secundo per se. Actus autem principium fluit a secunda per consequentia sed non per consequentia fluit a secundo actus. Per actus et quod dicitur in fine ultimi penitus est tertium [illegible] separatur.

Nota ipse actus principium

Nota fluit principium

Cap. 7m de secunde pendente a primo

In tali non pluries ordo est 2i ad primum et 3y ad 2m et deinceps secundum omne genus entis et propter hoc dicit ysaac quod pars regionis dicitur in umbra precedentis. Umbra autem vocatur dicimus per quam tractatur et obumbratur amplitudo entis a priori precedente secundum quod habet entis genus. Dicimus enim quod primum fons est intelligentia vel agens. Ita quod non est de intellectu quocumque modo quod non agit eo modo quo intelligentia est intellectum autem dicimus omne quod aliquo modo intelligi potest. Hoc enim non potest intelligi nisi in lumine

Nota umbra

Nota primus fons

Nota intelligentia

posterius dicitur in umbra prioris

primi intelligentia constituitur. Cum autem primum ab eo est. Constat quod quidem est secundum enim id quod est nullum est sine quo est primum sed non habet primum esse. A seipso habet quod omnino abstractum est. Sed autem quod primum est id quod primum est. Primum ergo lumen omnibus in seipso per hoc quod aliud est in seipso esse et quod est. Et habet quod intelligentia est intelligentia autem est agens et est si quod per se et recipiens intellectum et intellectum recipiens agere intelligentia omnibus. Quod est non de se intelligentia est quod alio quodam intellectu recipit determinate intelligendi. Id ergo quod ab alio intelligens est secundum gradum recipit entium. Eius autem omnis intelligentia sit per lumen primum formis constitutis id quod intelligitur per formam sit constitutum id quod intelligitur non intelligitur. Hoc est ad formam intelligibilem per intelligere. Hoc est ad formam intellectus tamen constat quod quantum gradus entis est et est de omnibus aliis quod per se ad aliquid tempus et obumbrationem priorum. Constituitur proprie sapientes ponunt sensibile in umbra intellectualis et vegetabile in umbra sensibilis et corpora sola corporeitate determinata in umbra vegetalibus. Corpus autem contrarietate determinatum in umbra caeli quod sola corporeitate determinatum est. Quae autem corum constituuntur in obumbratione et remissione quantum declaratur. Et hoc idem iam ante nos dixit ysaac in libro de diffinitionibus et per hoc patet quod ordinem in gradibus entium non facit nisi recipientes et omnibus in lumine primi entis. Sed difficile est videre quod sit in omnibus in eo per quod procedit a primo ente id est a primo esse non posset esse obstructe propter quod videtur quod limpidum propter quod est et sincerum et plene tamen quod procedit ab illo quod limpido et per se nulla capere potest obstructe et de incorporeis. Et videtur quod in omnibus [illegible]

Nota sapientes ponunt ordinem in gradibus entium

Omnibus

equa sit limpiditatis lucis et simultatis in processione qua primum procedit a primo. post n. aliud accipit de diuino a priori. diuinum prius or(?) gen(?) non confert hoc quod est sit forte non confert aliud. hoc quod est aliud nec accidens primo confert hoc hoc quod sit hoc. Cum ergo quod habet a se ipso habeat hoc quod est a priori aut se habeat esse a posteriori nec habet id quod est nec esse (videlicet) nec omnis est esse gradus in entibus secundum se neque uel gradus deriuatus et propter hoc quidam dixerunt omnia esse unum. et quod diffinitio primi in omnibus est esse ipsorum quod possunt esse errorem tamen in aliis determinauimus sed n. hoc sciatur quod aliud 2(?) distat a primo et quod omnia 2a ex equo se habent ad primum sicut primum. Et ideo sicut hic ad omnia et distinctis cum ipsis ex qua sicut dicit pitagoras. omnia in multitudine ordinata consistunt ad unum ubi non est prius et posterius. ordo enim non potest ordo n. per potestatem est ut dicit g(?)materi et non per ... deus potentie inueniatur ordo esse non potest in eque distancia et non est potestas neque per pertinentia. et hic quidem error antiquissimorum fuit quod postea alleg(?) renouauit et alii quidam dicebant ioui esse omnia. ioui n. primum principium appellabant et omnia dixerunt esse ioui propter tacitum quod inducta est cundia(?) ad quam magis esse dixerunt. secundum primum pallades esse omnia dixerunt et in templo appollinis inscriptum esse quod pallas est quidquid est. et quidquid erit et quidquid est cuius peplum nunquam ullus reuelare potuit. Contra nos hunc errorem ... in multis locis a nobis disputatum est. Ita et hic addi potest quod procedens ab eo distat a quo procedit. Propter hoc quod procedens est et diuersum esse ab eo a quo procedit quod diuersitas notatur in ipso quod

aliud est in ipso quod est et esse et sic accipiatur in metro. a primo procedens non potest dici quod secundum id quod est aliud aut se habeat primum. Ergo sicut per principium primum elementale per quod constituatur. Tamen secundum id quod est in potentia est et non in actu. amplius sit in potentia et ergo esse est diuinum factus a primo esse. 3um autem est quod a primo et 2o est simplex est in ipso ad 2um et hoc magis in potentia quam 2um et de 4to et de 7to et deinceps per ordinem. ergo eius quod est in potentia esse omnia posteriora deriuata a primo et posteriora non eadem conuersa ad primum. Constat ergo quod secundum diuinum potentie dicit esse in actu et certa. quod est in aliis. dicunt ergo omnia posteriora et in esse et in essencia. Prima n. preterquam quod in mente procedit a primo per esse. quoddam aliud efficitur essentia 2i. et per aliud efficitur essentia 3ii. et deinceps usque ad ultimum in quo sunt talis processio esse et quod dicitur quod id quod prius est ..., accipit a posteriori secundum quod accipit n. esse quoddam ab ipso per quod efficitur essentia ipsius secundum id quod ipsum

Cap(itulum) 6 de ordine materie eiusdem generis per quod est influxus a primo usque ad ultimum

Unum autem primum non potest esse materia uel forma non ergo quod in ordine materie a primo usque ad ultimum fluxerunt ipse c(?)erat(?). Omne non in ordine forme a primo usque ad ultimum. Secundum n. non ordinatur ad primum n. in eodem genere materie ergo quod conferatur in ordine cause efficientis uel in ordine materie finalis et secundum aliud non constituatur in genere cause efficientis. amplius omne quod tantum non erit unum in forma quod sunt per ipsum et corpus et tamen primum idem non sit in eodem genere in aliquo 2orum per idem quod non erit materia quod omne unum in parte erit ergo materia quod dicitur per analogiam sicut prius et posterius in quibus 2um quod inseminitalis est ad primum et forma qua sunt primum magis

de fluxu artis

et magis deviatur et contrahitur secundum quod fluunt
in 2o et 3o et deinceps. Unde in 2o
dicitur de causis. quod a mente artifices fluunt
in spiritum de spiritu in organa membrorum de
organis in instrumenta de instrumentis in
materiam exteriorem. Sic in omnibus naturalibus idem est
quod fluunt secundum essentiam licet secundum esse aliud
sit in primo et secundum aliud esse in 2o et secundum aliud
in 3o et deinceps et secundum hunc modum dicitur
quod quasi lumen fluens a primo sine lumine ad
tenebras naturae illustratum. a primo fluunt in intel-
ligentias et ab intelligentia primi ordinis fluunt
in eas que sunt 2i ordinis et deinceps et
ab intelligentia qualibet in proprium orbem et ab
ultimo orbe in speciem activorum et passivorum
et a specie activorum et passivorum in ceteras
res … in quo sicut virtus formativa materiam
fert ad speciem hic non est ordo quod omnis po-
tentie propriati … in quantum eorum …
debeat non enim per ea que sunt prima et ea que sunt
semper et ea que sunt causae semper non sicut que
naturaliter publicantur et ab ordine fluendi nullus
modus prius. sicut intelligentia et anima celestis per corpus
sicut animal et totus ordo movendi in orbibus
speciebus celorum. Unde non celum non … mag-
is in ordine intelligentiarum et in ordine mo-
tuum celestium. inde quod contingit sit secundum
sunt sub necessitate ordinis. Prima autem que sunt ad
primum. que est necesse esse propinquiora. In his
autem que sunt sub … motum et alte-
rabile magis et que sunt propinquiora ordine natur…
semper sunt. In multis vero que … publicatur
variationibus … ab his et sunt causae in
anima. non dicitur quod idem quod est primum esse
per … esse id quod est semper esse et
ab ultimo medio esse causae. Omnia …
… In his non que prima sunt
et propinquiora sunt primo. quod semper necesse est
esse et propinquiora ultimo quod est semper
esse … in medio … plus
in his que semper sunt et propinquiora sunt

Rerum sunt prima
et …
semper
raro

ei quod est primum esse et que propinquiora sunt ei
quod est causa esse et que sunt que in medio
sunt … sicut in his que … sunt
que non … que plus appropinquant ad id quod
est semper esse magis natura sunt …
que plus … contingit …
sunt in ultimo. quod sicut in mole quod in se dif-
fusa bonitate ultimo non diffundit in
omnibus his ut dicit … non …
primum secundum eandem bonitatem. vel … quod
est … et secundum hunc ordinem ea que
sunt in primo ordine simplicioribus et unifor-
mioribus motibus … bonitatem
que autem in 2o ordine sunt pluribus …
motibus necesse est … motu scilicet locali
et alterationis et … generationis secundum quod
… generatur … ut …
… in 2o de generatione et corruptione. Ea
autem que in 3o sunt ordine, multiformibus
necesse est valde … motibus. …
… et … quod in omnibus
et ab omnibus … est primum et quod
omnia ad ipsum movent et propter ipsum et
quod propter id agunt quidquid agunt propter quod
… est quod bonum est quod omnia ap-
petunt … Hermes Trismegistus
in libro de natura deorum. alius … nobis
dicit … principes …
et ordo … quod
… gubernat … lege et … divina
… nolle et velle … aliquid
est totum … quoniam … ne …
… quod … valde …
quod … et … et …
… principes … que
… omnes …
… et ad
… omnia … ordo … non verba
… principes … Trismegisti
… que … sunt verba
Trismegisti. Et ad hoc redit quod 2a pars

mplia ordine et ad hoc tn dimitt dis
aplina et stra et toe q nichil aliud est
quia ethica disa et pma toe emisso
lumi a pma intellectuali subta vel age
te ymmyds aut quod lue sonat iple
tio trusare flryan sonat p omnes ordi
ne tae qie dyxis qua implecione ea q
sut sp quiegt ad pmi et ea q sut sup
natine eis q sunt pp et ea q ub co
nexa sut eis q sup inate ac vocat
tractu inferioris et a superiori q tractu
est eius quod ind a iubete sine eius
quod impunt ab imprimete ut est tal
nitatis q ord ienitalis pt pd iutatis
est obligacois qua mobile sust motis
inestii pt qui aliqu pp me in qualite
no toti posset ppni ordine ud vocat
ordinacio talis inflectois et talis tetty
ycanom hoc n pmod tertie fit et
io tertio vot et q i ymmyd est pmo
primus in nte p mod quius est et
in ordie pmod fructu pp quod dicit
apuleyus qui antiq poete hoc sigint
p tres ptes cloto s lachesi et antropos
Cloto dicitur est q stupad tet pue liud
ad totiq vite qtexez ptitud pud et fi
lu et hoc est pmod ymmyd q qua p
inuani est totiq textu vite et qre ex
vniusale lachesi ac attbune nunti q
ligme trahit in licud ut ordiace vite
et qre fit qtextio antropon ac at
bune aut attbune ordo q qpletum
cpd vite et eo fit et apuitat ne ultq
qtendat qua lege diuina dispositio
est et pp hoc dicit zbg mod dispositio
fuit lume sm ta tria pyodi que sflore
ptitud s pud et futur ptitud n qtq
ia uolutus infuso pud est q ia in

Cloto colu baiulat lachesis trahit atropos occat

Tres sorores fa
tales apud poe

digitis explicat fintum ac qr adiu co
lo adesset explicand hec n dicit iste
libri de ppia platois et p omnia cor
dat cu hijs q dicit trimegistus dicen ub
time n no difficile est ad deu accessus
redire aly aut subtilius eam ordinem
intuetes in dece ista diuidit p'o ponds
eu pma vel agete 2o intencia qr
dicit qr aie pe lume intellectuale
est quod intellectuale suscipi no pt n
ab intencia pi dmcte suscipi debat si
n intellectuale corporale suscipiat no est
imediata suscepcio 3o ub ordine po
nit aiaq qua celorum aiaq est dicitur eo
qr susceptio intellectualis luis p'o capi
tur ad intellcu ymaginatium ymagi
natiuu dico intellcu opatm q p yma
ginaciq stare ad corpus pp molciat
4to ub ordie adiungit celu qd forez
accepta ab aia corporali explicat p mo
tu locale qniformiter et eqaliter q est ps
motud 5to loco pomt mole motu
ro q inyxtios motu est et id quod in
celo fuit e inyxte eapit sn inyxte n ne
cesse est bene descendere ad gnac et gnac
ascendere ad bene et utrimq in pe manc
qpmis alter inqte utriq ab altero pt
n elta pit in inyxto qadmod in nabz
est ptud in 2o de gnatoe 6to uq po
nit inyxtorum gnatore q na forzatiud inix
torii est 7eptio loco pomt proptud qd
p volunte tn est volumtrioze p imita
toiu ac ad uq pomt arte q occti vi
gre debet et hac dicit octauu locu te
ne sm qr ena cpaces subtilissia q p
ficat opa quod in omibz aialibz ca
rpz i nobilibz et uig i ignobilibz hic
ac quod pdm vocat aiaq mle Nono
gradu adiungit fortuna q nc aliud e
quid natis pona uel in pca pligos

7 g[illegible] ca[illegible]

ad omnia illa q sicut in pue sunt in p̄ntia
s'm totam vitam et ex p̄ysodio p̄ntentes illo
idem est quod quidam latiore facti dicunt
Et dicit a fortuna q factum est tu tūre in
placio et semel quod in ipso est fortuna
ac quod ceteris omnibus adest gratis et
inspt sive inspiret in ipso Decio ordine
ponunt triste qui se habet ad illa et n̄ac
p̄ysodio stant fortuna ad p̄positum hec ergo sunt
q antiqui de ordine tue tradiderunt sed n̄
aliqua alia diffīcile facile videtur ad
ista dicit autem in eis dubitationes multe
et magne de hoc q celi actio est dicit
et tu antiqui dicit q vniuersi plurimum esse
a p̄one de hoc oportet inducere disputacionem
Cap̄ 1. de questione utrum celum mo' ab aīa
vel a natura vel ab intelligentia.

V celū moueat' ab aīa

Itaque ordo sequitur a p̄o dicto' q̄ri-
tur ergo utrum celum mo' a n̄a vel ab
aīa vel ab intelligentia vel ab omnibus his
vel a duobus p̄mis ex tribus inductis cum
autem nō mo' a n̄a solum omnes dicebant
p̄pati quisque rationibus. quarum una est q
n̄a corporis est forma et nō est n̄ ad vnum
t quod cum p̄ueniunt quiescit in eo et nō mo'
ab ipso Motus autem celi ad vnum ubi est vnum
deficiens n̄ sit etiam ab illo Motus celi igitur
a n̄a nō est. Secunda ratio est q motus localis
naturalis a generante est ut p̄batur est 8° phisicorum.
Celum autem s'm se totum ingenitum est Motus
ergo celi a n̄a nō est. 3a ratio est q naturalis
motus naturalis in loco suo mo' sed est localis
quiescens. et quod accipit de forma a generante
tm accipit de motu ad locum et cum p̄fecte
accipit formam tunc est in loco suo at quiescit
sicut in ipso et violentum p̄hibet' ne moueat'
ad ipsum et tunc mo' ab eo quod remouet
p̄hibens. Talium autem nichil celo conuenit
igitur nō mouet a n̄a motum 4ta ratio q
motus localis in his quorum naturam mouet' non sequitur
est nisi inponat consequens ad formam specialem

motus celi a natura nō est

R' quinque rationibus

eo q motus localis in talibus quod est naturam
q autem celum in potentia sit ad esse neque vniuersi dicit
p̄patetici. Quinta ratio est q motus localis est per
naturam est nec vniformis nec regularis uniformis
autem nō est q sicut fortior generati est videre
eo est velocior p̄ter quod omnis motus naturalis
in fine inuenitur velocior. Regularis autem
nō est q minus et magis habet de potentia s'm con-
tinuum excessum de potentia ad actum In fine e-
nim habet de potentia et plus in principio et econtra
de actu plus in fine et minus in principio. et hoc con-
tinue est in ipsum s'm totum excessum de potentia
ad actum. Nec vniformis ergo nec regulare
esse potest. Celi autem motus est vniformis
et regularis. Celi ergo motus per naturam nō est.
Si autem aliquis dicat q nec celi motus vni-
formis est eo q dicunt in motu planetas
et in motu applicatos ut dicit aristoteles in 2°
de celo p̄ se p̄ statim q instantia nulla est
Cum n̄ dicitur celi motus vniformis et regularis
hoc dicitur in celi vno mobili et vno motu Mo-
tus autem planetas et aplanes nec s'm idem
mobile nec s'm eundem motum dicitur. quod
ponimus hoc ratum q s'm duos scilicet oppositos
dicitur motus celi p̄gredientium est q per naturam nō est.
Nulla n̄ q sunt vniuersi nature p̄ter in genere op- sunt stoyci
positorum. motuum s'm situm sunt sicut in motibus
grauium et leuium et omnium aliorum his ergo ra-
tionibus p̄pati dixerunt quod celum nō mo-
ueri per naturam in quo etiam conuenerunt cum
stoycis. qui hoc p̄mo dixerunt q per naturam
nō mo'. Epicurei autem qui pura motus
ponebant simul et vacuum soli dixerunt mo-
tum celi per naturam esse et esse eius primum ro-
tunditatis atthomorum ex quibus compositum est celum
quod in antiquis auditus est absurdum
Auicenna autem qui vult esse p̄pateticus et al- Auicen
gazel suus imitator et ante eos al
pharabius et multi grecorum alii et p̄ipatetici
celum moueri dixerunt ab aīa et dixerunt
motum ab aīa et dixerunt motum esse

Omnes dixerunt celum moueri ab aīa.

.anime/

eius processio vel potentia processio motuum ab
anima mediante ymaginatione et electione. Quod ta-
libus que colliguntur ex scriptis eorum. Quod
una est quia si esset infinita esset per naturam esse non pos-
set. Non movebit deficiente ab a in b et
a b in c et a c in d et usque a d in a in-
cipiat secundum b et iterum secundum c et iterum secundum d
et iterum secundum a prius et deficiente colapsus
erunt diversis speciebus prius et deficiente ymaginatione
et electione est. Movetur igitur celum ymaginatione
et electione est. Secunda ratio est quia a b c d specie
oppositas dicuntur in circulo vel ut ad opposita
motus prius et deficiente sed non vel ymaginatione
et electione. Intelligentia non sed anima et natura sic
(vnio / vel mo) unius sed secunda vel ut spiritus est quod ymagi-
nationibus et affectionibus oppositis motus ad op-
posita secundum speciem etc. ergo celum sic movetur
patet quod celum movetur ab anima ymaginativa intel-
lectiva et electiva. Tertia ratio est quia in corpore
uniformis nature non est ratio quare hic vel ibi
incipiat motus secundum naturam quod sit ut celum
secundum speciem penitus uniforme est igitur aliquid non est
ratio quare hic vel ibi incipiat motus. Si ergo
incipit primus motus non est per naturam est ergo
vel per animam vel per intelligentiam sed ergo intelligentia
unius sit per intelligentiam esse non potest. Relinquitur
ergo quod sit per animam. Motus ergo celi ab anima est.
Quarta ratio est quia motus corporis ex quo effective
sit ab eo quod sit actus corporis. Intelligentia
autem nullius corporis actus est ab intelligentia
ergo non potest esse motus corporis localis ut
probatum est quia anima non potest esse. Relinquitur
ergo necessario quod sit ab anima que endelechia est
corporis. Si forte dicatur a quibusdam quod ab extrinseco
est motus corporis celestis extrinsecus voluntatis
omne quod de natura mobile non est hic
non potest esse in alio a nobis modo [illegible]
est ab extrinseco quod forma secundum non confirmat
mobile. Sed pertinens lapidis sursum ei quod
modo sit dependentia impellit descendens cum

tamen dependentiam secundum se inclinat extrinsecum. Sed prae-
sit ab extrinseco sequitur quod motus celi sit vio-
lentus quod penitus absurdum est secundum quod ergo est
patet quod motus celi non est per naturam motivum et
quod non est tamen omnium naturalium. Non est. Sed
non ideo dicatur extrinsecum hic sed quod in eo est
motus perpetuus est forte dependentibus. Non est
autem perpetuum secundum quod corpus. Corpus non
nisi dependentibus nec dependentibus aliquo prin-
cipio intellectum. Relinquitur ergo secundum quod est animatum.
Movetur igitur in mente esse anima et movens per
motum esse id quod dependentium est. Et hanc
opinionem Hermes Trismegistus Socrates et Plato
et sua secta defendit Stoicorum et multi peri-
pateticorum quos superius notavimus. Contra
hanc opinionem disputant Avicenna et Rabbi
Moyses et multi periti alii arabes quorum rationes
adducere potuisse. Quarum prima est quia intel-
ligentia semper et ubique eodem modo se habet. Cum ergo
quod semper et ubique eodem modo se habet ipsa esset
tamen motus autem habet celi potius esset ab
intelligentia quam ab anima que per ymaginationem
et electionem non semper eodem modo se habet. Secunda est quia anima
per electionem et ymaginationem motum ad desiderium
motum non procedit ultra sed stat in ipso
et fruitur illo nullus autem motus celestis est
qui stet in aliquo motu ergo celestis ab anima
non est. Tertia ratio est quia omne mobile a per-
fectione sui motoris natura est in intellectu desiderare
motor non infinitus est secundum virtutem. Mobile autem
finitum. Si ergo aliquod mobile sit cuius motus
sit supra virtutem anime illius motor anima esse
non potest. Anima autem sit in corpore est. Deficiat
(ana deficiat / ad. v m) est ad unum per electionem et ymaginationem quod in
una diversitate speciei est. Si ergo mobile est tale quod
secundum eandem partem mobilis ad quam sibi diversitatem
speciei motus. Sed secundum omnem partem sui ubique
est et non hic vel ibi terminatum motus ergo
sic supra virtutem anime est ab anima ergo non
(ab ano) est motus celestis cum sibi non celum quam parte
ad quam sibi motus speciei diversi. Quarta ratio est quod

vlis motus est aut propter rem motam sicut est anima in
effectu. Dico autem rem que ubique est secundum
dimensionem partium suarum loci. Propter rem autem quae est ad
esse vel ad ubi esse deviatus. Vlis autem
motus ad ulterius mouente [illegible] esse. Vlterius autem
mouens non est anima sed intelligentia motus
ergo circularis celestis ab intelligentia et non
ab anima est. Alia ratio est quod si motus
celi esset ab anima ymaginante et eligente
motus celi contrarii ad ymaginationem et electionem
variatus esset motum aliud et plus motor
motori esset variatus. Et consequens falsum quod
circa mole mobili esset variatum quod valde
absurdum est. Absurdum ergo est quod motus celi sit
ab anima ymaginativa et electiva. Si autem ab
ipsis queritur quid hoc quod dicitur posset esse
cum omnis motor coniunctus et immixtus sit
suo mobili sicut in primo [illegible] possidere est
[illegible]. Intelligentia autem est separata et nulli
per naturam coniuncta. Dicitur quod intelligentia per
lumine suo emisso in hoc vel in sine
per lumine influxio [illegible] vel illi esse
inmixta et coniuncta. Dicitur enim quod intelligentias
esse in nobis vel in aliquibus aliud est quam
illustrationes intelligentiarum esse in nobis vel in
quibuscumque. Illustratio autem hec est impressio
quedam intelligentie per lumine quod secundum se
a toto intellectuale est. In animatis autem est per
raptum ab illo sicut in prophetis [illegible] et
aliud nunquam non est per totum intellectuale vel
[illegible] lumine. Si per totum hoc intellectuale for-
matur. In celo ergo quod intelligentia presens
est ubique [illegible] eo quod ibi est
intellectum illustratus. Et intellectum mo-
uens. Et ideo mouet [illegible] molis
ad esse ubique sicut intelligentia ubique est.
autem hoc lumine aut lumine esse non possit
sicut [illegible] est si acceptum in celo
esse [illegible] celi est et ideo [illegible]
[illegible]. Et sicut in natura [illegible]
[illegible] formam dat

motum et forma quedam actus et est corporis
Motus autem aliud esse sicut nunc dico quod [illegible]
influens celo lumine hoc dat actum quo est
motus celi vel est quod esse id semper quod dicitur
quod motus de substantia celi est. Eo quod substantia et
esse consequitur sicut motus descendit de substantia
et esse quoddam est. Cum enim lumine receptum ab
intelligentia intellectuale sit secundum intellectualem
[illegible] ubique est et semper. Propter hoc mole motum
ad esse ubique et semper. hoc est ad esse [illegible]
[illegible]. Et hec opinio inter peripateticos solemp-
nior est. Si autem queratur ab istis quo ratione
[illegible] lumine perceptum sit dicitur quod secundum
naturali [illegible] talis vite perceptum sit et
non per animam eo quod vite quod est per animam
ymaginativam et electivam perceptibile non
est nisi corporis compositi et commixti. Hec ergo
opiniones sunt loquentium de motibus celorum.
Vna autem qui meo iudicio probabilius
loquitur Alpetragius in tertio astrologie
intitulato. Et dicit quod ad motum et
causis motum superiorem quodlibet celum dicit
habere duos motores videlicet suum primum et communem
omnibus qui sicut [illegible] habet ipsum [illegible]
motorem et hic est motor primus. Accipit ergo
hanc propositionem [illegible] quod omnis primi mo-
toris in quantumque ordine [illegible]
[illegible] mobili [illegible] in eo quod [illegible]
[illegible] motum autem primum dicit
intelligentiam esse sicut et alii sive intel-
lectum [illegible] agentem et hic mouet ad esse
ubique et semper et non [illegible] corporalis [illegible]
[illegible] posset esse ubique et semper. [illegible] ipsum
motorem [illegible] secundum [illegible] ubique esse secundum suc-
cessionem ubi et nunc per successionem non
ubi [illegible] ubique per successionem nunc esse
semper. Et hoc non secundum motum simpliciter [illegible]
[illegible] et uniformiter primum mole [illegible]
ubique et semper [illegible] autem mole et [illegible]
secundum [illegible] celorum [illegible]
eius secundum esse ubique et semper quodam et

Nota quod Alpetragius tertium
astrologie [illegible] intitulatum est
Ratio esse motus celi ubique et semper

[Margin notes: Ratio motus [illegible] / Anima non est ultra mouens / v / Ratio sufficiens coniungi celo / De lumine [illegible] / Ratio est a se [illegible] / et [illegible] / motus de substantia celi / nota]

et non simpliciter. Insuper nec non est in ubi superi-
oris licet superior contineatur ab ubi inferioris.
ut incipiens et continens. Illud autem quod
sub celis est sicut ignis qui ubique mo-
tu girano celi licet consequitur ipsum secundum motum
non simpliciter. Consequitur igitur ipsum propter grauitatem
corporis quod in terra natum est esse et secundum
modum magis difformem consequitur ipsum
aer secundum circulationem perfectam propter quod mare
in aere motus sunt multi. Elementum autem
aque in mari non consequitur ipsum secundum circula-
tionem perfectam propter quod mare influxum cir-
culari licet incipiunt ascendere virtu-
tem ubi ubi motoris deficit. Desinat
motus et iste factus est. Illud autem propter quod
quodlibet mobile virtute primi motoris con-
sequitur non declinat [illegible] sit aliud vel na-
turaliter [illegible] constat quod est lumen vel boni-
tas procedens a motore primo. [illegible]
participatum a quolibet mobili [illegible] licet
motus animalium qui processivi dicuntur in quolibet
membris [illegible] sint propter quod
membrum ad motum principalia [illegible] ipsius
componuntur ex pedibus et vertebris [illegible]
[illegible] in toto [illegible] prestat [illegible]
in [illegible] prestat [illegible] sicut et [illegible]
inferius celi in toto motus superioris
et hoc est in omnibus animalibus [illegible] propter
quod in omnibus eis [illegible] a dextro
procedit et extrahitur et sequuntur [illegible]
[illegible] in sinistrum eo quod [illegible]
[illegible] motus [illegible] in [illegible]
animalibus super anulos [illegible] distinctos
eo quod [illegible] a motu celesti qui est super
parallelos [illegible] motibus stellarum [illegible]
[illegible] in spera celesti secundum distantiam a circulo
equinoctiali [illegible] cingulo signorum [illegible]
[illegible] Has opiniones et opinionum [illegible]
nos non declaramus quia [illegible] eligunt
[illegible] hoc solo [illegible]

Circulus equinoctialis dicitur cingulus signorum

nota ut [illegible] aliquid [illegible]

pro constanti quod [illegible] aliquid
est sicut ut [illegible] quod [illegible] consequuntur. Verumtamen [illegible] Avicenna [illegible]

Cap. 8um. De ordine eorum que fluunt a primo secundum omnem gradum entium vniuersorum.

Ab utroque probatus ordine vniuersi esse secundum
omnes gradus entium secundum quod fluunt a
primo principio non est difficile videre. Nemo
autem arbitretur quod de ordine temporis aliquid
loqui intendamus. [illegible]
esse. Sed loquimur de ordine nature [illegible]
[illegible] superiores et [illegible] ubi
lumine aliquo non [illegible] superiores [illegible]
[illegible] quia omnes [illegible] ante nos
supposuerunt [illegible] ab uno simplici immediate
non est nisi unum secundum nature ordinem. Hoc
igitur [illegible] nec [illegible] negat nisi Avicebron
in fonte vite. Cum plures dicit quod ab
uno simplici immediate sunt duo secundum nature
ordinem eo quod in [illegible]
tate supponitur igitur quod intellectus universaliter agens
non agit et constituat res nisi actione intel-
ligendo et intelligentias emittere [illegible]
hoc intelligit seipso [illegible] ad [illegible]
lumine sui intellectus [illegible] primus
intellectus universaliter agens hoc modo intelligit
se lumine intellectus quod est [illegible]
forma est et [illegible] forma intel-
ligentie in omnibus preter hoc quod ab alio est
et in hoc quod ab alio est [illegible]
ad primum intellectum a quo est et a quo [illegible]
est et ad seipsum secundum id quod est [illegible]
quod in potentia est secundum [illegible] est.
Quicquid enim esse in potentia [illegible]
quod ab alio fluxum est et in potentia [illegible]
[illegible] potentia ergo [illegible] non [illegible] esse
nisi secundum quod se intelligit a primo intellectum
esse et nature esse quod [illegible] constituatur
[illegible] et hoc est [illegible] vel [illegible]
dicitur vel id quod in celi est [illegible]

vere

nota ordinem nature

In actu intellectus intelligit se quod sit a

secundum autem quod intelligit se ex nichilo quod est in
potentia fuisse intelligentie quod est quod incipiat quod-
dam pertinere quod in potentia est et haec est materia secundum
primam formam quod est materia corporis celestis et quod
vocatur molem primum materia ut [illegible] potentia dispositio
est secundum Avicennam quidem et dicit illustrem formam
illam quod loco actus est sphere extendere per motum
qui quod undique ad applicandum lumine
intelligentie. Sicut et motum accipit celum sicut
corporis spera intelligentia ergo quod intelligentie perfectus
subditus prima est secundum quod intelligit se a primo
intellectu esse in lumine primi intellectus est et
ipsum lumine et intelligentia est. Secundum quod autem quod
intelligit se secundum id quod est lumen suum ex-
tendit actus ad quoddam quod est extendit-
ur etiam vel in id quod loco actus est. Secundum
autem quod intelligit se ex nichilo quod est in potentia
ad quod materia descendit et fit id quod primum
mobile est sub forma corporalitatis. Eodem [illegible]
est in arte. Si non autem comparetur ad lumine
intellectus a quo est ipsa ars constituta est et
ipse lumine intellectuale est. Si autem comparetur
ars in principia secundum quod forma quod est et
constituta est quod ymago est eius. Si non compl-
ent forma est et in potentia et non in actu
recipitur id quod ponit formam suam corpo-
ralem quod haec modo formam suam constituit non
potest per se existere sed constituit eam in illo
quod fundat eam et habet. Sic ergo tres
constitutiones sunt intelligentie quod videtur intelligentia
primi orbis habere etiam constitutionem [illegible]
motoris primi orbis quod quidam vocant
animam celi primi et secundum quod intelligit se in
potentia esse habet constitutionem sive orbis sive
sui celi. Et autem lumine sui intellectus primi
influat in primam intelligentiam et exuberat et
replet per exuberationem ipsam constat quod ex
exuberatione luminis [illegible] refertur ad primum et
dicit se intelligit se per eandem [illegible] constituit
intelligentiam 2i ordinis haec rursus intelligit

[illegible] lux [illegible] intellectuale emitte

se secundum id quod est et constituit motorem
proximum. Intelligit etiam se secundum quod in potentia
est et constituit molem secundum quod est 2m
celum. Intelligit enim se in actu intellectu et
lumine intellectuale emittit ad rei constitu-
tionem et haec 2a intelligentia et 2us motor
et 2m mole et deinde 3a intelligentia [illegible] intelligit
se a primo intellectu esse necesse est quod intelligat
se in lumine exuberante et haec constituit intel-
ligentiam 3ii ordinis. Intelligit etiam se
secundum quod est et constituit motorem 3um et
intelligit etiam se secundum quod est in potentia et con-
stituit 3m molem sive 3m celum et haec
modo non est difficile declarare intelligentias
et motores et celos usque ad celum lune.
Ita quod prima intelligentia et primus motor et
primum celum deducitur ad molem primam. quod
est celum primum quod movetur super duos
distinctos ad caelum qui vocatur equinoctiale.
super polos equinoctialis qui vocantur poli
mundi. 2m autem molem sit celum signorum
quod movetur super polos orbis signorum.
3m vero molem sit spera stellarum fixarum.
4m vero speram saturni 5m speram iovis
6m vero speram martis. 7m speram solis
8m speram veneris 9m speram mercurii 10
spera lune. Ita quod per inferiora per exuberationem
superiorum declaratur per triplicem intellectum quo
intelligit se secundum quod a superiori est et a primo
a quo intelligit se secundum id quod est et quo
intelligit se secundum id quod in potentia est. Intel-
ligit enim se actu intellectu per constitutionem est
aliquid quod est subiectum cuiuslibet intelligentie per lumen
suum constitutivus est. Si autem in superioribus mo-
tus plures sunt quam illi quos diximus ne-
cesse est plures ordines esse et intelligentiarum
et motorum et mobilium. Et ut Ptolomeus
et tales [illegible] quod multi et quod in [illegible]
motus sunt in superioribus quam usque haec [illegible]
[illegible] non sunt [illegible]
Talis ergo modus constitutionis est intelligentiare
non quod multi sunt motus [illegible]
[illegible]

nõ perfectia q. illustrat
spheraz actiorum et passiorum rationabiles

motrici et orbium celorum. post intelligentiaz
aut orbis lune et primum orbe lune. qui pt
dici angelus in aquo tractatu est. est intelligentia
que illustrat super speram activorum et pas-
sivorum. cuius lumen diffunditur in activis et pas-
sivis. Cuius per animas eorum illustrant et
eius illius gerit in sermonibus generatorum. Si
nõ lumine quod a primo principio est nõ sit in
modo intellectus sed in vite constituente lumen
et forme lune pz quod primum inter spheras corpus
speciale est. quod primum est in se omnes situs differentias
et oppositas et distantias. scz ut sursum a circum-
ferentia et scz deorsum ad medium. Alias
aut dextrum et sinistrum distantias ex pre
motis elevacionis et depressionis et hec in
motu recto est et mobilis quod motu recto
movetur vel simpliciter vel in quodam similiter est
pt in igne simpliciter in terra deorsum in quadam
aut pt in aqua et in aere. Aer ut igne
descendit in terram et in aqua ascendit. Aqua
nõ in terram ascendit et aer et igne descendit
et hec in de celo et mundo sunt declarata.
Si nõ mole terram per motum lune celestis
ad id mole terram operatur per operacionem aeris ignis
ad terram producitur id quod vocatur fumus
secundum omnes suas differentias qui suscipit in forma
impressionis ignis eius vero secundum omnes differentias
ventorum. Si nõ formam ignis accipiat
et nõ perfectam inter subtilitate et rarita-
tem ignes in celo micans pt stella
cadens cometes lancee et dracones vo-
lantes secundum operacionem eius ignis ad aquam
est exalacio. que vocatur vapor secundum omnes
suas differentias pluviarum sive roris nivium et
grandinum et aliorum que in libro metheororum
declarata sunt. Si nõ elementum in elementum agit
sub forma corporum celestium et virtute hoc
est quod elementa in se agunt et ad invicem
patiantur nõ secundum qualitates contrarias sed secundum
quod qualitates sunt sub informate virtutibus

celestium et luminibus et figuris earum motus co-
mixtionum secundum omnes differentias mineralium sive
vegetabilium et animalium. Cum n producitur con-
mixtio ad equalitatem complexionis et equalitas celi
magis. sunt tanto ab intelligentia lune acci-
pit formam nobiliorem et quanto remanet
in forma accipit ignobiliorem eo quod natura
est in tali lumine intellectus magis occumbit ita
sicut quod in omnibus huius forma ad lumen ve-
[illegible]. Vero ac aggravans pyrum quod
est formatum ipsius scz virtutes celestes in
mixtis et commixtis in magis et qualitatis
elementorum motus ac et operacionis distinguitur
secundum virtutes corporum et in tali commixtione natura
est quod elementum ad elementum moveatur et elementum
ab elemento comprehendatur et reducatur pt in natura eius
a nobis est declarata et dispositio talium
virtutum et complexionum est tota corrupcione
hic ergo modus est quo possunt dicere omnia
producta ex primo. Avicebron ac in fonte
vite specialiter sibi fingens positionem dicit
quod post unitatem primi primum quod omnia producit
dicit binarium est forma sive et materia dicit n. quod
prima forma intelligentia est et prima materia ea que
fundat et sustentat formam que dicitur intelligentia
et quod forma nec ictu oculi sunt unquam
sine materia. vel materia sine forma. prima n. forma
ut dicit et declarans inter formas que capax
est omnium est intelligentia. 2a nõ corporeitas
que claudit materie prime capacitatem. Cor-
porea n. materia nõ capax est omnium. 3a ei
nõ dicit contrarietatem que est forma et materia
elementorum que contrariis est complexionis sicut materia
corporea. Quartum nõ dicit formam co-
mixtionis et ex primo producit unusquisque
unum aut vocat intelligentiam vel cor-
poreitas vel contrarietas vel commixtio
propter unum equalitatem nõ declarat eo quod simplicitas
materie comparatur et copulatur quamquam tota

d'intelligentia
d'fro vel
cult
vapor
d'commixtione
d'capacitate forme
nobiliorum
nõ modus. pt ex Avi-
cebron. ex primo.

adducat sicut in antiquis diximus. Si quis
autem nobis obiciat quod secundum istum sermonem
videtur etiam sequi quod non unum ab uno est
tantum, quia intelligentia que primum effectum est a
primo principio non simpliciter unum est secundum quod
dicto tamen ut diximus. Dicemus ad hoc quod intel-
ligentia quidem unum est secundum formam et
esse sed adhuc quod factum est tria habet
compositionem et coloracionem [?] secundum intelligere se secundum
quod a primo est et intelligere se secundum id
quod est et intelligere se secundum quod in
potentia est et hec non variant scilicet sed
virtutes eius coloratam [?] ipsam in primo
ipsa tamen est propter hoc dicet causa invenimus
in omni ea comparatione qua tamen comparatur ad primum
ordines celestium intelligentiarum quas nos de-
terminavimus [?] quidam dicunt esse ordines angelorum
et intelligentias vocant angelos et hoc
quidem et rabi moyses et ceteri philosophi iudeorum
dicunt. sed hoc verum non credimus esse. Ordi-
nes enim angelorum distinguuntur secundum donum
illuminationum et theophaniarum que divinitus
accipiuntur et fide creduntur et ad perfectionem
regni celestis ordinantur in gratia et gloria
de quibus philosophia nichil potest per philosophicas [?] rationes determinare.

Incipit 2us liber qui est de determinatione cause
primalium cuius primus tractatus est de
processu et illustrationibus cause primalis
Capitulum primum de nomine quo adhuc nominatur
liber de causis primariis

Cum in superioribus habitum est de proprietatibus
eius quod est necesse esse et de hiis
que sunt ab ipso, restat nunc de causis
primariis determinare accipientes ea que ab
antiquis de hiis dicta sunt ab ipsis. Hunc autem
nos david iudeus quidam ex dictis aristotelis
avicenne algazelis et alpharabii congre-
gavit per modum theorematum ordinans ea quorum
commentum ipse adhibuit sicut et euclides
in geometricis fecisse videtur. Sicut enim in euclide
commento unicuique theoremati probationem [?] et dicentes [?]
commentum adhibuit quod nullum elucidatio [?] est theorematis
proposito perveniat et ad nos perveniat per eius-
modi ab eodem philosopho [?] positum. Ubi iste liber intro-
notavit [?] eiusdem tituli quod a philosophis tres [?] rationes.
Quare primum est quod hic agitur de talibus quorum esse
diffinitum nec in materia nec in opinione [?] nec in motu
concepta est. hec autem sunt ultra physicam et
mathematicam sicut in 6to prime philosophie probatum est.
2a est quia hic agitur de primis entibus simpliciter quod
non secundum partem aliquam entis inquirit vel in parte
determinatum est sicut hoc manifestum est ut in 3o prime philosophie
probatum est. 3a ratio est quia non determinatur hic nisi
de divinis substantiis secundum primam causam [?] intellectiva et nobi-
libus causis. quod ad theologiam pertinet et quod
in ultima parte sui et perfectissima complectitur
metaphysica. Quarta est quia omnis de substantiis separatis quas
diversimode aristoteles et plato determinaverunt sicut
agitur in metaphysica determinatur. hic de substantiis separatis
secundum plerosque [?] ... de quibus in xii et xiii metaphysice
nichil nisi secundum opinionem determinat aristoteles. Propter quod
et iste liber prime philosophie adiungendus est ut fina-
lem complementum accipiat perfectionis. Talem autem titu-
lum alpharabius de pura bonitate inscripsit
quia omnibus [?] que ibi dicta sunt de bonitate dicit quod
ad naturam pertinet fluens ab uno per bono hec
bonitas prima non est sicut in natura recepta est.
Secundum autem quod in huius agere vel agentis intel-
lectu accepta est prima est sicut autem agitur de boni-
tatibus hic propter quod de pura bonitate vocatur.
2a quia non sicut bonum hoc et bonum id secundum plerosque
et tamen sicut quiddam quod est bonum omnis boni bonum
quod solum purum est non mixtum ut dicit
plato et de tali bono agitur hic inscribitur de pura
bonitate intitulatur. 3a est quia sicut lux bonum
omnis boni patet. patet autem in illo est sicut
omnes colores in luce. Bonitas autem patria pura
non potest esse sed in suo principio accepta non potest
nisi bonitas pura sicut colores in luce non sunt
nisi lux clara. Cum igitur de tali bonitate agitur.

Marginalia: [illegible] infusione [?] sunt angeli — lib 2us — tytulus libri

2

de malicia — hic iste de pura bonitate perfecta. Prima racio quia

malicia que corrupcio est bonitati ymaginarie ex parte

nature vel institutione privi per privacionem. Bonitates autem

de quibus liber agitur considerantur prout sunt in fonte

vel primis rivis bonitatis ubi nulla contrarietas

privacio et ideo nulli malicie permixte sunt prout ipse

sunt propter quod de pura bonitate liber iste nomen accepit

prout. Tercia racio est quia primus agitur liber de principiis

bonitatis a causa prima in intelligencias et in intelligencias

in nobiles animas illa tamen generacio non pervenit usque

ad nos et ideo non deficiat usque ad finalia

et impuritatem propter quod bonitates ipse pure

remanent. unde et liber iste intitulatur de eius nomine

de pura bonitate vocatur. Ille ponitur alpharabius

de arte — in arte que est velut agens artificiatum de quo

bonitates artis accepte possunt in intellectu

puro vel accepte in spiritu quo deducuntur ad

ymaginem forme vel accepte prout deducuntur

in manum artificis. quia primum operis est ille

huius modi vel privacione admixtio sic sunt

forme artificiales pure et splendide et prout forme

rerum omnium in fonte per modum et lumine intelligencie

et in fluxum prime cause nobiles accepte non

sunt male corrupcione vel privacione admixte.

sed sunt splendide et pure et de talibus per

iste totus liber prosequitur, huiusmodi autem trac- — non alius

tatum de floribus divinorum vocavit algazel ex .iij. lib.

racionibus nobis notis. Quarum prima sumitur a

nomine pulcritudinis eo quod omnia hic considerata

lucem primi venustatis sunt, et ut dicit boecius

in de consolacione philosophie. Mundum mente gerens pul-

chrum pulcerrima ipse propter quod et plato dicit

quod mundus proprio nomine accepit a pulcro mundo quia

tale formale et effectus primus mundissimus est. — de nomine mundi

Secunda racio est quia liber iste videtur omnium tractatum

divinorum fructus. quia ut in flore permittitur fructus

sic fructus omnium divinorum promittitur in principiis

in hoc libro consideratis propter quod non investigans

prima entis prima a demonstracionem primum a diffinicionem

et que in divina scientia considerantur ut ad ista

que hic dictantur et unde omnia alia florescunt

tamquam precinaque. Tercium addunt racionem quia sicut

flos quod pulcritudo colligitur lucis est ut sol est

fructus. ita ea que hic dictantur pulcherrimos sunt omnium — de generacione a primo lumine

rerum. quarum per generacionem est causa prima. ad

formam pulcherrimis proprie productos ea huius gratia

de causis algazeli placuit hunc librum de flo-

ribus divinorum intitulare. Amencia autem sancti

magistri de luce lucium appellaverunt, quia

huius nobis assignantes racionibus. quarum prima

est quia in causa prima agit lumen intellectuali- — Item alia racio .iij.

ter et non agit liber de constitucione a prima causa

ut sunt in lumine intellectuali sed ante sunt lumina

substancia nunc omnes. placuit liber iste

de luce lucium intitulari. Secunda racio et secundalis — non. secunde

et bona quia ab luce causa prima sic ex influit ibi

influencia constitucionem ad esse. et influit a — non tercie influencie

irradiacione ad perfeccionem virtutis et operis et influ-

encia reducit ad primum fontem ut ad bonum

primum et huius influencia luminis omnis illuminacione

sit primum et lumine est ipsum lux lucium. unde

non de talibus influenciis agitur liber iste

tractatus de luce lucium vocatur. Tercia autem

indicativa racionem. quia cum omnis rei forma lux — forma est lux

sit qua intelligitur et in lumine intellectus accipitur diffu-

siva autem intellectus agentis et constituentis ideo

autem formarum constituit ex diffusione intellectus

agentis lumine lucis dei. Et tractatus agens

de tali diffusione intellectus agentis de lumine

lucium nomen accepit et merito. Quarta apponitur

racionem dicens quia hic agitur de causis primis quod

rebus permixta non sunt et ideo in rebus non

obumbrantur ut in diffusionibus rerum accipiuntur

sed sicut sunt principia rerum effective et formali-

ter quorum lumina simpliciter quorum splendide per

forme rerum et ideo tractatus per tale considerans

congrue de luce lucium denotatur. Decimo

secundi hunc librum de causis causarum vocaverunt

dicti per que indicatis racionibus. Quarum prima

est quia sicut duo sunt causarum genera unum quod

ma deviata diminute vel tolerabiliter alteratur autem in primis primis quod secundum secundam scripti sunt natura deviare in materia non agit nec causat nisi perfe=ctam causare primariae quod simpliciter sunt natura et tamen agunt de influentia causare primariae quod super naturam sunt liber iste de natura causae prioris. Secunda ratio est quia si causa aequa natura causarum quae prima est et de talibus hic agitur. Tertia ratio est quia in talibus causis natura in toto consistunt sed natura materiales non causant nisi imperfecte. Quarta est quia in talibus causis videntur causis in una convenire efficiens formalis et finalis simi=liter. Unde idem et eodem ut ad idem dicit natura solum et fine et ideo natura causae primariae vocantur. Quinta ratio est quia causis natura sine motu causant propter simplicitatem sui luminis et influentiae. Causa autem in motu causans causa est imperfecta. Cum ergo hic agitur de causis sine motu causantibus sic agitur de causis perfectis. Omne enim quod movetur imper-fectum. Et ideo talibus placuit hunc tractatum de causis causae vocari. Quem autem fuit iste auctor dixi. hunc librum collegit ex quadam epistola aristotelis. quam de primis principiis esse composuit multa adiungens de dictis avicenne et aliorum philosophorum assumpta. Capitulum XIII de modo causarum primariarum.

[margin: de causis que causant sine motu]
[margin: Omne quod movetur est imperfectum]
[margin: de auctore libri]

Quatuor autem sunt causae primariae in una con-talis sumpte. Non enim intendit hic de gradibus causarum. Quae secundum dicta natura causae in quatuor genera causarum dividitur finalem formalem efficientem et formalem materialem. Tales autem sunt se primariae natura esse non possunt. Finis enim causa non repugnat quin materialis sit. Materialis autem primaria natura esse non potest. Quatuor autem sunt scilicet causa prima. intelligentia. anima nobilis et natura. sunt natura et forma diffusa in primis naturalibus naturae principiis. unde constituentibus in inchoationem et motum et perfectionem. esse naturale et tamen prima est in qua sunt in potentia efficiens formalis et finalis sed omnia. Propter quod esse et principium sui luminis et potentia virtutis sine natura est causa esse extensum per omnia post hoc. quia nulli est immixta sed esse vel per essentiam ipsius intelligentia non est sola quod esse et non ex acquisitione vel possessione intellectualis est sicut substantia intellectualis. Cuius lumen intellectuale ab omnibus moventibus et motis desideratum est et ideo magis in molibus esse quod est sicut desideratum in mole magis desideratum. Propter quod non est natura esse quam esse sit extensa per omnia sed per naturam sui luminis et influentiae et potentia virtutis natura est sicut quod sit extensa potentia virtutis per omnia quae desiderant ipsum. Propter quod opus naturae est opus intelligentiae a qua totum opus naturae accipit causam mensuram et fi=nem et appetitum perfectionis. Anima autem nobilis secundum peripateticos quorum nos hic explanatores sumus tamen de modo dicemus. Sed rationes interiores prout possumus explanabimus. Et intelligentia non est anima animalis vel hominis sed est anima celestium orbium eo quod natura est quod omne quod movetur a seipso quiescens habeat motum per se. Unde autem ad celeritatem unde in rationes et id dicunt peripatetici celos animam motum et unumquodque celum propriam habere animam. Haec autem anima lumen intelligentiae desiderans ad intelligentiam movet celum motu qui semper ubique est et propter ut lumen intelligentiae sibi influxum per motum celi explicet et producat ad esse. Intelligentia enim ut intelligentia semper accepta motor esse non posset. Propter quod anima esse celestia per totum sui motus esse non est natura sed a quodam philosopho dicitur vocatur a peripateticis. Virtute motus implent toti moli et virtute vitae sicut et cuiusdam animalium a corde vitam et motum implent membris omnibus. Propter hoc quia anima animalis [illegible] cum rector et vector virtutis est et motus. Celestia autem sunt secundum ipsos spiritualia

[margin: Quatuor cause primarie]
[margin: Est natura]
[margin: [illegible]]
[margin: movet]
[margin: dicitur]
[margin: Est anima]
[margin: de [illegible] anime]

Celestia sunt spiritualia

sunt ut dicit averoys et ideo non propter moventur ab aliquibus sunt sed sine medio et per seipsas. Nam autem primaria forma et virtus diffusa est in omnibus celestibus quia primum motum est in ipsis loco quo mobilitate suam et virtutem habent et motus quo movetur ab alia est de se sed et est corpus in superiori loco est, ostendit propter quod motus [illegible] causa est omnium motuum virtute per omnia diffusa propter quod dicit averoes in 8° phisicorum quod hec est tanquam vita existentibus omnibus a cuius virtute primo [illegible] influit omnibus et ab hac nobilitate accipiunt et si sine hoc intelligentur omnia sunt mortua et immobilia. Iste ergo sunt virtutes primarie quarum quelibet virtute sue nobilitatis influit et infundit omnibus corporibus et non tamen separantur sunt primarie. Intelligentia vero non prima tamen et per seipsam desistens a prima sicut [illegible] desistat a primo [illegible] ideo nobilius prima tamen [illegible] et primo intelligenciam et per seipsam desistens ab utroque tam in essendo quam in [illegible]. Nam ideo virtus separata est in corpore tamen [illegible] prima [illegible] intelligencia [illegible] et per seipsam distans ab omnibus [illegible] sicut virtus que est in corpore desistit a virtute que non est in corpore. Virtus vero in corpore est ut dicit Rabi moyses que non operatur nisi secundum similitudinem corporis in quo est ut [illegible] in [illegible] et virtus progressiva in [illegible]. Virtus autem que non est in corpore libera est ad agendum et nulla constringitur corporis obligatione. Iste ergo sunt tantum primarie ex quo sequitur quod [illegible] non possunt esse nisi una ut in [illegible] probatum est. primarie tamen possunt esse plures. [illegible] primarie plures esse non possunt. Cap(itulum) 3m de septem simplicibus substantiis.

Et autem hic advertendum quod [illegible] primarie non sunt nisi quatuor vel esse possunt [illegible] septem sunt simplices substantie [illegible]

de virtute in corpore

causa prima intelligentia anima vel forma celi et celum. Sed inter has est prima substantia substancialiter esse quod est in prima [illegible] et plus est [illegible] influencia et virtute substantialis [illegible] substantificat et hoc omne quod est. Et sine eius [illegible] nihil [illegible] subsistit [illegible] manet sicut sine influencia lucis nullus color potest [illegible] vel manet propter quod [illegible] quod est esse [illegible] in omnibus [illegible] est [illegible] esse effluxum entibus sicut dicitur in [illegible] et [illegible] effluxum lucis est solis. Intelligencia vero non [illegible] semper substantia est sed est substantia [illegible] quod 2a substantia est. [illegible] in [illegible] declaratum est. In intelligencia vero [illegible] est esse et quod est et aliud est [illegible] ad primam [illegible] et aliud est secundum seipsam [illegible]. Et ad [illegible] ad [illegible]. Ex quo secundum [illegible] est tamen [illegible] non [illegible] substantia eius sicut in [illegible] et [illegible] nobilius substantia est in corporea virtute prime [illegible] in esse deducuntur [illegible] sua [illegible] ut celum [illegible] et [illegible] stellarum vel [illegible] quod [illegible] suis [illegible] non movet ut moventur [illegible] ut dicit averoys super 2o de celo et mundo. Et [illegible] dicit super [illegible] quod [illegible] est [illegible] corpori est propter [illegible] virtute et potentia motoris. Propter quod [illegible] in [illegible] celi et mundi quod [illegible] motores orbium sunt equales in hoc quod quelibet [illegible] motu [illegible] vel motore infinito. Tamen non sunt equales in vigore movendi. Motor enim orbis superioris fortior est [illegible] quod motor orbis inferioris vel [illegible] orbem [illegible] movere non possit. Nam [illegible] substantia est [illegible] infinita omnia corporalia [illegible] et individuantur [illegible] quod influit. [illegible] influere dicitur. Quod [illegible] in omni [illegible] ad esse

de [illegible] motoris

de [illegible]

declarati hec vel id p[ro]pter quod ma[teri]a p[ri]ma vo[ca]t[ur]. in h[oc]
influit sit agere vel recipere creare ipse non
influit et id int[er] p[ri]marias m[ate]rias no[n] i[n]nat[ur]e.
No[n] n[on] agit nec seipsum creat toto. s[ed] dispo[nit]
sui subiect[um] ubique e[ss]entib[us] malib[us]. dico. ac h[a]ec
sit p[er] forma generare induct[a]. C[on]tra[rio] aut[em]
est q[ua]nt[um] inchoatio requirit forte. infor[m]at ma[teri]a.
et q[uo]d no[n] o[mn]e inchoatu[m] requirit in q[ui]bus[dam].
id no[n] ex quib[us] generat. q[ui]b[us] O[mn]i ac q[ui]et[e].
unde sit inchoatio et unde fiat in ma[teri]a inchoatio-
acio requiret generatore. simile e[st] solvi. Re-
splendentia n[on] p[er] se me[n]te et intemerate et nec
nobilis declarata adhuc vel adiud[icata] g[e]n[er]e vel
specie est inchoatio illius vel illius generande
sp[eci]ei. Et p[er] mobi[l]i celi ab a[n]i[m]a nobili mouente
et intelligentia formante et p[er] a[n]i[m]a[m] cum vi[rtu]te i[n]fluente
et formam instituente p[er]duc[itur] ad esse p[er]fectu[m] et[iam] vi[rtus]
q[uod] ma[teri]a no[n] influit. O[mn]e n[on] q[uo]d influit se
totum influit et se toto s[ecundu]m formam et virtute[m].
propter q[uo]d acc[i]d[entaliter] influere vol[untate]. forma ne[cessari]o fluc[i]t
sube dans esse sibe influxa a forma p[ri]me
me[n]tis et intelligentie et luce et motu celi nobilis
q[uo]d me[n]te dat esse mouet. et diffinitur a[ctus] h[oc]
h[oc] in eo q[uo]d forte est. dicit n[on] plato q[uo]d forma
est mater p[er] se me[n]te est expressio. et luy est
vo[ca]t[ur] et intelligibile p[er]fectius ei cui e[st] forma s[ecundu]m
quod est lumine inte[llectu]s vel[ut] agente. ab intel-
ligentia formati et declarati et ab a[n]i[m]a nobili
p[ro]cedentes. a figura celor[um] mobiliu[m]. Celi[s]
n[on] p[ro]cesso est corporali. in p[ro]portiona solis adubi
erit. inequale et i[n]equale s[ecundu]m formas s[ecundu]m maius
et minus p[er] motu[m] tarditati et velocitate diversifi-
cato. Aut[em] vi[rtu]te aut[em] cause motu[m] propter q[uo]d forme
influit ad eius receptio[n]e[m]. q[uo]d diversificat[ur] s[ecundu]m di-
versitate[m] figurare. quas p[ro]p[te]r mat[eri]a generabiliu[m]
et corruptibiliu[m] describit motu[m] orbiu[m] velo-
citate et tarditate ascensionib[us] et descensionib[us]
et piuctoribus et generib[us] orbibus et corporib[us].
inequales. Electu[m] aut[em] est subta motu v[er]o

mo[bi]lis q[uo]d actuat no[n] p[er] se mo[tu]. s[ed] a generante
dixi q[uo]d. n[on]. in p[ro]prie[tat]es q[uo]d motus terre e[st] ex separa-
tio[n]e circumferentie ad centrum vel centri ad circum-
ferentiam. Comparatio aut[em] circumferentie ad centrum e[st]
ex separatione forte ad ma[teri]a[m] et id motus circumfe-
rentia ad centrum ad immobilitate[m] est. et p[ro]pter q[uo]d
assistentes et abstinentes motu[m] p[ro]ut e[st] in s[pe]ci[e]-
bus. sicut et gentibus faciendu[m] immobilitate[m]
frigiditatis ut dicit avicenna abscindens motu[m]
tum. et comprimens ad centru[m]. Comparatio centri
ad circumferentiam est ex separatione me[n]tis ad formam
in q[uo]d ma[teri]a dependent forma[m] extendit i[n] spa[tium]
p[er] effect[us] facientes motu[m] sic est vare i[n]
qualib[us] p[ro]p[ri]is vel p[ar]tis et calidu[m] [et] dissolvens et
extendens leve sursu[m] et elevans ad confe[rentiam]
celi undiq[ue] p[ro]p[ri]e p[ro]pagandu[m]. propter quod mi[nim]e sunt
elementale form[a]. his qualib[us] declarati me[n]te a
n[on] elevata me[n]te mo[tu] p[ar]ticipat dicitur boni-
tate q[uo]d sunt simpliciter form[a] et q[uo]d talibus
terru[m] p[ro]ducunt[ur]. no[n] tu[n] omnes sunt p[ri]male
p[er] ponens rate sint celum et electum. eo q[uo]d no[n]
nu[n]c in mote a causis p[ri]mariis. et no[n] nu[n]c
nisi s[ecundu]m forma motus motore[m] priore[m] sic
o[mn]e instrumentu[m] agit s[ecundu]m forma[m] sui motore[m]
ut in calore n[atur]ali an[im]alium. q[uo]d no[n] agit n[on] ad
formam a[n]i[m]e. q[uo]d movet et informat ip[su]m sic bipe-
mis et serrie et securi et generaliter o[mn]e instrumentu[m]
artificiale movet ad formam artis movente[m] ip[su]m.

Cap. 2[m] quid sit dicitur tu[m] p[ri]mala

Id vero declarandum est q[uod] sit tum p[ri]mala
s[ecundu]m nom[en] et rationem p[ri]male me[n]te ut aut[em] ex
his apparet no[men]. mitte s[ed] et posite. Cu[m] aut[em]
m[ateri]a sit ad q[uo]d a d[e]n[ominati]o[n]e sit aliud ut dicit
boecius no[n] p[er]fectam est h[oc] me[n]te est aliq[uo]d cu[m]
et aliq[uo]d no[n] sunt celu[m] et electu[m]. Celu[m] n[on] propter
h[oc] quod p[er] illud et p[er] actus me[n]te generat[ur] ut
dicit ptholomeus. no[n] denominatio[n]e efficit[ur] nec
cum id quod p[er] ponens figurare et ymagin[ari]
est in ipso. Electu[m] aut[em] propter i[n] causali me[n]te no[n]
denominatione suscepit. ad q[uo]d mo[dum] motu figure

et ymaginum celi et io nentz ioz aie lz
ratom. Oz pa a z intenia et aia nobis
nulli oppte pu nel oppate molli valeti
pibiaq z io forras suas vno orne influnt
pbi pibette mobis. qui ordo qz vnos
se hz ordo imiel dicet. Pr quod t ie aie
gre vocant z influencia cure e ee e
vita — omi pe vita qt influencia aie i vinentia
q qt vite a z pm. Pmala ae gre
qt quebet a ad alia. q aie no minte
alia. qda pe pa a no impedit a talite
no minte intelligencia et intenia e ad
eam zaria q no aie no minte pa et
intencia pmala qt ad aiq. Cat n no
minte aia dia ae zaria e adinitenia
qz no aie no minte intentia et hoc e
inferalibg cuiß pe e in ee viue sebie
z intere. Esse n aie no minte eo quod
qt viue. Viue n no aie no minte eo qd
qt qpe. Esse n publificat viue et viue
fore qpe. Et ad id pe qnt viue z sebie
et intellige pe qt aia in cuiß fialibg
Bonu n simr mouet no monte quodt ad
inrcdoni mouet. Bonu ae hoc nel hoc
no mouet n monte bono simpt i bi orne
bonorz ad omnem doctua et ad oez acti
z ad omez oldone ptinetu. in orne ae
nalm mre no oio ple qt qz ma no ppr
cuiß e gnis pe pim sim quod pazirz
sede vna qt. In ho ta ple e qz ma pa
d' ppieb3 matie — pibstut et pestetut forma sim pepypim
za ae z tra ma toys no pibictui ne
pistetut ne fundat nisi pectiby. pe me
dio aut z simpt ma pa de pmaiis mis
no qt pr cuiß q paulo an dectam e
Si ae in foralibg cuiß accipiat. accipi
endi qt in his que ad nalia ptient ut
dt Boeces. q ae ad mg ptinet. dut sut
a ptinet ad qpe nae simple a ad ee
nabile determid. in fora gl nel speci

no. esse ne pplet. a esse ne detiatur.

ad esse nae simpl ptinet. ens. vm. bonu. — Ens
Ens n qt influencia pmi z qt qstituimz — Ver
vm id quod attingit ee vm no enti i pm — Bon
pe qt no pmixtu toe lz quodz ens i pm
esset ad esse pimi. Ote n. ee sim nl
lz pmixtu toe dt vm pe vm aut qd
aliene nae no qt pmixtu. toe e qd dt
Boheg in ebdoadibus. Quod qt aliqd gre
pe pt id quod ipm qt. Esse no nl lz
ad mixtu. Bonu no qt sim edituz in
pimu bonu. Bonu n cuiz qt edua t
sue essencie pncipium. sim no ea q dicant
in forma gnis z spei simul ee viue
sentie et ronali nel intere. Et qs paulo
an dixig pe n in iste pe qnt ita pe qnt
in qpe vel z bono. si bonu no aie n
minte vel z ente et vm no aie n minte
ente. Et pr ho pst qz oma sut enna va
z bona. qz pmu a qo pe ens qt vm
z bonu no ta pst qz oma pe iusta
qz sut a iusto ut dicit Boheg qz iustu
ptinet ad actu mori nae. Ens no vm
et bonu ptient ad nam simr. Hic appli
cet textus s. Oeis ta pariat. Cap
9m q ta pala vs pleg influit qz zaia velis.

c Xomnibus hiis facile pz qz causa paria
velis plus de pia talite influit qz
sim causata quia a zaria velis. Ca
n velis no dr qz plis qt de mete. si
qz velr influit omibus spe rebus. hoc
n qt sim dcm platonis vle quod qt
qt an re. Ex quo simpti z i pmixto
dbite qpe nom z racoz oia spectia capiunt
Et ta zaia dr velis ad ea q sequnt
ipaz plg yo influit pmala qz zaia gor
de cuiß. Quare vna qt et pa qz non
influere za influit pa. Za qt za no
pcat nisi ex pa. ne dtinte influei ac
cipit nisi a pa. za qt qz quodz facit
za eminenciq z nobiliq facit pma

et non collitur, quia causa est quod 2a est in prima secundum
virtutem sine potentia et ut ita dicatur influeret
sine processione ut aliqui dicunt primum producit
non absque secundum totum sunt etc. primaria autem in
2aria non est secundum aliquem modum et ideo causa
primaria plus est influens super causatum quam
2aria. Causa non 2aria est de causatis cause
primarie. Causa autem primaria ad 2am comparata est
causa et non causatum propter quod causa primaria ad
omnia secundaria et que secundaria causalitate sua extendit
est in infinitis et in perfecto generat secundum
nomen et rationem. Dicatur non melius quod velle est
quod est unum in multis et unum de multis
quod vero velius est quod in pluribus est et de
pluribus. primaria velior est quam 2aria patet igitur
quod velis primaria plus est influens et in pluribus
quam velis 2aria. Ex hoc ulterius patet quod non omnis
causa primaria est causa prima causa non una solum est
quod non oportet non continent lib. primarie autem
multe sunt secundum eorum ordinem. Quia non omnis
2aria causa est per actum quod lib. incipit sic 2aria
eo quod primaria recipit influentiam licet secundum se ipsum
per propriam formam causa est quod alii non sunt nisi ordine
precedentium causarum. Nec sequitur etiam si causa 2aria
quasi influit et quantitatibus influit et quasi plu-
ribus quam primaria influit quod plus influat
quam primaria. Omnia non quasi influit causa
2aria habet a causa primaria et in ipsa sunt potentius
et vehementius. Nec vero quidam obiciunt
quod causa 2aria influit quasi propriis quasi quibus
sit rei diffinitio et demonstratio. Causa autem
primaria quasi remotis non quantitatibus et ita propter
quod hec causa 2aria plus influit quam pri-
maria. Causa non 2aria dicitur propria non
influit esse et quantitatem nisi virtute primarie
cause quam sunt in ipsa propter quod diffinitiones
et demonstrationes non ad prima resolvuntur quasi quas
2aria sidem accipiunt. Demonstratio non de
quasi primis veris autem quasi quibus primaria et propria

vel fidem accipiunt. Ex omnibus ergo hiis patet quod causa
primaria plus influit super causatum quam 2aria
intensius non influit et pluribus et eminentius
et potentius quam 2aria et influentie ab ea ma-
gis adheret tanto quam influentie a causa 2aria
sed verum est quod delicatius influit 2aria
quam primaria magis non delicat ad formam
id quod influit causa 2aria quam id quod
influit causa primaria. Propter quod quidam ista
habentes considerantes sic dicebant quod influentia
a 2aria causa comparata ad id quod influentie
est a causa primaria se habet sicut actus ad potentiam
sicut anime se habet ad esse et sensitiue et divine.
Et quod actus plus confert ad esse quam potentia
propter hoc dicebant quod 2aria plus influit quam
primaria. Sic etiam nullus non actus potentia est
nisi per hoc quod est imperfectum. Imperfectum autem
non est esse sed esse quod est imperfectum tempora-
liter autem ad essentie et formale causam. Sed
actus perfectus est propter quod est actus perfectus sicut
et motus secundum quod est motus procedens a mo-
tore actus perfectus est secundum autem quod est in eo
quod movetur actus est imperfectus. Processus ergo sine
influentie a causa prima secundum quod est ab ipsa
actus est perfectus et accidit sibi actus imperfectus
esse secundum quod est receptus in causato si verum est
quod simplicius et eminentius est in causa prima
quam in causa 2aria et ideo non procedit obiectio
predicta. Patet ergo ad hoc quod causa primaria
velis plus influit quam velis 2aria. Quando
autem sit influere in premissis libro declaratum est.

Capitulum 8 in quo sit causa quomodo istius quod una
primaria est et alia 2aria.

Unum autem ab uno non sit nisi unum duobus
...libet vero veniunt primarium et 2arium. Causa
autem primaria causa uno modo se habet causando et
effluendo sine emissione causata vel quod quorum
causatione quod propinquum sit per se tunc et unum
non est primarium ad alterum et 2arium ad alterum

Adhoc autem dixi dicens quod aggregatum omnibus simul [illegible]
[illegible] et omnes qui eius apparenti sunt. dicitur quod
procedens a primo in eo quod procedens est vel
fluens. effectum 2m et inferius [illegible] quod primum
procedit enim indivisibile esse. eo quod primum indivisibile
secundum [illegible] sit et tamen esse habeat a primo mediante esse
quod habeat [illegible] primo. Ex quo et per hoc
quod hic effectum causa sed per id quod est effectum
causatum distans a primo secundum gradum distans est
2m est. 2m autem quod causatum est fluens est et per
esse [illegible] existens et id quod procedit ab ipso
3m est [illegible] distans et deus. Et de-
inceps est in entibus secundum operationem intellectus
agentis cuius actus est intentias et intel-
lecta producere. sicut actus artis est in materia
formas producere artificiales et hac via [illegible]
[illegible] propterea sunt. Aliud enim est
secundum quod talis intelligens intelligit se secundum esse
suum. quod hic a causato procedente se. Et aliud
secundum quod intelligit se secundum id quod est et ad
secundum quod intelligit se secundum hoc quod est
ex nichilo hoc gradus modus secundum [illegible] principatus
causatur modus et ordo [illegible]. Dixi enim intellectui
[illegible] distantia autem [illegible] et plurimum
causa est ordinis [illegible] ad 2am [illegible]. Rabi
moyses autem plus [illegible] hac via theolo-
gisans valens. Dixit enim sapientiam [illegible]
esse [illegible] et ordinis [illegible] quod [illegible]
videtur. [illegible] enim dicit [illegible] quod sapientis
est ordinare et non ordinari [illegible] hoc [illegible] est
de sapientia [illegible] ordinatorum quod [illegible]
uno modo sicut [illegible] ad ordinata talis enim non est
sapientia [illegible] quod non [illegible] a [illegible] ordina-
torum [illegible] ab ipsa [illegible] se habent. [illegible]
ordinata et tamen [illegible] se habeant [illegible]
[illegible]. que sunt [illegible] ordinis et [illegible]
[illegible] quod intellectus [illegible] agentis. Sapientia [illegible]
nota est ad sapientiam intellectus speculativi [illegible]
[illegible] rationibus speculativis. Sapientia enim
Sapientia [illegible]

d ordine causarum

activi intellectus in hoc est quod [illegible] sapit se
[illegible] et [illegible] pro [illegible] intellecta secundum
[illegible] et [illegible]. quod [illegible] sapientie non [illegible]
sapientie intellectus [illegible]. Et id quod dicit
Rabi moyses [illegible] in eo quod dix-
erunt [illegible]. Aliud enim est sapientia
agente per sapientiam. Et aliud in sapiente [illegible]-
ente [illegible] quod sapit. Agens enim per
sapientiam causa est [illegible] quod sapit. Sapientia
autem [illegible] quod sapit [illegible]. Cum
enim agens per sapientiam [illegible] et
sapit [illegible] sit [illegible] et
ordinis a primo usque ad [illegible] gradus quod
[illegible] paria influens est et plus [illegible]
est et simplicius et eminentius quam aliud
[illegible]. Et [illegible] 2a [illegible] virtute [illegible] re-
[illegible] quam [illegible]. Causa [illegible] modo
non per hoc [illegible] vel aufert virtute sue
causalitatis ab [illegible] est per hoc quod [illegible]
[illegible] agit in [illegible] 2e. [illegible]
[illegible] agit [illegible] 2a. quod [illegible] secundum
intendi [illegible]. et [illegible] 2a agit quod [illegible]
[illegible] non [illegible] seu [illegible] a [illegible]-
[illegible] dictum enim est [illegible]
[illegible] est. quod non agit [illegible] agente [illegible]
quod est [illegible] secundum ordinem [illegible] et [illegible]
2e [illegible] a [illegible] non [illegible]
quod [illegible] est quod 2a ab [illegible] a prima
causa [illegible] est 2e. in eo quod est et quod
[illegible] est [illegible] quod applicare possimus per ea
quod [illegible] dixi esse vivum et esse [illegible]
per esse vivere et intelligere [illegible] enim [illegible]
[illegible] est esse in quo fundantur omnia [illegible]
Deinde est vivum per quod esse [illegible]
est [illegible] rationale per quod [illegible] esse
et vivere ad [illegible] per quod dicit [illegible] quod
secundum [illegible] non est vivum et [illegible]
[illegible] et [illegible] gradus vivum in causis
[illegible] est [illegible] non [illegible] ultra

modo

et 3 p[illegible]
27

et esse quod est causae hominis longinquae et primae in cuius formalibus substantia hominis ingredientibus esse ergo vehemens secundum influentiam quod est causae hominis quam vivum propter hoc quod esse quod est causae vivi quod est causa hominis propinqua. Probatur si rationalis perdit causa hominis esse quod est causa longinqua vehementius causa quam rationalis quae est causa hominis ultima ad speciem hominis determinans. Et huius quidem perfectio quod si per intellectum removeatur ratio rationalis quae ultima causa est ab homine non remanet homo, sed tamen secundum intellectum remanet vivum participans spirituale. Et si ultimo secundum intellectum removeatur vivum tunc quidem non remanet vivum

Secundum propter vivi rationem si ulterius prohibet remanere esse secundum intellectum. Esse enim non necessario removetur quamvis removeatur vivum. Non enim verum est quod remoto universaliori removeatur causa. Quare enim destructo non necessario destruitur quod remoto universaliori remanet esse secundum intellectum. Et enim aliquid individuum non est homo non sequitur quod non est animal

Causa remota fortior propter propinquam

Et si non est animal non sequitur quod non sit esse. Et sic igitur manifestum est et planum quod causa prima absque comparatione ulla longinqua est plus comprehendens esse rei causatae et vehemens quam causa quae causa propinqua et propter hoc operatio primae per

Quomodo adhaerent

typus sui longinquae primalis vehementiore adhaeret quod in re causata quam processus sive fluxus causae propinquae et huius causa est quod res causata secundum rationem intendit et ordinem naturae in prius patitur sive recipit a virtute causalitatis causae causalis quae est plus primalis et causa primalis coadiuvat causam secundariam ad esse et ad operationem suam quia omnem operationem quam facit causa secundaria facit etiam causa primalis. Sed primalis facit eam per alium modum quam secundaria, qui modus est altior et sublimior quam modus causae secundariae simpliciter. Unde est et velior et ideo cum a causato removetur causa secundaria non necessario removetur causa primalis quae prius durius cum prima

vehementius et adhuc adhaerere quod in re causatae quam causa propinqua sive secundaria. Non enim figitur vel fundatur in esse tamen ipsius esse rei nisi per virtutem sive influentiam causae primae. Et huius quidem causa est quod causa secunda facit rem per formam suam tamen causa prima quae superior est quam secunda causa per virtutem suae influxionis influit super rem causatam quae in quo fundatur forma causae secundae propter quod influxum a causa prima vehementi adhaerentia adhaeret rei et fundat et fulcit eam. Iam ergo manifestum est et planum quod causa primalis absolute causato longinqua vehementius est causa rei causatae quam secunda, quae secunda propinqua est causato et consequitur in ordine naturae primariam. Item manifestum est quod causa primaria virtute sua influit super formam et super effectum secundae et quod influxum est a primaria non separatur a causato per separationem eius quod influxum est a causa propinqua sed remanet in causato et influxum a causa primaria et vehementi adhaerentia adhaeret ei secundum quod probavimus ordinis et expositionis per exempla. Capitulum 1.

De esse causae quod est secundum causae sunt

[Q]uoniam iam dictum est de ordine et qualitate primarum causarum simpliciter determinandum est de esse causae quod per esse sunt tunc sunt aliter non esset primalis. Cum enim in causis aliud est superius et eminens et aliud quod esse inferius et quasi suppressum. Esse quidem superius est quod nec magnitudine distenditur nec motu distrahitur nec in materia comprimitur nec etiam [illegible] ad materiam declinatur. Et est esse per se tunc et esse in eminentiae et esse nobilius causae quod secundum se ipsum motum maiorem localem circularem. Esse vero inferius est quod distensum est et propter hoc motu locali de ubi et ubi distractum inferius ac esse est quod contractum est per materiam et generatione declinatum et motu ad formam et materiam contrahitur distrahitur

esse superius superiori inferius inferiora

d' p[ri]m[o] demonst[ratio] mathe[matic]a et [illegible]

2

aliud se habens in passato et aliud in presenti et aliud in futuro. Quibus modis non est esse propter privationem sibi praesentis adiunctam inquantum est esse plenum et perfectum secundum quod esse suae naturae est et est motus et esse temporis. Propter quod dicit Boethius quod non propter excellentiam sui esse perfecte intellectum nostrum qui non potest sentire tantum potentiam intelligentiae et animae nobilis. Unde et propter suam imperfectionem intellectum perfectum effugiunt et ab intellectu recedunt secundum naturam propria motus et tempus. Media vero perfectione intelliguntur eo quod cum non sint quantitate determinata sunt et motui regulari et aequali distincta sicut patet in mathematicis quae per demonstrationem certissimam accipiuntur ab intellectu. Ea vero quae naturalia et corruptibilia subiecta sunt non sic certitudinaliter accipiuntur propter quod Aristoteles in 2o [illegible] acceptionem rationis dicit in speculativis et operativis. Cuius signum est quod circa naturalia multae varietates et diversae inveniuntur opiniones philosophorum. Non enim res scitur semper imperfecta esse sui et esse veritatis in ea acceptionem facit. Ab esse autem quod supremum est deficit non intellectus eo quod non habet intellectum qui propter eminentiam intelligibilis sine excessu sit, sed potius per intellectum qui comprehendit tantum inferiora est nobis. Cuius aliquis non est perfecte adaequata est propter quod dicit Aristoteles quod dispositio nostri intellectus ad manifestissima naturae se habet sicut dispositio oculorum nycticoracis ad lumen solis. Esse autem perpetuitatis aeternitatis supremum dicitur et primus de taliter quibus procedit a primo [illegible] non [illegible] [illegible] vel deprimitur quod recedunt ad umbras sicut sunt in lumine [illegible] totum illuminante [illegible] umbras minores vel [illegible] immutatum et hoc [illegible] est quod motus non [illegible] a motore immobili et talis motor est nobilis. Motor vero non movetur motu [illegible] in melius aliquid recedens et appetens et quo est esse intelligere agere et licet intelligentia non moveat non sit recedere et movetur

acceptio rationis speculativa operativa

ipsum per bonitatem influxa secundum partem primam potest eo quod secundum id quod est in potentia est et nihil potest in illo actu deductum est. Potentia autem et ideo non est in se. Unde movetur aliquid vel inde dependet a primo ab aliquo et ab aliquo movente est primum esse et est sicut esse naturae et esse incipiens et esse nobilis naturae. Esse autem infimum est quod deficit a suo dignis defectibus gradibus, propter quod Plato dixit quod esse eius est in tempore sicut forma [illegible] in materia et imago eius in [illegible]. Respondetur vel umbra eius in generabilibus et corruptibilibus. Forma vero formis magis esse [illegible] quod a prima est formans et tenens ymago autem quae mutatur non immutatur ut quod tamen exprimit sicut id quod distat et secundum analogiam sui mutat formam quae mutatur respondet ut et umbra non sic consistit exprimunt et secundum distantiam plenitudinis longique. Ex his ergo patet quid et quot sunt esse supremi. — d' p[er]p[etu]o et inchoato

Cap. 8. quid sit esse eternum.

[A]eternum autem cum quod dicit sine [illegible] est esse stans nullos distractum sed esse permanere [illegible] et id est esse est [illegible] vel [illegible] sicut esse primae naturae vel secundum participationem naturae a primo sibi est esse intelligere et nobilis naturae. Est ergo quod esse stans et non movens se nec motum a se ipso per aliquam sui distinctionem [illegible] sit eternum. Eternum in se ipsum nomine insinuat [illegible] est quod eternum i. quod terminos esse non habet quod in terminos [illegible] est distinctum a non [illegible] ad terminum [illegible] totum esse inter terminos sit comprehensum. Terminum autem esse sunt potentia et actus in potentia in esse inchoat et in actu terminatur et praeter eum quem potentia in actu educitur id est post et prius sine posteriori et terminum propter quod tempus mensuratur sine mensuratur. Cum autem esse terminos [illegible] dicitur [illegible] nec in terminum se et ideo primus eternum est et tale esse est [illegible] quod terminos sine inchoatione [illegible] et inter se non est

d' eternum

aevi tum

esse inchoatum a posteriori tempore a [illegible]

Cur eternum

Cur nunc stans eternitatis

Cur tempus

Quando nunquam non sit esse eternum

sicut est esse eternum a causa prima quod est esse intel-
ligentie et anime nobilis. Ideo non solum productum sit
a causa prima sed in tantum comprehendit a bono tamen
prime quod nulla in se patitur mutationem totum
existens in actu nec sui habens in potentia. Et hoc
est quod multi dicunt et Aristoteles et alii quod
in rebus eternis idem est esse et posse. Et hoc prin-
cipaliter eternum est plus quam intelligentia mi-
nus autem in nobili anima. Ex hiis ergo patet quod
eternitas est mensura durationis existentis a
nunc stante et se se non movente. Cum autem dicit
Boethius nunc, non est instans durationis per
intellectum stantem esse a potentia in actu non dis-
trahi. Et ideo tale nunc non habet fluxum neque quod fluat
ne habet principium a quo recedit sed totum est simul sem-
per habitum et esse stans indivisibiliter. Et hoc est quod dicit
Boethius quod nunc stans et non movens se se pro
eternitate facit. Nunc enim fluens facit nunc tempo-
ris sicut nunc eternitatis non accidit enim in eo nun-
quam dilatio per intellectum. Et dispositio ipsius nunc semper
dispositionis ipsius cui accidit quod sit stans sta-
bit nunc non movens se ab aliquo in aliquid.
Si autem movetur et fluit, tunc movetur et nunc et
distenditur inquantum tempus. Tempus enim non est nisi
fluxus nunc de preterito in futurum. Et hoc est
quod dicit Aristoteles in octavo Ethicorum quod nunc
est eternum semper. Possibilia autem contingentia temporalia
sunt et quod eternum ab eo vocatur et proprie dicitur
Boethius. Cum enim sic nichil non consumit neque principium
neque finem durationis sicut quidam philosophi posu-
erunt. Sed non sequitur quod semper est eternum propter motum
et mutationem quod in sui esse patitur. Sicut autem semper
fluens deficit ab esse stante procedit ab eo
ita nunc fluens deficit a nunc stante et
procedit ab ipso et ideo in complexione perfecit dicit
Boethius. Cum tempus ab evo ire iubes tum
vocamus eternum. Cum autem quidam obiciunt dicentes
quod eternum est quod caret principio et fine vel
quod caret principio et fine nisi per accidens. Cum

primum non est mensura aliorum

aut prima una sola et ideo videtur quod eternum nisi
unum solum iam plura sunt per consequens eterna. Et quod
propter dicunt quod id quod caret principio et fine
immensum est. Immensum autem mensura non est. Eternitas
autem in quantum mensurare potuit et explicationem concludit
eternitatem videtur esse. Et adhuc addunt primum non esse
mensuratum sed ipsum esse mensuram aliorum. Talia
autem omnia tempore vilia contemptus immensum autem
quibus non sit mensura existendo ipsum tamen non
prohibet immensum esse mensuram per intellectum ad
incedere ei sicut infiniti motus quod multi
philosophi posuerunt. Mensura durationis est tempus
infinitum. Cum dicunt primum non esse mensuratum
sed ipsum esse mensuram aliorum equivocatio est de mensura
in mensura. Est enim mensuratum esse quod mensura esse
rei attingit totum sui esse secundum virtutem et quantitatem
et hoc modo primum non est mensuratum sed est mensura
aliorum in quibus generaliter mensura sumitur vel
large accepta et intelligitur extensa duratio
et hoc durationis primum non prohibet esse
mensuram. Adhuc autem instant dicentes quod indivisibile
quantitatem non habet et ideo non extenditur in aliquam
quantitatem et propter hoc mensurari non potest et alia
multa inducunt sophistica. Ad omnia autem
ista solvitur quod est extensio et hoc modo
extensum agit in spatio et extensio est simul intel-
lectum quod est acceptio per intellectum ipsum esse stare
et indivisibilis non deficiens in aliquo tempore vel
in aliquo loco et ita extensione extensum non agit
in aliquam quantitatem quia non est in eo sed intentio
Nec est extensio quantitatis sed extensio intellectus ad
quem mensura et mensuratum definitur et talis pro-
tensionis vel potius ipsa extensio eternitas
vocatur. Propter quod etiam multi dicunt quod Plato et
Aristoteles et Averroys consentire videntur quod mundi
mensuratio quia eternitas durationis non contradicit
nisi in anima. Talia ergo sophistice inducta
dictantur quod enim id totum est eo quod sit dictum.
non contradicens eterni

dicit habitu possessio

intellectus de esse simul esse non eius habitus de perfecto
in futurum preteritum esse totum in actu omnis pos-
sessio esse vel de novo acquirens. Dicitur non dif-
ferre inter habitum et lucrum et possessionem nisi ex eo
utique, quod est possessio hereditaria inter
hereditatem lucratam et negociatione vel labore
acquisitam. Cum autem immobile sit tale esse patet quod
nichil habet acquisitum sed totum quod habet est pos-
sessio. Eius autem ratione constat quod est
interminabile. Cum autem sit intelligentia vel agens
continuatio patet quod est secundum actum vite in-
telligere non vivere, esse id est. Et ideo Boethius dif- (nota diffinitionem eternitatis)
finiens eternitatem in 5 de consolatione philosophie dicit
quod eternitas est interminabilis vite posse-
ssio tota simul et perfecta. Unde autem quidam qui
eternitatem perpetuitate dicunt noluit vocari eternum
sed eviternum sed de hoc non curamus. In nobis
non prima vis est. que vi vitalis est completa
sed hoc solet dici quod dicto ca. dicitur antiquorum
non concordat. Capitulum ix quare esse
quoddam est supra eternitatem et quoddam cum eternitate et quoddam
post eternitatem dicta / sub ipso
sunt. Facile est accipere quod eternitas secundum
suum nomen est res fixa et est mensura nec-
esse non ad esse nunc processio intellectus et hoc
modo dicit eternitatem ... ponere aliquid
ante eternitatem ponere primum sit est esse primum
causa et aliquid ponere cum eternitate sicut esse
stans immobiliter procedens ab esse primo et
aliquid ponere post eternitatem sicut id quod
per subiectum suum motor sui motus est secundum non
quod motus est actus moventis ergo ad motum
disponitur et procedit. Et post eternitatem quae
est esse immobilis omnino quod nec motu nec mobili
procedit nec motum nec ad motum inclinatur
post eternitatem ergo est deficiens ab ipsa tamen
est motor motus mobilis non motus nec alio
motu quo esse suum distrahatur non potest sub-
iacere tempori secundum suum esse communis subiaceat secundum
suum actum qui motus est et communis subiacet

In nobis prima vis est co-
rei vitalis est completa

Quomodo ponitur aliquid ante eternitatem

secundum suum actum non subiacet secundum quod motus
est actus moventis sed secundum quod motus ab
ipso est immobili et est actus mobilis. Tale ergo
esse est in contactu eternitatis et temporis. Et ideo
dicitur esse in orizonte eternitatis et temporis. Ho- (orizon)
rum non superius est stans et immobile ea
que sunt media inferius. ab quibus quod sunt media
superiora. Oportet autem quod esse superiora
esse ab his que sunt inferius ab esse eius
nobilius sicut patet per predicta. Omne ergo esse superi-
us est supra eternitatem sicut causa supra actum et
ante ipsam quod est in eternitate comprehendit cum
intellectu cum ipsa dicitur est post eternitatem.
Omne habet non supra eternitatem esse esse secundum
se stans est et indeficiens ante esse eius et
post omne eius secundum intellectus perfectionem.
Cum eternitate non est quod in eo incipit non
quod permutatur et stans immobile per omne
eius. Sub eternitate non est a tali esse autem per
subiectum suum et quidditate secundum vires et mobiles
virtutes mobili procedentium ex tempore sui immo-
bile motum influens ei quod movetur sed secundum
esse suum motum non subiacet. Et de hoc dicit
Rabbi Moyses quod nec est virtus corporalis nec est
virtus in corpore sed secundum se ipsum immobilis mo-
tum primo mobili influens. Virtus autem corporalis (Nota virtus corporalis)
est que autem est in aliqui corpore et de ...
sicut est gravitas levitas calidum frigidum et huius
et similia. Et nulla talium virtutum in corpore fi-
nito existens potest movere motum infinitum ut probat
Aristoteles in 8 phisicorum. Si autem ponitur esse
in corpore finito tunc consequenter subiecti
sequitur quod alterius virtus movens infinita. Et ex quo
... sequitur quod movet in tempore quod est
... quod est impossibile quod mo-
tus in tempore esse non potest cum omnis motus (Motus non potest esse in nunc)
habeat ante et post et ideo sit in tempore est quod
habet prius et posterius. Virtus autem corporis est quae
... non sit corporalis tamen ... corporis et
procedens et ideo non ... secundum ...

Nota virtus corporis

operatur ut visus in oculo. et in tibia vis progressiva et ita ultra in corpore bene complexionato et temperato plus movet et in corpore minus complexionato et temperato peius movet propter quod patet quod est motus incorporalis. Corporalis enim ultra crescit et diminuitur ad corporis quantitatem. Virtus autem corporis et crescit et diminuitur ad corporis dispositionem nobiliorem vel minus nobilem. Neutra enim movere potest per tempus infinitum. Motor etiam primi mobilis non potest esse motus. Relinquitur enim in istud dicere ergo quod talis motor qui vocatur anima nobilis nec mobilis sit nec passibilis ita quod nec diminuitur virtute virtutis corporalis nec dispositione dicti corporis. Est ergo substantia impassibilis immobilis nullam habens penitus magnitudinem per se vel per accidens. Per se quia magnitudo non est quia quantitas non est. Per accidens sed non est quia nec est ultra corpus nec est ultra corporalis. Motor ergo corporis finitum per tempus finitum et post eternitatem [illegible] esse subiectum sue [illegible] et [illegible] tempore. Totum autem tempus per motum qui ab ipso est. Capitulum x.

De quantitate et nunc eternitatis et temporis comparatione.

Unum autem quantitatem sit quod ex adiacentia temporis relinquitur et nunc quod adiacet ei quod fertur quod unum est in toto motu. Quare non nulli [illegible] idem est quantitas eternitatis et temporis et [illegible] idem nunc eternitatis et temporis eo quod quantitas pars [illegible] est et interminata. Tunc etiam est motus in eadem quantitate et in eodem nunc pars [illegible] et idem quod fertur est. Sed aliud enim esse quantitatem et aliud nunc oportet quod fieret ex alio tempore vel ex alio ex [illegible] adiacente relinquitur et esse mensura earum adiacentis. Quare nec esse tempus nec quantitatem dici eternitas et ita non dicetur. Sed autem est idem quantitas et idem nunc hoc est relictum a mensura initiata et indivisibili quod magnus esse videtur quod dicitur videtur quod idem est quantitas in omnibus talibus et idem nunc secundum substantiam secundum esse autem diversa. Hoc non est magnus [illegible] enim vel in anima simpliciter sic ut videtur dicere [illegible] vel

magis secundum rem sicut in anima. Tale ergo quantitas relatum ad stantis et motum quantitatem eternitatis est secundum substantiam et sic nunc. Esse autem diversum est ipsorum secundum quod refertur ad stans immobile vel ut ad illud cuius esse per motum distenditur est quia quod est mensura mensure et mensura mensurati. Eternitas autem est mensura temporis sicut [illegible] dixi [illegible] sic [illegible] eternitas ad tempus ita et hec quantitas eternitatis ad quantitatem temporis et nunc eternitatis ad nunc temporis propter quod eidem cui adiacet nunc temporis et adiacet nunc eternitatis sed non continue et cui adiacet quantitas temporis adiacet quantitas eternitatis et non continue. Ex istis planum est quod esse quod est cum eternitate sic dicitur est causa permanente permanens esse cuius permanentie et hoc est propter hoc quia tota permanens est cum eius sibi eternitatis talis. Et esse quod est cum eternitate est interminata sine esse [illegible] nec quod motor immobilis mobili non quiete nec procedat sic dependeant motor dependens et hoc est propter hoc quod est esse eius manens secundum unam extensionem et nec patitur nec distenditur secundum motum aliquid in ipso esse vel quod est post eternitatem et prius tempore est anima nobilis sine esse autem quod secundum nos semper indivisum est in [illegible] eternitatis infinitum et prius tempore nec secundum substantiam nec secundum actum sive subiecta temporis vel motum. Huius autem signum est. tota enim pars cum eternitate est et quia tota pars cum eternitate [illegible] quia in parte tota [illegible] est acquisita. Eternitas autem [illegible] est esse immobile vel esse immobilis mensura est esse quod acquisitum est per processum [illegible]. Esse enim et eternitas sic [illegible] et [illegible]. Omne enim eternitatis est esse [illegible] sed non omne esse est eternitas dicta secundum hunc modum. esse ergo in plus est et plus [illegible] quam eternitas et tota prima est prius eternitate eo quod eternitas est [illegible] ipsius. In interminata autem [illegible] esse stantis [illegible] et acquisitis secundum mensuram

2

qualit̃ et passiones cõmũ eo qꝫ extendi̾ i̾ tellariali extendit̃ in ea et nõ alteratur neqꝫ destruit̃ aliquid in eē ipsius. Anima at̃ nobilis sine esse aīe angela est cum cõmũ ipsius sint̃ in gradu inferiori eo qꝫ nõ intẽd destat absm̃tentia qꝫ alter̃ uel destruat aliquid in eē ipsius inferi̾ est in in hoc qꝫ susceptibilior est impressionum sive formarum ad motum inclinãtem qꝫ intel ligentia. Tales n̄ forē ad motũ incli- nantes magis dicũ impressiones qꝫ influẽce uel illuiatões eo qꝫ magis in̄ vicinat̃ q̃ impressionibꝫ formaꝝ ꝑ pellit̃ et expelli̾ prius hoc aũt est eo causa ipsius ē ꝑ motũ primũ cuius ipa ꝑpa et subalĩs eā est

Cap̃ undecimũ que sit aīa nobilis · de anima nobili

Iam habitũ est de ordine inter primaria et de eē ipsare quo cõnãqꝫ ipa eē est. Cũr ergo queritur est qualit̃ utrũqꝫ dicare primariare ꝑ suas impressiones et influxus re- silerit in 3ᵃ et quat̃ 3ᵃ operet̃ et influnt in inale nam ut ꝯ ordinis sint̃ in entibꝫ et tams. Anima uo aīa nobilis tria est id de aīa nobili querẽd est cũ n̄ dr̃ aīa nobilis et aīa est et nobilis est. Et ꝑ hoc quid quod est aīa inclinatõnẽ ēꝫ ad corporis. quod mouet et ad quã cõparat̃ ꝑtinet motor ad mobile. Sic aũt motus pt̃ eē ut endelechie i actus alicuius qui est ut forma corporis. Anima uo pt̃ forẽ corporalis et sm̃ hunc modũ in eēt motus in corpore pt̃ iam ꝓbatũ est. Actus aũt corporis s̃ subalr̃ ac tus corporis est totũ est ꝑ subalẽ et diffinita motũ. Cũa ꝑfectio corporis uo pt̃ eē sine corpore et operatio ipsius variat̃ sm̃ variatõ corporis. Cũr ergo. De se endelechia non est motus corporalis eē. Motus aũt nobilis corporalis motus est. Aīa ergo nobilis endelechia

Aīa nobilis endelechia nõ est

esse uo pt̃ totũ quod ussum est sm̃ dicta ꝑpatetꝫ. Endelechie n̄ nõ sunt n̄ fore sub- iecte in corpore quarum operationes sine corporibꝫ eē nõ p̃nt ita qꝫ aliqꝫ exeant operationes q̃ nõ sit operatio cõmũi. Aīa ergo nobil̃ ꝯ genẽ endelechie nõ pot̃. Est aũt et alia aīe diffinitio q̃ sm̃ sẽam aīe ꝑpatetꝫ data est qꝫ aīa est princip̃ et cā vite in viuentibꝫ o- mibꝫ et vita esse nõ habentibꝫ qꝫ cuius sm̃ ana logiã dicit̃ et aīe sit in habentibꝫ vita oc culta qua in hñtibꝫ vita manifesta. In pla tis n̄ vita occulta est. In aīalibꝫ at̃ mani festa. Manifesta at̃ duo ꝑ motũ s̃ vite quo a seipso mõ aīatũ locat̃ tũ 2ᵒ pa- motũ vite quo et locat̃ mõ et sm̃ forã inuita n̄ et angeli et alĩ similẽ motũ sunt ad forã. Procedẽ aũt de ubi ad ubi et de loco ad locũ motus est sm̃ locũ inuẽri n̄ a angelo nõ sunt nisi aīati generabilis et corrup- tibil̃ ꝑ quod tales motus corporis nobilis esse nõ p̃nt. Motus at̃ localis qui primũ et tũm suscipiẽd ēꝫ qꝫ mõ nõ pt̃ esse n̄ aīati. Id n̄ quod sine aīa est mobilẽ lo- calẽ nõ ēꝫ nisi agitante uel prohibens remouente ut de natura dictũ est in physic. Corpus at̃ nobile nec agitans nec aspectu prohibens remouens esse pt̃ ut prius ergo aliter dictũ est. Corpus at̃ nobile motum agitante carere nõ pt̃. In omnibꝫ at̃ i quibꝫ aīa est primũ motus aīalis et motus localis progressiui motus local̃ nõ ē n̄ ꝑ aliud quod sm̃ locũ distans est ab eo qꝫ indiget instrumẽto ꝑ quod dat̃ ei mo tus progressiuus ut ad aliud procedat sine quo viuẽ nõ pt̃. Talis ergo motus local̃ progressiuus nobili corpori cõueniẽ nõ pt̃. Vero aũt qꝫ ēꝫ motũ localẽ et nõ ēꝫ a agitante uel remouente prohibẽs. Et ergo qꝫ exeat ab aīa. Ab aīa at̃ hꝫ motum

Non endelechie

vita occulta / manifesta

anima nobilis

celularem qui de se ubique et per se est et est mo-
tus ad internam formam sicut in artifice pro-
batum est. Anima igitur nobilis secundum primam
formam et diffinitionem est primum et causa motus
circularis ad internam formam. Et anima est
ex hoc quod prior et causa huius motus est. Nobi-
lis autem ex hoc quod motum huius non propter ali-
mentum sed ad formam intellectualem est. Anima
est primum vite per hoc quod recipiens se in quo
quod anima est vite fiunt operationes et actus. Ac-
tus autem et operatio vite in anima nobili mo-
tus circulare est. Talis ergo anima nobilis est
et secundum analogiam nobilis et nobilior secundum
quod huius motus nobilior causa est et prior.
Est autem secundum nobilitas in similitudine circule
et regularitate motus consistit et ideo quanto simpli-
cius et magis continuus et magis regulare mo-
tus causa est nobilior est. Capitulum secundum quare
anima nobilis causa motus efficitur.

Nunc autem movens per intellectum et appetitum
ad formam intellectam movet. Eo quod
motor forma autem intellecta et appetitus esse
secundum id quod est non est ... igitur quod accipiat
vel non movebit. Accipere autem non potest nisi al-
tero duorum modorum vel utroque scilicet per influ-
entiam superioris vel per apprehensionem vel per
influentiam et apprehensionem. Per influentiam sicut
in prima et interna infimum formas per influ-
entiam luminis sui intellectualis propter superiora.
Per apprehensionem sicut motus progressivus fit in anima-
libus ad formam desiderabilis apprehensam vel per
sensus exteriores vel interiores que sunt fantasia
et ymaginatio et huiusmodi vel in aliquo intellectu
qui dicitur practicus sive operativus sicut in artificibus
forma artis per intellectum concepta movet. ~~...~~ quia
primum instinctum et organum est magis inte-
riorum. Sed non motor per apprehensionem movens
[illegible] est et per [illegible] apprehensionem non
sicut est causa et prior simpliciter huius motus.
Motor autem corporis nobilis causa est et prior.

duo modi movendi

de motu progressivo

anima nobilis ... movet per influentiam: non per apprehensionem

Nota anima nobilis motu ab influentia

simplicius continui et regularis motus et ideo non
sic movet per apprehensionem. Relinquitur quod movet
per influentiam formae quam ab intelligentia sumit in
ipsum. Et hoc est quod omnes peripatetici fecerunt
sicut solo Avicebron qui talem animam dixit esse
apprehensionis partes eo quod sibi videbatur quod ali-
ter hoc ubi in aliud deviatur et sic huic moveri
non posset. Et contra hoc disputat Averroys
ostendens quod corpus nobile et susceptibile incorrup-
tibile est talis motus et id sine medio et yma-
ginatione ab anima nobili motum ab intelligentia
participat. Anima ergo nobilis est participans
influentiam internae et ad formam internam
corpus nobile movens. Anima autem ignobilis
secundum analogiam ignobilis est quae autem cade-
dit in anima quae primum et causa motus est progressivi
non circularis et per intellectum et sensibilem apprehen-
sionem per intellectum quidem practicum causa motus
est prior. [illegible] autem duo qui dicuntur concu-
piscibile et desiderativum. Fantasia autem movens
vera et non vera est id frequenter errore est
prior. Movetur autem aliquando anima per influentiam
secundum quod forme celestes fluunt in ipsum et
sub lumine interne vel sub aliis figure
celestium. Sub lumine interne recipitur
ab anima quando instinctum internum est sub aliis
autem fiunt recipitur a parte quam est instinctum
animae motive quo movet corpora et organa
sicut dicit Aristoteles de motu [illegible] vel
per visiones aut intellectuales quas dicit
sompnia non esse vel etiam per signa quae dicit
quod sompnia fiunt vere vel minore non
[illegible] permittitur in aliquo sicut dicit
[illegible] et [illegible] aliis [illegible] superve-
nientibus [illegible]. Quia ergo motus causa et
prior per intellectum et apprehensionem sensibilem et
influentiam superiorem [illegible] nobilior est. Cadit autem ab illa anima quae
motor est per apprehensiones sensibiles tamen et si
aliquid de influentia superiore participat

participat

nota bene

de fantasia

de influentia

no^a de fundato instinctu
Quo aia ignobilis d'influencijs superior' separat

hoc no est nisi ad formam corporale q' ea fign=
ris motum celestium q' imprimit imponi q'
talis motor monet orbe sicut videmus gal= d'yallo
los mutatis et mediatis distinctos generari
quod esse no potest nisi ex impressione figurare
celestium propter quod licet aia post aie dicatur eo
q' no est in se princium motus primum eo q' a se
ipso no mouetur si in parte tamen. Cadit autem
prius licet iterum in adeo ignobilitate eo q' no
est motus localis, primum nisi promotiu ad
formam qui est motus incrementi et augmenti
per quem n. superius mouetur et deorsum et ante et
retro et dextrorsum et sinistrorsum propter quod q'
aliud ad omnes partes mouetur eius quod alit'
uel nutritur. Cum loci motus no sit nisi per
actus propter quod no post aie dicatur a physicis
si post partis aie vocatur. aia n. per formale
racionem. primum et causa vite et motus est
in eo quod est moueri a se ipso et quanto per=
fectius et nobilius primum et causa vite et motus
est tanto nobilior est et quanto imperfectius et
ignobilius talis vite et motus primum et causa
est tanto imperfectior est et ignobilior. Ex dictis
igitur manifestum est quod sit aia nobilis et que ignobilis
Cap^m quod aia habeat a prima causa
P Rime autem causae que causant non causante se ab
alio. primus actus causare est qui n. causat
non causante quodam alio ante se extra se fit
omne quod fiat. Si autem presupponeret ali=
quid ad causandum non aliunde fieret sed id quod causat est
formans et in eo quod fiat causat et formaret. de=
bens ergo prime cause proprie est creans. esse autem
quo res est. primum est quod causa ante se nil presupponit.
esse ergo in omnibus quod sunt prime cause proprie effectus
est in superiori libro probauimus nos inci-
pientes ergo quod esse aie a prima causa causatur. sicut esse
omnium a prima causa causatum est Aia autem dicit esse
formale ad speciem informans autem ista esse quod
non habeat informatorem et agentem aliter
n. formator non esset per se agens sicut
Actus prime cause est creatio
sicut dicat aristoteles in 2o physicorum quod policletus
no est causa statue n. per accidens si policletus statu=
arius causa statue est per se. esse ergo aia nobilis for=
mata est in primum motus ad formam intelligencie
quod alia aia nobilis formata est in primum
motus ad formam intelligencie quod aia per aliam
nobilis formam participat intelligencie no autem
participat formam intelligencie ut intelligencie inh=
eret nisi per intellectum uel nisi intellectuale formam
ergo aie nobilis ad esse no deducitur ad perfectionem
speciem motoris nisi mente intellectuante propter
anima prout principium motus est in corpore
nobili intellectuale determinari necesse est hec
ergo tamen no lex quod aia sit Aia n. secundum quod aia no^a racioz aie
primum et causa motus est in eo quod mouetur a se
ipso Non autem principium motus est nisi forma
determinante ipsam et proportionante ipsam ad mo=
tum ergo quod dum ultra forma et determinans esse
nobilius aie ad molem calculatur inclinando et
proportionando. Celestis autem moles apud sapientes vocata ad'. celesti corpo
est alacrior vocatur. Esse ergo aie intel=
lectuale formaliter est et ad alacrior determinatus
hoc ergo modo aia nobilis a causa procedit prima=
ue in esse aie nobilis constituatur. Et hoc est
quod quidam antiquorum dixerunt quod prima causa cau=
sauit mente intelligencia et alacrior no per intel=
ligencia primo causa prima uniuit. si quod forma
intelligencie mea sicut in aie diffinitione aie
sicut possibile medium est in esse diffinitione hoc
ut dicitur vnum possibile locale et hoc modo hec
in esse aie nobilis est proporcio ad ala=
crior no quod alacrior sit sicut non enim uel
continens quod mole no constat motus. pro
eadem mole promotum constituitur. hec autem omnia
in prima causa coniuncte sunt et simpliciter. si pro
eodem ab ipsa dicitur accipiunt et apponuntur
sicut in superius est inductum. Tale ergo esse et
talem constitutionem in esse a causa prima accipit
aia nobilis propter quod in 2o genere est ut
aie primariarum. Esse n. aie no constituitur

prima causa causat aiam mente intelligencia

ita q primo sit in potentia et postea in actu si
n sic constitueretur oportet q p motum generatoris
de materia educeretur qd nobili aie no convenit
simplex est et no materialis no ergo sic sit constitui
q esse eius simplex et perfectum recipit a causa prima
et formaciod ad intellectualitatem fiat a causa 2a que
est intelligentia Si n ita esset sequeretur q eiusdem prime
ae esset actio imperfecta et actio 2e cause esset
actio perfecta quod valde inconveniens est et. Adue
aut nos imperfectus est prout actus e agentis
si potius prout actus est patientis perfectissime
ergo sic ae si materie actus perfectus est simpliciter
tum aut no subiciatur sm quod est actus sic
ae supponeretur ergo imperfectior si de potentia pro=
cedit ad actum p aliquid esse eius no ergo sic
constitueretur aia in esse q prima causa incohat esse
quod perficiat abintelligentia q e causa 2a Ade
aut medium est q duas aias esse sui habeat q
immediatus sm eiusdem modum talentius Na n
h no habundat in superfluis et inveniretur i prus
et nobilibus q in omnia sint ordinatissima et p
q ad ordinem redigunt omnia alia Patet ergo
q no sic constitueretur aia nobilis in esse quod prius
constituatur a pma causa et postea abintelligentia Adue
causa secunda licet a prima causa et q est et q causa est -
Cum ergo 2a causa sit intelligentia causa est p fortius
intelligere. hac ergo fortius licet a pma causa al
ergo licet ea a causa prima actione causa et p accidens
sicut unica et p se. Constat at q no actione
eiusdem et p accidens est et actio p se quae
nullo sit ut in principio hic explanatum est. In=
telligentia ergo q q intelligentia est a pma causa sm
quod ipsa intellectus vlis agens e et dicatur
antiquis propria q pa causa creat aiam nobilem
intellectualem mediante intelligentia no q intelligentia
q causa est 2a ut primos si est luce et del
lux agentis qui constat intelligentia constituit et aiam
nobilem et hois aiam in quantum nobilis e in esse
nae intellectualis q in m. aia nobili et aia
hois nunc fumet e q sit intelligentia eius sola
est intelligentia esse in quantum proportiona ad modum
eius ipsa p intellectum motor est. unde n lux
quod motor mobili ad fortius intelligentie p lux
suscepti influxum lucis intelligentie. Et id quod
sm sui formam lux intelligentie est patet qd aliqui
dixerunt q prima causa eius aiam nobilem posuit
ea ut secundum intelligentie u n secundum constitueretur
intellectualitate nae sue sicut no esset susceptibilis
p influxum lucis intelligentie sicut et aia hois
n secundum constitueretur forte et nasceretur suscepit no constitueretur
intellectualiter influxus intelligentie sicut nec aia
bruti nec aia vegetabilis talis lucis sm totum
lucis intelligentie susceptibilis est quamvis suscipiat
sm totum naturalis forte hoc ergo no in esse constitueretur
nobilis aia et hec no intelligitur q pa causa creat
aiam mediante intelligentia et quod sic recta
possunt intelligere creamentum
Cap 18 Vtrum habeat aia q sit anima-
c Ex predictis relinquitur investigandum utrum quod
at aia quod aia est in superioribus n. Et und
est q sit esse sm hoc ad eo quod e est sm
id. quod est in eo est et convenienter sm quod
in potentia dicitur esse aut quod est no necesse
est esse. hoc aut est quod possibile est esse
quotiens no possibile sm omnes rationes Aia ergo
esse suum sm quod aia est no habet ab eo
q ipsa est sm scripturam vel causa abintelligentia
no habet lucis n intelligentie esse no e proportionatum
mobili sed est ubique et pt no habet
inclinatione vel proportione ad hoc vel ad id
lux no tamen sic adueniret illo similiter e et id
de tamen lux sm no est conveniens ad hoc vel
ad id. Ae aut constituta dicitur quoddam et de
trans est esse aie ad principium et unum esse
vite et motus localis in corpore aiato sicut
p accidentia patet est Cum aut tres fortasse
sunt constitutiones diversi ut a pa causa ut ab intel-
ligentia ut et hoc a scripta sm id
quod e naturale videtur utrum habeat q aia
est sive esse aut quo aia est no n.
aliquid est causa ad ut causa pa et intelligentia
aliquorum utrum esse aut habet sit corpus n.

post tamen est e contrario quia tunc ipsa est prior
motus hic non sit tamen intellectus non accipit
id quod est ante esse suum a quo quaeritur est
habeat a posteriori secundum ordinem naturae si po
aliquis contra sic posterius tamen accipit sine accipit
a priori. Quando ergo dicit hic quod habeat aliquid
factum quod desinit aliud intelligere et aliud
per naturam valde tenale videtur et possibile de
facto vel separato est separatio ante tamen esse non
sit esse aliquorum differentia quia aliud per naturam et
intelligentiae esse ante tamen esse non potest.
Idem supponit contra eos qui dicunt distantia a
primo et intelligentia esse formam ante sine quantitate
denique distantia vero non est nisi per spatium separa-
tionem. Quantitatem non est tamen distinctae secundum quantitatem
tamen separatio quia tamen esset distinctae et non sit do-
et per distantia tamen esset esse ante. Secundo nemo quod separatio
sit tamen esse aliquorum quod penitus absurdum. Ad
hoc similiter quidam possunt respondere quod poenali-
tas principaliter tamen dicitur constituere esse tamen esse
ante dicendo quod magis est in poena quod est in poenis
ad deum quam id quod est in poena ad vi-
ta at tamen nullo in poena est nisi vero quod
potest admirari sententia vero in poena est ad
unum secundum utrumque primum ante non est in poena
ad deum. Sed ad tamen primum patet et admirantia
propter quod esse suum magis principaliter est potentiae
quam esse intelligere et propter hoc dicebant quod non
sit 2um sed hoc mirabile valde videtur poena
enim in nullo est causa actus poenam vero tale
est poena ad se non ad finem quia poena ter-
minus non potest in aliis tamen secundum aliquid mali
plus est et in nulla re talis est poena secundum
esse rei sed potius secundum id quod est quod
dat ab esse ut sepius patet est. Sed ante quod
dat esse ante non est aliquid contra quod potest
quod quod est sed quod est secundum aliquid quod est
ipsius esse quia aliter esse non constituitur ab
ipso. Mirabile ergo videtur dictum istorum. Si
non aliquis velit dicere quod corpus ad corpus
mole motum vitae et motum localem facit

poenam ad finem
facere

potentiam non est. Secundum esse vero
secundum secundum id quod est

esse nisi secundum quod anima est vero secundum esse. *Aliqui ponunt quod*
corporeum vero forma contrarius est. Propter formam contin-
dimus non vero constituunt in esse absolute anima autem
nobilis absoluta publica intellectualis est et motiva.
Addunt autem tamen videtur possibile melius quod non
inferat sufficientiam quod ante et naturae unio ad id
est et esse contra est esse ad id. Propter quod non
diffinitur quod est primum motus et fruitus eius ipso
est per se et non secundum accidens et ante primum
et tamen motus vitae unde dicit quod qui diffi-
nitionem ut absolutam aliquid petit sicut qui
diffinit virtutem ut quod absolutum res disposito
non dicitur secundum nomen. Nomine vero significat id quod
secundum esse suum ad alterum et non secundum quod
relatum. Quia hoc ipsum quod sit ad aliud sit
si intellectum ea quod sine ad id sunt ad id
esse dicuntur. Sed hoc solum non videtur esse suf-
ficiens. Primus vero natura secundum quod nomen ad
id sit tamen nam est forma absoluta et vero forma esset
nam esse non possent quia corporis naturae non esset.
Et simile est de anima. Simpliciter ergo nisi anima sit
forma et in genere formae constituta comparatio ad id
esse non possit ut anima vel unquam sit vel nam.
Et tunc redit illud quaestio quid constituit ei
esse talis formae ad quod dictum esse videtur.
Quod complexus sine corporis primae tunc forma
est quod ipso corpori a tamen prima 2a efficitur.
Et propter hoc quod 2a est distans esse et di-
gnitate quae a prima tamen potentia quae vero distans
a prima tamen eius esse est tamen ipsa sicut
autem distans cordis efficitur potentiae ad
agendum et a corpore potentiae ad se sine pati
eius secundum quod quintum autem receptibile
passiva potentiam esse dicitur intellectualem quod
esse et distinctae a tamen prima et talis esse
formae sit distantiae et poenalitate activae
tamen est esse ante ne esset primum motus lo-
calis nisi dicere esset ubique et propter causam
quod desinit ab illo esse motus illius primum

Dicit 2am rationem ad aliud est

ad aliud dicit dicta et plura

unum est forma in eo quod forma est

qui quidem per consequens id quod ubique et semper
et propter hoc quia processus sic distans est divina
constitutiva est. propter hoc antiqui philosophi dixerunt
quod distantia est tamen constitutiva animae et quidam alii
dixerunt distantiae esse causam [illegible] quae dispo-
sitio distans tamen est. processum autem et influxum
id dicimus quod arabes influentiam
dicunt graeci philosophi processionem vocant. In hono-
ratae causae primalis procedit in effectum processus
suis ergo talis non in magnum distans tamen esse
animae sed magnum [illegible] animae primae in tali pro-
cessu procedit in effectum et effectus operans in
ipsum. Idem voluerunt dicere qui possibilitatem
causam dixerunt esse non quod possibilitas tamen sit
sed quod tamen sit processus sine forma procedens
per distantiam suis actuata possibilitate. Sic ergo
determinatum est de constitutione esse animae per causam
in his superioribus dictum est de constitutione esse intel-
ligentiae secundum esse subiecti ipsius. Capitulum xi.

Quod anima nobilis tres habet operationes

Ex praemissis facile est accipere quod
omnis anima nobilis in se tres habet
operationes scilicet creativae intellectualem et animalem.
Dico autem creativae formatae ad esse tolla
[illegible]. Intellectualem autem lumen intellectus aliis
ad esse intellectus formativae. Animalem
autem influxivam vitae et motus localis
in id cuius anima est non creativae effectivae et
divina non procedunt ex ipsa forte in natura
mobilis sibi quaedam quae forte praeparantes
naturam corporis et vitae et motus susceptivam
et non suscipit actum aliquem et per formas
praeparans ad susceptionem illius sit. Nam utique
intellectualis forma causat praeparationem non sufficit
et intelligit per intellectum superius. Supplet autem quod id
est quod intellectualis natura operans per intel-
lectum intelligit se. Oportet ergo quod anima moveas
ad formam intelligentiae intellectualis causat
operationem. Ex ipso autem esse quod ipsa fons

vitae et motus sicut primum est unde est haec animalem
virtutem divinam habet operationem eo quod esse sicut proces-
sus divinus est. Sic non expressum in actu utique primae
animae divinae processus hoc scilicet termini intelligentiae
et per intellectualem naturam lumen intelligentiae perfectum
eius receptibile autem animam est per hoc quod id pro-
cessus ad primum motum et vitae deterius patet
ergo quod anima nobilis propter hoc tres habet operationes
per tres has virtutes naturales et generales. Sic quod
autem obiciat secundum hoc quod anima est tres formas
composita esse videtur et dicta compositio composita sit vel non
quod est et esse et unum esse ex forma divina et
intellectuali et animali dico autem animali quae de
notata sunt ab anima non ab animali addi
autem respondendum est ita unius initio est pro-
cessus sive effluxus quod tamen animae generaliter
dicendus secundum esse primum est in potentia virtutis
divinae et virtute intelligentiae et virtute animae
secundum idem non est quod est in potentia et actu sicut
totum et hoc dicimus secundum esse perfectum et imperfectum
et hoc non facit compositionem eo quod unum est in
altero et id quod in est id est illi cui in est
non distinctum ab eo nec secundum esse. Dictum non in est ^est
genere est particulare et secundum esse in genere non
est distincta ab esse generis. Sic distincta est quod
per actum educitur de illo sic inchoatio et
perfectum. Idem est dicendum secundum quod et [illegible]-
nt dicit p[illegible] et praedicta inquisita inchoatio
vi est in ultimo quod est [illegible] qui sunt in potentia
et virtutes et non sicut generare perfectum et consti-
tutivum subiecti sic trigonum in tetragono et sic
vegetativum in sensitivo et sic vegetativum et
sensitivum in rationali propter quod rationale operatur utique
vi vegetativa sed non cum sic et tamen operatur
virtute coniuncti et rationali et haec tria non inducunt
compositionem esse vel animae sed esse virtutis sed
est compositio et sic est in omnibus quae
sunt post primum et de hac compositione in superiori-
bus satis quantum ad negotium propositum
pertinet dictum est

De compositione esse et [illegible]

Capitulum 16 in quo probatur propositio tertia que dicta fuit

capitulandum quo prosequitur ea que dicta fuerunt
dicens quod omnis anima nobilis tres habet opera-
tiones. Nam de numero eius est operatio anima-
lis ab anima et non ab animali dependens et
hec est sibi propria. Et operatio prima est operatio
intellectualis sive intelligentialis. Et hec non est sibi
propria sed secundum analogiam quam anime et intelligentie.
Et de operationibus eius est operatio divina que
sibi secundum analogiam et prime cause convenit. Et
operatio autem divina est in anima ex eo quod ipsa corpus
preparat. Nam corpori influendo ei formas ad
susceptionem vite et motus. Operatio autem intel-
lectualis sive intelligentialis sive intellectiva est in
hoc quod ipsa scit res intellectuali scientia per
virtutem intelligentie influxam sibi. Propter hoc quod
intellectualis est. Operatio autem animalis est in
ea propter hoc quod ipsa est motor corporis. Cor-
pus dico primi et nobilius quod movet
omnia corpora naturalia. Et hoc modo motum
primum causa est motus omnium corporum na-
turalium. Propter hoc enim quod primo motu celestes influunt eis
formam specialem efficitur ipsa forma primum mo-
tivus et activus in quibus est per se et non per
accidens. Et hoc modo anima nobilis tantum est operans
nature in omnibus corporibus secundum naturam operan-
tibus. Salvatur enim illa anime in omnibus nature
corporum secundum analogiam per se et illa intelligentie
et illa prime cause salvatur in anima per partici-
pationem. Autem cum sibi est communis hec illa magis et
minus deficit secundum quod magis et minus dis-
tat a primo principio et per consequens propter has
tres operationes non efficit anima esse secundum id quod
est nec ex distantia qua distat a primo sed secundum
quod est [illegible] virtute superiore tamen illa
sibi a superiori tantum influxa est et salvatur
in ipsa. Et huius quidem explanatio est quod
prima tantum creavit esse anime non quidem sine
esse sed mediante intelligentia quod est ex forma

ad lumen et virtutem intelligentie nec tamen mediante co-
po. Esse id producunt idcirco secundum alacrior ut
si est perorandum secundum influentiam vite et motus
celestium modo primo [illegible] est et propter hoc quod
processu suo [illegible] tantum creat esse anime [illegible] anima
ponitur et virtute efficiendi operationes divinas post
quam autem tantum prima creavit esse anime perfectum
virtutis divine ipso ordine ad intellectualitatem
formans eam posuit per se [illegible] intelligentie per
influxum luminis et intelligentie ut efficiatur et
operetur operationes intelligentie. Et hec est causa quod
anima intellectiva est operationes faciens intellectu-
ales sive intellectuales licet inferiori modo fa-
ciat eas quam intelligentia. Cum enim quod virtute modo virtute
operandi a superiori susceperit inferiore operatione
est. Sed sine [illegible] a quo susceperit operandi
virtutem. Anima ergo impressione ab intelligentia
susceptam facta est operationes inferioris quod
est sua impressio activa que imprimit in ipsum
sicut in id quod subiectum est. Propter quod intel-
ligentia sine motu imprimit in eam. Non autem
imprimit anima in res que sunt subiecta [illegible]
corpora naturalia nisi per motum vite et loci mu-
tationem. Et hoc quidem ex defectu anime non est.
Sed quod ad eius superiores comparatur. Sed propter hoc
quod id quod subiectum est cum ipsa est mo-
tor non recipit operationem anime ad formam vite
et ad formam nature deducentem et tenentem nisi
ipsa anima moveat corpus motu vite et locali.
Et propter hanc causam fit quod anima secundum esse anime
movet corpora actu vite et formam nature
participantia. De proprietate enim generali et
naturali omnis anime est ut vivificet corpora
propter hoc quod influat virtutem suam super ea. Forma
enim nature tantum a forma vite descendens ab ea
sicut forma anime descendit a forma intelligentie.
Et hoc modo dicitur propter tenere motus naturalis
anima producat corpora naturalia per se vel per
naturam ad operationem rectam ut dicitur secundum
unumquodque naturalium sine [illegible] naturale quem

hec in fine distinctio causarum primariarum
rerum et alia alia per inferiores

Anima nobilis habet tres operationes

est forma et finis substantialis. Ex omnibus igitur dictis
manifestum est quod anima nobilis tres habet operationes
propter hoc quod tres habet ultimas virtutes scilicet divinam et vir-
tutem intellectualem sive intellectivam et virtutem
animalem que vita est propria essentia nature. Ex dictis
patet ne dicta sit composita secundum quod iam mul-
tipliciter ostensum est. · Capitulum quod
esse primum causatum in rebus et entibus.

Esse primum causatum

Cum iam patet quare deificatur secundum
partem ad ultimum causati, nunc sciatur quod
esse primum causatum. Cum enim iam ostensum sit de esse quod
tantum est esse et de talitate eius primaria
sit quod ostensum sit de esse quod tantum esse. Secundo etiam
ostensum sit quare esse prima causa et secunda consequitur in se
restat nunc investigare quare de esse videatur
ad ultimum hoc autem sic non potest nisi primum sciatur
causatum. Supponatur autem ab omnibus antiquis quod esse
primum causatum est. Propter quod ab antiquis non tamen
esse causatum sic creatum dicitur. Sed non semper domini est
creatum est cui prius producetur. Quod autem creatur non
supposito quodam alio quo creetur. Quia factum
quod causatur creatur. Primum autem causatum non supposito
quodam alio quod mediet. Primum igitur causatum est creatum
causatum igitur ipsum creatum est. Adhuc primum est
inter causata quod nihil habet ante se secundum naturam vel intel-
lectum. Esse nihil habet ante se secundum intellectum sic non
stat resolutio compositi in simplex sic causati in
causam secundum ordinem formalium causarum sic etiam
posterioris in prius secundum naturam et intellectum sic causati
particularis in universale. Propter quod stabit in ente resolutio quod
autem ultimum est in resolutione primum inter est esse
secundum viam compositionis. Esse igitur primum est in omnibus
illis que procedunt a primo. Hoc non secundum viam compositionis
aliquod procedit. Res enim omnis compositionis constituitur
in esse. Ex his igitur habetur quod esse causatum est et
primum est. Esse non simpliciter intelligitur quia est ad
formatum vel determinatum quo non est esse de-
terminatum quod post causa ante est propter quod in pri-
oribus ... et precedenti quod quod ante
est non nisi per ipsum prima determinatum est. Esse non

Esse est determinatum
Esse
Primum esse
Dico quod ante est quo determinatur

esse secundum viam compositionis a primo procedit
Res omnes compositionis constituuntur in esse

quod dicitur non simpliciter compositum est et intelligens
est in quo sic in ultimo stat resolutio. Non enim ante
primum causatum esse potest. Hoc non educatur et ideo
in quo formalis inchoatio sit ipsius sic vivere
educatur ex esse et sentire ex vivere et rationale
ex sensibili. Omne enim rationale sensibile est et omne sensibile
vivens est et omne vivens ens sic non convertitur
quod esse ultime stat in fine super omnia supra
propter hoc sicut esse actus est entium ita et vivere
in viventibus est esse et sentire est esse sentientibus
et rationale est esse in rationalibus ut dicit ...
et hac virtute sic quod habet ... sic esse cor-
pore est supra non esse esse non ponit
a primo quod est esse causatum non ... in
supponat in intellectu pro precedens sic non ex
nihilo est sic ex aliquo producitur in quo est ...
... est. Ille igitur supra sit sic per creationem
Consequens non sic habet ad precedens ut informans
et determinans ipsum productum igitur illud non pro
... sic per informationem est. Relinquitur igitur quod esse
sit primum et creatum et quod licet causatum non creata
sit et quod multa causatorum possint esse prius quam esse
esse autem vocetur ens vel entitatis. Propter quod non posi-
tum a causa prima producit ut actus in esse constituens
omne quod est. Esse igitur esse presuppositum vocat
ut actum entis propter hoc causatum primum ponitur
esse quod entis vel entitatis. Ex hoc autem quod primum
est sic quod simpliciter sit omnibus aliis simplicius
non est quod in quod resolvatur non potest. Esse autem
est in quo stat resolutio entium est et sic ideo
includitur in ... quod est ... et
ultimum ultimo quod non accipit intellectus continu-
itionis esse simplicius sit ... non potest
ad finem ... et ... propter hoc quod est
causatum. Distans a causa prima et secundum hoc quod est
aliquo est et secundum proprium in potentia est ... co-
herens ... est. Et enim ... ad
nihil. Ex quo est et ... ad potenti-
am in qua sunt ... esse secundum intellectum. Non
est secundum proprium ... sic a potentia et virtute sit secundum

Esse est primum causatum. Alia sunt
causata non creata.
Esse ex nihilo est. Vide quo

Esse simpliciter
Dicitur ... esse

ostre pri no ingredi[?] ostio vel
ordo eius n. supponit. an se. 2

ant seipm n[?] est. P quod ee sim no e parte
in sine simplit[?] & prius[?] sit ee pi. P quod
quidam antiquore dixerit q ore eadem po-
multum n. sequitur li ore prim. Conclusio
aut obiciunt contra predicta q si esse pri p-
cessus est me prime sue supponit cum se de-
et si supponit an se aliud se[?]. q no sit pri
& P quibus q no est totum sed ho no e dif=
ficile solue sm predicta. m n di[?] q prime.
id supponit an se nihil. q n[?] pri supponit an
se hoc est de constibus & intrare consitue=
tibus ipm & ore prim est quod n[?] an se
supponit qr sit processus est sine conclusionis
est a po nt est quod supponit an se con=
traria si ie n[?] est pri pm n. no ingredi
esse v constitutor vel alios P qd respondet dicunt
no deberent nisi ad prim prior. qu in esse=
tia sit repliced. Exquo sequitur q ee dicitur
de pri prio & ee dicitur de rebus no e univoce.
Quo[?] n. in omnibus his est esse v forma
pi/sequitur ens ultra q ore dicitur de pri
prio & ee dicitur de rebus ne sm sit eadem ne
in uno genere. Et n. ee unum genus tunc na
q est sm essentia genus sit in his quorum est
genus & esse constitutes ea se q ee sit prius
esse constituet entia quod impossibile est. Et no
ee in uno genere tm ee aliorum se q aliquid
esse prius primo prio & simplicius quod absor=
dum est. Cum go prim prime ore di & alia
pure treata ore dicitur no est ibi quitas sm
P analoga. qr quiditas in uno est P se &
Pse in alijs ac primitive sic in pto posse
pe ... est. Est go ore quod primo e i
entia apprehe & in replicatione nisi no sup
prim. si prim treatim & ni di. prime no
li ad sequentia relatione quod. si prim. Ergo
n. oe compositu est qr alie ab alio ge-
no hoc distinctio. Dicitur at est q ore sic
est & in apprehe prim. quod ee no possit

esse pi. esse v no consit entia
pm ad sequentia no li vlorum quod
si prim

Ergo omne ... est.
Eius. ... no est.

no habet quo exemplo alius fit
si apprehendit hoc. Ista go ad alia dicamus ut prim=
ne ut gerunt se go ore est totum prim. Quia
aut qui obiciunt contra hoc P id quod dicitur
in po phisice. q omis phisici in hoc conveniunt
q ex nichilo nichil fit. Ex nichilo go n[?] fieri
quid ai acceptum est. Communis n. ai accepta
est ut dicit Boecius. Ipso qua quisque probat
audita. Necessarium go est ex nichilo nichil fi.
fm go est hoc contradictorium. Contradictorium
aut huius est aliquid fi ex nichilo. Et autem
ee sit ex nichilo. aliquid sit ex nichilo. sm est
go ore ex nichilo fi ore go no est creatum.
hoc aut obiectio sophisma est. ut di[?] q
quis acceptum est ex nichilo fi nichil. & contra
ex nichilo fi hinc & inde fieri conclusio est ad fi
P creationem. quod est si motu & mutatione
& est simplex actio sine agente in no subiecto
quod. Cum aut di nichil fi ex nichilo est
si cum motu & mutatione quod sequitur li & mag
q fit & mutatur in illo. Cap 18 qr ee
unicus sine simplicius & ulla est alijs entibus

c Respondendum amplius q ee unicus &
simplicius est P quod ulla & bonus om
entibus sequentibus. Quod n. ee tantum simplex
acceptum medius fit & in septem tantum est cum sit
a primo esse. sic ut dicitur est distans oculi
ab illo sic ut dicitur est quarto modo & E
& addit ex quo est & ad pertinet primi i quo
sint aliqua esse. si iste habitudines no sunt
in ipso apprehensionem specialis no n. sunt diverse
quare si unicus & eius habitudines addit
q mag in rebus sunt q in na qr in re
sunt actu licet in ore inchoative. prim n.
prim mag multiplex est i habitudinibus relatione
q proveniunt compositionem appareant ad prim.
sed qr iste habitudines no fundatur in ipso
sed in alijs multa sine simplicitate faciunt
diminucionem sed hoc verum est q habitudines ee
tunc in ipso de creato fundatur & io licet
rationales no inducunt apprehensionem faciunt sit
simplicitate aequale diminucionem. Esse i prime
est no in fine simplicitate & io ut ita dicam

prim multiplex est i habitudinibus vlorum
habitudinibus. a po no minuunt simplicitatem
sicut in Ente

Margin notes:
no
esse ...
spli...
no spectat ad esse
...
... gratia ... receptio
fieri est ...
Cuius ... habitudinibus
De habitudinibus
no ...

esse no 9tu ß ptrib3 9trarij

vnitas esse est vehemencius vnum est omnibus
alijs causatis In alijs n. q pomia cōpo-
sita sunt mixta et nature vel contrariarum cōpo-
nentium prioris et posterioris. Esse autem non est
compositum. Cuius contrarietatibus generetur et vnum
eius igitur est omnibus alijs et simplicius primum
autem primum est vel et purum vnum in quo ut
dicit Boecius nullus est numerus nec ei con-
cretus est compositum nec contrarietatibus quibus
fundantur in ipsum et sic vere vnum non
vnitum. Esse autem primum causatum per accessum ad
id per vnitatis imitacionem vnius est omnibus
posterioribus sed non vere vnum pure. Prima non
vnitate non habent nisi compositione potentie et actus
que vnitas non constet ex aggregacione sed vnum
et id non constet in potencia et actu. Vnum n.
et idem est hoc esse secundum inchoacionem est in
potencia et secundum perfectionem est in actu. Cuncta
autem corporalia et accidentia composita sunt vnum
sunt subiecto et aggregacione et non sunt
Dicitur quadruplex est vnum. Vnum videlicet
purum in quo nullus est numerus. Vnum constans
in quo est numerus contrarietatis et non contra-
rietatis. Vnum ex potencia et actu compositum in
quo est numerus nature quarum vna quiescit
in altera. Vnum subiecto in quo numerus contrarie
est quare vna non est alterius racionis nisi per
tamquam secundum quod subiectum dicitur esse cum accidente
cuius non sit aliquid de natura et essencia eius
Vnum autem compositum ex potencia et actu vnitate
sue vnitatis recedit ex eo quod est sunt
vnum hoc est esse hoc n. parte continet omnia
et ab eo est generacionis generacione ... que vnum
sunt que sunt in vno et reducta ad vnum
Vnum nec simplex secundum essenciam et virtute sue
vnitatis virtute est ab alio vnde primo quod
quod vnum est et ab vno non fit esse in vnum
in metha. prespice ideo processit eius vnius
est. Vnum autem subiecto virtute sue vnitatis
est ab vno quod potencia et actu vnum est
Tale n. vnum compositum in subiecto diuisum
eiusdem vnitatis et perfectionis per quod quod actus potencie
dicitur vno per accidens - compositum ex ...

[margin:] non dicitur simpliciter causatum
[margin:] in primo nullus numerus et vere vnum non vnitum
[margin:] Qualem vnitatem habent alia composita
[margin:] In quantum esse secundum inchoacionem est in potencia secundum perfectionem actu
[margin:] non quod vere vnum

vltas cause non est genus vel diffe vel est vltas prima [margin: spēi n̄]

dumtaxat modo continuat aliquid perfecte aliquid
imperfecte. Ex quo dicitur diuersitas emanacio
et composicio que sunt accidentia in vno fun-
data fundata. Ex hoc autem quod esse vnum est
eius est vehemencius est quod est latitudo
vnitatis omnibus alijs. Esse n. compositum per
formam componentem sine per differencias speciei
congregatur et constringitur aliquo modo. Vna n. et
eadem differencia ut dicit porphirius est diuisiua
[margin: spēi] et constitutiva. Et cuius genus continuerit ante
se et esse non est differenciam constituendo sub ipso
se est id quod loco dicitur est sicut patet
cum dicitur substancia est prima cuius nulla ante
quam ponitur de quibus a quibus separatur per differenciam
constituendo sicut hoc non potest de asino vel
lapide. Esse ergo differencia constituta de latitudine
latissima [illegible] non potest latissima n.
primo est quod est in omnibus. Esse autem primum
causatum nulla differencia est dilatatum ambitus
ergo sue primus a nullo restrictus est sed
igitur quod latissime vnitatis est cuius vir-
tus sua non sit genus vel differencia vel species
vel proprium vel accidens sed prius preingrediente
in esse eius omnium quod per analogiam
confert ... Est ergo esse causatum primum
vnum simplex vel latissime vnitate

Cap. 19 Quomodo esse sit ... et ... quod ... ...

9 Vnius autem esse causati primi intelligencia
sit simplex tamen per contrarietates et privaciones
quas est compositum et ex finito et infinito cum
autem dicitur intelligencia simpliciter non intelligitur
quod sit intelligencia que substancia intellectualis est quod
in x ordines diuiditur est sicut in aristote-
lis declaratum est sed quod est intelligencia quod
est forma a lumine intellectus agente in esse
producta. Et in esse simplici illo lumine per-
fectionis accepta sic dicitur esse intelligencia
prima esse et vnius intelligencia rerum et sic
tunc intelligenciam ... declaratur sic
n. ... loquitur ... quod autem vbi dicitur
intelligencia igitur ...

Cuius latissime vnitatis

aliud ens finitum et infinitum unde 2

est unum iudicibus ante et unum est et similiter iam
compositum quam intellectum est. Talis autem intelligentia
sine receptus esse compositum est ex finito et in-
finito ex duabus causis scilicet continentibus compa-
tione adiud unde comparatur adiud unde est
sine a quo est finitum est et tractatur sine
intellectus primi. Comparatur autem adiud
quod post ipsum est infinitum est potentia
potentialis non est infinite et de infinitis
est que per dispositione exeunt absque fine pro-
ducitur in ens per se et in ens in alio que
diversis per multiplicationem procedit in infinitum.
Nec in infinitum dividi posset nisi in potentia
esset infinitum. Sed hoc advertendum quod esse finem
secundum ipsum acceptum est infinitum. Esse finem secundum
a primo distat et per distantiam agitur in
multitudine infinita finitum autem est non ex se
ipso sed ex suo principio sic non ut ens subsi-
stat in sine intelligentia agendo. ipsum et non esse
finitum hoc modo non posset esse sicut completa-
tivus et primum compositione unum et forme. Est et
hoc modo intelligentia completa existens et ipsius
et bonitatibus et virtutibus et in aliis potentiis
quas scilicet influit proprie superiora ultra. Dico
autem ultra quia ultra illa nulla bonitas
et nulla potentia adeo completa et lata est ad
influendum quemadmodum prima forte non intellectus
sicut unum est ente et recipiendo in ipsa accep-
te largitas sunt et vehementius videas qua
in se ipsis, in se ipsis tamen sunt intelligentie, quam sicut
sunt inferiores intelligentia esse et promiscue
pro parte et in complemento et bonitate et virtute
influendi, quia non sunt ita dilatate in se ipsis
sicut primum quod virtute accepitur in intelligentia
quod est esse eo quod dicitur quidam cohesis virtute diminuit
dilatationis sicut iam antea dictum est. Iste autem
virtutes et bonitates quas influit exten-
dunt eius termini et ideo in esse fiunt
nulla compositione completa quantum ipsum esse con-
cretum faciat quamdiu diversitate et esse
tantum primum. totum est intelligentia quam similiter sunt

dicitur quamdiu coherens ideo tamen minuit dilatationes

...gratis quamvis est intelligentia dicitur sit ex-ten-
dendis et potentiis quantum quemadmodum dicitur est
et hoc dicitur sic iam dispositive est intelligentiis
superiorum. Primum enim quod non potentia est supra
ipsa esse deducta ad actum in quo esse est
deficit esse sequendo compositio sed illa virtute
ad ulteriorem actum compositione 3a et illud ulterius
compositio deducta ad aeternum et deinceps
usque ad infinitum. Et hoc quod ideo est
enim quod sit in modo inferiori inferiorem
autem medium denique quod est de esse inferiori et
non de esse superiori. Cum autem quod dictum sit
ex predictis est manifestum in modo non inferiori d'inmodo infiori
forma dimissa primaria dat esse multitudine
individuorum et potentia dimissa in infinita
ita quod in quolibet est finem secundum totam multiplex
et actum et virtutem. sed sine esse stringitur in uno
et in alio sed esse quod est intelligentia prima
superiori intellectum contingit absque sua appre-
hensione. Non enim contingit inferius ipsum ad suum
compositione deductionem et non stringitur non secundum
quantitatem finem localem temporalem vel essentialem
quemadmodum est stringitur individuorum sed superiori
dicitur quod compositio actu et indivisibili forma non
inferior et materialis non contingit absque multiplicatione
corporum et accidente et sic stringitur forma ab
individuo ubi distat et non est in ipso finem
absque modo. Ex quo constat quod forme finitas ac-
cepte in sine intelligentie consistente eas-
dem esse superius. forme autem modo inferiore in
modum finem esse contingunt sed esse infinitum quia forme Ideo forme eterne et temporales
in intelligentia accepte esse sic et videas ac-
cepte autem in materia temporales sunt et particulares hoc
est quod dicitur eius et boetius quod videlicet est dicitur
intelligentia particularem autem dicitur sentitur et quia in sine intelligentia
accepte non continent loci et tempore denique absque
per hoc unitive sunt in omni loco in omni tempore.
Alius non preterito primum futuro sed presentialiter est et
semper in gratia et in eterna tua dicitur ideo esse
hoc igitur modo esse primum totum compositum
est ex finito et infinito.

Cap. 20. de solutione questionis que surgit ex predictis.

q. Verius autem ex quo esse primi cuiuslibet est . cum
actu veniat derivans ipsum ad inferiora
et intellectum et cetera dicere oportet quod
efficitur in actu de potentia veniens ad actum non
potest effici in actu nisi per hoc fiat ab agente
extrinseco et per actus sit et motu sit talis.
Tali autem actione extrinseca non agit esse in
vivendo et vivendo in sensibile. Queritur igitur quid sit
illud agens in actu existens quod agit
esse in vivendo. Et non quia id vivendo sit et lumen
sensitivum habens in seipso et de aliis. Et
hoc non est difficile solvere per ea que dicta
sunt in hoc libro ad mediam questionem. Primum
enim primum in omnibus nobilibus corporibus est per
se formam habens sit unite nulla peitis in habile
inductas sed pura et mala et mobilia
et opposita in ipso sunt dividuntur et sunt pura
et immobilia et sunt sic in sidera prout sunt
sunt in superioribus . sed autem primum quod pro-
ducat esse ab esse pro motivo . per hoc quod vita
est producat esse in vivendo et per hoc quod sensibile
lumen producit vitam in sensibilibus et ideo dicit
aristoteles in 1. de physica quod actus est ab actu.
Actus enim quod fit ab actu eius quod
facit sicut domus a domo. Domus que est
in lapidibus et lignis a domo que est in arte
architectoris sed domus que est in arte causa
et prius est domus in lumine scientie intellectus
accepte . Intellectus non intelligit se nisi ad domum
que est in lapidibus et lignis . sicut ars ad magis
architectoris . Hoc est etiam quod plato in lumine
intellectus velle agentis formas ydeales esse po-
suit ex quibus sicut ex quodam sigillo res na-
turales imprimuntur . et has dixit per se existentes et
in se ... et in eo bonitate nobiliores eo quod
sic accepte sunt in esse superiori sicut per ...
primissa et has dixit celicas auctorum ...
Ex quibus omnes res secundum formas accipiunt primum
lumen ergo agentis intelligentie primi quod extenditur
in omne quod est . Ecclesia (?) omnis in omne
... multiplicatio . et hoc non suppleat exemplum

ffore exemplum . vbg . non corrumpunt .

. modo de vero forarum plurum .

exemplum verum exemplum

pluribus non corrumpuntur et ex pluribus sui
esse non accipiunt principium . et ubi corrumpuntur
a corruptibus principiis sui esse manent et in prin-
cipiis sic constitutis que sunt per se lumen
et lumen intellectus agentis quod est velud agens
omnes res que non sunt intellectus sicut id sunt lumen
et vero omnis rei et ex hoc patet quod intelligibilia
sunt forme verum et que quidem intelliguntur per primam
formam intelligentie primo agente et per actus intelliguntur
ut pura et potentia malis . Unde et forme
...r. accipi sunt . sed ut in proprio processu sicut
sic omnes accipiuntur ut vivum et ut in lumine
extenso a primo prodeunt et deinde sunt vere
et 3o in lumine tracto ad res et accipiuntur
secundum esse diversitatem lumen non esse sed omnem
causam secundariam . Forma ut agit ad formam
virtutis agentis primi sic autem forma cibus
digestiendo ut agit non ad formam ignis
sed ad formam vini et nati in operationem
intellectum vivendo non et autem forma sit impres-
sa ab anima et non ab igne . hoc modo actio
primi pertingit a primo usque ad ultimum . Plato
etiam quando respiciebat formas in lumine processu
in quo processu res dicunt sicut radii ab
uno puncto sic procedentes formas istas
dixit esse deum nulli rei maliter equales
eo quod res malis per esse sunt est unum vel
stans in seipso purgata et informata . Esse
autem forme impressum lumine accipitur dicitur
principaliter est infinitorum . Sic emittens
formas ad esse rerum et est stans in seipso
purum et eternum . Propter quod mirandus bonitas
dixit hoc esse inequale . Immo bonitas
vocavit formas malibus permixtas . Non
enim ita bonitas sunt nisi in ... vere bone
sunt depulsarum et ymaginarum . Has enim plato
dixit formas separatas deus esse et sic secundum
quod impressum lumine agentis primi intelligentia que sic
vel de talitate accipiuntur . Cap. 21 quomodo
intelligere superiores in fluendo formas stabiles et fixas
in sideras aut declinationes et separabiles .

exemplum nimia bonitas . secundum platonem .

exemplum agit
non . via

non

d'

d.' Esse for
... f

d'

Intelligentia nota coiun bz·

2

Am hitum est q intelligentia nota ctiuem
est s ad formam influere intelligentias acceptas·
et ad subiectum q certi intellectus sive intelligentia
est recedens a se internas quadrinum tota
prima. 2o aut dicta intelligentia q intelligentia
est superior et q est inferior. Superior aut se
intelligentia que est esse totum primum. Inferior
sicut vita et racio. Et deinceps et in hoc
ordine intelligentia superior se h ut in pada
vlis. Intelligentia aut inferior se h ut in
2a via. Alio et q superiores sunt pxie cae
prime que efficacissima est in influendo
propter hoc q influunt formas mag simili ter
super intelligentias eis. quas a sua pa pri
pinnt influentie aut et influunt formas
magis debilitatas et io magis declines
ad partia et magis separatas inter se propter
quod talis processus bonitatis non stat
in aliquo medio. s procedit usque ad
constitutionem ulti quod est esse in mia. pro
cessus aut talis dicit pno et in medijs
intelligentijs est processus multiplicans simul
non iteralis per generationem. q non est nisi
in esse corruptibili. ubi id quod sum se
manet non pt manere sum generacionem successi
sione in pluribus. Et sicut tum est q in co
to luminis receptum accepta forma non h ple
constitutionis principium. i incorruptibile
propter quod sum ipsum manet perpetue. manet
aut et in seipsis perpetuo non est genera
bilis n est corruptibilis q non totum sunt esse
sunt in seipsis eo q mia corporum non tota
in ipsis est. Tales aut forme in lumine intel
lectus accepte totum sunt in seipsis sunt immia
les n sunt ita q mensis ipare est mia
Mia n non est tm q forma se forma vnde
totum ~~ ~~ q ipare e. e prim fore
constitutivum ipsore. propter quod nec mobiles nec
generabiles nec corruptibiles sum hoc q forme
sunt et intellectus primi vel 2i. Primus magis

et minus declines magis et minus distantes semper
plus et minus recedunt a primo. Et ex hoc
surgit questio difficilis ad solvendum. Dictum
est n. q omnis in primo pno vnum sit et omnis
vno lumine intellectus constitute agentis. propter quod dicit
alpharabius. qui lumen intellectus primi est formare
ypostasis quadrinus lumine artis formare ar
tificialia. Et quadrinus lumine colore ypos
taseis. Cum questio igitur vnde accipiat di
versitatem. Vnum n et idem non diversificat ut esse
eius patet esse vnum et ypostasis est vna
Ad hoc aut dicendum est sum dionysium dicentem
q distancia a primo facit diversitatem sicut
distancia a puncto lineas radiorum fac
diversitatem. Et eadem distancia facit q in
2o ut non vnum inveniatur per compositionem q in
primo sunt ut vno esse n et vita et ideo in
primo sunt ut vnum. In sequentibus aut non
veniunt nisi per modum compositionis et actus et
potentie. Et q dicitur q ypostasis diversificatur ut va
rietas in coloribus et formis artis. non est vnum
nisi de vno in forma et non in esse et in mo
Non n eadem lux sum esse et nomine ypostasis
est albi et crocei et viridis. Et sic in
arte non eadem lux actus est in qua
formatur domus et in qua formatur tempedra
vel scriptum et non eadem in esse et nomine
sed forma luminis vna tm est intellectus
agentis q form ad hoc et formatur ad cetera
producenda n. duplicem accipit ut dictum est
s vnum est q vna est sum formas intellectus pri
mus est perpetuo. Diversa n tum in simpli
cibus formis sicut formam causis miri tm e
in materialibus individuis ut dicit avicenna.

Cap 22 qualiter talis processus a primo pno
deveniat usque ad ultimum.

t ali modo processionis luminis primi intel
lectus agentis sin modo luminis constitutivi formarum
intelligencie. Et per declinationem a re 2o loco
constituunt esse nobilius aut hec n. propter quod

qo diffi lis

no dep alphoa bij

Vij/q for esse et uno

precede

diva e tam mim

no d'no forz

d'quade

d'preim te forz

no. d' corpib3 incorruptib3 corpali' nobilib3

q proxio gradu sequit intelligentia et inter
aias magis cplete et pfecte et pauce dicti
abintelligentys et io no in infinitū procedant p mul-
tiplicationem sed septuao et multiplicatio earum stat
ad multiplicationem corpis incorruptibilium eorum mo-
bilium quadruo in anthicas decitatum est ppt qd
multiplicatio nobilium aiarum et constitutio est i lune
primi agentis et multiplicatio intelligentiarum quarum
est actus dictus / ste aut aie nobiles quando
sit finite plate ad lumine constitutum quarum tamen
infinite sunt virtutes multiplicabiles p velocem
ad inferiora species fieri potent n. in pfectas dan-
est aia nobilis no solum in corpus nob-
sed ome corpus nale et influunt ei pria v-
tute plus et minus usque ad speciā minorem In
quorum specie nobiliores vires et plures no-bilis
aie congregantur in illa specie quanto nobilior
potentie aiarum. Sequentes autem paucores et igno-
biliores inveniunt quanto in illa specie aiarum
ignobiliore. Sequitur etiam aiebus in hoc aliud
hoc quod aia est in specie sicut artifex in artifi-
ciato et secundum hunc ordinem aie puniendes i no-
bilitate bonitatum quas abintelligentia accipiunt
influunt prop aias inferiores in aiabus tales
quoque a lune intelligentie nobiliores et fortiores
accipiunt virtutem influendo sunt fortiores et
quod est influentia abipso est magis firmus
et magis stabilis et io motus talis aie ma-
gis est equalis et magis continuus et regularis
et quoque talium aiarum minus recipit fluxus
ab intelligentia et lune agentis primi et in virtute
depressum est et inferioris gradus sub primis et no-
bilibus aiabus et quod impressum e absque p
influentiam est debile alterabile et descendens
flexibile et vita que influunt et motus sunt
inequales et decliniui et irregulares et destruc-
tiles et non permanentes nisi p quantitatem propter quod
aie sunt ignobiliores et que declinant
secundum que sunt aie peccatores potius quam aie que a
in tantum distant et decedunt quod potius p

d. aia i specie sicut artifex.
i artifito

paritas aie dicit quod aie peccatores et quod ultimus
decadit forma nec confirmatur vel in se tenuis de-
ribus aie et est in ipso obtenebratum lumen intel-
lectus secundum ppt ultimā a primo distantia in omni-
bus istis et secundum ordinem intelligentiarum et secundum or-
dinem nobilium aiarum et secundum ordinem inferiorum
aiarum et secundum ordinem formalium naturarum multi gradus
sunt in hoc divinum accipiendi. quod e plures
nec nunquam recipere de bonitate primi intelligentie et
intelligentie tot modis in hominibus est secundum no-
biliorem et meliorem adeptionem intellectus qui
adeptus vel possessus vocatur. hic n. intelligens
est qui secundum prudentiam et sapientiam deus est
qui ut dicit aiebus non equatur in omnibus e
et hoc finale e accipere distantias igneorum
et intellectuum. Et si probari debeat inmortalis
esse p hanc viam nalem est quod probetur p
hanc eciam viam patet quod tam eciam intellectus agendo
quam possibilis potens aie sunt et virtutes eius
sicut potest quod sunt in ipsa eo quod lumen primi
agentis. sunt constitutio est ypostasis autem ob-
umbrate p dispositionem in materia. Et ppt hoc aiarum
agendas dixit. quod intellectus in omnibus separatus
est et tamen ymmixtus. nulli n. huius quamvis quam
ne est quam quod separari dicunt intelligentias
irradiationes super aias hoc n. non e ad esse
constitutionem sed irradiationem et virtutis intellectualis
perfectionem ut humiliter lumen agentis intellectus
agens et primo efficiatur intellectus potentialis
ad duplicem. In hoc n. prima est certe ars
ponit quod ut superius intelligentie ut in pcedentibus dictum e.

Capt. 23. in quo aia primarie describitur

Ex omnibus precedentibus talis colligitur
quod prima certe creatura e esse. et quod
non est ante esse. quod dicitur. ad causas primas io-
quuntur autem ipse sit primum principium quod causam
non est. hoc autem patet ex eo. quod esse secundum se ac-
ceptum quamvis prima e simpliciter et simpliciter aiarum
et simplicius intelligentias. quamvis n. illorum dicitur esse i
parte. esse autem est esse secundum se acceptum tamen

quidem. tamen prius esse est i parte esse

Omnia sequuntur esse. sicut glossa vide quaere.
2

in parte patet etiam non esse aliquid prius prima causa cum-
larg. ipso nec aliquid tamen post ipsum quia omnia sunt
creata ipsum secundo et non tertio. In esse deduc-
ta sunt et propter hoc factum est quod esse superius
est cunctis omnibus et quod esse vehementius et
unitius est unum omnibus aliis quia omnia sunt
creata sunt composita. hoc autem alia de causa sum
non est nisi propter propinquitatem qua habet cum pri-
principio quod est esse purum et vere unum in
quo non est multitudo vel numerus secundum aliquem modum.
Adhuc autem manifestum quod omnibus esse prius creatum
sit unum. tamen multiplicatur per hoc quod per dispo-
sitionem recepit multitudinem. multiplicatum tamen ideo non est per-
ceptibile secundum relationem ad primum sed secundum se ipsum.
secundum enim se ipsum est pura quod est se ipsum re-
cipiens enim sit simplex et de numero causatorum et sit
simplicius causato aliquo non compositum compositum
est ex finito et infinito. Omne enim ens quod
sequitur causam primam est intelligentia et creata
intelligibilibus creatis. Esse tamen primum creatum et re-
plicatum causatum est intelligentia ultra et propter hoc
tamen in ipso influet quod in aliquibus bonitatibus
potentius est omnibus aliis et formae intelligibiles
quas acceperit sunt latiores vehementius aliis.
In ipso enim acceptae sunt quasi ... causae
deitatis. Id autem quod infinitum est esse praeter
ab ipso est tamen intelligentia formalis. virtus intel-
ligentia enim est sub intellectu eius quod est esse
et infiniti tamen in complemento. quia in virtute et aliis
nobilibus et bonitatibus. sicut tamen secunda causa infinita est
quam primam. In his autem secundis intelligentiis
non sunt omnes formae adeo dilatatae et continue
sicut est latitudo earum quam accipiunt in illa
intelligentia. quod est esse. Adhuc vero manifestum est
quod esse quod est causatum primum secundum totum suum est
intelligentia in lumine intellectus agentis constituta
unitum propter hoc quod est unum a primo. intelligentia
diversificatur in ipso per modum eundem et quia sunt
in ipso diversitate diversificata intelligentia quae
sit in eo forma intellectualis sed diversa sicut
diversa est forma deitatis et constituta. Et ergo

Esse est totum infinita.

sibi est id quod sit in medio infiniti in quo
forma sua dimissa dimissione non producitur in mul-
dis i. ipsa intelligentia. Et sicut ex eo quod prima
causa ipsa quod dimissum est et determinatum est et di-
versificatur per divisionem apparet et multiplicatur. formae
intellectus infinitae secundum se dimissae potentiae compositae se-
cundum finitae sunt secundum actum. Similiter compositio sua dimissa
fiunt non stringuntur loco et subiecto. Est enim inde
duorum principio et horum quidem tamen est quod de-
clarans autem deitati compositum absque corruptione
deitati et cum separatur ab ipso non stringitur
in loco et subiecto distans. sicut est in ipso po-
tentia manens. Tales enim intelligentiae sunt intel-
ligentiae sub virtute et potentia quae causa multiplicatur
et sunt multa deducta in unitate. In talibus
autem ordinibus intelligentiarum intelligentiae sive
sive primae influunt super inferiores et sunt
causae bonitates sive nobilitates quas re-
cipiunt a causa prima et tali processu constituto
ad deitatem intendunt sive extendunt boni-
tates a causa prima receptas in eas primas
et secundas usque quo terminatur ultimum esse
in quo stant influxio. et quod non influunt
et ultimum aliquid in toto et hoc ordine intel-
ligentiae formales procedentes ... aliis
sequuntur causam primam cum influunt sive influunt
formas secundas stantes sive entitas quae non de-
feruntur secundum esse suum et quod sic videntur sicut itaque
eas per generationem una vice post aliam. intel-
ligentiae autem formales et primae formales priores
ad causam primam influunt formas declinantes
deitatis et ideo magis abiunt separatas et
distantes. Hinc igitur autem quod est in eo intelli-
quod est causa forma accepta. Via enim secundum
hoc autem est ex impositione sive expressione intel-
ligentiae secundae quae secundum intellectum sequitur esse causatum
infinitum. Esse enim ut superius sicut ... ad intelligentias
et ideo non multiplicantur autem nisi per comparationem
ad infinitum primum per quod multiplicantur omnes

Esse unit multiplicatur

Esse composito et infinito

In esse nulla duplitas secundum esse dvas :

intelligentie. Ergo n. aie ut cca c uniu uth
h3 fine q est dca gstitutiua aie sm q ex
aia qparat ad insy est infinite posat et
io aie yonuq sequit intencia z pt s hu
simiaori intencie int aias magl perfecte
z pauce deos a nobilite intencie z spacie
bonis p disponere z aie q sequit qr insy
z longinqus sunt in gplexio magl declans
z sm gdum nobilite sunt pus aiabz si
perioribz z aie superiores insplunt bonitas
quas recipiunt ab intencia sup aias inferi
ores z aie guar omis q plz accipiunt
ab intelligentia de virtute z hu forcitas
sunt in imprimendo z influendo sup istora
z id quod influent est z impssio ab eis
est mag fort z magl firmus z id motus
talis aie est magl equalis z magl gtinuus
gtinuus Dic ad q inqua ing e de
virtute intencie gnr ceia infludo z imp
mendo insior efficit z pus aiabz primis
z qz impssum e ab ea est debile scilicet
desceniente gnus aie pt descenat a ee
indeliu viteat hi z gsmat p gnatoem.
Na go ostensu est p quod intellectuales
forme sicte sunt multe hic hi ee quod
est sm tamen pt vnu simpx z p quid facte
sunt aie multe quare q pt fortiores ays
quibz hic hi ee cap a quo deuidunt
pt vnu simpx in quo nulla e duplitas
sm gtrarie differentias. Cap xx q
Ca prima nd indit sed differentie directe vel p.

Cum sciuit est de ozie tue primaze
ad zaias z de ee tue qo tnt eoz
primare z zie. hic est eel quar prime
tue sunt in zaiys p suas influencias
z quar de effectu prime tue venit i ul
tim. Nunc ad gplementum tractatus de prima
vis tamen inquirend e p q uno pa ca ag
noscaliis pt Vnu s hoc pissinat quod
deum est de effectibz z influencyis primis ad

Anime forme facte sunt multe

pa cau hz esse sm id qd est z no hz tam

cognoscend cam uel Vnat inqui Alig mag
s quod cognoscitur p sm z diffinitionem. Omni
Ad gtm an est prima ca. quod dictum no
pt. Ergo n. premissis prime tue est in pa ca
go eius qre non influnt ab alia ca. oz
igr prima cam supponere ee. ne pt cognitum
non ee qr p ponetr no qre sit nl qre core
q sunt. ca qre ca quo uingdes est id pt
nisi a ca pa. prima i ca no potest pt sue
cau. ne gtinuue ne formale neq finale neq
male. Si n. hret efficiente preclt alia ca
ac ipa no esset pa. Si aut formale hret
hret forma n eius hret qre a quadam efficiente
an cam z sicut duo ingrueria. Unum
quod ca Vnum est sm viz q no esset pa.
z 2m q in ipa aliud esset ee z quod e.
eo q qre no hret sm id quod est. s sm
relationem ad eam an sit. Si ae finale hret
oporteret q esset relata ad alterum quod cio
primo no conuenit sequitur n. q no cadit sm
qre materiam ae cau nullos hre pt s n.
hret p se no ee s ab alio quodam ipa
gposita ee z no simpx q omnia d prima
ca absoluta sunt. Adue ae s prima ca
cau hret imponere esset ad illa eius. qr
aut imponere est ad eam eio no est eius
nature qre pa ae ca est nature ee eio z
eadem pt mysyndibz vns pt totu pt li
cays in simili est prima i ca cum no habz
cy aut cau ~~est nature~~ no hz quidditate vtis
hret no pt. pa z ca no pt scribi p dif
finicioni Adt pa ca est q procequi luis
illuiat ome quod est z ab alio no il
luiat. Ome ae quod diffinitur p ea
q sunt illuiacia ipam z p que intelligitur
quidditas eius pa igr ca tal illuiadi
no hz no pt scribi p sermonem diffinitiuum
Adue pa ca io prima est qr ad aliud
prior pt referri no pt. Ome ae quod
diffinitur p prora pt diffinitur z cognoscitur

qd caz no hz. q tez caz hre
no pt
pa ca no pt diffini

diffinitio

Bria mia a ss̄ibus orta

2

z pe ad plora se referri nō pt nō go pt dif=
finiri. hoc ca̅ adnc qr̄e mā p̄t. Omīs u
diffinitio aqrio sermōe s̄ficit p̄ loquela. No
aūt loquēdo ptingit s̄ bi ul quod intel⁻-
ne intel⁻ nisi quod cogitatiōe et collatiōe
apphenditur. sic affert⁻ gr̄o ad d̄m et ponā
at actū et trans actu ad trāri ginis co=
ṗpoē uel pone ~~sine agenti~~ Tal' enī co=
gitatio nō pt ēē nisi p̄ sēperte mētis coll=
pone sine cogitat̄m sup cogitatum q̄ sēps
mētis collāo. meditatio voc⁻. Meditatio
aūt talis ē de his q̄ accipit⁻ p̄ ssm̄ in
ia cū possim⁹ p̄ meditiue p̄ quod ac ex
mā demīno. a ss̄ibus ē oriri ut go d̄co
insfecte⁻ ex ss̄ibus et cogitatio ex meditatiōe ·
et intel⁻ua ex cogitatiōe sic q̄ intellectua
nra oriā cū ex ss̄ibus. fine aūt diffinitiua
ex intellectus applicans ē. sic go q̄ a nobis
nō pt diffiniri q̄ a ss̄ibus nob' aliquo nō
est acceptū. Cā aūt pa sup omēs res
est eo q̄ oīm rēū causa ē. sub ssu go nō
cadit et p̄ q̄ñd ne sub meditatiōe ne sub
cogitatiōe ne sub intellectu go ne sub sermone
diffinitiuo. go a nobis diffinibilis ē nō ē
sig⁻ ex p̄o q̄ce⁻ q̄ sim se diffinibilis nō ē
ex eo aūt q̄ ne a nobis. Adnc ac ss res
omēs q̄ppdent⁻ put sūt i acceptiōe a nob
et in apphensiōe. hoc ē s̄m quod nos
ea accipim⁹ et apphendim⁹ tūc sūt et p̄tito
a vlēs. ss p̄tiā res sub ssu cadūt. Ca ac
nā simplex est. et vlēs hic mēte incipit⁻
mēs u. a metiēdo d̄r. eo q̄ rēu ss res
metiendo discurrat mēs. et hic meditatio
voc⁻. Talia go cadūt sub meditatiōe
et tūc ista uel supra sūt et sūtia i mobil⁻
ribus et quiddib⁹ pm̄ et de his hic d̄
eē acceptio p̄ intellectū. Sunt hic rōj
q̄ in se ptpit mā et mobi a illorū
acceptio nō ē p̄ simplicē intellectū sed
p̄ ratiōe cogiti⁹ et collectiua unde
talia cogitabilia d̄r. Causa ac pa

pa ca nō est significabilis ul p̄ effectum

eminentior est omnib⁹ reb⁹ go sup res
sempiternas q̄ intellectuales sūt et sūt medi=
tales et sup res mobiles et sup res sēsibiles
ul go est in apphensiōe mā p̄ quod possit
diffiniri. Ca ac qrit⁻ p̄ quod s̄ficari poss=
ibilis est ex hīc q̄ s̄ficari nō possit nisi
p̄ suū effectum. sic ut s̄ficat⁻ p̄ effectum me=
lius s̄ficat⁻ p̄ effectum primū. quē p̄ ym. uel
ym. eo q̄ clarius resultat i eius eo q̄
alio. p̄ meum. Effectus aūt p̄mus. eius sūt
qui est intelligentia eius plēa intellectus ē
et p̄ hoc meliā nō quo pt. ca pa d̄=
qre intel⁹ vel agens. ad omnia s̄ q̄d
sūt intel⁹ artifex. quasi et nō p̄ s̄ficatiōe artē
artificiata pducens. Talis ac cognitio
nō est ul qr ē et nō quid ē io s̄ s̄ficat⁻
p̄ sermonē eē sermo dicens qr ē nō q̄ ē
Cap 27. Jnquo primari pstingui⁻ ea q̄ d̄cā sūt

Ex prædictis p3 q̄ cā prima superior
est narratione p̄ sermonē diffinitiuo et
q̄ lingue nō deficiunt a narratiōe eius
nisi p̄ hoc q̄ narratio eius fuit eē. ymmo
in s̄ficatio sub lingue nō inspiratiōe nō in
dit eo q̄ ipsa est sup oem̄ rem et narrati
fuit significati nō pt ul p̄ suū. ~~mag~~ q̄ re=
lucent⁻ a luce eius pē. Cum ipsa prima cā
est q̄ nūquā cessat illustrare causatū suū
luce ul pro procedit ipsam et luce suo ir=
radiat sup ipsum s̄ ipsa cā prima nō illustra⁻
a luce alio. Cā u prima lumē purum ē
ipse quod nō est aliud lumē. p̄ q̄d ipsa
est ul eē. et quod ē et eē go solū ē q̄
ipsa prima cā est nūquā deficit narratio dif=
finitiua et hoc nō est ex alia cā nisi q̄ sup
cā prima nō est alia cā p̄ quā cognoscit⁻
omīs quod res nō cognoscit⁻ et nō nar=
rat⁻ p̄ diffinitiuā nisi ex ipsa principiis
cā. ad go res aliqua ē cā tūc et nō causatū
alicui⁹. eē nō s̄ficat⁻ p̄ eius ipsorē sc nāg nar=
rat⁻ sermone diffinitiuo eo q̄ superior est
tali narratiōe et loquela. fuit loquens
p̄ sermonē diffinitiuā nō cognoscit⁻

d' cogitaāe

ex meditātō

nō duo

unde dicit⁻ mens

intellectus vel agens
sūt intellectus artifex

pa ca nunquā cessat illūnar'

d' luce p̄e eē

ipsa est esse et quod est

No arle d'na deor — Epicodo pocbat / Socrates / plo / deos

eam qr no qtingit usqz adipm eo qz qr
narrato p sermone diffinitum dicente quod
no fit nisi p loquela siue p locucon loq
la n no fit nisi p intencoem no n locutio
fit nisi quod intr. Intencio aut no fit
nisi p cogitacon siue collacoem vnius ad
aliud. Omnis n sua intellectua fit respex
ssitea cogitacoe in qua nulla est collacio. Tal
aut collacio siue cogitacio no fit n per
meditacon q est studiu veritas mentis pp
acceptid. et meditacio fit p sermo hoc e pp
acceptid cessiv. Causa aut prima e super
omis res eo quod e in rerum sbstancia nisi
fit qz ipa no cadit sub ssv et meditacoe
et cogitacoe et intencioa et loqla siue lo
cucoe no est ergo narrabile p diffinitio.

Et dico itaqz qz omis res aut e ssibilis ca
dens sub ssv aut meditabilis cadens sub
meditacoe. aut est fixa stans sm disposi
cionem vbiqz et sp et hec est intellis hoc aut
est p diffinitiua rerum qstencialis et distincti
cadens sub gnacoe et corrupcoe et talis
res cadit sub cogicoe. Sua n q hec e
ipa cogitatio et collatio. Causa aut pa
superior est rebus intellibus sempiternis et superior
rebus qstencialibus et io sup eam no cadit cog
nac meditacio ne cogitat ne intencia sp.
Relinqr ergo qz ipa psistentia no pt nisi pe
sit ea que causa eius est et hec e intel
agens et no nominat p nom causa pri pt et
pa n qr melius sequi no pt. Ho e p
mod melius et altiore qz n causa sit qz
e qz pt et causa pt ind p mod meliore
et sublimiore et nobiliori e et sit e sup causa
sicut iam ostendimus ante

Tractatus 29 xi libri de intelligentiis. Cap
pm de intelle qui prior ppisiit adponem tercias

De intelligentiis dictum est sic qz
no diceq de intentis dicto ach
mplicius. si tm ponens res pi
pateticorum. Sunt n cum hac mag zb vie

quare queli hm aliquas auctors. Epicodus n
et socrates et plato deos esse pocbat vt calo
demones et cacodemones. omis intencales stabs
post prima mi dicti de quore opioe nos
ad pns ul diam sicut magna sic postz
est rom cum qz cel artes in lib de nat deore
in multis videat in eis qstic pt narrat
tullius in lib de na deore. Alia via e theo
logantum antiquore qui angelos et demones
ponebat ee. quorum plibus diuidens aglos
in bonos et malos. sicut et stoyci i cacode
mones et calodemones diuisi sunt. Daymon n
in greco idem est quod sciens. Angelus n sca
dicit esse intellectualis. Angelos n theologi
dicunt de celo ad terra et de loco superiori ad
locum pro corpm vel corpa assume et il
luacacoibus distinguit quore positio quis
multu qpona racoi hi in hoc ope no
est a nobis suscepta. vnde explanand pi
pateticore n sic positio defenderis qui ne
gant intencia extra loco distentis. dicens
omne intencia esse vbiqz et sp p hoc qz
nec diam loci nec tpis accedunt in eorum
spa et id quod est intencia vere esse dicit
qz vbiqz et sp est abstractio ab ois loci dna
et tpis. Alr n qs pnt in intencia vna
non esse in oi tpis dna et in oi loci
dna et pt qz ho similiter vnus no est ad
sinum et ho gnus vnius no esset ad qorem
romanum. Intellig n tota rei est et dna
iuteg dnam facit racoe sp ho et eos
qz vere est dico intellectu siue aut dna perh
peripatos aut secptos diamqz qz due pnt
potencie res qs cogunt ad intencia pos
tulare vna ex motu celestium Cum n ce
lestia a se mouent et no a gnante sei
ntas qz na no pt motor corpe. Oportet aut
ad omne quod mo mouet habeat gmedio
vt pbatum e in pncipio 1 de phisicorum et videmus
qz corpa celestia mouent. oz qz motore
sibi gmedio moueat qz pt actu ho est p
sto mobilis ppe et no sm actus. Intencia

Left margin: De meditato
Left margin: Res sensibilis / meditabilis / intellibilis
Right margin: d'angelis
Right margin: no

peri negat substancia desri / esse vbi — de loco ad locum
volunt angelus distinguere ab substancia
qua dicebat esse
negat substanc probitas vbiqz e sp
q angelo attibuit
sic gnom psumes peripat
male locu de diuinis
de lib pauca locut e de diuinis

2

de uniformi motore et mobili

ani de rone sui nullius corporis est actus Corporis
ergo celeste intelligentia non est motore que est
motor coniunctus corpori. Relinquitur ergo quod mo-
tore separato anima. Anima vero sunt in animalibus dum-
taxat. primum est vite et motus localis. si adduc
anima nequam anima de uniformibus et simile et re-
gularis et infiniti per tempus motus primum esse
non potest. eius vero quod uniforme et regulare est
uniforme et regulare debet esse principium. uniforme
autem et regulare principium non est nisi intelligentia
uniformiter et regulariter se habens in actione. Anima
vero mixtio anima est non uniformiter se habens in
ad uniforme formetur. et continuatur propter quod
aliquis dicit 2° de anima Cum intellectus propter contem-
plationem autem et recta et non recta. Oportet ergo primum
motorem in quibus mobilibus quod motus uniformiter
et regulariter uniformem esse et regulariter non potest
esse nisi intelligentia que aliud influat motum
uniformem et regularem continuum et infinitum
qui est motor primus et motor immobilis. Alia
autem ratio est que videbatur generationem esse in ceteris
et mixtis. Generationem autem non habere intellectum celo
celestis autem tamen sunt multiformis potest generare
infinita tamen non est nisi per aliquod quod continuum
est et uniforme. hoc autem nec natura est nec anima. Re-
linquitur ergo quod sit intelligentia que unus se habens
est contra. his duabus rationibus potissime intelle-
bant peripatetici precipue cum ea que in minori
mundo sunt hoc est in homine tamen sunt ab
his que sunt in maiori mundo. In homine autem videmus
quod motores plures diversi sunt non unus omne
moventes. qui sunt ad unum ordinem motus reduci
debeant. ergo quod referantur ad intellectum. Sic enim
ad unam formam movebunt et sensus et fantasia
et estimativa et omnia sunt ad formam artis vel
ad formam virtutis. Sic vero ad eam movebit
et anima et ratio et fantasia et appetitus et hec
alia in homine movent. Oportet ergo sunt superiora
uniformiter moventur. ergo quod ad uniformem motum
referantur qui primum non sunt tamen motore
non complexi intellectus intelligentias ergo etc.

d' mundo maiori et minori

Inferioria per scientiam movet. Influit autem quod corporis

quod sunt motores primi. Adduc autem vero que mo- =
vent in homine dicuntur formam eorum referentur. Appe- = d' motu appetitus
titus non movet nisi facto sibi intento. Ideo ergo
quod intentum facit est primus motus. Hoc autem d' motu per scientiam
in totali anima est. Voluntas vero non movet
nisi intento sibi facto. Primum ergo movens in corporibus
ergo que a se movet est id quod movet
per scientiam suam ut dicit aristoteles. Scientia autem
per se in superioribus non est nec per aliquam
acceptionem parte. Relinquitur quod sit per influ-
entiam movens. primum igitur movens unum et co-
tinuum motum et infinitum. Relinquitur quod sit per
scientiam movens quod motum influit autem que est
coniunctus motor mobili. Hoc autem non potest esse nisi
per intelligentiam quod igitur intelligentia est primum movens
per scientiam suam. Adduc in arte sic est quod cum
multa moveantur et manus et secure et serra
et voluntas artificis homini autem omnium primus
motor forma est artis que est formalis intellectus
artificis cum igitur omnia ista ab intellectu
agente tamen sic serviunt. Quid est relinquitur
quod primum movens in eius forma sit intelligentia agente
et desit agens est. Hec est igitur causa quod intelligens non celorum
posuerunt quod sunt primi motores immobiles
et alias motores coniunctos qui moti mo-
veant et corpora celestia per motum suum
dixerunt esse moventia in hoc quod tamen celum
motum et hec corpora celestia multa sunt
nec corpora posse hec mixta et propria ad hoc
dixerunt quod non unus et idem motor est omnium
mobilium sed unicuique mobili dederunt motorem
proportionatum sibi inferiora primi moventis in eo
ordine quod sunt motor motus quod est anima que est
motor coniunctus mobili influit sed pro mobili
et exequi et effectum ponere per motum suum et ideo
secundum ordinem motuum celestium multi manent et
ordinaverunt ordinem intelligentiarum dicentes quod motor d' numero inferiorum et motorum
hic secundum et effectum ponere non posse forma
quod motor per se movet motum solus coniunctus
soli et quod secundum motor soli coniunctus primo mobili
primi et cetera dixerunt in aliis et in numero et ordine

n° celorum

n° [...] in homine

motorum multiplicantes et ordinantes ad numerum
mobilium et motuum. Omnes autem qui dicunt
et ab antiquo dixerunt omnia supradicta ab uno
et eodem motore moveri quibus consentire videtur
Alpetragius in astrologia sua. Et multi
sunt qui consenserunt ei dicentes virtute primi
motoris non esse eiusdem potentie in mobili immediato
et in mobili mediato. Et ideo inferiora mobilia
post primum dicunt secundum hoc moveri velocitate
et tarditate et multiformitate ad modum
primi, quod unius est et uniformis et simplicis
motus. Aliud enim dicunt moveri super polos
mundi et super circulos parallelos circulo
equinoctiali. Alia autem distantia mobilia moveri
dicunt super alios polos circuli signorum
et unicuique mobilium proprios assignant polos
et proprios circulos circa quos super quos moveatur.
Et dicti sunt hanc inducere rationem quod corpus
eiusdem nature non potest habere motus diversos
secundum naturam. Totum autem celum in omnibus speris
dicunt esse eiusdem nature et ideo non posse moveri
nisi ab uno motore eiusdem nature et primo
et uno motu ab oriente in occidentem.
Quos licet non sit nostre intentionis disputare,
hoc tamen dicimus quod valde irrationabile est
quod unum mobile eiusdem nature super diversos
polos moveatur. Adhuc impossibile est diversos
motus in circulis et polis ab uno et
eodem motore esse derivatos. Adhuc autem tamen
superiore nullum moveatur a quiante impossibile
est eiusdem nature mobilia et ad idem
mota, hoc est ab oriente in occidentem,
diversa esse velocitate et tarditate. Et
hoc antiqui non concedunt. Omnes enim antiqui
dixerunt motum celestem dividi in motum
planetarum et aplanos. Et ideo de dictis
istorum ultra hoc quod inductum est non
curamus secundum peripateticos supponendo numerum
et ordinem intelligentiarum, animarum esse secundum
numerum sperarum, motore uniformi et continuo
et infinito moventium eius motus principium
non sit esse nisi intelligentia. Propter quod Aristoteles
de intellectu agente loquens dicit quod est
sicut sol et ut ars ad materiam. Sol enim est
conforme lumine habet quod tamen in potentiis
stellarum suarum et planetarum et
suppositi et corporis vincati ad diversa et
distinguitur et fiat. Et similiter ars unum lumen
intellectuale est quod in potentiis instrumentorum
ductis et manibus et dolabri et lapidis
et lignorum determinatur secundum esse diversa
in materia una, que forma artis est.
Et sic lumine intellectus agentis coniungebatur
in materia unum distinguitur et determinatur secundum
esse diversa in potentiis motoris motum qui
est ab anima et celi quod movetur ab ipso
et activis et passivis potentiis est subiectum
ei. Lumine enim tamen propter tantam simplicitatem
quod illa simplicitas nulli est proportionale.
Influentia autem intelligentie prime proportionatum
est prime nature et per circulum celo
primo et motum celi primi per eandem rationem
quod sibi ordinis intelligentia proportionatur
anime secunde spere et motui eius
et deinceps usque ad intelligentiam
decimi ordinis. Dicunt diversi in contrahabitus.
Forma enim intelligentie prime non
proportionata est materie prime nisi per
multa media, sicut diximus in antehabitis
tractatibus precedentibus. Non enim est de
necessitate de primo advenit nisi per multa
media. Hoc ergo modo supponentes esse
intelligentias et ordines intelligentiarum
secundum peripateticos loquimur de intelligentiis.

Capitulum 2m quid intelligentia secundum Peripateticos

Hec autem modo de natura intelligentie loquentes dicimus quod intelligentia est substantia que non dividitur
secundum rationem vocatam que nisi et per se subsistit per esse quod habet a causa
prima. Ipse autem non subsistit enim quod

Primo dicitur motus celi

2

Per se est et non in alio nec sicut accidens
nec sicut forma materialis hoc autem est omnis
substantie in eo quod substantia est secundum
et quod intelligentia distat a tali forma quod aliud
est in ea illud quod est et esse ipsius sicut
iam sepius est probatum et talis per se ex-
sistens secundum intellectualis intelligentie modum
subsistens est in eo quod intellectualis est sive intel-
lectus vel intelligentia. Oportet secundum anaxago-
ram quod nulli sit immixtus et nulli nichil
habeat commune. Si non immixta esset alicui
nature non ageret secundum potentiam ipsius sicut patet in vir-
tute corporis et virtute corporali que non agit
nisi secundum potentias corporis cui immixta est
ut est visus auditus calidum frigidum et de
aliis. Adhuc si aliquid habet quid
per naturam illius distinguitur ab aliis et non
posset in ea a quo quidem distinguitur
sicut rationale vel humanum non potest
in asininum et lignum non potest in ferrile
per naturam qua distinguitur ab eo et ob-
ligatur ad unum intellectivus autem intelligit
corporis potentia agit et non omnibus immixtus
est. Adhuc in omnia agit et non nulli ob-
ligatus est per quod nulli nichil habet commune
et non immixtus est ut dicit anaxagoras.
Talis ergo substantia intellectualis est que
intelligentia vocatur. Est autem non possibilis
sed activa quia est que omnia facit et
nichil fieri per receptionem. Si enim esset possibile
eam fieri ut alia nature sue potentiam
habet sed diminutam. Et quia educitur
enim eius in potentia educitur ad actum
nisi per aliquod sive naturam quod in actu
est. Si enim non esset sive nature non esset
agens sibi proportionatum et virtutis agentis
non proportionati possibile in quod agit actu
simul habere non potest. et possibile ipsum
completum non sit. Et cassa et vana esset po-
tentia possibilis et capacitas activi agentis.
Oportet igitur quod talis intelligentia activa sit
constituta in formis luminis primi agentis
cuius actio ad talem est sicut actio artis
ad materiam artificiatam. Et huius exemplum
est sicut si diceremus quod ars est anima arti-
ficis et alia animam non haberet. tunc enim
nullus intellectus in artifice esset possibilis
sed ipsa ars ut anima que haberet formam
artis in spiritu motivo et procederet in manum
et manus in dolabrum et procederet in dola-
brum in lapides et ligna sic intelligentia
luminis intellectualis primi cause constituta
lumine que est activa est intellectus. Hoc est
formare quod sit intellectus rei cuiuslibet
cuius forme sunt hoc enim lumine fluunt in
animam et per animam in corpora et per mo-
tum corporis in calidum frigidum et humidum
et siccum. sicut et ita quod omnia movent
et moventur formata luminis intelligentie mo-
ventis que movet sicut desideratum mo-
vet desiderium. Desideratur enim non quod desi-
derium concipiat formam desiderati vel per
apprehensionem vel per influxionem. Et si ali-
quis obiciat quod intelligentia recipit lumen
cause prime sic possibile esset videtur et fieri
dicimus quod quod non recipitur fieri non subiecti et
materie est. Hic autem influxus forme super formam
est sicut si albedo fluat super albedinem
ad albedinis intensionem. De primi quod de
albedinis plenitudine et consistentie
et sicut si lux fluat super lucem ad sic lucis
conforme limpiditate. De quo secundum primo

·2m primo conformari· quod non est exitus
de potencia ad actum sed est actus multipli- ·mo. q. actus multiplex
cacio ex hoc quod primum quod est in actu in-
desinenter influit. hoc ergo modo intelligencia
est substancia intellectualis. Hic autem non dividitur
omnis forma que dividitur secundum esse et esse dici-
tur quod secundum esse de potencia ad actum descenditur·
sicut est omnis forma naturalis vel mutacioni
subiecta. propter quod aristoteles dicit quod in generacione
hominis non est vivum et animal simul. et non est
animal et homo simul nec intelligitur quod in generacione
hominis primum sit vivum constitutum in esse
et postea sensibile et postea homo. sed quod esse
hominis in sue diminucione generacionis secundum prius
primo descenditur in vivum et vivo in sen-
sibile et sensibile in hominem et medium
mutacionis non est simul cum primo nec sine
mutacionis simul cum medio. Propter quod vivum
et sensibile et vivum distinctum non habeant
nisi in ultimo. Omnis autem talis forma sit
divisibilis in quantitate quia est cum materia et
in mixtione. Iam autem ostensum est quod intel-
lectus agens nulla tenens potest esse quantita-
tem vel in mixtione. Relinquitur igitur quod
intelligencia substancia sit indivisibilis. Capitulum
3m quod intelligencia non est cum magnitudine
neque corpus neque virtus in materia.
Alia virtus corporis / in corpore
Dum autem dicimus quod alia virtus corporis est
et alia virtus in corpore et alia que
nec corporis nec in corpore et quod virtus corporis
in magno corpore est maior et in minore
minor. Virtus autem que est in corpore ad com-
plexionem et corporis complexionem valet secundum quod bene
et expedite et impedite. Virtus autem que nec
corporis est nec in corpore separata a corpore
est operacionem. Cum igitur intellectus sine materia
nulli sit immixtus constat quod non potest esse
virtus corporis. et consequenti non est cum mag-
nitudine In magno enim non est virtus ex-
tensa in magnitudine nec in parvo virtus contracta
ad parvum. Cum magnitudine igitur non est
et tamen agit accionem vite nullum autem corpus
agere possit vite accionem. Relinquitur quod intelligencia
non est corporis sed substancia incorporea. Adhuc
non constat quod intelligencia nullius corporis
est actus sive endelechia eo quod nulli
misceatur corpori. Omnis autem endelechia
quando est cum endelechiato sibi proporcionalis conve-
niens in specie et speciem et racionem
sibi eius materia et subiectum. Relinquitur ergo quod
intelligencia non est virtus in corpore et ergo
relinquitur quod non sit anima secundum aliquem racionem. Anima
enim endelechia est animati corporis et secundum quod
anima est separata non est operacionis. Et si ali-
qua anima separata est tamen non est eo ipso
quod anima est sed magis in principat intelligencie
naturam et illuminacionem. Intelligencia autem de se
et sua operacione separata et nulla penitus habet- h eat.
quieta. Intelligencia igitur non est anima propter
quod dicit aristoteles in primo. Sed patet quod quedam
anima quedam sit separata non tamen omnis
anima nec tota. Intelligencia igitur nec mag-
nitudo nec cum magnitudine nec virtus corporis est
nec corporis nec endelechia nec virtus in corpore
Adhuc autem non movetur nec cum mo- xij mo
tu est nec motus. non enim movetur nisi quod esse
distrahitur sicut id quod generatur vel cor-
rumpitur vel augmentatur vel diminuitur
vel alteratur. et secundum locum mutatur in ubi
distrahitur. Protenditur enim de post in
ante et omnis talis forma in materia est
mota et quiescit cum materia mobilium omnium.
habitum autem est quod intelligencia immixta
est nulli miscibilis sicut quod et de
ab anaxagora est dictum et in prioribus magis
est probatum a nobis. Intelligencia igitur
moveri non potest. Adhuc autem nec
motus esse potest. Motus enim ut dicit
avicenna est forma fluens vel ubi
fluens. Vel ut dicit averroys super 3o

actus motus

philosopho motus est forma post formam vel ubi post ubi in fluxu continuo. Intelligentia autem secundum modum indivisibilis est et in ea non prius et posterius est. Intelligentia igitur nec motus nec cum motu est. Adhuc omnis motus actus imperfectus est ut dicit Aristoteles in 3o physicorum et ideo est actus imperfecti quia est actus imperfecto. Intelligentia autem nec perfecti nec imperfecti actus est. Intelligentia igitur nec motus nec cum motu est. Obiciunt tamen quidam dicentes quod secundum praedicta omnis forma actus intelligentiae est. Forma autem cum motu est. Actus igitur intelligentiae cum motu est. Ad quod dicendum est quod actus duplex est. Est enim actus qui est actio in intelligentia consistens et est actus qui fluit ab intelligentia vel in aliam vel in corpus constitutum. Et actus qui est actio in intelligentia consistens cum motu esse non potest. Actus autem qui effluxus est ab intelligentia perfecto mobilis est secundum quod in corpore est et sic cum motu est, sed sic intelligentia non est et ideo non sequitur quod intelligentia cum motu sit sicut forma ab arte procedens in lapides et ligna cum motu et materia est. Ars autem secundum se movens quiddam est, sed non movetur nec cum motu est. Intelligentia autem ut activa ad naturalia se habet sicut ars ad artificiata. Relinquitur igitur quod intelligentia in suo ordine primum movens sit, quod movet ut desideratum movet desiderium. Et sic patet quod nec motus est nec movetur nec cum motu est. Sed autem quod obiciunt quod sicut motus est actus mobilis ita est actus moventis, actus autem cum eo cuius est actus est, igitur cum motu est et intelligentia cum motu est cum sit movens. Ad hoc dicendum quod cum motu esse est proprietatem motus habere et cum motu variari, et hoc non contingit nisi in eo cuius motus est in subiecto. Motus autem quando dicitur

divisio actus

actus moventis non dicitur esse eius nisi quia est ab ipso et non in ipso et ideo non sequitur quod si intelligentia movens est quod cum motu sit. Et cum dicitur quod motus est actus moventis non intelligitur de motu secundum esse motus sed de eo quod distrahitur et fluit in motum ut ad actum moventis deveniat. Motus enim secundum esse motus est exitus de potentia ad actum in tempore continuo non subito. Et secundum hoc esse non est in movente sed licet secundum immobile quod est in potentia sicut unumquodque quod est in alio est, est secundum potentiam eius in quo est. Sed autem quod per se in motum distrahitur forma vel ubi est et secundum hoc motus actus moventis est, a movente enim fluit in mobile et per hoc movens est movens et immobile mobile est. Ex dictis ergo his relinquitur quod intelligentia simplex est quod secundum esse et substantiam intellectus est, quae non dividitur et nec magnitudo nec cum magnitudine est, nec corpus nec actus in corpore nec movetur nec motus nec cum motu est. Est igitur indivisibilis et impartibilis non secundum magnitudinem penitus. Constat igitur quod quaelibet intelligentia in ordine suo primum motor est.

Capitulum XI quod intelligentia non recipit divisionem [illegible] nec in se [illegible] nec in motu nec in magnitudine

Unum autem omne quod dividitur dividitur per differentiam vel per quantitatem vel per actionis aut per materiam. Ostendemus quod intelligentia non dividitur in multitudinem. Quod enim differentiis dividitur generis est quod est secundum [illegible] cum multis. Intelligentia autem secundum esse intelligentiae simplex penitus quae est aliquid cum aliquo divisionis ergo generis non suscipit. Adhuc quantitatem potestatem est secundum quod ad potentiam aliquid sit agens potestatis ad actum. Intelligentia autem quae secundum seipsam actu est vel in potestate est. Est autem nulla intelligentia quae est omnia fiens et intelligens. Intelligentia igitur non dividitur

nec agit in intrinsece sicut plures per actus suos
multiplicantur non ergo dividitur divisione dicta. Ad-
actus purus per actum non dividitur nec multiplicatur
habitum est quod intelligentia est actus purus per actum
ergo dividitur nec multiplicatur. Si autem aliquis
dicat quod intelligentie multe sint species diverse.
Omnis multitudo reducitur ad unum ex quo sic
ex primo individuo producta est sicut patet
in 2 de metaphysica. Intelligentiarum ergo multitudo ex
aliqua prima intelligentia per divisionem
derivata est et sic intelligentia per
unum dividitur. Dicendum quod hoc sophisma
est. Nos non loquimur de silva in qua intel-
ligentie. Obiectio autem hec procedit de intel-
ligentia intellectus quam materias vel abstractas
est per rationem unius. Et si quis dicat quod ob-
iectio procedit contra intentionem intellectionis eo quod
hic loquimur de divisione generis in species per
differentias. Dicendum autem et species etiam intellectuales
sunt. Dicendum quod non procedit aliquo modo obiectio.
Genus enim non est in re tamen sed est una
generis natura diffusa in omnibus hiis quorum
est natura una in qua sicut in inchoatione est
omnes species. Et nulla sic in qua distinctio in-
telligentia autem secundum suam rationem non potest esse
talis natura eo quod nullum ens est quod non ergo
divisibilis est generis divisione. Si ergo queritur quomodo
multiplicantur intelligentie. Dicendum quod multi-
plicantur per processum ex uno quod est prima causa
et non per processum ex uno quod est genus.
Hunc autem processum tamen in primo declaravimus
et hic processus in species processus est in eo distan-
tia sequitur est quod omnes species una re partici-
pant generis nomine nulla autem intellige-
tiarum nomine intelligentie aut alia intelligentia
eadem re participat. Talis autem multiplicatio
est in uno et in unico quod in plura dif-
funditur cuius non quam participat secundum modum

Genus non est in ratione. hy-
sed est natura diffusa.

et respectu ad primum. Ex hoc relinquitur quod una
intelligentia cum alia convenit nec genere necesse
sed prima intelligentia est et intelligentie
in sidereis nomine habent intelligentie eo quod quomodo
modum eius habent. Si vero multiplicatio per unum intel-
ligentie non conveniunt sicut dicit Algazel
multiplicatio per unum est multiplicatio per
unum speciei accidentalis quod materia generis distinguuntur
et sunt specie unius et non alterius sicut semine
ad hoc generatum et non ad id. Continuis
autem talia sunt divisione nec quod per actum
generationis dividitur in multitudine producuntur
per materiam autem dividi non potest quod nullo
in modo est sicut intelligentie. Unius tamen
est nichil sibi habere divisionem in materia et
illo nichil habet commune et hoc est in genere
vel in specie. Iste enim nature consistere sunt in se
bus ad unum genus vel ad unam speciem per-
tinentibus. Propter quod per materiam individuisse non
unum accipimus et multitudine individuorum
intelligentia non nec nichil horum habeat
vel habere possit ipse dicere unum et di-
visionem accipit. Ex quo relinquitur quod in
quolibet ordine non est nisi unica intel-
ligentia in numero nullo multiplicabilis vel
multiplicata. Adhuc autem quod magnitudo
dividitur non dividitur nisi aliud dicere
more sed autem divisione magnitudinis et magni-
tudinis acceptione. Divisione quidem magni-
tudinis sicut decem pedalia in decem pe-
des acceptione autem dicitur secundum acceptionem aut
sensibus seu organi quadratur enim accep-
to in organo vel in parte recte est qua-
drata forma distincta habet in lineis
et in angulis ut dicit Avicenna et de-
terminatum organum in quo suscipitur divisibile
nunc est quod. In acceptione autem aut sic
non potest esse acceptatio unius linee et
alterius nec acceptio unius anguli et

Ponit quod hic ordo non est in unita sufficiencia

altius. Cum autem sic diffunditur per partem post ac-
ceptionem ultimi autem ut divisa virtutibus non sic
accipiens unum post alio sed distendens se
partes magnitudinis donec accipiat totum jam
ut probatum est quod intelligentia nec magnitudo
nec in magnitudine est nec ultimum magni
nec ultimum in magno magnitudinis igitur
nullam penitus recipit divisionem propter quod
plato arguitur ab aristotele qui dicit intel-
lectum agentem triplex super partes magnitudinis.
Intelligentia autem cum non sit extensa non exten-
ditur ita quod una eius sit intelligentie
in virtutibus vel viribus intendi ab altera
sit divisa in viribus vel virtutibus quia al-
teram accipit extremitatem. Cuius altius signum
quod quod vult littera vel habet suam rei
corporalis non extenditur in virtutibus intendi
vel viribus per magnitudinem corporis mag-
nitudinem suscipit quod continuum divisibile est in
infinitum. Sed potius intelligentia manens
et stans per unum modum intelligit hoc
lumine suo activo et constitutivo quod intel-
lectuali extensione extenditur per omne con-
stitutum ab ea et per quodlibet partem ipsius
ipsa autem intelligentia formale actum est a
quo non recipit nec per virtutem nec per dispositionem.
Patet igitur quod intelligentia nec multitudine numeri nec
magnitudine aliqua divisibilis est. Dico
autem talis divisio extra est sicut patet ex dictis
supra ut in tractatu precedenti probatum est
quod intelligentia supra tempus est et in ete-
rnitate autem motus divisionem non recipit paulo
ante probatum est intelligentia igitur nec mag-
nitudine nec multitudine nec motu divisibilis est.

Capitulum tertium quod intelligentia extremitatem que
est in ipsa non tradit, cum ut explicatione
divisibilis tradit ad suum effectum.

q Videmus ut intelligentia sit una indivisibilis
tamen est in ea multitudo potestatum et formarum

sint in perfectione diversa ostendimus et hec multi-
tudo maior est in inferioribus quam superioribus
et in ordine intelligentia ad primi ordinis intel-
ligentias et ad causam primam. Est in potentia ad eum
quod prima est creatura est. Ad intelligentias
pi non ordinis est influentia lumen illius formatur
et perficitur et est de aliis intelligentiis secundum or-
dinem descendendo et plures formas et formitudines ad
causam cuius ipsa est dependentia. Secundi ordinis
autem causa intelligentia sui ordinis dependet
non hic absolute tamen sed secundum quod illuminatur
a prima intelligentia et secundum quod per illa
refertur ad causam primam et sic habet secundi ordinis
intelligentia ad secundam et deinceps et propter
hoc cum primi ordinis intelligentia sit cum
motus simplex qui est ab oriente in oc-
cidentem. Et vocatur aplanes ab antiquis
philosophis. Inde est quod intelligentia secundi ordinis
et tertii tamen sunt motus et non simplices
et motus planetarum secundum autem movet ad primum
et non econverso et plures secundum movet per eum
ad primum et deinceps in omnibus ac etiam
causa quintus motor est tertius quam movet.
Et quia causa secundum quod causa non potest esse
tamen motus simplex et continui et uniformis
et quod ponatur autem esse motor stando in forma
intelligentie simplex continere et uniformi-
ter autem sit tamen motus uniformiter et con-
tinuitate causa sit intelligentia propter quod mes-
sahalach dicit quod motus celi est motus sa-
pientis. Unde autem hec multitudo potestatum
et formitudinum ponere et formitudines sunt unius
ad diversa et in omnibus hiis potentiis
et formitudinibus reducatur ad effectum unum
quod quidem per se indivisibilis est licet ad prima
dependeat ad potentiam et in formitudinibus pluribus
appareat ad diversa. Ex quo sic quod intel-
ligentie inferiores plurium motuum sint quam
superiores ac paucorum et quod intelligentie

Anima causa motus uniformitatis
ut intelligentia
motus celi est motus sapientis.

superiores sunt in ponys et cilindris super-
ores autem oppositores. Si quis autem obiciat
de motu solis qui simplicior esse videtur quam
motus saturni vel iovis vel martis. dici-
tur quod multiplicitas talium motuum non ex
moventibus sed ex motis corporibus que sese sic
sunt ut sunt inferiora. quia per motum localem
dispositiones ponantur in effectum, ad sunt
ab intelligentia. Unde autem inferiora corpora non sunt
susceptibilia motus superioris simpliciter quam tamen
motus ab intelligentia superiori sunt sicut corpora

no(ta)
d(e) mot(ibus) artifici(bus)

superiora diversorum motuum quibus inplicari
possunt inferioribus. Hoc quod insinuavit est vel
abincenna. Sicut manus philosophus dicit ars
organum esse intellectus practici factum est
plurium motuum operativum quamvis semper vel tem-
poris tenebras in manu moveat et non eco-
usque. Sol non non tamen motu circuli quam lineae in

d(e) motu sol(is) ex linea circulo
no(ta)

corporibus. motus et ideo dispositiones formae ad quas
movet plus est in linee quam in circulo.
In circulo non est nisi ascendere et descendere.
In linea autem piramidali infinitas per sunt
figuras lineae perpendicularis incidere vel
oblique secundum multiplicitatem vel obliquitatis
modos. per circulos non potest habere multos
eo quod linee est tantum corruptionis in descendendo
et generationis in ascendendo. quod si hec dispositio
motus necesse esset interrumpi per quod causa
causa generatione et indeterminate corruptionis et gene-
rationis interciperetur quod est valde inconveniens quod
si movens lineas suo corporali de superius esse
virtute sufficienti magis generabilius et cor-
ruptibilius non contingeret. Sicut non desinimus
esse violentia descendere et non prestare

[illegible] sol(is) in medio posito

ad generationem per quod in medio positum est
sol ex orbibus superioribus recipiens virtutem
diversas dispositiones proportionales et in circulo
declivi motum est uniformem ascensionis
et descensionis per generationis et corruptionis
continue. et in inferioribus orbibus et stellis
deviationem sui luminis ad magis generationem et cor-
ruptibilius quam movet suo lumine per quod luna
semper recedit a superiori postquam impleta est
et recedens semper plus haurit et haurit
de lumine. Venus autem et mercurius non me-
rum recedunt a sole per lumen solis ad generatio

d(e) vene(re) mercurio

generationis deviantes. Et hoc est quod quod
in 2o de celo et mundo tractatum est ab aristotele
sed plures eius ad liquidum non est expressa.
Ex dictis tamen constat quod cum multiplicantur potencie
et extenduntur in intelligentia nullius unius esse
vel diminutio potest induci. Sed aduc dicunt
quod intelligentia est subiecta quod non diminuitur.

Capitulum 3m quod intelligentia indivisibilis simpli-
citer et unitatem per influencias bonitatis
quas a causa prima recipit.

Cum autem intelligentia sit substantia simpliciter ac-
tiva sequitur quod actus eius essentialis sit
operatio per quod actus eius in ipsa actione
est ipsa sicut radius solis in sole sole est
vel efficitur diversa actio abincenna

exemplum d(e) radys solis

nisi per processionem et distinctionem ab ipsa
ex actione igitur nullam recipit diversitatem sic
nec lux solis a radiis emissis per actionem
autem comparatur ad inferiora per comparationem in ad
inferiora diminutionem vel [illegible] non recipit per
influentias autem quas sumit a causa prima vel
a quibusdam inferiori superiori superinfluentes quanto
plus de illis recipit tanto plus
deducta in superiores et primam [illegible] ad unum
simplex accedit et quanto plus ad unum
et simplex tanto plus unitatem simpli-
citatis. per influencias igitur bonitatis quo
plus multiplicantur in ea eo plus uniformitatem
et simplicitatem. quod est causa simplicitatis
et unitatis causa est indivisibilitatis ergo
ex bonitatibus influxis non efficitur multiplex

d(e) causa simplicitatis et unitatis

sed indivisibilis et incorruptibilis huius simplex est
in esse eo quod variam intendit per ac-
cessum ad novas creaturam in proportione eorum
quod intendens plus influunt sibi de forma
quam intendit purius simplicius et intendent
plus quas efficiunt et magis simplex et unum
sicut est in influxione albantis in al-
batum sicut est in influxione superioris luminis
in inferius sicut est in influxu formae
moventis in id quod movetur. Est autem hoc
plus in intelligentiis et in luce intelligentiae
quam in corporibus et formis corporalibus
[illegible] prior fuit intelligentia et luminis
eius quam formae corporales per [illegible] eum
constat quod tales processus bonitatis divinae
etiam impuritate et materia non habent nisi
ex distantia unitatis ad hunc et pluralitate
et in materialitate deducta in causa prima. Ergo
colligitur quod bonitas influxae a superiori
fluunt in inferiora implentes ea et redun-
dantes in ipsa et convertentes ea ad unitatem
superioris influentiae et colliguntur in inferio-
ribus influentiis simpliciter. Cap. 2

De causa unitatis et indivisibilitate intelligentiae

Nam autem eius quod est intelligentia est
subjectum indivisibilis. Propter quod est quia ipsa est
ens secundum post causam primam. Propter quod unitas
ei est dignior quam pluralitas et quam divisio
dudum autem ostensum est quod ab uno non est
nisi unum et a simplici non est nisi simplex
compositis autem unis et simplicibus non potest esse
nisi compositum et simplex multiplex. Ex hoc constat
quod intelligentia primi ordinis et omne quod in
forma intelligentiae constituitur unum est et multiplex
non est nisi alia forma qua intelligentiae
luminis in constitutione eius apponitur sicut est forma
animae vel naturae. Sed quia autem quaedam in forma
intelligentiae causatum est unum est a causa prima
secundum id tamen quod prime intelligentia est quae plus
ambit omnibus quae sunt post causam primam. Cum
omnis forma ab intelligentia naturae est quod lumen
intelligentiae ambit omne aliud quod in forma
naturali formatum est. Sic est anima sicut similiter
intelligentiae naturae est quod lumen intelligentiae com-
biat omne aliud vel immediate vel per
medium ipsum autem intelligentia non ambit
nisi a causa prima. Relinquitur ergo quod sit secundo loco
post causam primam in ordine entium. Sed hoc
secundo ordine sicut in quibusdam ordine multi
sunt gradus sicut superius in antecedentibus dictum
est. Et propter superior maioris est unitatis quam
inferior. Hoc tamen constat quod ab uno agente sunt
formas et secundum hoc sicut habet immediate non
est nisi unum secundum formam quod tamen est unum est
naturae est quod in potentia sit. Et sit in eo aliud
esse et quod est, sed nec per esse nec per id
quod est aliquo modo cadit in divisione
quae divisio sit per comminuere multitudinem
vel diversitatem. Iam ergo manifestum est quod intel-
ligentia substantia est per essentiam intellectualem
purius non receptus vel acceptus et depen-
dens secundum actum suum sed agendo vel in suo esse
qui nullos cadit indivisibilis et nullam
proprietatem habet magnitudinis. Cap. 3 de modo quo
omnia sumantur ... a quo dicta sunt

Omnibus iam inductis prosequitur
loquendo quod intelligentia subtilis est quae non
dividitur. Cuius ratio est quia si non est nec magni-
tudo neque corpus neque motus. Non procedens
non dividitur secundum aliquem modum divisionis.
Et videtur quod omne divisibile dividitur aut in ma-
gnitudine aut in multitudine. Hoc est in magnitudine
divisione ad indivisibilem sui motus. Quorum autem
est indivisibile [illegible] dispositionem cadit
sub tempore. Talis autem divisionis modus non re-
cipit nisi in tempore. Intelligentia autem non est in

in tpe sed cu eternitate pp quod a cā pma
facta est et subā superior oī tpe et cum
multitudine in qua aliquo modo duplex dici
pt. Sicut n in intelligentia invenitur secundum
multitudinem potentiam et similitudinem. hec tn mul-
titudo non invenitur in ea ut educta ad actum
unam et quasi sit res una et eadem divisa
separata. Cum igitur intelligentia sit sm modum
hunc dimpond pcius no recipit. Sig
aut Sicut est q intellig aliena recipit
sed intelligendo res redit ad essentiam suam
sm quam ipsa causa earum est. Intelligendo
n non extendit tn re. extensa quam
intelligit ita q una extremitas intelligentie
qua intelligit intelligit partem unam sit
divisa ab alia extremitate qua intelli-
git partem alteram sicut n volt sensus rei
corporalis intelligere tunc intelligentia non ex-
tenditur distinguendo partes eius que sunt
in corpore intellectu. sz ipsa intelligentia
stat stea sm unum et eandem dispositionem
eo quod est formalis subā a qua nec
corrumpit per divisionem et corpora quia et
corporales virtutes tales esse non possunt. Adt
aut aliud signum est q intelligentia non est
corporis et quod non dividitur et hoc est
quod eius subā et eius operatio sit una
et eadem res. sm quod operatio in ipsa intel-
ligentia est accepta et non distans ab
ea. et sicut intelligentia quamdo sit multa
pp bonitates que adveniunt ei a cā pa.
et sicut multiplicatur per hunc modum tn quanto ap-
propinquat uni sit magis unus pars
q per hunc modum intelligentia non dividitur
sm potentiam sed magis simplificatur unius
est. Et causa quidem pp quam intelligentia
non recipit dimpond est quod ipsa est extensa
pmus quod creatum est a cā pa in ordine

eternum et pp hoc unitas accedit digni ei
quam dimpso Iam ac vi splendo est q intel-
ligentia est subā que non est cu magni-
ne corporis ne mundi per aliquem motum motu
corpori pp quod etiam sitam super tempus
cu eternitate sit iam ostensum est Cap q.
quare intelligentia sciat res ad vos ideales scdas
c Um iam de subā intelligentie declarat
est sicut esse videtur ut de intellectu
ab ea et non intelligendi declaretur. Dicam n q
omnis intelligentia intelligit ea que super se sunt
per hoc q bonitates superiores fluunt in ipsa
et recepta earum in ipsa est recepto sm virtutem
potentiam et cognitionis et non sm potentiam intelligentie. Ey
aut potentia vite et cognitionis recipit aliquid
vitam et perceptibilitatem discernit id. Intelligentia
igr potentia vite et cognitionis recipiens influxum
a superiori vitam et cognoscibilitatem discernit
id. Et ille sicut est in arte que est in pratti-
co intellectu et foras actus influunt in yma-
ginativa qd. dico ac ymaginationis qui
nec sicut non sit intellectus per essentiam tn est
intellectus per participationem et id foras arte
recipit. corporalia quia sz ad actu tendit
ordinata et qui recipit eam ymaginatio vel
ymaginatio sm potentiam vite et cognitionis sensibilis
accipit pp hoc receptum non cognoscat
nec discernit eam et cognoscat. Ho ac non
est in natura quod sicut recipiat influentiam a cā
pma et intelligentia tn est sm potentiam
vite et cognitionis non recipit pp quod recipiendo
non cognoscit nec discernit intelligentia ut est
sm potentiam intellectus recipit quod est potentia intel-
lectualis vite, nunc est ut intellectualis sci-
at et discernat id quod recipit. Intellectus
aliter aut non recipit nisi sciendo a quo
influendo. Et. recipiendo. ergo a superiori
scit a quo influitur est sed ergo intelligentia

ymaginatia hominis est vel lib

p pticipa

nec hoc

2

In cognitione est. cognoscitur prius quod non est. quia quod est. de deo.

per hoc quod a superiori recipit non id quod
superius est cognoscit. Hoc tamen videtur
obviatorum. Omnis enim cognitio ut dicit auctor
in x capitulo fit cognoscendi congruitate per
quandam assimilationem et similitudinem. Inferius
autem superiori equari non potest per aliquam
veram qualitatem que sit in ambobus. Inferius
igitur non potest cognoscere nisi quod superius
est. Adhuc cognitio per facultatem accipitur
et uno tantum modo scilicet aut secundum totam ambitus
causalitatem aut prout influens recipitur
ab eo cui influitur. Aut prout est in abstrac-
tionibus. Quia potentia cognitiva recipit cognitionem
et abstractionem nullo istorum modorum intelligentia
potest cognoscere id quod superius est non in se,
quia causa superioris non est nec comprehendit
ipsum per influentiam. Comprehensio enim est con-
tractus intellectus super vires rei, superius autem
non terminatur ab inferiori sed excedit superius
enim maiore ambitu est et latitudinis
quam ab inferiori comprehendi possit. Intelligentia
ergo inferior id quod superius se est intelligentia
cognitione non cognoscit. Cum autem cognitione
abstractiva non cognoscit, post se quia
intelligentia ne per eas abstractionis est
nec habet nisi forme abstracte capabilis
est. Quare enim in prima mali quod valde
ridiculosum est. Oportet ergo quod alia quedam
habeat agentia quae inducunt ipsam in actu
ad quod tamen que videtur. Quia intelligentia
cognoscit id quod superius se est cognoscit
autem cognitione qua est et non quid est eo
quod cognoscit per cognitionem per causam vel posterius.
Bonitas enim effluens a superiori per eam est
superior et tamen cognoscit se per bonitatem
ab ea influentem cognoscit per effectum suum
quam posterius est. Et hoc est cognitio qua est
et non quid est. Propter quod in tali cognitione

de cognitione quia est.

ut dicit Alpharabius et idem confirmat Dionysius, cognoscitur prius alpharabius
prius cognoscitur quod non est quam quod est de Dyonisius
primo. Quantum enim cognoscitur quia est ens vita
et intellectus et vivum et unum et bonum, tamen id
honorum est per modum illum quo ista inveniuntur in cog-
nitione inferiorum. Cognitio enim est secundum facultatem de facultate
cognoscendi. Facultas autem inferius deficit cognoscentis
a superioris facultate. Propter quod tali cognitione
cognoscitur magis quid non est quam quid est
quam tamen ut dicit Rabi Moyses. Nec constringit
ad cognitionem naturae id est aliquis modus cognitionis. Nec constringit ad cognitionem naturae
Si enim dicam quod primum est ens, ens autem cor-
poreum vel incorporeum, ut dicam quod primum
primum non est corporeum, constringitur cognitio
ad ens incorporeum. Si similiter incorporeum dicam
ens incorporeum intellectuale vel simplex
et dicam quod primum non est simplex, constringitur
ad ens intellectuale. Cum autem primum primum
non sit ens intellectuale prout ab inferiori est
comprehensio, non propter hoc affirmari potest ens
intellectuale de primo principio. Et si affir-
matur et per se erit sicut superius quoniam in
inferiori. Propter quod dicit Dyonisius quod oportet de pro- nota Dyonisius
principio omnium affirmationes affirmare et omnes
potentias negare. Et de eo quod non sit bonum
eorum que sunt. Ad obiecta autem inferiorum
facile patet. Ad tertium igitur cognitio que im-
perfecta est perficit assimilatio imperfecta et fa-
cultas defectiva. Primum enim est ad quod de-
ficiunt et ligant et sermones et cogitationes
omnium inferiorum. Propter quod prius non excellentiam et subli-
mitationem sed per per eam quam in antiqua primum sol

Capitulum 10. Quod intelligentia sit ab intelligentia inferiora sit

Inferiora autem de dignitate cognoscit intelligentia
cognitione quid est. Hoc enim cognitio secundum quod
est causa eius. Omne enim agens per intellectum de agente per intellectum
cognoscit et se agentem et actum suum et actum
suum quod accipio per quod actio per intellectum

d' agente s[ecundu]m na[tura]m

agente actus intellectualis vite est et e[st] s[ecundu]m
facultatem cognitivam quod non est in agente
s[ecundu]m naturam tantum. propter quod natura agens non cogno=
scit se agentem nec cognoscit suam actionem
nec actum quem constituit aliquando. Omnis forma
agentis in naturam procedit absque in actione et
comprehendente et constituat id quod actum est.
Sed in intelligencia agente secus est. Ymo propter
suam actionem et lumen intelligencie totum pe=
netrat id quod actum est et constitutum est ab

Exemplum in artifice

ipso. Omne autem id quod influit est ipso
per hoc quod est causa ei. Sicut enim
est in arte per dominium quod artifex non solum manum
in manum cognoscit manum et omnes mo=
tus et operationes manus. Ulterius cognoscit
dolabram et eius motus et operationes et similiter
formam artis in lapidibus et lignis et
operationes et motus ipsius omnibus illis et
formam influit et motum et operationem et
cum homo motor et causa est. Et id quodcumque
est in toto et in partibus et in partium partibus
totum cognoscit et nichil effugit cognitionem
ipsius et si aliquid est quod cadit a forma
artis, hoc etiam cognoscit sicut privatio cogno=
scitur per habitum. Hoc igitur modo intelligencia
activa cognoscit quod subest. Est autem
dubitatio utrum cognoscit cognitione quid
est vel cognitione quia est tantum sicut phy[sici]
non procedunt supra ita ut medium procedat
communiter sicut vincat ipsum et excellit
res autem que cognoscuntur per quid est. Propter hoc
tamen sic cognoscitur. quod est hic eius quod
de essentialibus rei nichil est occultum. Cum igitur
medium excellat medium conclusionis quod per
medium commune non cognoscitur cognitione quid
est sed quia est tantum. Ad quod dicimus quod commune
cognoscitur per medium et cognitione quid est
et cognitione propter quid. Et nullo cognitione quia est

Unde motus materie
a materia nullus actus

sed medium agens sit causa propter quod est commune
cognoscendo se ut agens est. Sicut propter quid est
extremum. Talis autem non cognoscit se nisi in-
tellectus ut eius s[ecundu]m potentiam vite est et intellectu=
alis cognitionis et non s[ecundu]m potentiam nature sicut
natura in agentibus dividitur contra intelligentiam
et animam et primam causam. Adhuc autem s[ecundu]m quod
intellectuale agens influendo formam et motum
et operationem perfecte consequitur omne quod agit
et constituit necesse est ut cognoscat quid
est et quid potest et quid operatur et omnem
motum ipsius et nichil sit in toto acto
vel in partibus vel in partium partibus quod
effugere possit cognitionem ipsius. Et etiam id quod
decidit a lumine et actu ipsius cognoscat
sicut privatio cognoscitur per habitum. Et quod
antiqui dixerunt quod providentia primi mo=
toris qui est motor universalis extenditur

d' providencia dei

in omne quod est et nichil est eciam
quod effugiat cognitionem ipsius. Secundum modum
diximus de motoribus inferioribus per rela-
tionem ad ea que moventur. Ab ipsis materia in-
mobilis motui pro ipso obedit ad suscipiendam

d' obediencia materie

omnem formam motoris et est
obediens in materia mobili non excedit lumen
et virtutem motoris extenditur ubique per
ipsum autem non dat ei motum et obedien-
tia non dicit nullum motum sed quod motum
accipit a motore. Et sicut autem est quia
motus est actus entis imperfecti actus
autem ab actu est et imperfectus a perfecto.
Actus non nullus a materia est nec perfectus nec
imperfectus. Et ideo autem consideratur intelligencia
activa sicut sunt artificiata in arte propter quod

d' lumine artis

sicut lumine artis penetrant omnia que artis
sunt et sicut sunt motus et operationes artis
sic necesse est lumine intelligentie penetrare
omnia que sibi subiecta sunt. Ad hoc autem quod

·intelligentia· cognoscit· modo suo· non modo· rei cognite·

tum obiectum est non est difficile. Unde sicut enim inferiora illa que agit intelligentia facit cognitionem intentionis ad quod videtur valere obiectio. Ad primum dicendum est quod non stat sed pertingit ad omnes motus et spacia et ad ea quibus forma illa imprimit. motor enim per animam et per animam celum et per celum activa et passiva et pertingit usque ad ultimum. Sic cognitionis extensio per totum sed ordinem in eo quod agit per intellectum activum

Capitulum II de modo quo intelligentia cognoscit cognita sive inferiora sive superiora

Cum autem omnis cognitio sit secundum modum et facultatem cognoscentis et intelligentia sit cognoscens tam superiora quam inferiora sed non cognoscit ea nisi secundum sibi modum proprium. quo autem est intellectualiter cognoscere. Cognoscit enim superiora et divina intellectualiter sui ordinis et divina intelligentia magis grossa et ignobilior sit qua sunt in prima causa et simpliciter est in intelligentia sui ordinis et divinioribus una quaeque intelligentia modo suo cognoscit et non modo rei cognite. Intellectuale enim esse intelligentie substantia est et intelligere substantialis eius actus est. sicut lucere lucis. substantialis autem actus secundum facultatem et potentiam est substantie agentis. Cuius signum est quod illuminatio lune et illuminatio ignis non est sicut illuminatio mercurii vel in equali substantia ponatur ignis cum mercurio. Hec enim quatuor corpora sola illuminationes faciunt et radios proiciunt et umbras faciunt ad corpora obiecta non prima. Intelligit igitur intelligentia inferior omne quod intelligit per modum substantie sue et substantialis facultatis sue. Ex quo sequitur quod divina superiora non intelligit divine sed intellectualiter et sensibilia ipsa intelligit non sensibiliter sed intellectualiter

sicut ab intelligentia constituitur. dicitur enim intellectus agentis lumine suo constituit omnem formam sensibilem et naturalem. Et quod sensibile est vel naturalis est ex hoc quod occumbit in materia et materiis impliciter et non ex hoc quod est ab intelligentia. Ergo intelligentia intellectum rei non accipiat a re sed exemplar secundum quod ipsa est causa rei. patet quod scientia intelligentie non est secundum modum rei intellecte nec est unius nec pluris sed una est in constitutione unius in pluri et in constitutione pluris sub uno. Et hoc quidem nos dixit averoys in xi prime philosophie. Si quis autem obiciat quod intelligentia veram scientiam rerum non habet. Vera enim scientia de re est sicut quelibet res prout est sed divina divine et sensibilia sensibiliter et naturalia naturaliter. Intelligentia autem divina non divine sed intellectualiter scit et sensibilia autem non sensibiliter sed intellectualiter et naturalia non naturaliter sed intellectualiter. Videtur igitur quod de rebus cognitionem non habeat prout res sunt. non ergo veram de rebus habet cognitionem quod valde inconveniens. Ad quod dicendum videtur quod intelligentia verissimam de rebus habet cognitionem et cognoscit res eodem modo quo constituuntur ab ipsa vel eodem quo ipsa constituta est ab illo et ideo est modus scientis et non sciti. modus autem scientis ex parte medii sumptus est medium autem sciendi a sciente procedens in scitum et ideo potest sumi vel ex parte scientis vel ex parte sciti aut ex utroque. licet modus sumi ex parte scientis substantialis sue sibi modatus sumptus ex parte substantie actualis sunt sic non sumitur. medium recedit ab intelligentia sciente et occumbit et obtenebratur in materia. patet quod unaquaeque rem cognoscit non substantialis substantiali sed non modo substantie actualis

dicitur modus cognoscendi sciti et scientis dicitur modus sciendi

cognoscit id sensibile ut sensibile et materiale
ut materiale est et mobile ut mobile est sed hoc
existunt scientes est pertractantes in totum
scitum secundum omnem diffinitionem medii propter
quod habet scientiam rei et per hoc iste modus
nichil valet in sciendo sic non scibile scitur
in sensibilis et mobile et mobiliter et materiale
in materialiter. Omnia non hec dicunt modum sciendi
et medium modum sciendi in relatione ad
scientes et non dicunt modum scibilis vel
modum medii sciendi in comparatione ad sci=
bile. Ex quo patet quod scientia intelligentie
non dividitur seu sumitur secundum divisionem
verum scitorum in genera vel species vel in partes
vel accidentia nec in universale vel in particulare
sed dividitur secundum diversitatem scientiarum per quod
unius et eiusdem scibilis in genere specie vel
numero alia est scientia prime cause. alia scientia
superioris et alia medie et alia inferioris et
alia scientia infimi virtutum alia scientia intelli
gentie et alia scientia animae nobilis et alia
animae ignobilis que non secundum totum sed secundum
partem intellectiva est. Omnia non animae nobiles
est per motum quem influunt suo mobili
per intellectum quo formis ad intelligentiam
et per figuras et formas quibus ad quod
movet per motum suum formatur et figuratur
et alia movente dicit non caelestis quod ce
lum movet secundum formam et non secundum scientiam
Omnia autem animae ignobilis ex duobus est
scilicet illuminatione agentis intelligentie
cuius splendor in ipsa est et ex apprehensione
forme que abstrahuntur a re intelligibili
propter quod hec sola dividitur secundum res intel
lectas et scitas et est quedam scientia in universali
et quedam in particulari et quedam in agente
et quedam actu et quedam in potentia et quedam demonstrativa
et quedam topica secundum diversitatem rerum scitarum

et. secundum dispositionem medii per quod accipit
scientiam hec etiam sumitur per divisionem rerum
scitarum et est quedam naturalis et quedam methaphysica
et quedam mathematica. Capitulum 12
de causis eorum que dicta sunt

Verum autem omnium que dicta sunt causa est
quod id quod fluit ab intelligentia in rem
que accipitur causa rei constituentis eam dicitur
que et in eorum et in re. que constituta forma
vocatur impressio secundum quod quod est in illa
secundum autem quod est in lumine fluentis
fluens vocatur vel prototypum secundum quod autem
quod est in intelligentia vocatur causa vel
forma agentis per intellectum. sed quod procedit
a superiori in intelligentiam simpliciter
que sumitur superiorem non in causa prima est et
quod est quod est quod divinam superiorem
luminis procedit sine fluxu quod est
lumen divini distantis a primo. In intelligentia
autem acceptum habet quod intelligentie intellectualitatem
et scitur inquantum secundum quod quod est
fluente sive sit superius sive inferius patet in
quod omne quod scitur ab intelligentia sive su
perius sive inferius scitur per quod quod
est in intelligentia hoc autem quod est quod
intellectuale. Omne igitur quod scitur ab intel
ligentia scitur intellectualiter. Et autem in ec
illo simpliciter et absolute sumitur non scitur
per ipsum res scita. Ergo patet quod ipsum sumitur
prout ipsum est luminis intelligentie est in
rem scitam procedens et ipsa re scita
in quod substantiali constituens sicut per formam
artis prout absolute in artifice sumitur
res artificiata non scitur sed scitur per eam
ut procedit in lumine artis in re artifi=
ciata quod constituit eam informans et quod ar
tificiati. Si ergo lumine intellectus agentis
expressum tecum volens consequenter sequitur
necesse quod intelligentia agens sit omne

[illegible] petru ad sutra

quod est subiectum et non modo rei scite sed
modo simplicis. Et hoc est quod dicit auctor
quod primum substantie compositum rei secundum quod
substantia est intellectuale est communis, scilicet primum
terminus in eo quod tamen est sicut forma reci-
piens in toto sua magis subiecti coniuncti
et motum et mutationem. Et communis principium
terminus magne secundum quod magna est
sicut in toto secundum comprehendens magis distantiam
magne. Sed primum terminus in eo quod substantia
non est nisi forma intellectualis nulla reci-
piens magis in toto distinctiva. [illegible]
per formam constituuntur intelligentie que constituta
est sensibile propter quod principia sunt in eo
quod substantia est intelligibilia simplicia et non yma-
ginalia vel sensibilia et ex hoc sunt quod
ipsa sunt que rem in esse substantie diffiniunt
et per que res intelliguntur vno et simplici
intellectu et que sunt prima prima magnitudinis
et conuenientie per esse quod est in natura non
~~enim per esse communem magnitudinis sunt prima~~ et
non compositorum principia ad sue magnitudinis
et conuenientie per esse quod est in natura non
scilicet per esse communem magnitudinis sunt principia sunt
[illegible] magnitudine
et conuenientie. Et hinc est quod magistri qui
considerant substantiam secundum principia simplicia
substantie stabilitatem est et probatum per terminum subiectum
in mathematicam quam naturalium sciencie. De
omnibus autem patet quod modus sciendi intelligentie agentis
non est resolutiuus nec secundum resolutionem priorum
analeticorum nec secundum resolutionem posteriorum
scilicet posteriorum resolutione in principia vel secundum communem
inferente vel secundum communem inferente et probante
sed modus suus intelligendi est perfectus et comprehensi-
[illegible]

ab arte. quia lumen intelligentie de se factiuum
est, hoc est constitutiuum ipsius nature et de se in intima
materie penetratiuum est. Et ideo continuus motus
magis et totum transmutat ad intelligentie formam
dans ei substantiale esse per formam intelligentie
Ars autem non ingreditur magis artificiatum
nec mouet nisi motu instrumenti manus scilicet et do-
labri et ideo non confert formam nisi in exterioribus
adherentem et non substantialem sed accidentalem propter quod
specialem vim forma artificialis in artificiato
non habet. Et sicut dicit Empedocles si plantetur
lectulus non nascitur lectulus sed lignum. A
forma naturali differt in hoc quia forma naturalis habet
esse in natura et communis magis transmutet continui-
mus. Sed hoc non facit mixtum de forma
naturalis sed mixtum est formata forma
intelligentie tamquam conium de petrae prima.
Illa scilicet forma motoris de qua respectu et
comparatione substantia motor est vel primus simpliciter
vel primus in ordine suo et ideo quidem motus
et transmutat magis necesse est quod transmutet
virtute sua propter quod dicit Auicenna in xvi ho-
[illegible] quod intelligentia mouet et operatur
in specie sicut artifex in artificiato.

Capitulum 15 in quo colliguntur ea que dicta sunt

Et autem omnia que dicta sunt capitulum
colligendo sic perstringuntur quod omnis intel-
ligentia scit quod est supra se secundum ordinem cau-
santis et influentis sibi et scit quod sub se est
secundum ordinem causati quod ab ipsa recipit influ-
xionem sed aliter et aliter. Scit scilicet quod supra se
est per hoc quod ipsa est causata et constituens ipsam
et influens ei bonitates. Ad esse pertinens
hoc ad quod supra se est scit quod accipit
ab ipso et accipit bonitates suas in esse constituendas
et formandas. Adhuc propter hoc quod intelligentia est
substantia intellectualis secundum naturam intellectus
agentis sequitur quod quidem scit scit secundum modum
sue substantie possibile sibi. Modo ergo possibili
sibi scit res quas accipit desuper ab influente

d'arte.

de for[ma] artific[iali]

d' for[ma] nat[urali]

no[ta] [illegible]

superior et eadem possibiliter scit res inferiores
quibus ipsa causa est. et cum scit quod ipsa scit et
distinguit tamen id quod est supra eam ab eo quod est
sub ea est. Scit ergo quod super se est quia est sibi
causa et est ei influentia et scit quod sub ea est
sciens quod est causatum ab ea. Cognoscit ergo
et causam suam et causatum suum et utrumque eorum
cognoscit per modum substantie sue. scilicet per viam intel-
lectualem et intellectualitatem substantialem. Quare
hoc [illegible] verum est quia omnis sciens rem
aliquam sive superiorem et meliorem se sive inferiorem
et deteriorem se non scit eam nisi secundum modum
facultatis sue substantie. Et secundum esse quod
res sunt in ipso. Et quod hoc ita se habet sic quia
procul dubio bonitates que descendunt super
intelligentiam a causa prima sunt in intelligentia non
modo divino vel divine sed intelligibiliter et
intellectualiter. Et similiter res corporee sensibiles cor-
porees sunt in intelligentia sunt non sunt in ea
sensibiliter et corporaliter sed intelligibiliter et intel-
lectualiter. Hinc causa est quod res sunt in intelligentia
sunt non sunt ipse impressiones que sunt forma-
rum si sunt [illegible] intelligentie que sunt causa
impressionum. Et huius quidem signum est et causa
quia ipsa intelligentia activa propter hoc quod est spiritualis
intelligentia est causa rerum que sunt ab ea sicut
lux est causa luminum et sunt sic quia intel-
ligentia est causa rerum [illegible] quod
non formales sunt sicut in intelligentia sunt
in ea intellectuales. hoc est intellectualiter et secundum
esse intellectuale. Iam ergo manifestum est quod tam
res que sunt super intelligentiam quam etiam res que sub
ea sunt sunt in ea per virtutem intellectualem sive intel-
lectualem et similiter quia res corporee que sunt in
intelligentia sunt in ea intellectibiles et secundum esse
intellectuale et similiter res [illegible] intellectuales
sunt in intelligentia sunt intellectuales et secundum esse
intellectuale. Et huius ratio est quia ipsa in-
telligentia intellectus est per formam est [illegible]
rerum tali et non apprehendit nisi

Quomodo res sunt in intelligentia [illegible]

intellectualiter nisi per modum sui et secundum esse sue sub-
stantie. ipsa autem per formam intelligentia est. Apprehendit
igitur res apprehensione intellectuali sive secundum
esse intellectuale sive res secundum suam naturam
intelligibiles sint sive corporee. Capitulum de

quare per intellectum in intelligentia est causa corporum
que sub se sunt et quare figitur in eo per boni-
tatem divinam.

Habito quid est intelligentia per formam et que
sit superiora et inferiora investigandum est
quare inferiorum est causa per bonitatem quam recipit
a superiori. Dicimus igitur quod omnis intelligentie per-
manentia in esse intelligentie et substantia vel
substantie est per bonitatem puram. que est causa prima
[illegible] in genere formarum [illegible]
a causa que est intellectus universaliter agens lumine
est intellectuale in quo manifeste impressit sua
constitutum in esse intelligentia sicut iam per an-
habita superius probatum est. et ideo collectum est
in se reductum in yposteseos intelligentie que est
id quod intelligentia primi ordinis constat
in specie et natura intellectualis forme que intelligentia
dicitur et in bonitatis pure in multis in principio ad-
mixta diffusa in eo quod est intelligentia et est
intelligentie et substantie. sed ad quod est primitus
preactum et potentie secundum id quod est potentie dico
quod ipsum est in potentia ad eas constituendas sed
non non est nec est primitus est preactum [illegible]
[illegible] est. Et hoc non secundum id quod est ipsum
est nichil est tamen ergo esse secundum actum quod
[illegible] alius substantia a pura bonitate est que
fluit a prima causa et mixtum a prima causa est non
[illegible] secundum si secundum quod distat et secundum
quod est distat et secundum quod est se datur
ei ypostasis que causa a causa prima est si secundum
esse vel ordine nature non [illegible] nec producitur
in esse nisi substantialiter et preactum [illegible] dis-
tante a primo. et hoc modo in se constituto dif-
funditur esse [illegible] secundum nature ordine
non esse esse et [illegible] et natura et forma sed
[illegible] constituta est in primo [illegible]

patet igitur quod esse et essentia intellectualis substantie per bonitatem primam et purum in esse subsistit quod est in causa prima accepta causa prima est in bonitate sua formaliter essentiis est per creationem accepta autem a primo principio est non ut distinctus aliquid est forma prima que dat ei eius forma est et hec prima est bonitas divina non in tantum quod omnis bonitas est quod ad esse pertinet et ad magis et non ad actum. patet igitur in genere intellectualis substantie constitutio per bonitatem puram permanentia autem est quam quidam fixionem vocant per continuam conductionem eius in actum primum continuetur sicut non corrumpitur nisi per distinctionem in actum prius constituentem permanentia ergo intelligentie est ex gratia dependentie influentie bonitatis divine prime non bonitas puram fons est bonitatis eius haustus. Ex plenitudine incapacitatis eius quod constitutum est causa est esse bonitatis ad haustus est causa prima necesse propter quod dicit auctor quod enim constitutum est continui fieri eius principium et inlucere prius quam haustu in ratione lucidate constituit causam imprimit est in gradu effluxionis ratione sed in esse lucidatis sub luce ac per diversi receptivi limite ad principium continuis processibus hauriunt principium ac principium et simul perpendiculariter sed lucide magis constituit tota luna in esse lucidatis constituit et recepit a perpendiculari opposite secundum qualitatem receptivi difficile fiat ad esse lucidate. Patet igitur quod intelligentia secundum gradus suos ratione a prima bonitate et prima essentie et forte sunt in esse constitutionis et permanentie. Si ad esse bonitas fluens a primo et 2o dicimus secundum sicut in 2o et continuitas et bonitas retinetur ad operandum sicut prima causa et operatur in omnibus que sunt tamen impossibile est quod tante impotentie sicut in primo sicut in 2o et quod constat 3o loco dicimus a forma intellectuali non obtinebit tamen non est quod in medio impedit sicut in 3o quia in 2o et diminutus ipsius ad intelligentiam nullo ordinis sed in omnibus in genere hoc est quod nulla bonitas fluit nisi

quanto unitas propinquior tanto unior

per bonitatem divinam que in ipsa est et quod nulla sit esse nisi per bonitatem illam secundum quod est a primo fine sicut illa bonitas in primo et a 2o distincte sunt sicut a primo operante in quo et quod id constitutum est in omnibus et aptitudo productionis secundum ordinem nature sub 2o magis id in primo est et a 2o distinctus ab primo principaliter est ab uno et eodem simpliciter duo esse secundum ordinem nature. Talis igitur est intelligentie constitutionis permanentia suo. Capitulum 15 quod intelligentie illa in tanto maioris est unitatis quanto sicut unitas eius secundaria.

Ex predictis habetur quod illa intelligentia nominalis est unitas et simplex sicut est equalis eius ratio quod subintelligentia per lumine intelligentie constitutionis. quanto in aliquid propinquior simplici vicinior est et tanto vehementioris unitatis est. Constituendo ac in esse intellectuali vicinissimum est et immediatissimum principio intelligenti vel agenti. vicinior ergo et simplicior est omnibus posterioribus. Adhuc quod ab uno tantum est vicinior et simplicior quam quod ab uno et alio est sicut intelligentia ad quandam intelligentiam ab uno tantum est quod est causa prima. Alia non et natura que post intelligentiam sunt non ab uno tantum sunt sed ab uno et alio vel ab uno immediate et in alio simplicior igitur est illa intelligentie quam illa omne vel nature. Adhuc quod in processu ab uno simpliciter plus distat minoris est unitatis quam quod sub intelligentia est secundum ordinem nature in processu plus distat ab uno principio simplici quam intelligentia. maioris igitur unitatis est. Adhuc quanto aliquid est efficiens ad plura tanto simplicior et maioris unitatis secundum quod principio vicinior est in ordine causarum applicatur ad plura efficiendo quam causa que sub ipso est. Intelligentia igitur quod principio vicinior est et ad plura efficiens simplicior est et maioris unitatis. Ultimo quo aliquid vicinius est simplicius tanto maioris unitatis est quia aliter causa principalis non esset magis simplex quam secunda propter quod dicit auctor

quanto simplicius tanto maioris unitatis

Simplicior vero sunt prime cause

q(uod) p(ri)a m(od)a sunt q(ua)lite(r). q(uo)p(ro)p(ter) et maxi(m)a
in virtute. Verificatur et est q(uod) quo aliquid vi-
cini(us) et simplici(us) est tanto maiore virtute e(st)
in mundo. Exe(m)pl(u)m h(uius) q(uod) id quod pri(us) est
in ordine universi vehementi(us) e(st) in pote(nti)a
agendi et virtute q(uam) sit id quod s(ecundu)m ip(su)m
in pote(nti)a suscipiendi vel patiendi. Propter q(uo)d n(on)
sequitur q(uod) in virtute cognoscendi id q(uo)d s(ecundu)m p(ri)us
agendo n(on) tam(en) sequitur id quod prius e(st)
propter id quod s(ecundu)m est p(ro)p(ter) diminutio(n)em virtutis
a procedente et magis generatione et causa et h(oc)
n(on) est a(b) ore(?) vel maiori distantia a p(ri)mo simi(li)
propter quod inspiciens d(e)i(n)de q(uod) intelligentia te(rtii)
ordinis n(on) totam co(m)prehendit intelligentiam
2i ordinis et 2i ordinis intelligentia n(on)
totam co(m)prehendit intelligentiam p(ri)mi ordinis et
q(uod) n(on) p(ri)ma penitus inco(m)prehensibilis e(st) q(uan)do
aliquid deficit a co(m)prehensione p(ri)oris tu(n)c ratio e(st)
deficit a virtute ip(s)ius perfecte ergo illa n(on) est
proportionata virtuti precedenti et quo generatio est
perfecte virtutis eo q(uod) propter plura deviat et generat. C(um)
aliquid propter plura recedit et deviat co(m)paratio e(st). Co(m)-
paratio e(st) ergo illi perfecte quod precedit. Adve-
niens(?) sequens virtute(m) q(uae) agit a(b) se ipso a(b) opp(osi)-
tis ergo co(m)petentibus et deviantibus nulla acci-
pit virtutem eiusdem(?). quo aliquid plura co(m)mittunt(?) n(on)
agentia eandem virtutem eo plus diminuitur ca(u)-
sandi illam. Constat e(nim) q(uod) q(u)anto ab i(n)sepabilibus(?)
remotius e(st) tanto minor e(st) virtute agendi
et debilior ita q(uod) in ultimo sic deficit cau-
sandi illam q(uod) ip(su)m ultima n(on) movet sic d(e) mo-
tibus dicit Aristoteles in 8vo phisicorum. A p(ri)mo
n(on) quod movet sine illa in omnibus e(st) q(uod) mov(et)
motu in ultimo aut q(uia) e(st) motu sine illa
deficit sic movere. In medio aut quo aliquid
p(ri)mo moventi vicini(us) e(st) eo vehementiore est
virtute ad movendum eo q(uod) p(ri)mum n(on) est per-
venire e(st) q(uod) in aliquo deficiat et quo plus
et plus distat plus et plus deficit et sic
est in universalibus et propter hoc p(ri)a causa vehe-

Virtus fortius sequens deviat. perdet eam

menti(ss)ime virtutis e(st) et post hoc intelligentia
in 2o loco anima nobilis et quarto loco na-
tura et motus celestis. Cap(itulum) 18 q(uod) sit princi-
pium e(st) p(ro)p(ri)us et receptivus et formativus.
c Cum autem ordo sit in causis regitiva(?) p(ri)ma ca(usa)
intelligentia anima nobilis et natura e(st)
erit natura regens et continens et forma p(ro)p(ri)e(?) tem-
pus et p(ro)p(ri)us eius determinans et continens precedente
hinc causam in corde est et membris nobiliori-
bus homini. In motu n(on) inveniendi q(uo)d nos vel-
ud membra corporis mo(vere) sursum et deorsum et
dexterius et sinistrius et ante et retro ope(ra)
generans aliquid tempus e(st) talis n(on) motus e(st)
n(on) generante. Generans autem q(uod) n(on) sit et illa
medium thalami cordis medius n(on) thalamus
plus implicatur q(uia) sic virtutis in omnia membra
corporis ubi(cum)q(ue) pri(mum). hec autem illa deviatio(?)
accipit in virtute quantum ut ad sanguinem
deducitur intimatur et ad membra diriguntur
et moveat(ur) ~~et movet~~ in membro ad spiri-
tale in fonte membri deviatio accipit adi(?)
p(er) virtutem membro p(ro)p(ri)e quas sic omnis virtus
co(m)prehendit et tenet et format virtus medii tha-
lami cordis qui aliter ad actum vite motu(s)
intimatus deviaret. Sic illa operatio co-
prehendit et tenet et regit deviantes virtutes
membrorum que aliter patiens abinpius(?) n(on) se
paret. Virtus n(on) s(ecundu)m operatio(n)em e(st) separare
partibus etrogeneas corporis intentio ab quibus
q(uod) homogeneis partibus eius et congregare homoge-
nia et dirigere ad membra. Sic est etiam in
arte ubi prima forma actus co(m)prehendit et
regit et format motum manus et manus
formata format motum dolabri et motus
dolabri sic formatus format lapides et
ligna ut ad primam formam artis. Quid pos-
sibile e(st) tibi motus propter. t. q(uod) intelligentia agen-
tis intellectus ea q(uae) p(ar)ticipat sibi sine unitate
et subtilitate continuat. Per virtutem divine bonitatis
q(uae) in ea e(st) et a p(ri)ma causa sibi influxa

Virtus fortius sequens conata vnire

Marginalia:

p(ri)a causa Intelligentia a(n)i(m)a nobilis natura

d(e) mo(tu) membrorum hominis

+

vita spat(ialis)

d(e) arte

// s(e)c(un)do(?)

oia ad formas perti(nent)

Iustitia · ... · ad formam sua · induc[it] ·

nota punctum

regit et continet et formalicat omnia quae sub ipsa sunt comprehendens omnia propria et ad formam suam reducens quod unumquodque possibile est et in ordine tali secundum ordinem talitatis sue continendo. ita quod propter hoc virtus princeps est et regitiva proprie. Intelligentia ergo ultimo princeps est et regitiva quia nobilior quam intelligentia sicut dependentium motorum magis nobile sicut motor immobilis. Qui per solam suam substantiam motor est medio quo omnis actus intellectus motor est. Alia autem nobilior ... comprehendens quae intellectum movet per talem motum naturam. Natura autem sic formata generata motum et corrupta ut ad formam primam quantum possibile est unumquodque secundum analogiam suam. Et hoc est quod dicit Aristoteles quod omnia appetunt esse divinum et propter id agunt quidquid agunt. Ex omnibus his patet quod intelligentia in tali ordine ut tamen accepta non tamen est virtus subalterna etiam sicut etiam est ultima subalterna sive quae virtutes subscriptas nihil virtutis continet et quae virtutes extra non sunt suae virtutes causae. Ex se enim non sunt virtutes sed continentia sicut ultima manus vel dolabri in architectonica ... non est ultima considerandi sed continentia artis sic quod ultima est. Hoc ergo modo intelligentia agens habet in suo ordine comprehendit generata et naturam generatorum et etiam quam orizontem naturae dirigit eo quod intelligentia est supra naturam. Natura enim continet generata et anima nobilior continet per hoc quod formalicat et separat ... Sic igitur quod intelligentia continet omnes res secundum ordinem naturae quas ... Capitulum ...

Quod intelligentia ... virtute sua ... a causa prima

Eternum ad eundem ordinem. Satis facile est videre quod intelligentia omnem suam ... quam ... et comprehendit propria accipit a causa prima. Causa prima enim ultimo creativa est et prima omnium. Virtus autem intelligentiae maxima est intelligentia non est creativa sed potius causa formativa et declarativa et ... virtutes

Iustitia ... ordinem ... consequitur ·

... modum ... ex philosophia ·

sunt proprium. Intellectus enim proprium virtute continua sunt. Omnia enim propria continet quod alio presupposito in ordine talitatis causa ... et aliquo et non convenientibus ... modus talitatis non est continentia virtutis. Adhuc ultima talitas per formam ... quia sit ultima talitatis ... et non est ... sapientia ... veritas ad ... non est ... causa. Patet igitur quod causae primae ultima eminet super omnes virtutes quam intellectus noster attingere potest. Et sic habet virtutem in omnibus proprietatibus et est divina non intellectualis neque animalis neque naturalis et causa prima tamen per substantiam suam tamen sunt per ... quod substantia primi quae est divina neque intellectualis neque animalis neque naturalis est. Etiam ... dico formam sive practicam quae est intellectus velut agere probatum est enim in antiquis quod primum agens est agens per intellectum non enim ... ullo agente quae possunt per excellentiam ... Iam enim dictum est quod supra formam et supra ligneam et propter hoc ... ... nomine nostro ... non ... secundum excellentiam. talis enim modus in omnibus est. Impossibile est enim quod ... non ... in prima ... Aristoteles in ... et in omnibus aliis. Secundum quod ... causa ... causa est. Quoniam autem virtute primi causa est et ... virtute primi ... est in efficientibus et formalibus et finalibus et materialibus secundum ... et in omnibus ... non tamen est ultima ... etiam ... In artificialibus ... est eo quod ... et ... Hoc modo ... principium est creans intelligentiam et est creans animam et formans ad intelligentiam propter quod dicitur creare animam per intelligentiam et est creans naturam et formans ad animam et intelligentiam propter quod dicitur creare

nota virtutem divinam quae nec est formam intellectualis animalis naturalis

nam̄ p̄intencia et eciam te ostenderet re
aut et forans ē ipsorum adultum. Que est
nō alphōalbuꝫ quedā mirabiles hoīes qui hunc ordinē
negant. dicens. eius ī mente sīt diuina vite.
quorum alphoalbius princeps est videtur qui
ponens omnes celestes a prima cā moueri
dicit. Et contra hunc sequuntur duo incōuenia.
quorum vnum ē quia bonitas que fluit a pō
omnibus superioribus et procedentibus est valde
inequalis est. 2m n. et 3m nō sunt hic
vna processio capacitatis ad similē bonitatē.
a primo procedentis et sic de quarto et quinto
nō absurdū apt pīcoꝫ et deinceps. quod autem actiue et sim̄ cōformiter
aliqua preciūm nō faciat actum et seclores
penitus absurdum est. Actiua n. et sim̄ hic
actiue et sim̄ est. qui ad formā et forte ē
dictam. Aliter n. nichil esset agens vel
generans vnite. 2m inconueniens est quod mole
proprie motus cuius nō facit motum quietum
sibi. deus n. que prima cā est nō ē motor
quietus alterius propter nimiam sui excellenciam
nulli procedentium est insiste distans ab orbibus.
Motor autem huius et illius motus vtute
procedentis licet ad mole sibi quietus ut
tanta sit vtus motoris ad monendum quanta
est vtus molis ad mouendum. pz. igr̄ quod hec po-
sitio falsa est. Non n. negatur quod deus operatur
in aīa et in nā. que plus distant ab eo
quam intelligencia. quod autem concedat deum operari
in plus distante et nō in minus distante euale
de rationabile ē. **Cap. 18. quod intellia**
sit operans vel causans et applicans et forā.
Vm autem omne causans et operans nāe
sit esse suppositum quod in nā. et hoc
aliquid. eo quod operaciones singularium sunt ut
dꝫ suppositū dicit ares. et intelligencia sit operans oportet intel-
ligenciam suppositum quoddam. et hoc aliquid
esse. Suppositum n. siue ypostasis proprie hoc
suppositum dicitur. quod sub nā communi positum est.
duo autem nām cōmunē per analogiam vel per *nō gnīs dnr*
genus sicut igitur aīa vel natura operans est
hec aīa et hec nā. hec autem aīa suppositum
dicit sub hoc cōmuni quod est aīa et hec nā
que est hoc celum suppositum dicit sub hoc
cōmuni quod est celum et ō est in vnoquoque quod
ipsum est cōmune. Esse autem ipsius est per nā-
turam subsistit hec autem determinacio nāe fit per
esse quod est in supposito proprio et proprium actus
ut dicit auicenna. quod indiuiduat
et in se subsistere facit nām. nām n. simplex
forma cōmunis est et in esse tali ut agit
nec patitur ut dicit auicebron. Unde persone
subsistentes sibi sunt intelligencia n. cum agit
per influenciam recipiat subsistere secundum esse.
esse. quod autem subsistere facit et cōmunitate
nāe debat addere aliquid vlialis pri-
mis spectante. Sicut n. yle subiectum est prin-
cipalis et corruptibile ut dicit ares. ita nāe
est quod sit subiectum in generabilibus et corruptibilibus Ut
autem dicit arestotiles et boecius incorporalibus yle
non est. est tamen ibi suppositum quod in subsistens
nām cōmunem yle et spectante. Et propter hoc aliqui-
dam philosophi vlialiter vocant quod denominatur
et ab yle. quod quod sit in principio ostendi-
tur n. hoc. quod a prima cā productum est quod *Oꝫ yle*
ad esse corporum et hoc est quod iam supra
probatum est. Et boecius dicit quod quodam re
primum est. est ex quod est et esse. aliter n.
hoc aliquid nō esset. Et propter hoc dicit quod
id quod est. esse aliquid potest. sed id quod
ipsum est. esse nō nichil licet admixtum sit.
n. quod est adhuc quod sit esse. quod admisceatur
ei esse quod per se ipsum nō est. Esse n. ad
hoc. quod sit. nichil admixtum est. eo ipso n.
esse ē quo prompte est ab esse primo. pz
intelligenciam componi ex esse et quod est et sic
eciam et omnia sunt composita ex esse et
quod ē. et id quod est nō est materia ut
in corporalibus. sed simplex compositum
intelligencia. et oia alia. contra ex esse
et quod est.

que omnis na ad esse hoc aliquid deducat.
et propter hoc dicitur quod intentia est yliatim et
forma. Si quis autem obiciat quod causa prima
causa sit operans et agens tamen in aliis
quam per se ipsam et sequitur ipsam esse hoc
aliquid et compositum ex yliatim et forma quod
est contra eam quod in primo huius secundum libro de
bonitate sua. Dicimus quod in virtute Dei
hoc aliquid est. si non quid esset et non
hoc aliquid sequitur quod a nullo distinctus
esset. sicut nec simplex compositus entis absque
distinctus est. Cum igitur ab omnibus distinctus
sit. oportet ipsum hoc aliquid esse propter quod
dicatur. quod si primum prius supponit habens.
quod tamen est cum esse suo propter nimiam sim-
plicitatem que in ipso est et ideo infinitum est
a nullo retractum sicut et esse et est per omnia
diffusum esse enim putatur ponatur sicut et esse
et nulli est communicatum sed ab omnibus discernitur
non alio quodam distinguente et bonitate
sed sui ipsius nobilitate et perfectione et hoc
est quod dicit boetius quod prima causa dicit
ea que dicit et quibus determinant ea que de-
terminantur secundum se ipsas dicit determinantur adiunc-
tione non indiguit et dicitur ibi infinitum
propter hoc autem quod supponitur divinum sit a nullo
retractum. est pro dictum adiciente quidam
magis proprie loquentes dicunt divinum individuum esse
infinitum. Individuum vero dicunt propter hoc et adhuc
magis proprie loquentes vocant propter yle-
atim infinitum proprie non secundum prius nec genus
nec species est nec individuum. nec quid nec
aliquid. quod ad nullum genus reduci potest
quod enim incommunicabile est. sicut in primo
huius secundum libro determinatum est. Capitulum 19
in quo primitus distinguitur ea que dicta sunt.

Colligendo ergo ea que dicta sunt. dicimus.
quod omnis intelligentie fixio sine per-
manentia et essentia. est per bonitatem puram que

est causa prima. Dicimus etiam quod illius interie
vehementioris unitatis est. quam sit illius cor-
poris. que sunt post eam secundum ordinem talium.
et hoc ideo est quod corpora non recipiunt accep-
tionem comprehensionis totam formam cogitabilem prout
hec qua intelligentia est tamen corporis. hoc autem
ideo. sit. quod intelligentia causa est eius. quod
est sub ea et causatum ad plenum non comprehendit
vehementi causa et ideo huius est quod Exemplarium
numerus dictorum intelligentia est regens
et retinens omnes res que sub ea per virtutem
divinam. que est in ea a causa prima tamen prima illa
non retinet et regit ea que sub ipsa sunt et
hoc est propter hoc quod prima illa est causa vera
superior et quod primum illam tamen et propria comprehen-
dit omnes res que sub ea sunt et retinet-
tur probatum est. quod omne quod est primum
est causa rebus superioribus. Est etiam retinens
et regens eas. ita quod per virtutem suam altissimam
nichil superius evadere potest. quam non infor-
mando teneat et ad formam suam convertat
unumquodque secundum unicuique propriam analogiam.
Ex dictis igitur patet quod intelligentia prius est
corpore. que sub ea sunt virtute divina reti-
nens et regens ea sicut etiam ista res
naturales. que sub ipsa sunt regit per virtutem
intelligentie. que in ea est hoc non modo intel-
ligentia regit nam per virtutem divinam que
in ea est hoc non modo non est secundum materia.
secundum quod regit superiora et retinet prius
virtute suppendit superior eam nisi quod intel-
ligentia est illius subtilis rebus et ipsis res
que per res habet virtutes non sunt subtilis
illius rebus. Ex ipsis non non habet quod virtutis
sunt. sed illius intelligentie illius virtutum est
in rebus retinens et regens eas sicut illius
naturalis res naturales que sunt sub ea et per
hoc quod est tamen intuitu earum. Manifestum
est etiam quod hoc modo intentia comprehendit

de vete sufficie

gnatam et nam̄ & aiam nobile qua orizōte
nāe & intelligēe qt dixis. Intelligētia
n' sup̄ nam̄ qt qr natura ɔtinet gnacō-
& anima nobilis ɔtinet naꝫ & intellige-
tia ɔtinet aiaꝫ. go a p̄mo usqꝫ adultimā
intelligentia ɔtinet oēs res p' cām
p̄maꝫ. Talis aūt ūtutis nō qt ſt̄m itel-
ligentia nisi p̄ cām p̄ma q̄ ūtute & sim-
plicite oībꝫ rebus eminet p̄p̄ hō q̄ cā
qt & intelligēc qt & aīe & nāe & reli-
quis rebꝫ oībꝫ. Ex hoc pꝫ q̄ p̄ma cā
nec qt intelligētia nec aīa nec nā ſꝫ qt
supra intelligētiā & aiam & nam̄ p̄
creando producens oēs res sed itel-
ligentia cāt absqꝫ medio qr intelligēa
in tantū p̄mū creatū ē. Aiam vō &
nam̄ & reliquas res creat mediante itel-
ligentia. Illas n' creat ad intelligētiam
formādo. & ſtā quā diuīa practica q̄
qt causa rerū nō intellectualis qt plꝰ
ſtē q̄ intellectualis ſtā qt dicit nec
qt similis ſtē aīe nobilis q̄ aialis
rōnāe supat n' & ſtiam intellce & sciā
aīe p̄ hoc quod qt creans ambas illas
ſtās. aūt & iꝫ quā diuīa emanans.
qt sup̄ omēꝫ ūtute & intellectuale & aīa-
lem & nālem p̄ hoc q̄ ipsa ē cā oīs ū-
tutis. pꝫ ēcia ɔsiderātis q̄ intelligēa
hꝫ ylyatim. p̄ hō q̄ ipsa ē quod ē & ſtā
q̄ dat qt. p̄ hoc n' quod ē ipsa ēē qt id
quod qt in quo qt sue forme diffundit.
Et plꝰ qt aīa hꝫ ylyatim & qt oīs nā
qt hꝫ ylyatū. Cā aūt p̄ma nō ē ali-
quod ylyatim p̄e loqndo p̄p̄ hō q̄ ipsa p̄
sua simplicitate nō qt qt vnū & simplex.
Et si obiciēo. aliquis dixit. q̄ nēe qt
q̄ p̄ma cā hēat ylyatū. p̄p̄ hō quod ē
supposituꝫ quoddā. dicꝫ q̄ ylyatū sue sup-
positū sē cāe infinitū qt nullo sē &

sectio. yliatim
Ca. pa. no. hꝫ. yliatim p̄p̄e:-

bundante. nec aliquo se distinguēte sed se
ipo. & hec qt idō qr suppositū suū quod ēēd
indiuiduū dicāt qt. qt bonitas pura
& simplex influēs sup̄ intelligētia oēs
bonitatis. et aīa bonitates influēs sup̄
res reliquas mediante intelligētia. quod ē
qr forte q̄ sunt in intelligētiis 2is p̄-
oribꝫ p̄ mod cētru te sunt in intelligētiis
p̄mis p̄ mod uelend. Ex p̄mis cēā itel-
ligētiis qt ūtꝫ magna qui sit recessiōti-
ōis vnitatis qua intellce 2e inferiores
& in intelligētiis 2is inferioribꝫ sūt ūtutes
debiles qm̄ sit minoris vnitatis & multe
plures q̄ qt qr intellce p̄rime ɔmūi sē
minoris quāte & maioris ūtutis & intellce
q̄ sunt longiōres ab uno sūt maiore quātitate
& debilioris ūtutis q̄ qt qr intellce sunt
minoꝛ quātitatis ut forte q̄ procedunt ex itel-
ligentiis p̄mis procedant p̄pterea ved.
venita & nos obstūdꝫ & dicꝫ q̄ forte que
adueniūt q̄ ex intelligētiis 2is sūt debiliores
p̄cessionis & vehementius separatis quap̄p̄
nt intellce 2e p̄ciant vipos suos sup̄ formꝫ
vlem. q̄ qt in intelligētiis vlibꝫ & diuidūt
eā qm̄ ipse nō sunt recipe illas formas.
sm̄ ūtute sua & certitudine eāꝫ. n' mōꝫ sm̄
quē posset recipe eas sꝫ p̄ separatōm & desig
& plꝰ alia ostendit nō recipit q̄ sunt
sup̄ eā nisi p̄ mod suū sm̄ quē sē recipe
ipsū non p̄ mod sm̄ quē ē accepta-

Cap 20. de dīa intellectiō & q̄ oīs
intellꝫ p̄ficit formis

Postquā iam ostēsū qt quid ē intelca.
Et quid intelct & quo intellidō sup̄tia
ɔp̄hendit. declarandꝫ ē quo intellca itel-
ligat n' quod intelligit. formis intelliꝫ
intelct. sive intelligat practice sive spec'e-
& hoc qt dīa qr forma p̄cia intellꝫ ē
forma ad q̄ sequit opus & q̄ ab intel-
lectu actiuo p̄ instrumēta motꝫ p̄cedit

dē qd intelligit. formis intellꝫ intelligit
dē. sp̄ūr supra | p̄titi
| sp̄ecm̄i

in rem facta. Speculativus non intellectus formam e-
abstrahendo. Hec est forma que sine materia et
materie appendiciis est accepta in simplici et
nudo lumine intellectus, que prius compositis non coniuncta
cognoscibilis fuit, et apprehensionis a composito procedit
in simplex formam non accipiens a simplici procedit
in compositum. Iste formam apprehensionis per corpora-
lia procedit ad cognoscendum. Dico autem
corporalia organa sensuum et ymaginationem
propter quod deservientes sibi tales forme. Ubi enim
est quod nec sensus sit ymaginatio nec quaevis nec
per actionem aliquam sensibilis forme necesse est scientiam
illius sensibilis deficere secundum scientiam speculativam. Taliter
igitur intellectus si in actu debeat fieri corpore
indiget et a corpore accipit. Intellectus autem
(de intellectu practico) practicus in eo quod practicus est, ad hoc quod
actu sit in corpore non indiget nec enim acci-
pit a corpore, sed id quod in seipso est per
motum corporis inducit in materiam et hoc magis
suum est qui per formam suam activus est et non
per formam acceptam sicut supra diximus quod ars
ipsa non est sed intellectus activus. Quamvis enim
in proposito talis forme membra moveantur
ut instrumenta, ut pone manus dolabrum,
hoc non est propter hoc quod intellectus per illa
constituatur in actu sed potius propter indigentiam
materie, que nisi sit mota instrumentaliter non reci-
pit formam qua intellectus activus iam in
actu est. Et ideo dicit Avicenna quod hec est
differentia practici intellectus et speculativi. Intellectus
in homine qui practicus corpore non indiget.
Speculativus autem a corpore accipit et corpore indiget.
Est autem tertius intellectus qui sit [illegible]
scientia speculativa et practica et [illegible]
quamvis ingenium est speculativa indigeat corpo-
re, inventione vel doctrina perficitur ad spe-
culationem, tamen ingenium est practicus tamen corpore
non indiget, non enim perfectus est nisi prius in
actu sit secundum speculationem qualis intellectus
(nota) est hominis artificis. Propter quod [illegible] dicit

nota de intellectu hominis artificis

quod ille intellectualis qui inventionem et doctrina (de perfecta per [illegible])
cognitionem accepit complemento indiget et spe-
culatione. Quamvis autem non valet intellectus constituit quod
intellectus secundum actum non perficitur nisi forma intel-
lectuali, nisi perfectus quam plures attingit et parti-
cipat formam intellectualem. Sicut enim materia per- (Sicut materia est perfecta)
fecta non est nisi plene formata secundum totam
potentiam forme conquirit, ita nec intellectus
sive speculativus sive practicus in speculatione
vel operatione perfectus non est nisi plene sit in (et cetera)
actu forme speculationis vel actionis. Virtute
aqua virtute si in aliquo deficiat status impe-
ditur licet actione vel speculatione et non est
in virtute sua secundum quod ultimum est ultimum potentie
ad operationem vel passionem. Perfectissima enim operatio (nota perfectissima operatio)
ut dicit Aristoteles non est in aliquo nisi secundum
perfectam virtutem ipsius. Quod si ultimum non erit
in ultimo potentie, erit aliquid potentie in potentia (de impedito in operatione)
et impossibilium et id impeditum fiet in operatione
propter quod dicitur a Platone ut dicit Apuleius
quod manus indocti ligate manui [illegible] est (apuleius)
Res igitur que sit dicta intellectus speculativi et practici
(quo) et quo per [illegible] practicam constituitur. Et quod omne
intelligens perficitur formis intellectualibus. Agens
enim intellectus per seipsum formas agit intellectuales. (intellectus agens)
Intellectualia enim sunt illuminativa ipsius constituta et ab
ipso possibilis autem in actu non est nisi per (possibilis)
formas intellectuales que ipsum movent ad actum
secundum actum agentis qui est informans intellectus
ut movens sicut color movet visum secundum
actum lucidi quod in ipso colore est qui co-
lor secundum actum est. Tunc visum movet et non
quando in potentia est. Taliter igitur possibilis ad actum
reductus per actum intelligendi qui in forma
intelligibilis est venit speculativa. Sic etiam
est de adepto intellectu. Hic enim adeptus (adeptus)
non dicitur nisi per hoc quod studium et abstractione
a [illegible] naturali [illegible] complexe in plena
potestate et facultate est intellectus ut ipse
vult et quando vult intelligat et operetur.

proprium nisi non sit adeptus quo sibi sit intel-
lectum separatum propter hoc impeditur operatio. Propter quod
dicit Avicebron quod talis intellectus adeptus non est
in quibus hominibus. Nondum enim separatur in quibus speculatio
ab inferiori naturae passionibus nec separatur in
actu constituti sunt. Per consequens intellectum suum ac-
tuum agentis intellectus in proprium agere perfi-
ciunt ipsum in actu de potentia de qua in actum
reducitur. Propter quod etiam a quibusdam philosophis
hic intellectus adeptus vel possessus vocatur.
Acquisitus quidem est per studium acquisitae virtutis
vel scientiae. Virtutem autem dico omne quod
potentiam intellectualem perficit ad agendum sicut
alia virtutes dicuntur esse textoris et aliae tex-
torum. Scientiam autem dico omne quod perficit
ad speculandum non impedite. Possessus
autem dicitur ut dicit Hermes Trismegistus quia
est sicut possidens proprius intellectus agentis
in eum. Anima enim agentis est lux quae
in ipso agente est. Lumen autem quod ab ipso
agente procedit et intellectus diffunditur. Unde
quod intellectu lucis post agente intellectu
propter quod in quo sedet in ipso in anima. Propter
quod talis intellectus possessio vocatur lumen
scilicet agentis acceptum in quo etiam ipse agens
possessus est. Et hoc est quod quidam opinati
sunt agentis intellectus lucem esse conjunctus adepto
sunt. Conjunctus enim lumine agentis in rebus natu-
ralibus sicut in intellectu per seipsum agens forma
intellectualis est. Et hoc exemplum est in arte
et artificiato. Si ponitur quod ars artificiis
anima sit et substantia sit tunc non forma sine lumine
artis in rebus artificiatis lucis esset formalis.
In rebus artificiatis sicut vita est in arte forma
artis est. Cum autem talis forma tantum quia post
agentem intelligentiam est. Dico sicut est esse unum
quidem suum quod est in lumine agentis. Alterum vero
quod est in eis diffusus in ipsam materiam. Con-
stat quod non movet intellectum ad actum suum esse
quod habet in materia. Suum enim non est actus obtenebra-
tus immersus in materia et concretus ad ipsam

Quare dicitur possessus

sed movet intellectum ad actum suum hoc esse
quod habet in lumine agentis sicut dicimus de co-
lore quod non movet visum oculi ad intellectum
actu suum esse quod habet in colorato sed suum esse
quod habet in actu lucidi. Talis igitur dictus
intellectus datus rebus possessus vel adeptus
vocatur. Est autem intellectus per conjunctionem quae pura
conjuncta vel agentis est. Et movens omne quod
est ad formam intellectus et hic propter hoc propter in actu
est nec adeptus nec possessus dici potest
Propter quod dicit Eustratius quod possessus intel-
lectus in quo nos sit deprehendi. Et patet ita quod
conjunctum intellectus efficitur vel illi plus nisi per
analogiam suae possibilitatis. Ex omnibus autem
inductis manifestum est quid sit intellectus adeptus
et quod omnis intellectus formis perficitur ut dictum est.

Cap. XI quod intelligentia activa per se plena formis est.

Ex superioribus dictis patet finale quod omnis intel-
ligentia quae per seipsam et per suam substantiam intel-
ligentia est activa et plena formis est. Intel-
ligentia enim possibilis potentia et adepta non per se
ipsam intelligentia est sed per lumen agentis.
Patet etiam quod plena formis est ipsa de se
est forma dans esse omni quod fit per eam
plena autem est formis quia nihil convenit evadit
quod non formetur ab ipsa sicut paulo ante
probatum est. Unde enim dicit Plato formam
et hoc forma vocatur quod omnes res manentes
format et imaginem suam imprimit conformata
res autem manentes non est nisi substantiale
lumen agentis intelligentiae sicut ergo forma est
in agente quod unum est in pectore ante
ab agente disponitur et agit implicate.
Et Plato de hoc ponebat similitudinem in sigillo
et sigillatis. Sigillum enim effigiatur forma et
manens immutabiliter et formas omnes cui
imprimit et dicebat esse res naturales omnes
de intentia agentis sicut de quodam ecty-
mago seu sigillo procedere et talem lumine
intelligentiae compata rebus et ad res or-
dinatas formas suae ydeas separatas

plato quare dicitur fformas

nota

Quae sunt res manentes

non incertum platonis

2

Quomodo prima formatia sit forme separate

actus precedit potentiam

que dicebant. Dicunt enim dicat nobis ipso per-
spicue. Primus in eadem potentia sit ante actum, tamen
vere ipse actus precedit potentiam. Actus enim qui
perficit rem, naturaliter est ex actu qui est primum mo-
vens operante vel agente. Actus enim qui
hic generatus est, a materia non producitur, sed mo-
tum et operationem materie sed producitur ab aliquo
agente cuius actus est per se movente et gene-
rante. Propter quod actus ante potentiam est, ut
dicit edes domus est ex domo et sanitas ex
sanitate et plaga ex plaga. Propter quod di-
cebat Plato quod tales prima formativa forme
separate esse dicuntur, que autem sunt in rebus
producta non forme sed ymagines formarum
sunt. Virtutes enim harum formarum a centro con-
gregantur generatore ut dicit Ptholomeus
et ex centro movet et mutat numquam nisi
attingit ymaginem prime forme generantis
et moventis. Intelligentia autem hiis formis
plena esse dicitur, non quod aliquando vacua sit
post impleatur ut possibilis intellectus, sed quod
tales formas de continua per se ut de thesauro
continuali producat in omne susceptivum formarum,
ita quod intellectus suscipiendo evadit quod non formas
adquirendo. Si quis autem dicat quod forme iste
sunt susceptive potentie quam intellectus sunt
rerum vel illi elementales vel formales que
sunt in specie, patet per predicta quod hoc est falsum.
Nullum enim susceptivum movet nisi virtute pri-
mi in suo ordine et primum omnibus susceptibilibus in-
est instinctu. Unde per se sigillum sigillat ma-
teriam ut ferro fodiente metallum, ita primum
movens in susceptibilibus sic et per se sanat sigil-
lum mediante plo. Ita primum movens nisi materia. Unde
plenum formis dicitur pariter et familiare formatio-
nis quod subiectum est primum quod precedit
vel. Intelligentie non secundum suos ordines plene
sunt plenitudine formali ad suscipienda formatio-
na quod tota materia sibi subiectorum consistit formis
moventis secundum unicuique analogiam. Propter ad

Intelligentia hiis formis plena est separatis

dicit Avicenna quod omnis materia subiecta motori
alicui sic ut accipit formam motoris ap-
petit eam et motor adipiscitur inducendam per
virtutem quod recipiente aliquid delectabile
dum corpori dimittitur. Propter primum statim apparet id
corpus et motor ad inducendam ipsam per eos
medium cognoscit actum ac sicut alios
causas consideramus. Iam enim ut dicit Avicenna
ex cognitione et unde liberatur quidam liberato-
res facti sunt. Ex dictis igitur patet quod omnis
intelligentia est plena formis. Cap. 22.

Quare intelligentie superiores habent formas

Verum autem sunt intelligentie superiores et intel-
ligentie inferiores et influunt formam
a superioribus descendat. Ad inferiores natura est
quod forme que sunt in superioribus plus valent pro
eo quod de paucis et in paucis sunt. In inferiori-
bus autem sunt magis particulares et contracte
eo quod in pluribus sunt et de pluribus. Superi-
ores enim forme comprehendunt et tenent et continent
formas inferiorum sed non econverso et quidem
sunt inferiores, superiores eminentius et poten-
tius sed non econverso. Superius enim intelligentiis
propter suam simplicitatem et unitatem est nimis immediata
propter vicinitatem ad primam causam. In inferioribus autem
intelligentiis propter oppositum est illud debilior
et hoc est multiplicatum ambitu et multiplex comprehensi-
onis. Causa enim huius est quod quanto aliquid
in genere causarum primo principio continuius
est tanto minoris est quantitatis in compositione et nume-
ro minoris in comparando virtutis et quanto longinquius
est ab uno primo tanto plurium quantitatis est in compositione
et numero maioris virtutis in complexione virtutis. Et
propter hoc quod intelligentie propinque sunt primo principio
minoris sunt quantitatis et maioris simplicitatis propter hoc
causa sequitur quod virtutes et forme que procedunt
continentibus primis procedunt vel propinque
unitati simpliciter quam non recepta sunt in primis quam
sunt in secundis descendunt et congregantur unde est
quod absque procedant proportione magis participari

nota de formis universalibus ambiendo procedo

et magis composita et concreta et magis ad materiam inclinata. Agit quidem universale dico per hoc quod forme precedentes prout sunt in primis universalius sunt et maioris et vehementioris influxionis, prout autem recepte sunt in hiis generationibus sunt et

Exemplum in arte

minoris influxionis sicut in arte videmus quod forma in arte prout in arte simpliciter est et multis influit sicut spiritui, manui et dolabro et ligno. In manu vero recepta contractior est et non influit nisi dolabro et ligno. Intelligentie igitur superiores formas influunt magis universales et inferiores minus universales. Et propter

Distinctio platonis

hoc Plato distinguit triplex universale scilicet universale quod est ante rem, quod in lumine intelligentie agentis est factivum rei et constitutivum. Et

Triplex universale

universale in re quod est simplex est rei perfectivum et est ymago universalis quod est ante rem. Et universale quod est post rem quod a re ipsa abstractum et separatum a re ipsa per intellectum, per quod in dicat eius actum vel est. Hoc non dicitur universale ab eo quod simplex unum est sed ab hoc quod potentia est unum de multis et in multis totius quod separatur abinvicem. Et primum quidem universale in lumine agentis constitutum est primum actus esse et ratio rei est. Secundum actus est rei positivus et a separatione et a re extractus primum scilicet est causa sive causativum. Secundum autem causa et causatum. Tertium actus causati tantum. Item primum ipsum est formans et forma, secundum ymago forme, tertium resultans ymaginis ad similitudinem forme formantis. Sic ergo patet quod forme que in superioribus sunt universales et universales in inferioribus sunt particulares et particulares. Sed quod

nota quomodo aristoteles impugnat platonem

autem obiicitur quod hanc positionem impugnat aristoteles et maxime in primo et secundo de phisica dicimus quod hoc modo non impugnavit eam sed hanc impugnat quod forme separate sufficiunt rerum esse formative. Hoc autem non potest esse quia quod non tangit non agit et quod non agit eius actionem non sequitur alteratio vel generatio. Sed quia forme que sunt ante res per motum

corporis et actionem calidi et frigidi humidi et sicci que sunt instrumenta forme intellectus agentis in materiam ingeruntur et materiam tangunt, nichil prohibet quin sequatur generatio et alteratio sicut forma

nota bene

artis in arte materiam artificiatorum nec format nec alterat, sed que per instrumenta ut manum et dolabrum tangit et alterat et ad formam artis disponit.

Capitulum 23. Qualiter forme superiores efficiuntur in inferioribus

Forme autem que in superioribus universales sunt in inferioribus efficiuntur particulares. Propter hoc quod inferiores intelligentie respectu superioris intellectualis dignitate ad superiores. Unde in istis superiori se appetunt similari et appetitu naturali contingit adipisci ut per cognitionem et intellectum accipiant formam que superiori secundum analogiam sue passibilitatis applicatur et sic cognitivum et intellectivum est et accidit cognitum et intellectum adipisci. Et hoc quidem susceptivum non est intellectus possibilis sed intellectus agentis inferioris ad intellectum agentem superiorem sicut actus luminis inferioris potentior efficitur per receptionem luminis superioris et

Dionysius

iste est processus de actu in actum non de potentia in actum quem Dionysius vocat purgationem dissimilitudinis inferioris ad superiorem per dispersionem alterius luminis et per reductionem inferioris ad formam luminis superioris secundum quod possibile est in inferiori secundum analogiam. Unumquodque enim istorum sibi relictum in suo habitu dissimile est habitui superioris

Albertus

et per immissionem de superiori lumine quantum possibile est purgatur. Ab hoc autem dissimilitudinis et tota lumine intellectus quo illuminatur replet et impletur et illo toto lumine reductus in superius perficitur secundum modum virtutis sue ut per formam suam compleant actionem. Secundo autem descendendo per illuminationes inferius formam superioris implentur deinde et dicte

nota processum de actu in actu

nota purgationem dissimilitudinis secundum Dyonysium

2
notandum est formarum superiorum in inferioribus contractio

non potest comprehendere propter hoc quod superius
excedit facultates inferioris. propter quod
necesse est quod forma superioris in inferiori
contrahatur et particuletur ad analogiam inferi-
oris. Generaliter enim loquendo quidquid in
aliquo recipitur non recipitur in eo nisi
secundum potestatem et facultatem rei recipientis
et non secundum potestatem et facultatem rei recepte.
Et hoc est quod dicit aristoteles actus activo-
rum sunt in patientibus et dispositis secundum
potestatem passivorum et non secundum potestatem activorum.

Cap. 23 in quo pluralitas colligitur eorum que dicta sunt

Omnia autem que de formis dicta sunt sub sum-
ma collecta sunt in hoc quod omnis
intelligentia est plena formis. verumtamen in
ordine intelligentiarum sunt que continent formas
magis universales sunt inferiores et in ordine intel-
ligentiarum sunt que continent formas plus
universales. sunt superiores cuius probatio est quia
formae que sunt in intelligentiis inferioribus sunt
per modum particularitatis sunt in intelligentiis primis
superioribus per modum universalem. Et ideo formae
que in intelligentiis primis superioribus sunt
per modum universalem sunt in intelligentiis
inferioribus vero per modum particularitatis. et ideo
primis intelligentiis superioribus in influendo
est virtus magna. propter hoc quod sunt ve-
hementioris unitatis et simplicitatis quam intel-
ligentiae secundae inferiores et ideo in intelligentiis
vero inferioribus ad influendum sunt virtutes
debiles propter hoc quod sunt minoris unitatis
et pluris multiplicitatis in compositione
huius autem causa est quia intelligentiae pro-
pinquiores uni puro primo sunt minoris
in compositione quantitatis et maioris virtutis
in influendo. Et intelligentiae que sunt longin-
quiores ab uno puro primo sunt plures
in compositione quantitatis et debilioris in
influendo virtutis. Et quia intelligentiae

proximae uni puro sunt minoris in compositione
quantitatis ideo sequitur quod formae que procedunt
a intelligentiis primis procedunt processione
universali unita et simplicissima et de hoc quod
abbreviator sumere comprehendi potest ubi quod
dicitur quod formae que proveniunt ab intelligen-
tiis primis secundum quod quo recepte sunt in secundis
sunt debiliores in influendo processionis et
vehementioris separationis per maiorem diminutio-
nem autem formae intelligentiarum primarum sunt
in secundis id est quod intelligentiae secundae per appe-
titum extendunt visus suos intellectuales super
formam universalem que est in intelligentiis universalibus
primis. Et quia non totam virtutem illius formae
capiunt necesse est quod dividant eam et separa-
verunt ut sibi proportionaliter accipiat. Non enim
possunt recipere formas illas secundum virtutem et
extensionem earum secundum quam sunt in primis. sed
recipiunt eas per modum sue possibilitatis hoc est per
separationem et diminutionem potestatis formae et
deductionem usque ad facultatem sibi analo-
gam. Generaliter enim loquendo nulla res
inferiorem recipit quod supra eam est nisi
secundum modum sue possibilitatis. hoc est secundum
modum secundum quem potest recipere ipsum et
non recipit eam secundum modum et facultatem
secundum quod est res accepta et secundum quod superi-
or est quod est quia si intelligentia est superior
quod non movetur tunc ipsa est causa rerum
sempiternarum que non deficiuntur nec permu-
tantur nec cadunt sub generatione et corruptione
et intelligentia non est res nisi quia est intel-
lectus per suum esse et suum esse sunt est sempiternum
et non corrumpitur. Cum ergo sic dicamus quod res
corporales sunt corporeae quia substantia corporea
corporali non est causa intellectuali eterna intel-
ligitur quod esse earum. Cap. 24 quod intel-
ligentia non intelligit res sempiternas

notandum de formis

notandum inferiorum et receptorum formarum

c Ex omnibus predictis finale c accipe
quod ea que intelligit intelligentia per
se et immediate sempiterna sunt. que non
destruuntur nec cadunt sub tempore. intellige-
ntia enim substantiali suo intellectu qui vero actus
est et enim essentiale est formis agit intel-
ligit omne quod intelligit. iste autem forme
dictum et expositum non sunt nisi secundum quod pro-
cedunt et distant ab intelligentia. intelli-
gentie ergo accepte indicantes sunt et similes
et ipsum lumen intelligentie excedens
quod quidem lumine substantiali est intelligentie
active. intelligit enim intelligentia res ipsas
eius per hoc quod est causa eius ut in phisice
dictum est. formali autem lumine sive substantiali
intelligit omne quod intelligit. hoc autem
lumine caret eternitate et propter hoc est hoc
quod intelligit immediate res sempiterna
est. Sempiternum autem potentiam non habet ad
non esse per corruptionem et quia per consequens non
habet ad non esse per corruptionem non. non
destruitur. Intellectus igitur intelligentie
secundum quod intellectus est non destruitur et quia
semper est uno modo et indestructibile sub tempore
non cadit. Res ergo que intelliguntur ab intel-
ligentia secundum quod intelliguntur ab intelligentia
sempiterne sunt et incorruptibiles et non
cadentes sub tempore cuius causa est ultima quia
intelligentia non intelligit per aliquam acceptionem
a rebus sed per esse suum proprium quod primum
et substantiale est esse intelligentie quod
procedens ab intelligentia efficitur esse rerum.
Intelligentia enim lumine suo dat omnibus
rebus formas quod procedens ab intel-
ligentia distinctionem accipit et licet dis-
tinctum esse efficit rebus sunt tamen distinc-
tione accipiendo a sole procedentes
tamen in ipso globo solis sit lux indistinc-

ta et sunt unitas (?) ac ex toto procedens dis-
tinguitur et incidentes mediis esse distinc-
tum efficiunt. Similiter in ipso toto sunt vita
indistincta. Et cuius exemplum est si pro-
nas artem esse manu artificis. tunc forme
artificiatorum sunt ab artifice intelliguntur
omnes sunt unite in una vita artificis
et uno lumine quod est esse artis et ita
intelligentia agendo se habet ad ea que subiecta
sunt sue potestati ut ars se habet ad artifi-
ciata et ut sol ad ea que sole illustrantur
relinquitur ergo quod omnia que potestati subiacent
intelligentie in intelligentia sunt unite et
immaterialiter et immobiliter et incorporaliter. Sunt
ergo in ipsa ut sempiterna non cadentia sub
corruptione et hec sunt que dudum de sapientia
divina diximus. Si autem aliquis obiciat quod
secundum hoc intelligentia fallax est quia scilicet
non enim intelligit res prout sunt. si prout
non sunt. sunt enim materiales et temporales et
generabiles et corruptibiles. et hoc modo non
intelliguntur ab intelligentia non enim
intelliguntur prout sunt. Omnia autem que
sunt res non ut sunt fallax est igitur scientia
intelligentie fallax est. Dicit nullus est
intellectus rei nisi per id quod est esse rei
intelligentia autem non intelligit per esse rei
sed per esse suum. non habet ergo verum intellectum de
rebus ~~intelligentia et~~ Adhuc in primo
philosophorum dicit credens quod interire et finire
contingit tunc omnibus scientiis principiis et
causis usque ad elementa. Intelligentia autem
non hoc modo intelligit sed potius econtrario
de ipsa autem non est elementum erit ipsius
forte sit principium et causa. Dicit enim aristoteles
in 3 celo de celo et mundo. Quod elementum est
corpus primum et resolutione ultimum. quod secundum
formam non resolvitur in aliam formam.
quod intelligentie nullo corpore potest

dicit primum
causa
elementum

Margin (left): Intelligentia non intelligit per acceptionem a rebus

Margin (left): Exemplum de radiis solis

Margin (right): de virtutibus artis

Margin (right): exemplum de arte

Margin (right): de sapientia intelligentie quod non fallax est

Margin (right): quid elementum

Intelligentia igitur elementum verum et stabilitum non cogno-
scit et sine his non est vera sua intelligentia
igitur verum de rebus non habet cognitionem. Ad hoc
quod dictum est quod intelligentia intelligit res
simplicitas quod non discernitur non videtur
dictum de intelligibilibus sed de modo intelligendi.
Modus enim quo intelligit intelligentia est incor-
ruptibile lumen et sed res intellecta generabilis
et corruptibilis est et hoc non est magnum quia
etiam in nostro intellectu qui adeptus est
et non per formam intelligit sed potius est per
aut quedam et iste modus intelligendi qui
est ratio rei incorruptibile est et immateriale
quamvis res intellecta corruptibilis sit et
materiale. Ad hoc quod dictum est et ad omnia
facile est respondere per ad memoriam reduce-
re ea que in primo huius sexte libro dicta
sunt. Intelligentia enim est ipsa in intellectu vel
agente et in intellectu possibili sine pre-
cepto sine adepto. Possibilis enim non percipiens
intellectus est sed per actum agentem vel agens
aut corpus suam formam constituens intel-
lecta intellecta est et qua se intelligit ut con-
stituente intellecta que sine specie probia-
verit intelligit omne quod constituitur ab ipsa.
Et quod obicitur de fallacia secunda loco
non habet nisi in intellectu specie quia accep-
tio quedam est ut dicit auctor ab ipsis
intellectus accipiendo quod intelligit et in
perfectus non est. Ipse perfecte accipiat ea
que sunt de esse rei intellecte. Intelligentia
autem agentis constituens intellectiones est et
processus forme agentis informantis
et ideo accipiendo nichil intelligit sed
perfecte intelligens processum suum ipsius ad
ultimum quod formatur perfecte intelligit
omne quod constituitur ab ipso. Quia sua perfectior
est qua sit aliqua sua que per modum accep-
tionis est. Et huius plus iam supra posuimus
tamen in lumine constituente colores quod

nota de perfectione scientie

de intelligentia per lumen agente

de opinione nota

in arte artificiata constituente. Propter quod
artifex cuius ars est ipsa causa sic intelligen-
tia intelligit usque ad elementa. Intelligit
enim processum suum usque ad ultimum et in ultimo
elementum. Et quod dicitur quod intelligentia non com-
ponit elementa res materiales parum valet
quoniam enim forma non intrat in compositionem
rei tamen lumine procedens ab ipsa quod non
efficitur diversum ab ipsa nisi per distantiam
est rem constituens et componens elemen-
tum aliud elemento forma enim et materia duo
elementa sunt rerum omnium que materiales sunt.
Quod autem obicitur de modo intelligendi
optime sequitur de intellectu qui accep-
tivus est medius. Ille enim dividitur per partes
et partem et potentiam et actum et per intel-
lectum et habitum et per intellectum in agente
quorum nichil competit intellectui vel agen-
ti. Unde medium intellectus agentis idem est
et ratio intelligendi et principium et causa
et elementum intellecti. Intelligentia enim non
tantum id quod intelligit sed processum suum
usque in ultimum sicut intelligentia artis non tantum
formam artis intelligit prout est in arte
sed processum forme in materiam artificiatorum.
Dicimus enim in physicis quod quamvis intelligentia
per essentiam non sit in omnibus extensa tamen
per omnia cum suo lumine et sui luminis
extensione presens est ubique sicut ars
primus in artifice existens et persistens sic lumen
tamen artis extenditur ad totum artificiatum.
Cap. 26 de exclusione erroris Eracliti
et Pictagore Se.
Ex his autem que dicta sunt errorem Eracli-
tum et Pitagore non sequitur. Eracli-
tus enim et Pitagoras et alii sequentes eos
dixerunt verum non esse sed potius in eo quod
res est vel non est sed in eo quod apparet
et videtur intelligenti vel opinanti ut sic

Quomodo lumen intelligentie sit diversum per distantiam

nota elementa rerum

nota exemplum

hominem esse vel hominem non esse non propter hoc verum est quod homo est vel non est sed propter hoc quod videtur alicui hominem esse vel non esse propter quod contingit contradictoria simul esse vera. Et maxime causa fuit quod dixerunt hominem esse mensuram omnium que sunt eo quod mens hominis ut dicunt mensura est cuiuslibet per intellectum quod intelligibilium et per sensum sensibilium est eorum vel non est. omnis res ut dixerunt per formam qua mensuratur ad esse vel qua desinit ad non esse. hanc autem formam vel mentem vel sensum hominis dixerunt eo quod homo omnes res comprehendens est in hoc sicut id in quo mensuratur in hoc est et non in re quam aliter mensurans certitudine mensurati non percipiat. dicebant enim quod homo sapiens per sensum et intellectum non mensuretur alio aliquo. corporale enim et materiale non certificat incorporale et spirituale sed potius econverso nec agitur corporali et materiali sed agit in corporale et in materiale. propter hoc dixerunt quod homo sapiens rebus non mensuratur sed mensurat eas. dicebat etiam quod et verum est quod verum et falsum in anima sunt et ideo videbatur eis necesse esse quod res non in eo quod est vel non est vera vel falsa est sed in eo quod aliter et aliter accipitur secundum apprehensionem. huic rationi addebant hoc quod supra dictum est scilicet quod sicut intelligentia operatur animam sicut anima operatur naturam propter quod quidquid in re fit nature est ab anime operatione in natura causatur ut dicunt. huic etiam addebant quod in scientia que fascinativa dicitur que pars nigromantie est, quod anima unius per virtutem sensus [illegible] alterius hominis et etiam animalis veram [illegible] operationes. ut visus unius impedit frequenter operationes alterius et auditus unius aliud ligat nec operatur sicut in illa parte nigromantie que incantativa vocatur. Cuius exemplum est in cantatoribus serpentum et aliorum quod esse non posset secundum philosophum nisi anima ageret in res naturales ad esse et virtutes et operationes et homini contraria videtur. igitur quod in omnibus et non tantum in intelligentiis res sunt vel non sunt conformes anime se vel se secundum habitudines dispositas. Et ad hoc dicendum quod Eraclitus deceptus fuit quod indicabat acceptionem intellectus sicut etiam putabant enim quod intellectus hominis non acciperet nisi per influentiam ab intelligentia nec acciperet per acceptionem a rebus. In quo errore fere omnes fuerunt antiqui et stoyci et peripatetici. plato enim expresse dicit quidem esse memoriis quod sensibilia et corporalia in animam hominis agere non possunt propter hoc quod inferiora et debiliora sunt quam anima hominis. Causa autem deceptionis est quod non considerabant inferiora ut inferiora. superiora enim in actu superiore existentia nichil prohibet agere in superiora sicut color existens in actu lucis agit in visum et corporalia in actibus intelligentie existentia nichil prohibet agere in possibilem intellectum et in hominis mentem et hominem sapientem per formam acceptam fieri mensuram et intelligibilium et sensibilium cum tamen nec sensibilia nec intelligibilia constituant in esse. propter quod deceptus est Eraclitus. Non enim in eo quod intellectualia constituantur videtur vel apparet res est vel non est. sed ponitur in eo quod res est vel non, in eo videtur et apparet vel non videtur vel non apparet nec mens hominis sapientis mensura est rerum nisi per suas formas que rebus mensurata est. Et quod dicitur de anima operante naturam non est verum nisi de anima nobili que non vincitur anima dicta est. tantum animalibus hominum et animalium. et quod ulterius inducitur de fascinationibus et incantationibus

nota de forma rei mensurante

i. homine

nota dictum

ho. sapiens rebus non mensuratur sed mensurat eas.

nota effectum fascinationis

nota errorem antiquorum

nota de platone

anima que

certum non mens sapientis mensurat

nota dictum Ptolomei

2

non est conveniunt anime hominum vel animalium
sed potius quibusdam ad hoc natis ex
stellarum impressionibus propter quod talia
non in omnibus nec per eundem operantur sed in
quibusdam et taliter sicut Ptholomeus in Centi-
logio dicit quod scientia astrorum est et illius

+ est. Extra sed ad hoc nato. Quilibet scintilla-
tibus sed intellectum intelligentie est semper
constituens est et est perfecte et simpliciter. Licet secundum
hoc quod ipse constituit vel non constitu-
ens et eo est vel non est. Et quod dicitur quod verum
est in anima non propter hoc dicitur quod verum esse in

dicitur verum in anima et in re

non sit in ipsa re sed propter hoc dicitur quod verum
in signo sicut in origine et in complexione constitu-
et dividendo. Complexio autem et dispositio in anima
sunt componente et dividente sicut auctores in prin-
cipiis tractatorum dicunt quod singula incomplexorum nec
verum nec falsum significant et in 3° de anima
quod intelligentia indivisibilium est in quibus non est
verum neque falsum in quibus autem verum et falsum
est iam compositio intellectuum est. / Capitulum 21

De capitulari collectione predictorum

Summatim igitur perstringendo que dicta
sunt dicimus quod omnis intelligentia intel-
ligit res sempiternas que non destruuntur neque cadunt
sub tempore. Et huius quidem causa est quod sicut intelligentia
intellectualis movetur ut in celestibus probatum est
et sicut etiam supponitur quod ipsa causa cum sit causa primi
ordinis perfectum quod ipsa est causa immobilis
rerum que sub ipsa ordinantur. Causa autem
immobilis secundum quod huiusmodi est non causat
nisi immobilia et immobiliter. Immobilia autem
sempiterna sunt. Intelligentia igitur causa rerum
sempiternarum que non mutantur nec cadunt
sub generatione et corruptione secundum quod sunt
in intellectu intelligentie. Et intelligentia
quidem non est talis dispositionis nisi per hoc quod intel-
ligit rem intellectam per hoc quod est
esse suum primum non est esse vel secundum quod
est huiusmodi. Esse autem secundum quod huiusmodi est sempiternum
et super tempus quod non corrumpitur nec generatur.
Et cum ita se habeat, dicimus quod res destructibiles
non sunt causa intelligentie sed potius in-

... res hz ut sit incorporabilis

corporalitate et [illegible] quibus forma intelligentie
invenitur. Hoc est quod causa corporea et temporalis
quod forma intelligentie secundum esse non est passioni-
bus et accidentibus subiecta et generationi et corrup-
tioni et non est causa intellectuali et etiam secundum
quod forma corporalis et temporalis in intelligentia
incorporat et incorporatur. Hoc autem est cum in esse
sunt vita et intelligentia. Et in intelligentia
sunt esse et vita et in vita sunt esse et intel-
ligentia. In vita sunt due vite et intelli-
gentia et vita sunt duo esse et idem quod
non est idem nisi quod unumquodque priorum quod est
causa de tertio. Causata in causa sunt per
modum esse et causa in causato per modum causati
et nos dicimus quod res agens vel que est in effectu
per modum causale et anima in intelligentia per
modum intellectualem et intelligentia in esse per mo-
dum essentialem et esse primum in intelligentia per
modum intellectualem et intelligentie in anima per
modum animalem et anima in corpore per modum corporalem.
Et dicimus quod corpus in anima et intelligentia in
causa prima sunt per modum [illegible] secundum quod ordinem

Capitulum 28. Quare priorum unum sit in alio

Prima autem [illegible] a prima causa et [illegible]
ab intelligentia sunt esse vivere et intelligere sicut
esse vita et intelligentia quorum quod unum in alio
est propter quod inferendum est quare unum sit in
alio nisi unum sit ad alterum sicut habet in con-
gregatio et mixta oportebit quod unum in alio
[illegible] nisi ei per modum et esse eius [illegible] in esse id
quod in est sicut diffinientia sunt in diffinito
secundum modum esse diffiniti et non diffiniendo
diffinientia in indiffinito sunt ut ad esse
diffiniti tracta diffinitio ad in differentibus
ut in ipsis [illegible] sunt esse et formalia prima

quo differt [illegible] diffinit

propter quod sequitur quod diffinitur sicut differentiis ut in materiali potentia confusa et indeterminata differentia autem in diffinito ut ad actum completa determinata. Si autem aggregata essent multa illorum essent in toto altius nec aliquid eorum esset ut inchoatio alterius nisi primum esset in potentia formali ad alterum ut actio. Sunt autem mixta essent virtutes corporum remittuntur ab invicem. mixta enim in virtutibus alterantur. Ea vero que ad unum veniunt secundum diffinitionem in virtutibus non alterantur ab invicem. Vivum enim in virtutibus vite non remittitur. sicut vegetabile si iungitur cum sensibili non alteratur sed potius perficitur et magis eius vires manifestantur. Sic vivum et sensibile iuncta cum rationali in nullo remittuntur sed vires et operationes vite et sensus sed potius perficiuntur et operationes vite et sensus et nobiliores sunt et magis manifeste et sic [illegible] quod vita et intelligentia unum quod in altero acceptum non congregatum nec mixtum est nec tamen sunt omnino unum secundum esse et unum et secundum quidditatem. Intelligentia autem non est una sed enim priora in posteriori accipias secundum esse et vivere in intelligentia. hoc quod in intelligentia unum esse sunt intelligentie intellectum tamen dicunt. Intellectus enim qui est intellectus primi entis et intellectus vite est intellectus formalis primi et que in vita et intelligentia sunt due intelligentie quamvis sit unum que intelligere et cetera. Si posteriora accipias in primo sicut intelligentiam et vitam in esse intelligentia in esse non erit secundum esse intelligere sed potius secundum esse causati primi in quo intelligentia est secundum esse prime inchoationis. Sic vita non est in esse secundum esse vite sed secundum inchoationem secundum quod est forma. Sed secundum inchoationem in eo quod causatum primum est intelligentia intellectus intelligentie in esse et intellectus vite in esse vite aliter et aliter est et esse sic secundum intel

lectum variatum duo esse secundum intellectum primum enim inchoatio [illegible] secundum se unum sicut relatum ad unum et ad alterum diversitate accipi tamen secundum intellectum. Eodem modo se habet essentia [illegible] ad medium. hoc est intelligentie et esse advenit. Intelligentia enim in vita non est secundum esse intelligentie sed secundum esse vite et esse in vita non est secundum esse primi entis sed potius secundum esse formali. quamvis alia et alia sit intelligentia esse et intelligentie in vita est enim intellectus intelligentie posterius intelligentie in vita et intelligentia esse in vita est intelligentia prius et sic secundum modum intelligentia esse et intelligentia in vita sunt due vite una quidem sicut una inchoatio altera autem sicut vita perficiens et terminans et eodem modo quo unum consistit in altero simile est invenire in omnibus que sunt prima et sunt principia et essentia ad alia in quibus [illegible] id quod est nisi secundum esse eius cui inest continuum acceptum in eo cui inest et aliud et aliud habeat intellectum eo quod alia et alia habent potentiam. Intelligere enim acceptum in vivere alterius est potentie qua vita et sic vivere et intelligere acceptum in esse alterius et alterius potentie sunt quam esse sunt propter quod intellectus eius cui inest [illegible] variatur secundum diversitatem corporis quod in se est. Hoc simile est videre qualiter quodlibet [illegible] est in prima causa formali et exemplari quam causa in [illegible]. Causatum enim in [illegible] est per modum et eius causa sicut domus in arte per modum rationis est. Causa autem in [illegible] est per modum et esse [illegible] sicut erat in domo sicut tamen simplicia sunt ad intellectibus simplicia in intelligentiis sunt per modum et esse intelligentie. hoc est intellectualiter. Intelligibilia autem hoc est lumen intelligentiarum in simplicibus sunt per modum et esse simplicium et esse simplicibus

prius perfici sit perfectum a priori et prius inchoatur a [illegible]

2

nota prius deficit et perfectum in priori

et exemplariter prout sensibilia exemplariter sunt intellectualia. Ex quo manifestum est quod prius dictum est, quod scilicet in talibus prius posterius sit mediante priori sicut vita mediante esse et intelligentia mediante esse et vita et cetera. Per secundum etiam est ex hoc quod quanto aliquid est in eodem fuerit prius deficiunt et perficiuntur in posteriori sicut esse in vita et vita in intelligentia. Intelligentia non semper id quod posterius est plures colligit bonitates primi et perfectiores ponitur et per hoc proximius et similius primo efficitur. Unde dicit Dyonisius eo quod in primo omnes omnium sunt nobilitates et bonitates simpliciter et unite. Idem autem quod prius est perimit est bonitatem et propter hoc a primo distantius quam sit prius secundum intellectum. Et est mirabile valde opus primi quod propter sui perfectionem vel potius relinquit quod deduxit ipsum in postremum ut perfectum sit et incepit posterius. Fecit quod in primis non inchoat ut sic sit principium et finis et sit verum vestigium creatoris qui est omnium principium et finis.

Cap. 29. Quarta substantia est in tempore vivo

Ex his que dicta sunt generaliter ostenditur quarta causa agens formaliter est in eo quod agit et constituit sicut si dicimus quod anima agit formaliter et anima agitur ab intelligentia. Hec non ordinata sunt sicut esse et vita et intelligentia sicut non sunt ab anima et non e contrario; non enim omnis anima sensibilis est, sed omne sensitivum est anima. Sic ergo constat quod sensitivum sit in anima. Constat quod secundum predicta in ea est secundum esse causale et non secundum distinctum. Anima autem in sensitivo est non secundum esse causale sed secundum esse distinctum et deductum ad sensitivum. Similiter in intellectuali anima sic constat quarta anima sit in intelligentia sicut in intellectuali constituit quod est in ipso per modum et esse intellectuum et non per modum anime sed econtra intellectualiter in anima non

nota sensitivum est in anima c9o

est per modum intellectus sed per modum anime. Propter quod auctor dicit hic licet animal quod non est vivum et anime vivum nec animal et homo simul vivunt non constituit de alto predicat secundum viam generationis sicut auctor dicit in omni motu formali quod motus nichil aliud est nisi forma post formam. Et ideo auctor dicit mixto de anima quod anima est media anime et figure. Dicunt non figure educuntur de trigono eo quod due trigona quadrangulum efficiunt et sicut trigonum in tetragono non est nisi secundum esse tetragoni sic esse in vegetativo et vegetativum in sensitivo et sensitivum in rationali. Propter quod sicut trigonum in tetragono non est nisi secundum esse tetragoni et tetragonum in trigono est secundum esse trigoni. Trigonum non formale principium est tetragoni. Ita intelligentia est in esse per modum generale et non per modum intellectuale et esse quod est consitum primum est in intellectu per modum intellectuale et intelligentia est in anima per modum animale et anima in sensitivo per modum sensibile. Quarta ergo universaliter quod omne quod est in alio per modum formale sive sit ut tota forme sive ut inchoatio generationis seu ut medium per quod est dispositio propter in eo est per modum eius tamen in quo est et non per modum eius quod in est. Ex quo formale ordinatur quarta alius res tracte sunt tamen causa prima quod in intelligentiis et in aliis nobilibus causa non prima sunt sicut in prima probabili tot sunt esse vel forma. In intelligentiis autem omnibus secundum suos ordines sunt sicut in speciebus rerum magis et minus eo quod omnis intelligentia est plena formis quarum superiores habent formas valores et inferiores particulariores. Ita intelligentia est ex hoc quarta causa prima causaque prima sit propriis lumine suo et quarta omne quod est et splendet et conet quarta intelligentia

nota vis causalitate sit in causis

de motu formali

Causa varie anime et figure

nota esse in vegetativo rationali

non replet generaliter circa motum formalem

causat

sforme inferiores sunt exemplaria et pte a intellect

in esse pro causato sunt supra
vita sunt in inchoatione

transsumit omne quod sub orbi subiectum est sunt sic ex ethor qualiter processio ista venit a primo in 2m et a 2o in 3m et usque ad ultimum et quod omnes forme inferiores exempla sunt et ymagines vel exemplaria quedam nature prime et intelligenciarum. In anima autem nobili sunt sicut eadem omnes sicut animaliter. hoc est sicut in primo principio formaliter explicati per modum localem omne id quod in intelligencia est intellectualiter videtur in prima causa. Et quod dicit ethicus in principio generum presitorum cum motus talis est quod vita quasi omnibus existentibus. In celi autem motu sunt omnia hec inferiora sicut in principio instrumento operante hoc exemplum est quod ponit auicenna quod exemplar est in arte intellectualiter in artifice primum in spiritu qui formam deducit ad manum. est animaliter in manu vero que est organum intellectus ut dicit auicenna instrumentaliter sive organice in bipenni vero vel in dolabro. est sicut in instrumento contingente et transmutabile materia. etc est de istis inferioribus comparatis ad primum causam et intelligencias et nobilem animam et celum et comparatis eorum. In his vero sicut quod quod est movet ad formam et in virtute superioris et id quod causatum est vel ymago vel exemplaria est superioris. Si autem quis dicit quod prima causa seu deus in operando medio non indiget sed omnia facit per se ipsum et medio non utitur. ille videtur dicere quod celi superfluus sit. et celi motus et quod deus in natura naturata non operatur quod dicere stultissimum est et eius qui philosophia non indiget. Si autem credit deum in natura operari. quare non concedit intelligentiis et animabus nobilibus et celis operari non video racionem. Capitulum 2o. in quo summatim colliguntur ea que dicta sunt.

Ut vincat igitur perstringendo dicimus quod omnium horum seu principiorum et causatorum quod in quolibet eorum per modum illud quod licet ut sit unum eorum in alio et hoc est modo eius cum in quo est et non modo eius quod in quo est. ex racio est. quia in esse quod est causa prima. sunt vita et intelligencia sicut in inchoatione et vita prima esse et intelligencia sunt in medio in quo producuntur esse. et ex quo producitur intelligencia et in intelligencia sunt esse et vita sicut in terminato et perfecto. Verumptamen esse et vita in intelligencia sunt due intelligencie formaliter intelligencia vero esse est intelligencia inchoationis et intelligencia vite est intelligencia medii. similiter esse et intelligencia in vita sunt due vite. esse vero vite est inchoatio et intelligencia vite perfectio et determinatio eius. Verumtamen et intelligencia et vita in esse sunt esse. aliud vero est esse medii et aliud esse eius secundum intellectum. hinc autem causa est quod unumquodque predictorum aut est causa aut causatum per ordinem eius sunt causa et postea ut causata. Causa autem in causa acceptum non est in eo nisi per modum cause et causa acceptum in causato formaliter non est in eo nisi per modum causati ut in auctoritatibus probatum est. hoc quod abbreviando dicam sic quod omne agens formaliter et virtute per modum cause non est in eo quod agit nisi per modum eiusdem quod est causa eius. non enim est causa eius nisi per formam cause et non per esse causati. Ergo in eo per modum cause et non per modum causati. sicut sensus sive sensitivum est in anima quo anima causa est sensus et anima est intelligencia sive in intellectu eius causa est per modum quo causa esse dicatur. Ad esse causati ergo anima in intellectu per modum intellectuale et sensus in anima per modum animale. Et sic intelligencia sive intellectivum est in esse per modum esse et omne quod est causatum primi. est in intelligencia per modum intellectuale. hoc est quod ad esse intellectuale determinatum et intelligencia sive intellectivum est in anima per modum animale. Animale autem dico modum ex quo producitur intellectus et anima est in sensu sive in sensitivo per modum

Secundo non est in alio. secundum modum eius cui inest. non eius quod inest.

Secundo causatum in causa et causa

Secundo in esse animaliter

Secundo inferiora sunt in celo et eius motu. auicenna exemplum

Secundo deus in medio non indiget.

et esse est in

sensum

non exprimit

Esse est inchoacio omnium que sunt

sensibile hoc est ad sensitivum. Declaratum est
deinceps igitur et diximus vel quod sensus sive sensi-
tivum est in anima quod principium eius est et in intel-
ligentia sive in intellectu quod causa est
et in causa prima hoc est in esse quod prius omni-
bus est et inchoatio cunctorum que sunt. Et hec omnia
in predictis sunt per modos suos proprios secundum quod
ostensum est et secundum hunc modum sunt qualiter
materialia sunt in immaterialibus et mobilia in immo-
bilibus et temporalia in intellectualibus et intel-
lectualia in causa prima quod est quod intellectus
quod et intellectivum sunt simul tunc ergo est in
intelligentia et intellectus et intellectum tunc
procul dubio videt essentiam suam et quod
scit essentiam suam scit reliquas res que sunt
sub ea secundum quod sunt ex ea. Continentur in ea per
per modum intelligibilem ergo intelligentia et res
intellecte sunt unum quod est quod si res intellecte
et ipse intelligentie sunt unum et ipsa intel-
ligentia scit essentiam suam tunc procul dubio
scit essentiam suam et scit res intellectas sicut
sicut diximus. Cap. 21 quod omnis intel-
ligentia intelligendo intellectum intelligit

e Manifestum est quod intelligentia intelligit
id quod ante se est et id quod post se est
sed id quod ante se est intelligit quia causatum
est ab ea et id quod post se est intelligit
quia ipsa ei causa est. Intelligit ergo id quod
ante se est per modum quo causa sua in ipsa est. In
ipsa autem est per modum essentie et per modum esse
sui et non per modum esse quo causa est in se ipsa.
Intelligentia igitur sic ut causatum est intelligit
causam suam. Intelligentia autem secundum per modum esse
sui intelligit essentiam suam. Intelligentia
non in ordine causarum principaliter que sunt causa
prima intelligentia autem nobilior et notior
secundum esse suum causa secunda est. Intelligentia ergo se
secundum suum esse intelligit id quod ante se est.
Intellectus autem secundum esse secundum quod est esse
suum intelligit essentiam suam secundum quod sua
essentia est ergo intelligendo essentiam suam intel-

sed absolute et in ordine ad primum a quo manat. Hoc
manifestum est id quod ante se. Et ideo Aquinas di-
cit quod intelligentia dupliciter per essentiam suam intelligere
sed absolute et in ordine ad primum a quo manat.
Hoc multiplex est essentia non sua et esse suum est
causatum esse et esse secundum est et de ratione sui est
quod causatum sit et tamen sicut de re causa est quod
sit causa. Intelligentia ergo se absolute non intelligit
se secundum suum esse et secundum suam essentiam. Intelligendo
ergo se sic absolute ut dicunt illi non intelligit
esse suum et essentiam suam secundum perfectam rationem esse et
essentie sue. Relinquitur ergo quod omnis intelligentia
intelligendo essentiam suam intelligit id quod ante
se est. Verbi gratia intelligentia intelligendo se intelligit
id quod post se est. De esse non intelligentie est
quod causa sit inferiorum et in aliis et in nostris. Est
non intelligentia aliud agens et intellectus passivus
ab eo quod agit non intelligentia esse suum perfecte
nisi se intelligat ut primum principium. Verum
non intellectus est intelligendo intellectum et con-
stituit et facit. Intelligentia ergo suum esse ut esse
est et intelligendo suam quidditatem ut quiddi-
tas est sive essentiam intelligit se ut primum
constitutivum omnium intellectorum que manant ab
ipsa. Intelligendo ergo suam essentiam ut sua
essentia est sive quidditas intelligit omne
quod post ipsam est sicut non se intelligit. Sicut
causa est in causato per modum causati et non per modum
cause diximus non in anima quod bonum prius dicit
formam omnibus et quod processio fortior ab ipsa est
procedit usque ad ultimum sicut motoris quod
et motorem pertingit illud quod subicitur ei
usque ad ultimum quod se movet quod non movet
quod recipit motum et non movens. Alioquin non
esset processio de primo in ultimum et non esset ulti-
mum quod non movetur in forma prior. Omnis
ergo intelligentia sive cognoscit id quod ante
se est sive cognoscit id quod post se est
per esse suum et essentiam cognoscit. Et dico per
esse et secundum propriam rationem sicut esse suum
et essentiam. Et in deum est eo quod sit id quod

In age pfc cogno rebus

ani se est p hoc quod sit cam in ratio esse p ce
ntisam relatam ad ipam. Id aut quod post se est
sit p esse causatum in ea p esse cause et non eam
videt. Et ante se sunt sit a posteriori et aut
post se sunt a priori cognoscat utrumque tam cogno
est p esse et essentiam non ut duo q cognoscat
esse et essentiam suam nisi plene et pfecte et
esse et essentiam suam cognoscat secundum omnem potentiam
et virtute et secundum omnem gradum. Gradus ut pd
positus est sicut ordo et secundum omnia differentia
entia esse si et essentiam et non in habitu
sed in age. In age n pfecte cognoscit
res. In hiis aut in potentia sicut ens in signo
nec cognoscitur nisi in potentia. Quamvis figura
sit q totius ensis est acuto angulus sunt
sed aut pfecte cognoscitur in esse suo virtute
et operatione. Et sicut ala in sompno non h
in ipsis e eo q sopnus signatus vite est
et operationis. In vigilia aut secundum esse virtute
et operatione cognoscitur te est de eo eo quod
esse actus est. Illud aut imprfectum est et
in pfecte cognoscitur nisi in esse virtute et opera
tione secundum age accipiatur. Sic ergo dicam q
omnis intelligentia activa vel intelligens sive
id quod ante se est sive id quod post se
est intelligit essentiam suam et esse suum sive
quidditatem. Et ideo intelligens essentiam et esse suum
intelligit et id quod ante se est et id quod post se est.

Cap 32 q intelligentia intelligens et intel
lectus sunt simul seu idem

Ex hiis que dicta sunt facile elicitur q cum
intelligentia intelligit seipsam tunc intelligens
et id quod intelligit sunt et idem sunt in una
re et simplex et idem quod intelligit intelligens
non dicitur ab esse et essentia sua sed id quod
intelligitur sive ante se sit sive post se non est in
intelligente nisi p esse intelligibile ut verum
probatum est. Est igitur intelligentia secundum quod intellectum
est et esse quo intelligit et esse intelligibile sunt
unum et idem et simplex in re una. Et hinc est
est quod ponit alpharabius in arte q principium
operatum est exemplar ut quod imitatur
artifex in artifice acceptum et ipsa ars q
operatur in artificiali in artifice accepta et
desiderium sive p arte pfectum unum et eadem
res sunt et simplex in uno simplici tunc non sit unum
exemplar ut totum hic dirigente. Ars aut p
hoc quod principium factivum est totum hic fa
ciendo operatum non tamen hic tantum modo
et operationem facit. Hoc aut magis competit
cohicientes si in artifice non competit ars nisi
ars ipsa et mixtio hoc competit de intelligentia
que de seipsa et secundum se principium operatum
est et ratio operis et finis et exemplar
omnium eorum que ad formam intelligentie pro
ducuntur. Ex quo patet q cum intelligentia acci
pitur ut intelligens tunc accipitur ut prin
factivum et cum accipitur ut intellectum accipitur
ut ratio et forma operis et utrumque est de esse
et substantia intelligentie. Cum ergo intelligentia quo
modo intelligit essentiam suam tunc principaliter
intelligens se intelligente age ut intelligens se
ut intellectum secundum operis formam et tunc
videt essentiam suam sicut essentia sua in esse
suo est. Et qui videt essentiam suam modo dicto
tunc scit et cognoscit p essentiam suam quod
essentia sua est et qui intelligit p suam intel
ligentiam scit q talis intelligentia cognoscit
q essentia sua est q cognoscens et cognitum idem est.
In eis ergo intelligentia activa cognoscens et cognitum
in cognoscente acceptum et quo cognoscit in uno
et eodem simplex est hoc autem in intellectu speculativo
et adepto impossibile est hic ut non cognoscit
nisi ipsum ut p esse suum sed hic aliud dirimere
se q actu in effectu efficit sicut visus in
effectum efficitur p actum lucidi et hoc est

(left margin) nota
(right margin) Hermes alpharabius in arte
(right margin) de visu

In ipsis sine materia idem cognoscens et cognitum et cognoscibile

quod in 3o de anima dicit Aristoteles quod in hiis que
separata sunt sine materia idem est cognoscens et
quo cognoscitur et cognitum. Possibilis enim intel-
lectus sive speculativus sive etiam adeptus quamvis
sit sine materia aliqua sit, hic tamen non intelligit
et ideo non per essentiam vel formam intelligentie
intelligit, sed ponitur in intellectu esse per
formam intelligentie est per esse quoddam
intellectuale, quod participatione splendoris
intelligentie fit in anima. Propter quod ad genitum
et temporis incitatorum [illegible] et consistit ex quo
fit quod intelligens et quo intelligit et id quod
intelligitur non sunt idem. Intelligens enim est id
quod de potentia in actum factus est. Quo autem
intelligitur est lumen intellectus per actum intelligentie
agentis possibilem educens in actum. Id autem
quod intelligitur res est intellecta per lumen intelligentie
in forma et esse constituta. Sic ergo intelligentia
agente per se ipsam et universaliter vel simul vel in esse
et intelligens in quo intelligitur et quod intelligitur
unum et idem in uno esse sunt secundum quod intel-
lectus in intelligere est acceptus. In tali enim
intelligentia forma intellecti secundum quod est intel-
ligens est id quo intelligitur et idem est forma
intellecti. Intellectus enim secundum formam procedit
a bonitate nec est divisum ab ipsa nisi per
processum et distinctionem vel esse diversum est.
Cum ergo quod participatione intelligentia sunt
et non per essentiam sive formam, hoc non est impos-
sibile fieri. In talibus enim intelligentia non est
nisi secundum esse actus et non secundum esse intelligentie.
Esse enim actus ut anima est, est esse quod est
principium vite et motus in corpore et propter hoc
intellectuale quod est secundum actum esse quandam
est in continuo et corpore et non est intellectuale
secundum se ipsam vel intelligens secundum id quod est sed
ab alio quodam divinior sese. Clarum autem
est sunt dicit existentia in quanto [illegible]
actus quod talis intellectus depurari quando
adepta esse quam depurari per hoc quod a

passionibus separatur. Adeptus autem per adeptionem luminis
agentis intelligentie. Et sic tali perfectum mundum
deveniet adhuc quod efficiatur intelligentia que
secundum esse et formam intelligentia est. Cap. 33.
Quod intelligentia procedendo continuando sua sunt aliquid rerum.

Videmus autem quod talis intelligentia vel agens
sunt continuando sua. Secundum quod continuando sua
est eo quod tunc continuale sibi est intellectum agens
enim sunt agens. Licet se non sit. Et quo se unio
quod sunt reliquas res. Quando sunt sub ea non enim sub
ea sunt nisi quia sunt et ea licet pro constituente
et licet pro continente et continente nec in ea con-
tente sunt per esse formam. Sic primo intelligentie
formam, quia est modus intellectualis sicut in ante
dictum est. Et quod posterius est in potentia per esse pro-
cedens et non per esse formam. Constat igitur quod in
talibus intelligentia et res intellecte sunt unum.
Si autem res intellecte et intelligentia sunt unum
sequitur procul dubio quod cum intelligentia sit esse
suum perfecte et cum in eo virtute et finita
sunt continuando sua, tunc sunt omnes alias res.
Quod constituuntur intellectu suo et econverso quod sunt
reliquas res esse constitutas ab ipsa, tunc sunt
continuando sua et esse suum. Quia autem sunt res que
sequuntur eam non sunt res nisi per hoc quod sunt intel-
lecte ab ipsa secundum hunc autem modum sunt in ea secundum
esse intelligentie et non secundum esse unum. Sic ergo intellecte
ita sunt in intelligente secundum esse. Intelligens
ergo et intellectum hoc modo sunt et in uno
sunt posterius est. In omnibus enim talibus continuando
finis et forma idem sunt. Hoc est in una totali
unde quamvis talitas non sit una et quod materia
in qua in actu re coniuncta eo continente et sic
et forma id in intellectu possibili quod ut materia est.
Eo quod ipsa est omnia fieri impossibile est hoc accidit
possibilis autem et speculativus et adeptus subiecto idem
sunt. Quamvis differant forma et ratione. Propter quod
patet secundum quod possumus propriari de intelligentia
loquimur. Has duas intellectus non esse. Quod
in anima ponimus ut sit aliud est agens et aliud

possibilis et alius passivus et alius adeptus. Et quod adeptus in anima sit adeptus ab eo qui in potestate et perfecte studiosus est. Talia n. de stoyco vel epicureo scola accepta sunt et peripateticorum praeparatores non tetigerunt. intelligentia n. non ut agentem est intellectum qui lumine pro omnia agit intellectum quod est in lumine agente sunt secundum actum luminis agentis quod in ipsis est possibile de potentia producunt ad actum sicut color visus in potentia fiunt actu visus. per actum luminis quod in colore est et nisi actus luminis esset in colore de visu in potentia non fieret actu visus. Utrum autem aliquis intellectus agens sit in anima ut pars eius non pertinet ad propositum inquirere sed in 3o de anima licet dictata sunt et in prioribus eius retrolibus locis hoc est dictari.

d. ploic. Platonici n. et epicurei qui multa gratia decepti et decepere induxerunt multos deos videlicet post ipsum celestium intellectuum et tremens et eos tales substantias intelligentias sive dyamones appellaverunt et intellectum in eis esse dixerunt per formas quas de seculo invisibili acceperunt vel per illustrationes vel per formas sicut communitas sunt plato in thymeo dicit ut heroum semidee ego faciam vobis et tradidi vim eis ac participem. de hac opinione hic non tractatur ac in hoc opere non suscepimus ... proprie reprobare.

Cap. 36 de collectione eorum que sunt dicta

Ea vero que superius dicta sunt capitulum colligi possunt. quod dicitur quod omnis intelligentia intelligendo quodlibet intellectum intelligit essentiam suam. eo tamen quod intelligentia intelligit ... intelligens et intellectum sunt solum una res. Cum igitur hoc modo intelligit intelligentia sive intentio est hoc modo intelligens et intellectum et hic procul dubio intelligendo videt intelligentia simile quod est. hoc modo intellectus et intellectum essentia sua. et quod sic videt essentiam suam, secundum quod sua essentia est et cognoscit. quod intelligit per talem intelligentiam. que essentia sua est et quod intelligit per eandem essentiam. sicut quod intelligit per essentiam suam. eo quod sicut quod talis intelligentia essentia sua est et quod sic essentiam suam ut in eorum expositione sequitur quod sit reliquas res que sunt sub ea. Ille n. non sunt sub ea sed aliud ab ea sicut esse tam formali et intellectuali nec intelligitur ab ea nisi secundum quod sunt in ea solum sunt in ea per modum intellectualem et non per modum earum ergo intelligentia et res intellecte secundum quod intelligentia sunt unum et idem. Ubi n. res intellecte et intelligentia sunt unum et intelligentia sit que sunt quod est tamen eorum sive procul dubio qui scit essentiam suam scit reliquas res sicut quod scientia sua. qui n. scit res non scit eas nisi per hoc quod ipse sunt per intellectum essentie. absque intelligentia ergo scit essentiam suam et scit reliquas res intellectas sicut unio et cognoscit sicut diximus et non secundum est ita ut quod illa essentia intelligit res intellectas que non moventur et intelligit sensibiles que moventur et quod anima sic scit quod ipsa imprimit res corporales que per se sunt causa corporum et sunt causa eterna convenientia que sunt anime ipsius sensibus id est quod imprimit motus ad animam per intellectum completum sed quod res sensibiles explicantur secundum eam anime et res que recipiuntur super animam sunt in anima per modum esse et anime per quod anima est tamen eorum intendendo per animam virtute agente res sensibiles visibiles denuo componit in anima non est materialis et nec corporea in anima est spiritualis et denuo imprimens in rebus quibus dimensiones est sine dimensione sensibus ac intellectus in anima sunt primo dimensionabiles. ergo res intellectas unite sunt in anima per modum quod intellectualem et res intellectuales que non moventur sunt in anima primo motus. Jam ergo ostensum est quod res intellectas sunt in anima visibiles res sensibiles corporales mote sunt in anima per modum animalem spiritualem. unita et res intellectas unite coniuncte sunt in anima per medium qui multiplicant motum

Cap. 37 qualiter intelligentia formas suas imprimit in animam

forme sunt a primo sicut a fonte productio causa
Anima nobilis sunt formarum productionis inchoatiue

2

Nam sicut dictum est quod quia omnis est principale
causa s. causa prima intelligentia anima nobilis
et natura et omnes res quas natura in natura vel
sunt sicut impressio sui motus et corporis formarum
sunt artificiata sunt in potentia manus artificis.
In anima autem nobili sunt sicut in dictatu ad
figuras naturales et sunt sicut artificiata sunt in
spiritu artificis qui vehiculum est formarum vehens
formas in organa et instrumenta declinans eas
ad figuras tripedis vel domus vel alterius alicuius
artificiati. In intelligentia vero sunt sicut in lumine
formante et est influente eas et ideo in illo
ardente sunt absque figura et inducere figuras
secundum solas suas quidditates intellectas sicut
forme artificiatorum sunt in arte sine materia arte
lucet. In causa vero prima sunt sicut in primo causante
et primo fonte et emittente sicut artificiata sunt
in activo intellectu artificis qui ex se ipso pro-
ducat formas artificiatorum non inuentas ab
aliquo prius in quo valeant sunt forme naturales quod sunt
causa productiua formarum. quod non in ea dicitur
animas esse non est nisi secundum potentiam inchoatiue
et non est dictum quod ibi sit tamen productiua formarum.
Intelligentiam autem videmus et primarias influentias et
deo esse primus non 2a tamen influat enim et quod est
et quod tamen est est ab antecedente. Anima igitur no-
bilis quod formas format et ad esse deducat est
ab intelligentia mouet animam sicut dispositiones motum
dispositiones, formas autem in intelligentia non sunt non
intellectas. quod autem non est in esse intellectuali
non mouet aliquid nisi id quod proprium est
intellectualis. Constat igitur quod anima nobilis intel-
lectualis huius proprius sicut non autem proprium
est intellectualis huius nisi per intellectum sicut ergo
quod anima nobilis intellectiua sit et tali intellectu
intellectiua qui non nisi huius intelligentie proprius
sit. Et hoc est quod dicit ysaac quod anima re-
cedit in umbra intelligentie et umbra vocatur
diminutionem potestatis. Prima vero potestas intelligentie
est formas producere ex se ipsa cum primo autem

accidit est in esse intellectuali non motum
nisi proprium intellectualiter huius
anima nobilis intellectualiter
anima capitulo in umbra intelligentie

plus subtilia est formas intellectuales intellectualiter
recipere et ad quidditates eorum deuiare. Propterea
autem illa duobus modis est s. per applicationem quod eorum
influentia et per quam est gradatim quod eorum contra
de potentia ad actum et motum quod quidem et mutatur.
Cuius exemplum est quod dicunt astronomi quod inferior
stella applicatur superiori et non quasi sicut superior
saturnus et non saturnus ioui. Superior vero potestas sic
eminet et non extinguitur ab inferiori. Inferior autem
vel inferioris potestas intellectus formant et deuiant et
distinguerent superiori sicut luna saturni sicut se habet ad lunam
iouis et sicut lumine iouis sicut se habet ad lumen
martis [illegible]. Et hoc modo sicut se habet anima nobilis ad intel-
ligentiam applicatur vero ei per intellectuale naturam in quod
in umbra intelligentie creata est et desiderat
ipsam. Propterea autem quod est secundum modum gradatim non
est in anima nobili non vero de ignorantie sicut sci-
entie nec doctrina et experimento acquisitiue
intellectus Vnde anima inferior quod ignobilis est de
temporis forte in suo genere nobilis sit eo quod a quo
participat nobilitatem superiorem et in hoc sicut ad
ymaginem et similitudinem prime cause et intelligentie.
Exemplo igitur patet secundum peripateticorum sententiam quare anima
nobilis sic se habet ad intelligentiam secundum omnes gradus
intelligentie. In omnibus his ordinibus formas ad
esse et totum est intelligentia agens vel vniuersaliter vel
in genere declinans autem et formas illas parti-
culares et naturam parandas est in anima. Sicut hic
sunt et intelligentie nobiliores et ignobiliores ita
et anime perfectiores vero prime cause nobiliores sunt
secundum autem quod plus et minus distant a prima causa sicut
magis et minus nobiles sunt. Hec hic in superioribus
in tractatu de post ystud autem magis elementa mani-
festa vbi declarabitur quod anima est anima et intel-
ligentia et quod anima sit talis igitur est anima nobilis
comparatione quam habet ad intelligentiam
Capitulum 3o quare anima nobilis sic se habet ad naturam

Cum autem anima principium vite et motus sit

de influxu
[illegible]
non dicitur ad hoc

intellectiua
non

Nota umbra
prima potestas
2a

in corpore relinquitur quod cum aliquis qui in ipsa
actus sit corporis et perfectio ipsius. Sunt enim cor-
poris actus. Actus enim omnis corporis in corpore
extensus est, ut totum corpus comprehendat
et terminando contineat. Que quidem extensio fieri
non potest nisi secundum potentiam anime. In qua se habet ad
corporis dimensionem sicut videmus in qualibet
anima que vel secundum vegetativam vel sensibilem potentiam
totum corpus comprehendit et est quasi perfectio
corporis. Et hoc patet magis in anima hominis
intellectus enim et intelligentia preter secundum quod
intelligentia est nullius corporis est actus. Si
enim esset actus alicuius corporis non operaretur
nisi secundum potentiam illius corporis. Quod ei con-
venire non potest secundum quod anima operatur. Sed
intellectus ergo esse non potest quod anima secundum potentiam
intellectivam separata sit a natura corporis. Ad vi-
tam et motum vel secundum partem intellectivam
influentia sit motus et vite. Anima igitur aliqua
parte habet qua separata est a natura corporis. Et
in hac quidem sententia in nobili anima separa-
tam concordat Avicenna autem et Algazel
et quidam alii hanc partem esse dicebant quidem
potentiam simplicem anime ymaginativam. Sed eo
quod illa determinata est motus et vite secundum hic
et nunc quod videbatur eis esse non posse
sine ymaginatione huius ubi et illius et huius
nunc et posterioris. Propter quod et dixerunt determina-
tionem forme ad figuram corporis fieri non
posse nisi ab eo quod ymaginatur corporis
figuram secundum hic et nunc in toto corpore et in
partibus eius. Cum autem anima nobilis naturam corporis
formam vitam et motum animationis ipsius
anime constituunt per potentiam ymaginativam figure cor-
poris et figurarum partium eius. Hanc igitur potentiam
ymaginativam ... in esse anime no-
bili et anime celestium. In quibus enim celestium
est acta a se et specialibus in anima nobili di-
cebant quod est agens formas speciales et

non est acta nisi sit prius dictum est quod sicut con-
cipiendo recipit secundum potentiam recipiendi et
non secundum potentiam receptam. Et ideo formas intellectivas
in animam nobilem descendens intelligentia
quidem potentia anime recipit intellectualiter ymagi-
nativa vero specialiter recipit et format ad
figuras speciales ymaginativa igitur talis anime
agitur ab intellectu in forma intellectus agentis
specialiter accepta et ideo motum localem cum ipsa
sit principium movet corpus suum ad figurandum
dictam potentiam ut figuris divisis applicat per motum
formas intellectus ad figuras speciales determina- = nota opiniones
tas. Et in hoc fere omnes consentiunt Arabum = antiquorum
et Stoyci et quidam dicentes celestia esse ani- de anima
mata motu animalis. Contra Averroes autem et
Alpharabius et plurimi et quidam alii hoc non
dicebant concordabant cum dicto philosophi quod anima
perfecta est omne id quod naturam portat ad vi- =
tam et motum localem et quod est animationis
eius. Consentiunt etiam quod intellectus secundum quod
intellectus talis non facit separationem hoc enim est
ad hic et nunc quod intellectui non competit
dicebant igitur quod anime nobilis nisi intelligentia
intelligentia quidem per applicationem ad intelligentiam
Anima autem per applicationem ad corpus suum ad
naturam tamen vitam influit et motum nec
influunt ei nisi vitam intellectualem et motum
intellectualem quem circularis motus ut ipse dicit
in primo libro huius scientie determinatum est et declaratur
in arte scientia in intellectu practico cum in-
dicit artis manus informata est et organum
in motum quod actus et intellectus nihil accipit de motu
manus a potentia sensitiva vel vegetativa sed in- magis
mediate recipit motum suum ab intellectu
agente et movente. Et sic dicit abstracto
quando forma solis et intellectum procedens essi-
ciatur specialis et ad figuram determinata dicitur
quod sit corpus celestis recipit in organa
ex hoc ad figuras has vel illas de-
terminatur cum sit talis species non assimila-

2

potestate aliqua sed ab ipso intellectum sortit' et dignitatem. Aliter n. e intellectum actiuus et speculatiuus. Actiuus n. procedit in corpus nichil a corpore recipiens sed potius species formas corpori influens. Speculatiuus autem a corpore accipit et nichil confert corpori sed a corpore accipiens et a corpore abstrahens proprium adipiscit' intellectum. Hinc dicto adduntur q in aia nobili et corpore celesti qui aia immittit corpori formas quibus natura corporis est parata ad vitam et motum. Vehiculum n. est quem spiritus qui ipsum corpus celeste sm species purissimum et nobilissimum e. et aptius ad formam qua est quinta essencia in corporibus animalium. Propter quod et costa filius luce qui constabulus dicitur in libro de differentia spiritus et anime dicit q spiritus in animalium corporibus mouet' ad modum lucis in mundo. Sz quo modo hinc correspondencia cum luminibus celestibus et prima potentia luminis motiua est in celestibus corporibus et non in spiritibus. Spiritus autem tales recipiunt formas naturales et animales et vitales ab aia in totum corpus et in omnes operationes corporis. Potentia igit' vehendi formas primo et prius in natura celestium est. Et hec via inter peripateticos plus communior est et dictis aliorum magis concordat.

Cap. 21. quare in aia nobili sunt res intelligibiles et sensibiles.

c Amouentes pz q sm utramque viam in ea aia nobili sunt res sensibiles et intellectuales. Sz res sensibiles sunt ea propter hoc q sunt communicata ab ipsa per exemplo quo exemplate. Res autem intellectuales sunt in ea q sunt causa per applicationem ad intelligentiam et utraque earum in ea e sm formam

agentis et non sm formam accepcionis sine sensibilis sine intellectualis formationis accepcionis in materia communis accepta est ab intellectu complexione sua q accipit' in forma agentis et virtute et operatione et non forma pacientis et quiescentis in materia. Propter hoc etiam in materia actiua est et sic de forma ad sensibilium figuras deuenit in aia nobili et ideo actiua est sensibilium ad que sensibilium et figurans sic forma celestis conuersio actiua e. ad que sensibilium artificium et figuras intellectuales autem forme in ea sunt intellectuales per hoc q sunt causa complexionis quia intelligentie ex parte intelligentie mouetur et per applicationem ad intelligentiam ex parte aie nobilis et hec etiam actiue sunt et proprie ab intellectuali parte aie in ea q separata est natura et ad corpus celeste quod ad talem animam se habet sicut manus ad intellectum operatiuum in opere. Si autem queritur quod sit continuitas inter intelligentiam et aiam non n. vehitur forma de vno ad aliud n. per aliquam continuitatem quod est in utroque dicendum q hoc sm peripateticos lumen e intelligentie. Hoc n. per omnia penetrat sicut lumina celestia penetrant per materias corporales. Aliter n. usque eorum q mouentur in celo non diuiderentur et congregarentur in centro nec effluerent' ab ipso ad omnium generabilium generationem. Sed hoc lumen in hiis que penetrat diuersimode formatur sm diuersam potestatem eorum in quibus e. Sic in aia nobili q separata est ad quem intellectum et formatur actiuum. In hiis autem q infixa sunt in corpore quia et ab excellentiis contrariorum magis remotum e. et ad equalitatem

d' spiritib3 a corp motu

d' pot. vehedi

et non sensus recipiunt formas

celi per complexionem est approximatur formatur ad esse intellectuale formale quod per effectum
inventionis et doctrine ad intellectum formale
est operacio vel potestas quod vocatur intellectus
formalis sive possibilis In aliis autem formatur
aliter et aliter secundum uniuscuiusque operationem po
testate et analogiam et hinc quod huius
processus totus secundum operationem a prima causa est
que fons omnis bonitatis est determinatio
ad hoc vel est causarum causis per quas et
per quas procedit Patet igitur quod in causa nobili
cualia sunt intellectualia et ab anima
ipsa mixtum est nature operativa formet
sensibilitate hoc est ad esse et figuram sensi
bilium debitate in corporibus autem celestibus sunt
dispense ad esse et quantitatis dimensi
one secundum tres diametros in angulis recto
se contingentes longitudinis scilicet et latitudinis
et profunditatis secundum sex differentias scilicet quod sunt
sursum deorsum dextrorsum sinistrorsum ante
et retro propter quod pitagoras has differentias
in celo posuerunt ut in eo de celo et mundo
dictum est Ex quo patet quod inter causas nobilis
anime nobilis est formas simplices res
ture et debitare ad esse et figuras debitas
sensibilium hominum vel illorum et mixtum anima
est sua est operare natura corporis ad quas
formare subsistere Omnis enim forme celo
ans in materia est nec educitur ad formam mo
toris et operationem nisi materia operatur et moveatur
ab anima in toto uniformis motus sicut tou
lans in eo quod tamen non movet ad ea
quod informat et figuram diversa sunt Patet igitur
calculatione forma et figura diversificari in
omnibus artibus et corporibus complexionibus et
coniunctionibus et diversitate aspectus propter quod
dicit aristoteles in libro de anima et in de celo

et mundo motus celestes afficit se habere ad motorem
celorum sicut se habent motus organici cor
poris in homine ad animam quod velut motor
corporis est Anima enim diversitatum et operationum
et virtutum quecumque una anima principium est
in hiis secundum proportionem singulorum membrorum
perficitur Ex hiis igitur patet quod anima no
bilis est inter intelligentiam et naturam et me
dia inter intellectualia et sensibilia Mediante
duo prout media causa factiva et opa
tiva est et formativa quod a superiori formis
Cap 38. quod anima prima causa est dimensione corporee

Etiam ex quod dicta sunt anima primum
est quod extensione sue potestatis expanditur
in corporis complete infinitam et actum igitur sicut
complete superiori Omnis enim expansio partem habens
extra partem et si quid integrum et quantitativum
partem habet extra partem secundum quantitatem et
quantitatis dimensionem Omni non est potestatem
et non continuum partem habet extra partem secundum potestate
expansionem et primum totus integram compositi
complexionati vel continui est autem de totus
potestati simpliciter non congregati ut continui
sicut regimen totum est in singulis et sic anima
tota est in singulis sue potestatibus ut
dicit boetius in libro divisionum et hic adhuc
congregantur causa enim totum compositum materiale sicut et non
nisi in materia corporea acceptum potestatem
anime formale sicut ad potestatem forme debitam
Omnis anime diversitas quod est in materia et imperfectio
huius causa sit extra diversitatem forme potestatem ... quod di
mensio naturalis que habet partem extra partem secundum na
turam continui sicut tamen extra diversitatem potestatis
totius potestati quod est formale et in forma
radicatur igitur expansio dimensionis totius
naturale ab expansione anime totius se et nobilis
et expansio nobilis anime secundum potestates

prima est et proxima causa expansionis et di-
mensione ipsa enim natura anime in quantum
anima est principium et causa vite et motus et principalis
vite et motus corporalis propter aliam n. et alia
potestate anime alia est que pertinet et que
dimensionis corporee eo quod diversi ut diversi
ad unum et ideo non quantum analogiam. Et hoc est
quod dicit averroys super 2m de anima quod omnis
diversitas que est in corpore in organis est
a diversitate potestatis que sunt in anima ut
sicut diversa sunt membra in corpore ad unum
[illegible] reducta quod est cor ita diverse potestates
sunt in anima ad unum reducte quod est
substantia anime. Sic n. diversitas organorum in
corpore est ex diversitate potestatum in anima
et ac eodem modo est in anima nobili prima et
ex hoc est quod celum secundum partem et partem
propter diversitatem potestatum anime nobilis et
ideo pitagorici celo assignaverunt ante et retro
secundum alterationis motum et assignaverunt dextrum
et sinistrum secundum motum localem. sursum autem et de
orsum secundum motum incrementi et generationis et alimenti
et quia motus celi causa huius motum est hic
in sideribus dicebat sicut propter motum celi et per vir-
tutem celestis motum n. diurni perficiunt a dextro
in sinistrum et per sinistrum ad dextrum motum
autem latitudinis perficiunt ab ante et retro
Motum autem longitudinis perficiunt motum lunis
a sursum in deorsum eo quod sursum celi precedit
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] id quod
generatur et fovetur et continetur per alimentum et ide
[illegible] reducit in sursum unumquodque n. mo-
ad sui esse principium Motum autem qui est ab
ante et retro spissitudine est perficit hoc est
in motu descendit secundum utrumque motus ab uno
polo veniente ad veniente alterum quod est
[illegible] [illegible] spissitudo intra totam quantitatis eius

continetur secundum diametrum spissitudinis Hunc autem
motum alterationis motum vocabat quia alteratio
nostre est secundum passionem et passibilem qualitatem
que in corporibus inferioribus vel illate passiones dicuntur
sunt autem secundum actum diminutio est secundum vigilia
et sompnus vigilia autem est expansio caloris
et spiritus ad exteriora Sompnus autem caloris
et spiritus [illegible] et religatio ad interiora In mo-
tu autem latitudinis planetarum et stellarum
mutatio est diametri incedens super zenit zenit
capitis nostri Cum n. movetur ad ante hoc
est ad aquilonem [illegible] directe vel
magis directe [illegible] zenit capitum
nostrorum et ideo movet ad vigiliam Cum n.
movetur ad retro hoc est ad austrum [illegible]
obliquum [illegible] secundum angulum obtusum vel con-
tingentem et ideo sub [illegible] frigiditate calor et
spiritus [illegible] ad interiora et ideo quedam
animalia in hyeme dormiunt per [illegible] autem
in estate Et omnia animalia plus dormiunt in
hyeme quam in estate eo quod motus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non potest nisi diversitas expansionis
anime celestis secundum suas potestates in ante et retro
Principium autem motus [illegible] in eo quod est
circularis posuerunt a dextro in sinistrum
[illegible] n. motus in omnibus animalibus a dextro
est in sinistrum nisi forte animal per infirmitatem
vel forte imperfectum sit animal Omne n. animal
perfectum in [illegible] [illegible] pede dextro et te-
nendo se super dextrum continet sinistrum et si [illegible]
[illegible] [illegible] vel ante dextrum [illegible]
laborat Et hoc ideo [illegible] non potest nisi a mo-
tu celi eo quod causa [illegible]. Et quod reducuntur ad diver-
sitatem potentie expansionis celi potestatum anime [illegible]
[illegible] expansio inter intelligentia et [illegible] anima no-
bilis et causa est omnis eius quod per expansionem
est quod potest [illegible] [illegible] Expansio n. est
anima illa [illegible] [illegible] intellectus que non movetur
et inter [illegible] [illegible] que movetur et per motum

distenduntur ut partem habeant ex parte sed
non quod movetur ad formam movetur sui mo-
toris et diversitas motuum est propter diversitatem
potestatum motoris et ex hac similitudine fundatur
est quod anima nobilis ut cum imprimit in cor-
pora formas corporeas et fit tamen corporum
seu formarum corporalium secundum hoc quod tota et
formata sit ab intelligentia in eo quod tamen est
simplex sit in substantia a prima causa

Cap 39 secundum quem modum dicuntur res simplices
et intellectus sunt in anima nobili.

Et tamen anima potestatibus suis sicut expa
sit sicut etiam in suis et intelligentia super
superiori sunt in ea tamen res speciales quas intel-
ligibiles sed dicuntur. Res enim speciales sunt in ea
prout quod exemplate sunt et ipsa et in ipsa
est exemplar sicut et per motum etiam subdivi-
sibile signatur motu explicans in omnibus
specialibus ut dicit plato sicut et quoddam sigillo
quod motum diversitate producens omnem specialem
formas et figuras Et sicut dicit torcular
in eo de anima quod speciem recipit speciales for-
mas absque eo quod aliquid recipiat de materia me-
talli secundum tales formae nobilis animae ipse
sunt sunt formarum sensibilium et figurarum in
materia absque eo quod aliquid efficiat de materia vel
forma celestis corporis vel animae nobilis
propter quod plato huiusmodi formas dixit esse separa-
tas et dicit esse in quantitatibus et omnibus quae sunt
in materia incorporabiles ea non quae in materia sunt vocat
nimia bonorum quae non separata maxima bonorum
vocavit eo quod indeficientia sunt secundum principium
faciendi et in alteratione et nimis bonorum
corporalia sunt a nobis in quo etiam cetera
dictum est. Sunt ergo simplicia in anima nobili
sicut exemplaria in causa exemplari et per simile
sicut sunt in sigillo quod ethimologia vocant
plato Intelligentia non in anima nobili sunt
per modum accidentis sed non quod accidit

studii vel doctrinae vel experimenti si accidit
illuminationis ab intelligentia ad quam per sicut ad
desideratum movetur anima et anima movet
corpus suum Haec enim lux est omnis luminis
quod illuminat totum mundum nobilem et illustrius
per eam inchoat in ea omne formam quae
motu corporis autem celestis educitur ad esse
Motus enim celestis non est motus simplex
corporis sed corporis compositi et unum quod
compositum est ex principio vitae et unificato et
non movet in virtute eius quod est vitae
principium sicut motus spiritus in habentis corpore
non est motus simplicis corporis aerei sed
est motus compositi ex vitae principio cuius ve-
hiculum est spiritus ex corpore adeo quod ex
suo modo vehiculum est virtutis vitae quam
in ipso sui habet receptam et ideo in medio
operatur ad formam principii vitae sive vitaliter
sive etiam animaliter spiritus operetur Et sic et
motus celestis ut principium vitae formatur
luminis celestis quo loco spiritus utitur virtute
sua quam inducit in mundum et ad formam principii
vitae quod est anima caeli mundum movet
format secundum analogiam potestatis unius
materiae Non enim ab eodem principio vitae me
lia quae incorporatae sunt eodem modo vitam
accipiunt ossa enim vitam non recipiunt secundum
sensus nec sensus ligamenta nec etiam cerebrum
licet enim omnia in se simplicia sunt et recipiunt at
vitam secundum vegetativum Nervi vero speciales et corde
vitam secundum sensum recipiunt et secundum vegetativum
et magis cor inclinatur ad meliorem vitam recipit
secundum intelligentiam eo quod intellectus nullius corporis
actus est et in separata consistit anima secundum partem
intellectivam Solus enim intellectus separatus est
a sensibili et vegetabili sicut incorruptibile a corruptibili
Corpore autem et motu secundum duo sicut esse po-
testatis et non secundum esse subiecti est subiecti autem

inhis vna est et eadem et sl' principium et vite in motu celi vnum est ꝯtinua diuisitate et potestatis indiuisitate materie in qua se vel se recipit partes n· tales ꝯsequenter sunt et ro ratione analogiam ad motorem hunc non possunt pro quod quidam recipiunt virtutem motiuam ad esse hic quedam aut ad esse et mixtione et vegetacionem quam autem ad hoc et ad sensum et quedam ad hoc et ad vitam secundum intellectum Patet ergo ex omnibus hiis quod dicunt in anima nobili sunt sensibilia et intelligibilia exemplaria quia per modum exempli sunt in inferioribus exemplificata intellectualia non sunt per modum acceptum ab intelligencia Res ergo sensibiles in anima per modum esse propterea quod anima causa est exemplaris illorum hic n· loquitur de anima loquitur de ea prout de virtute agente res sensibiles per modum quo dictum est et hec causa est exemplaris et formalis

Capitulum 20 quod res ille in anima non est materialiter in roto tota

Vlterius quam dicta sunt facile intelligitur mixtione secundum opinionem solempniorem perypateticorum que ponunt animas nobiles hic esse intellectuales et non partes sensibiles anime quedam virtus talis in anima formate sensibilia non est illa materialiter hoc est quam sit actus alicuius materie determinate Si n· talis esset non esset separata nec ageret nisi secundum illius nature virtute et analogiam nunc autem agit omne quod sentitur in inferioribus hoc autem patet per inductionem in omnibus virtutibus materialibus prout in virtute caloris cineris et ligni et in virtute formatiua in seminibus omnium animalium et plantarum propter quod separata illa est hec quam imprimunt in magis et ex materie commixtione ad nichil obligatur Cuius exemplum est quod illa in mallis imprimens est in manu et dolabro et ex motu manus vel dolabri nichil penitus obligatur sed potius ex motu manus vel dolabri sibi obsequentium imitatur vnum adque intencionis conpassione qua in materia ostendit prescripsit ad esse et secundum absque eo quod aliquid obligetur virtute actus imprimentis Et hoc modo illa corporea hoc est que imprimunt incorporibus in tali anima est secundum alias incorporea secundum n· quod in anima est forte incorporee est intencio Dico autem intencio prout forma artis intencio est artificiati Ad hanc n· intendit artifex mouens et conuertens et ne perueniunt ad illam quesitum ab ope Et hoc modo illa imprimens recte in rebus quibus dimensione in anima n· accepta per dimensione est non n· est in anima nisi per dimensione potestatis que est contra dimensionis corporee Et non est in ipsa dimensione corporalis prout punctus nunquam continuitur est et hic tamen hic continuitate non disponitur Et sic est in omnibus primus causis quam nullo dispositiue formis suorum motorum Capiunt n· per amplitudinem sue potestatis et non per hoc quod per proportionem dimensionalem sua effecta producant Res autem intelligibiles sunt in anima per modum actus hoc est per modum quo intelligibilibus accidit per hoc quod in anima sunt et non per hoc quod intelligibilia sunt per hoc n· quod intelligibilia sunt simplicia sunt et indiuisibilia et vnita per hoc autem quod in anima sunt quam per hoc quod anima est extensa habet potentiam in partes corporis quas format et mouet efficiuntur inferiores indiuisibiles Et per hoc quod incorporeus imprimuntur diuisibiles efficiuntur et vnite multiplicantur et simplices diuiduntur et immateriales et insensibiles materiales et sensibiles efficiuntur et que sunt se sunt immobiles subiciuntur motui et tempori Insuper n· vniuersaliter tres intenciones sunt vna quidem secundum quod forma est et simplex essencia et invariabilis Et altera secundum quod est forma formans Et 3a secundum quod est forma formata Et quedam est forma in anima

secunda in intelligentia et secunda in sensibilibus quiescit. Ex omnibus igitur hiis manifestum est quod res intelligibiles et sensibiles sunt in anima nobili. Et quod res sensibiles ~~et intelligibiles~~ corporee mote sunt in anima per modum animalem spiritualem unitum et immobilem et quod res intelligibiles unite simplices quiete sunt sive immobiles sunt in anima animali per modum quo anima distensione potentie multiplicat eas ad motum. Capitulum 15 de

primaria presentatione sive collatione dictorum

Capitulum [illegible] quod dicitur in anima nobili res sensibiles sunt per hoc quod sunt exemplum anime nobilis. Exemplum dico ab ipsa anima exemplificatum. Et res intelligibiles in ea sunt per hoc quod sunt eius principii exemplificatorum ad intelligentiam. Anima autem nobilis talis facta aliter quam causa non est, quoniam ipsa sue animeitatis sue expansione potestatis expansa est inter res intelligibiles que non moventur et inter res sensibiles que moventur formaliter extremis intellectibus et formis sensibilia. Et quia anima sue animeitatis sue talis est in medio sicut quod imprimit in res corporales ad hoc quod causa corporeitatis in corporibus efficitur. Et ex alia parte sicut quod [illegible] est effectus et causa ex intelligentia que est causa eius. Res igitur que imprimuntur ex anima in corpora sunt in anima per modum exemplaris sicut sigillata in sigillo. Res non sensibiles exemplificantur sicut exemplum anime. Et res intellectuales que inducunt sive fluunt super animam ab intelligentia que superior [illegible] est sunt in anima per modum accidentis ab intelligentia. Et [illegible] hoc ita sicut diximus ad principium dicimus quod res sensibiles in anima sunt per modum [illegible] hoc est sicut causatum est in causa quod anima est causa effectus eius. Cum autem hec [illegible] efficienter sensibilia in anima accepta non est inmaterialis sunt [illegible] probatum

est et universalis corporea hoc est universaliter imprimens incorporea formas corporales in anima accepte est spiritualis et incorporea. Et hec eadem imprimendo universaliter in rebus quibus corporales dimensiones est simplex et sine dimensione. Res autem intellectuales sunt in anima per modum accidentalem hoc est quod accidit eis ex hoc quod in anima sunt. Cum igitur [illegible] est quod res intellectuales non dividuntur nec divisibiles sunt sicut quod in anima sunt per modum divisibile sunt. Per hoc non quod sunt intellectus divisibilem potentiam accipiunt dimensionem. Res ergo intelligibiles unite et simplices sicut quod in anima sunt multiplicantur per modum quo multiplicabiles efficiuntur in actu multiplicante sicut quod sunt in sensibilibus et res intellectuales que non moventur nec mobiles sunt sicut quod in anima sunt [illegible] per modum motus quo per distensionem ad motum et ac[illegible] motum et tempus sicut quod in sensibilibus. Iam ergo manifestum est quod licet res sensibiles quod intellectuales sunt in anima nobili. Unitum res sensibiles mote sunt in anima per modum animale spirituale unitum et quod res intellectuales unite sive simplices quiete sive immobiles sunt in anima per modum animeitatis que est modus quo multiplicantur sive producuntur ad motum. Ex omnibus autem inductis colligitur qualiter sive a prima causa procedens per lumen intellectualem producit in animam et per anime spiraculum et motum producit in naturam et per naturam vero in omnibus corporibus celestibus diffusum in speciem producit activorum et passivorum et per illa tandem producit in formam generatorum et corruptorum naturam quod autem est per speciem non est nisi actio intelligentie sive vite. Cum igitur sit sicut esse non sint [illegible] unam per operationes intellectualem et hoc non est ita [illegible] quod [illegible] et [illegible] sunt res una [illegible]

2

sciencius essencia sua est eadem et ad eam
est eadem quia sciens est ad eam quia est sci
tum quod est et propterea quod scientia
est sciencius et sciens sunt essencia sua et
est eius operacio rediens ad essenciam suam
ergo est substancia eius rediens ad esse
nciam ipsius itaque et non est sic per reditum
suum simplicem ad essenciam suam nisi quia est sim
plex per se non indigens in sua fixione
et sui essencia re alia exagitante ipsam
Cap. 42 quod in omnibus actiuis agentibus
per intellectum sciens redit ad essenciam.

d Terminatis autem hiis dicere oportet
quod in omnibus causalibus per scienciam
suam omnis sciencia practica siue operatiua
sit essencia sua quamuis sit aliquid per
intellectum operatiuum et hoc tam in intel
ligencia quam in anima nobili. Talia enim
principia secundum se ipsa operatiua sunt et opera
per intellectum est scire et intelligere esse cor-
Nec sciunt essenciam suam ut dicit auicenna
nisi perfecte sciant eam. Cum enim perfecte
sciatur non secundum aliquid ignoratur. Omnes
enim sciencie practice que perfecte sunt sunt ad
opus sicut sciencie speculatiue que perfecte se
stant ad mundum. Omnis ergo talis sciens
sciendo se sunt sunt ad opus et hoc est
sunt essencia sua perfecte et in agere et in ce
terius simile est in arte. Si enim ponatur arte
esse intellectum et animam habens tunc secundum se
ipsam ars sit principium ad hoc factiuum
ut dicit aristoteles septimo phisicorum quod ars non perfecte
cognoscit se nisi cognoscit se ut factiuum
principium eius hoc et sic se sunt se cognoscit
et sunt essencia sua et quidditate hec enim
est quidditas eius et diffinitiua racio sic
sciendi facta constituitur efficit eam et nichil
recipit ab eis sicut lux lucendo lucet

efficit et constituit nichil recipiendo existit
eam per essenciam suam et quod essencia sua per
se ipsam effectiua est ergo sciendo quodlibet
sunt essenciam suam hoc generaliter verum est in omni
intellectu agente. Est autem etiam verum in anima
nobili secundum illam viam qua dicitur intellectus
aliquis talis esse secundum intellectum qui est in ea
per modum anime et non per modum intelligencie hoc
enim est operacio nature et exemplo motus localis
in corporibus quietis secundum quod motus localis
est actus mouentis et non mobilis talis
enim anime operacio est exemplificacio in possibilibus
hoc opus aut non perficitur nisi sciendo se ut
causam exemplarem possibilium sciendo ergo practice
possibilia sciet id quod primum principium possibilium
est sua autem essencia secundum quod essencia sua est
sensibilium principium esse exemplarem eam etc
inter intellectualia et sensibilia est quidditas
anime sciendo ergo sensibilia sciencia practica
sunt essencia sua et sciendo essenciam suam prout
sunt in opere sunt sensibilia sicut ars sciendo se
scienciam suam prout sunt in opere nosscit arti
ficiata. Et sic lux vita esse intellectualis
lux cognoscendo essenciam suam secundum quod
sunt in opere cognoscit omnia que lux est
tudine intellectus enim agens ut in 3o de anima
dicit aristoteles est lux et ut ars. Tale
autem principium non potest esse intellectus possibilis
uel speculatiuus uel adeptus. Talis enim intellectus
ignobilis anime est et non per se ipsum agens
sed agens in actu efficitur a quodam agente
et mouente ipsum qui multo dignior est
quam ipse sit ut dicit aristoteles in 3. de anima. Sic perfecte
cum sit intelligencia speculatur aliquid dicitur
uel nobilius anima aliquid speculabitur
sicut ut communiter adeptus uocatur. Speculabitur
enim id quod super se est in luce de
fluenti a superiori in ipsam et non in luce
que extrinsecus acceptam sit a rebus extrinsecis

vel causatis. Et hoc est per applicationem luminis inferioris ad superius sicut dicitur quod applicatur lumen lunae ad lumen solis et speculatur id quod post se est in diffusione luminis proprii et superioris.

de speculatione

Speculatio vero intellectus nostri est in lumine a rebus sensibilibus abstracto quod quidem lumen est in eis diffusio luminis agentis universalis et per diffusionem formas omnibus rebus largientis. Propter quod formae rerum movent intellectum possibilem sub actu primi intellectus universaliter agentis sicut color movet visum sub actu primi constituentis colorem. Exemplo sciatur quod primus intellectus primum principium est cognoscendi omne quod cognoscitur sicut lux corporalis primum principium videndi est quo omne videtur.

Cap. 13. Quod omnis sciens essentiam suam redit ad ipsam reditione completa

Cum ideo actione sciens essentiam suam in quibus scit sine actio convertitur ad essentiam suam et quidditatem cognoscat eam completa cognitione prout stat in opere, relinquitur considerandum quod in quibus actu sciendi talis sciens ad essentiam suam redit reditione completa. Completa autem cognitio est cum sit sciens super se ipsam conversum et intelligibilibus est completa conversione et sciens in operatione primum tenens est forma et constituit. Iam est dictum supra quod est quod primus intellectus agit sive inquantum primus autem prius intelligere intelligendo ergo quibus oportet quod reducatur in primum formaliter et constituit constitutione hoc est intelligentia sua est intelligendo. Oportet quod quibus reducatur et redit ad essentiam suam. Sic scitur quod per intelligendo redit ad primum intellectum quod intelligendo redit ad intellectum suum et ad [illegible] suum propter hoc quod intellectus primus est per se ipsum est essentia sua et per se ipsum est principium intellectus. Per essentiam suam per se ipsam est intellectus primum intelligibilibus unde sic agens est et non pati. Et sua actio est et non passio sive non est formas sciti emittere et ponere in esse constituere. Sua vero est luminis intellectualis emissio et ejus lumen in res scitas diffusio quae sua perfectio est et felicitas. Perfectissima enim intellectus esse incipit si super perfectionem diffundit felicitas autem est esse et naturalis potestatis operatio non impedita ut patet ex se in aliquo vel in quo sciens et scitum et id quod scitur unum est intelligibilibus vel id quod scitur prima essentia est scientis. Scitum autem est forma sciendi constituta et hoc prout in sciente acceptum est id sciendi causatum vel in esse est per modum interius ut dictum. Omnis ergo talis sciens in hoc operatione sive actione intellectus ad essentiam propriam reducitur. Haec autem reditio completa est completa vel cognoscitur in intellectu remanet quod incipiat. In actione autem intellectus intellectus est quod ultra opus remanet. Et id in primo dicitur autem dicit Aristoteles quod practicae sive scientiae adeptae dicunt autem id est quod id quod per se ipsum est stat in opere et continue suas exercet operationes vel actiones in lumine suo cognitione extenditur usque ad ultimum quod sic agit quod ultra talis agit. Ultra id autem ulterius est quod quiescat. Sciens ergo per essentiam intellectum completissime redit ad se ipsum talis vel sua essentia est et ad sciendum est sciente quidem est sic sciens est ut sic sua agens et lumine suo extensive exercens. Ad ipsum autem quod ipse scitum est quod vel scitum res constituit et est scitum in sciente scitum est. Unde ad formam quod scitum est in sciente producens scitus est et non producit sciti. Est ergo sua eius et ab ipsa et ad ipsam et propter

prout sciendi est medium Si autem contra-
riem cognoscit tota in sua natura contra-
dictione quod sic contrarius in sua natura contrario
non sint in eo eo quod in sua natura et dis-
tincta sunt et modo et specialia sunt propter hoc
quod sunt extenditur scientia eius quid extenditur
actio eius eo quod per scientiam est agens et scientia
eius est actio eius Actio autem extenditur
usque ad ultimum actuum quod sic actum est quod
nichil est agens Unde quod scientia usque ad ultimum
actuum extenditur Ita quod nichil latitat ipsum
de actuum abyssis Et hec redeo ad opus
suam completissima est nichil non ultra
eam restat inquirendum Cap. xx quod i
redity ad celum sunt scientias et in usque mutans

Alia autem redity scientias ad celum sunt
stabilissima est usque mutans si perfectissima
sunt semper est Mutatur non scientia ex duabus de
causis scilicet ex defectu sciti et ex defectu scientis
Ex defectu quidem sciti si scitum quidem semper
scibile non est Et hoc dicitur autem propter hoc quod
demonstrabile non est causa scientie non habens
sed exigens et motibus quibusdam cognoscitur
et in acceptione eius tremens et non stans
Unde est autem quod non est si ex alio cognosci-
tur tamen cognoscitur propter tamen sic dicitur scientia
quod imperfectam esse ad scientiam propter quod et in terminis
dicens quod et propter quod aliquid imitatur et
imperfectum scientia est imperfectum non omne est cum
aliquid de est privare constituendum ipsum Scientia
autem ex parte scientis imperfectum est dicitur [illegible] non
quod scitum perfecte attingit non sic et quod scientia
non tamen perficit scientie Primo quidem non sic [illegible]
[illegible] imperfecte et ignobile qui nubilosum
est et debile obvolutum et passionibus corpo-
ris quidem est et ignorantiis ex possibilis
et non in actu est propter quod intellectus noster
ut dicit Aristoteles ad manifestissima nature se habet

oculus vespertilionis ad lumen solis et ex hoc
est quod in habendo inveniat ea que sunt propter pas-
sionum impedimentum Ex hoc quod possibilis est
et penalis est quod non per se sed per aliud intelligit
et in eo propter quod intelligit non est in ipso semper
secundum agere primi sed secundum perfectionem susceptibi-
libus relinquitur quod omne quod intelligit
imperfecte intelligit sicut oculus nocticoracis
et perfecte apprehendit lumen solis quantum in se
sit perfectum propter quod Philosophus dicit quod cognitiones
mortalium sunt timide et incerte providentie
nostre Ex hoc autem quod non totum perficit scientie
scientia contingit talis quod multa cognoscens non
cognoscit semper sciens non [illegible] est secundum quedam
[illegible] est sciens et secundum alia non est sciens ut
perpetua sit propter quod illa prius [illegible] ygno-
rata nihil non scitur nisi quod sit perceptibile est
et nichil nichil scitur nisi eius scientia percipitur
propter primum quod sapiens aliquid non cognoscit se
ipsum aliquid cognoscit semper propter quod sa-
piens et insipiens aliquid sunt unde [illegible]
de anaxagora et Tales dicit Aristoteles quod
multa et miranda sciebant sibi conferentia igno-
rabant Ex hoc autem quod non intelligit per se
sed per aliud contingit quod non totum intelligit id
quod intelligit non non intelligit non secundum esse
formale quod in actu lumen est agentis primi
et materia secundum quod sunt materia non perfecte intelligit
hec non ut dicit Aristoteles non accipiunt [illegible]
ymaginatione ad manifestum ab aliquo
precedente intellectu ut dicit Boecius quod quo
imperfecte sunt perfectum intellectum non intelligunt
ut [illegible] et motus Unde ad ille [illegible]
imperfectus remote sunt ab eo quod activus
intellectus semper intendo omnia alia
intelligit sic non non per aliud intelligit ut
intelligit per aliquid non stans et tenens hoc non
contingit in agente est ut hoc aliter quidam est
obnubilanti ut est secundum perfectum intellectus

qr tota cognitia pria intelligentia agens e nec
intelligit fm pte id quod intelligit formali
ir sui intelligentia stat in actuali luce ipius
Male aut quod supponit e ille ab eo q
ducat periuderia illius quod predit ab ipso
fm quod i anctu e cuipso e hec at omia
psuppe quod et vissime no pit mp i intel
lectu pmi agens cui id est ipse et quod e
In intelligentiis ac in ordine intelligentiarum
p pticipatione pit fm vmgnor q intencie
ppia analogia sive proportione ad pmud s aia
nobili pit s tales ac qualis dicta ppor
tione et pspbilitate Capitulum 6
De collectione eorum q de sua causa pmi dcm sk

Capitulat aut de his q dicta sunt
qr q omnes stc qt sua practica
sive activa que succedo quodam stitu fit
cognitia pria et in quibz sua intellectualis
pria qt rediens ad cognitia pria reditione
completa et pfectam nu il de qt cy e m qr
sua talis pm no qt mp acto intellectus
et no passio vel receptio aliqua no quo fit
fm actio hic qt stens pp hoc hic reditur
ad cognitia pria p actioni sive opationes intel
lectuale hoc at no qtingit fm hic mo
nisi qt stens et stato sit vna res in
talibz n sua stente cognitia pria sive
stam et existere e et ad stare coniunctum
quod q ipa qt stens et hoc fm stam
agens Et qt ad eu qr ipe rediit e stato
id n quod sit in stare acceptio fm
modo stare e in ipo et no fm modum
stati Et hoc qt pptea q intalibz sua e
sua stare hoc qt a stare ptrabitur i stitu
et no ecclipso Et in talibz succedo q quod
sit stare cognitia pria Et qt eius opatio
q qt sive vel intelligere rediens ad cog
nitia pria quia complete facta sit q
quod e ab ipso qo sua eius in agere

pp rediens e ad cognitia ipsius Cu aute
duy redie ad cognitia suam talis stare nō
intendis psistence predictionem stc ad cognitia
pria n q sua qt stans sic a pse nō redi
ens in pn spacio et stabilite n cognitia pria
et no te alia exigete ipsa ppbando et illu
minando vel designado quomodo mo qm
talis stens qt subā semper sibi sufficiens
p seipsa ad stm Iam at dixi q intelligentia
subā qt q no dividitur et q no intet
quod sup se qt et infra se e et q sitit
et stabilit p bonitate pma q qt cm pa
et quod qt plenafortis et q in intellectu
eius sit sempiterna et q q sunt in ipa
p modu internae sunt in ipa et intendo
intelligit cognitia pria et quar lux internae
qt in aia nobili et q sua pria completa
et pfectissima Et hec sufficiunt ad ppositi
tractatu de intelligentiis internis Et quia
n restant in sua de ordinibz internarum
nō decida sunt q sua no qt ppter
intelligentibus decursibz ac internarum ad
manendum qm qt imprimendum q s aliquibus
dicat q eius pmu causa s interna e
illy cui no qt finis dicimus q eius causa
no qt infinita illy semper vno qt illy
quedam et illius quedam eius no qt stat
infinita nisi infinitus et no purus qm ipius
no qt illy prima q no qt illy n qr
qt illy et qt res q no finit infinitus
neque purus termus ac pm causa s intel
ligentia qr finit et illy eius no e finis
fm qua emanat causa eius termus aut
pmud tenens infinitas et pure qr sicut
finite no qt finis pp acquisitos pria qo
infinito p pp quod sit exacta infinita
et s eius pmud qt quod ponit tos qq
non qt finis tunc ipius ppe dubio
qt supra infinitud eius causatud pmud

s. intelligentia non est finitus primo dicitur quod dispositio
neque dicitur quod est ipsum unum et quod non est fi-
nitus eius ergo primum est infinita entium prior
intellectus et entium secundorum principium s. est ipsum
est quod creat entia et infundat ea me-
diante primi enti ei enti Redeamus ergo et dicamus
quod eius primum creans est super infinitum propter vir-
tutem eius non est infinitum et quod inter
eius primum creans et eius secundum creatum non est
finitum et reliquas bonitates simplices sicut vita
et lumen et que sunt eis similia sunt mediante
omni causarum bonitates descendunt a causa pa-
tre creatum primum infinitum et est intelligentia
deinde descendunt per reliqua creata intel-
ligibilia et corporalia intellectualia materia spiritualia
et inter subiectum admixtum forte primum et intellectuali

Tractatus 3us qualiter substancie separate
que intelligentie dicuntur sunt causa motuum
Capitulum primum quod sit motus infinitus.

In hoc tractatu primo oportet dicere quis sit
motus infinitus et qualiter determinare quod
intelligentia vel anima causa sit motus infiniti
Dicendum ergo quod non imprimis de motu locali
loquimur eo quod esset s. generacio et infinita
et infecta sicut patet primo et in 2o de generacione
et corruptione. non est imprimis per alteraciones
quantitatis infecta et infinita. Cum autem

oq tpus

sit prolatum tempus sit unius motus sicut primus
et per quem motus est causa temporis. et non est contra.
Cum autem sit unus et non non consequens imprimis
dimensiones continui ut dicit Aristoteles primum autem
continuum quod dicit. dividi non potest imprimis mo-
tu eo quod sit indivisibile est. Quia divisio mo-
tus est sicut autem prius. hec igitur divisio causa partium

+

temporis
talis est non ergo motus circulare habet ipse
sed contra. s. est tempus infinitum ipse
habebit ab infinito motus. Restat ergo quod
quod et quis sit motus infinitus. dicit
autem Aristoteles quod infinitum est. quod partes accipi-

infinitas temporis a causa infiniti motus

motus vero infinitus esse non potest

endi sunt. est aliquid extra accipere hoc autem in mo-
tu recto esse non potest. Accipies in ultimam
partem recti motus. accipiam aliquem motum qui
ad motum esse dictum est. si extra motum esse
nichil est accipere de motu Recto igitur
motus infinitus esse non potest singulariter
autem nichil est accipere quod non sit in ponte
adubi quibus nec aliquid est accipere quod ita sit
terminus a quo sit motus quod nichil de motu
fuit ante ipsum sed quidquid in eo accipitur motum
est et movebitur. Quia licet in celo sit motus
circulares est id a quo et in quod motus est.
Circularis igitur sit quod circulare est. motus
infinitus est. Si forte dicat aliquis quod circu-
laris ab impellente causatus est sicut antiqui
dixerunt de celo quod ipsum volvebatur
hoc enim impossibile est. Talis enim motus neque per-
petuus esset neque uniformis. Uniformis quidem
non esset. quia iuxta impellens esset vehemen-
tior et remissior a vi impellente. Perpetuus vero
non posset esse eo quod per accidens esset violen-
tus. Probatum autem est quod talis motus non pos-
sit esse perpetuus et infinitus. Et si aliquis
dicat quod talis motus est ad obedientiam
voluntatis alicuius volentis quod sit moveatur
per hoc non solvitur magis non enim dicitur per accidens
motus vel violentus propter aliquid quod sit in
violente sed propter aliquid quod est in eo
quod movetur. Si enim homo proiciat
lapidem quamvis proiectio in proiciente sit volun-
taria et voluntas sit movens animale. et
naturale nichilominus proiectio in lapide est motus
per accidens et violentus. Si forte quis dicat
quod non est simile voluntas enim non potest imprimere
proiectum et ideo totum proiectum non obedit ibi
voluntati proicientis. Certum autem est in proposito quod
voluntas potest in totum id quod movetur et id
obedit sicut totum motum et perfecte voluntati
moventis. hoc non solvitur magis. Aut
enim voluntas illa ponit aliquid in eo

Circularis motus infinitus est

quod movetur quod est causa motus et nichil
Si ponit aliquid hoc erit in eo quod movetur per
modum generationis et informationis quo accep
to id quod movetur accipit id quod est finis illi
motui scilicet et locum Et primus motus qui est circula
primi mobilis non erit a generante vel absque
dicens removente quod in primo huius plus erat
improbatum est Si autem nichil ponit sequitur igitur
quod quantum ad ipsum mobilis motus est praeter naturam
et violentus Ostensum autem in primo celi et mundi
quod motus praeter naturam et violentus non potest esse
continuus nec perpetuus nec infinitus Relinquitur
ergo quod circulatio primi mobilis debet esse haec est
de sua prima et naturali propter hoc infinitus motus
est et perpetuus est nichil est in ipso motu
accipere quod secundum sui rationem et naturam finale
non sit a quo et in quod motus est nec tamen
sit motus nisi ab eo a quo sit est movens
quod motum non adipiscitur est Si ergo quodlibet
acceptum sit et a quo et in quod secundum rationem
et naturam eius quod movetur sit nec maius nec
minus secundum esse continuum et infinitum Talis
autem naturam et modum circulationis est in eo quod est
prima circulatio quodlibet enim acceptum in toto
est ascendens et descendens oriens et occidens
et principium seu terminus a quo est motus et ad quod
movetur ergo accipere est in ipso in quo sit mo
tus et motum esse sit in quolibet accepto erit
in motum secundum unum et eundem modum Circu
latio igitur est motus infinitus   Capitulum 2

non enim quiescit motus nisi … ad quod sit est motus quod non … ab ipso

Quod sit causa motus infiniti anima nobilis

Jam diximus superius quod omne quod movetur loca
liter localiter motus quietatur sibi Movetur autem vel a
natura vel ab anima nisi praeter naturam et violenter
moveatur Et si a natura movetur probatum est quod
movetur a generante vel ab eo quod removet prohi
bens Ostensum est autem quod talis motus non potest
esse nisi rectus sicut nec ad formam et locum

Generantis Motus autem circulationis secundum rationem et naturam
talis nec sunt ad formas nec sunt ad ubi motus
igitur circulationis infinite perpetue causa non potest per
naturam Natura enim est quod ab eodem … quod motus est
et quod infinitus est Erit igitur vel ab anima vel ab intel
ligentia sed ab intelligentia esse non potest eo quod intel
ligentia sua prima separata est … nulli corpori conjunc
ta est secundum modum conjunctionis naturalis probatum est autem
quod in omni eo quod per se movetur motor naturalis con
iunctus est conjunctus aliter non per se movetur
per se nisi et secundum se ipsum vel ut dicit aristoteles secundum
se ipsum autem non movetur quod movetur sed aliquid non con
iunctum sibi secundum se ipsum aut non conjungitur anima
nisi animato corpori Sic igitur primum mobile secundum se ipsum
movetur seu per se relinquitur quod motus eius in motu (?)
causa sit anima Cum autem unum ostensum est et probatum
sit quod anima est expansa per omnes in corpore Re
linquitur quod anima secundum ipsam non sit uniformis
Celum autem secundum se ipsum uniformis non est semper
ipsum uniformis motus prior esse non potest Mo
tus autem primus propter hoc infinitus est quod uniformis
est infinitus ergo motus primi ~~et infinitatem~~ eius
non potest esse ab anima nisi anima est Sed tamen
terminus est ante quod idem quod tamen motus primi et
infinitatis eius ergo anima tamen mobilis sit omnis motus
quod in anima sit tamen infinitatis Sed primo anima de
celo et mundo aristoteles inducat demonstrationem ad impos
sibile quod si motus infiniti tamen sit motor po
tens non esse motor sequitur quod idem erit et non
erit in motore et in motu Si enim infinitus
sit et habeat semper motum quietatur sibi sequitur quod
motor semper motor sit Si autem potens sit non
esse motor possibili in esse posito ut oportet si
motor medietatem ponatur ergo non esse sequitur quod haec
duo sunt vera simul scilicet quod motor semper sit et quod
aliquando non sit Aliquando igitur erit et non erit sed
quod est impossibile Et haec ideo sequitur dimittitur (?)
Si enim motus infinitus sit semper erit motus Si
autem dicis quod possibile est motorem aliquando

non esse motorem cum omne quod movetur
habeat motorem quietum per se et si motor
non sit quietus desinet motus necessario sequitur
ergo quod motus semper erit et aliquando erit et aliquando
non erit et sic aliquod tempus erit in quo
erit et non erit simul quod est impossibile
contradictoria enim in nullo verificantur de eodem
et secundum idem Relinquitur ergo quod motus infinitus
ab aliquo sit qui uno et eodem modo se habeat
in movendo Sicut uno et eodem modo se habet
celum in motu et sicut uno et eodem modo se
habent circulationes in motu In celestibus autem
tantum sunt dicta quod est quod intelligentia prima est im-
impossibilis secundum omnem modum divisionis quod
intelligitur de intelligentia agente vel separata
est enim quod anima et magis anima nobilis
secundum quod est intelligentie primaria prima intelligentie
que per modum anime est in ipsa anima in-
contenta abintelligentia agente et procedens ab
ipsa ita quod intelligibilia anime animalis possunt con-
venientiam intellectus est anima tota reducta ad
unum modum et uniformem influendi motum
in corpus mobile talis enim anima intelligentia
agentis semper dependenter est et ipsa complexa est
forma talis intelligentie sicut dependens complexa
est forma dependentiam et sicut dependens non agit
nisi secundum formam dependentiam ita talis anima nec
movet et sicut dependens non agit nec movet
nec agit secundum formam intelligentie et eodem modo
se habebit in movendo Cum autem uno et eodem modo
se habet in movendo causa est motus perpetui et infiniti
sicut iam dictum est Anima igitur in forma intelligentie
causa talis motus est proprio et primo
mobile quod est celum talis motus et non
aliquis per naturam sua receptabile sit Relinquitur
ergo quod prima causa infinite in motu [illegible]
anima sit deo modo pendens [illegible] intelligentia prima
at vite causa intelligentia agens est depende-
ntia ab anima propter quod intelligentia sicut
dependentiam movet Nam non sicut motor con-
iunctus Relinquitur etiam ex hoc quod causa
infinitus non est a nisi motorem semper se habentem
eodem modo in movendo et mobile semper eodem modo
se habentem in movendo Capitulum 3m quod virtus
mi non est finis pendet ex istud sicut quod est virtus

Infinitum autem infinitum multis modis dicitur
infinitum in quantitate et infinitum in natura
et infinitum in virtute et infinitum in agendo In-
finitum in quantitate duplex est secundum aggregationem et
divisionem Indiscretis autem per aggregationem
incrementis quando divisione tamen partes accipienti
semper est accipere per divisionem Indiscretis
autem per aggregationem tamen partes accipienti
semper extra relinquitur aliquid quod accepto per
aggregationem est addibile quod infinitum indiscre-
tis Hec autem abinfinito in quantitatibus Infinitum autem
in natura est quod secundum naturam terminum non attingit
sicut materia infinita est et materia ad actum non
determinata quando infinita species et embrio [illegible]
infinita esse dicitur et hoc modo dicta infinitas
imperfecta sit et nullius rei causa vel principium
esse potest secundum quod infinita sit quod dicit
aristoteles peccasse eos qui infinitum dixerunt
principium esse Cum enim species et embrio finem
se habet in se ipsis virtute sed formativam secundum
quod species sunt infinita sit et habent aliqua que
principia ad finem semen [illegible] priori autem esse
non possunt Infinitum autem virtute est id cuius virtus
in influendo et agendo nunquam finitur et hoc
est quod de prima natura semper se habet eodem modo et de-
ficiens est in emittendo processus et bonitates
et hoc non potest esse nisi hoc quod per primam naturam intel-
lectus agens est Et hoc idem infinitum in agendo
in tali enim virtus ab actu non distinguitur eo
quod id per se primum agens est propter quod aristoteles
in undecimo prime philosophie dicit quod non contingit ei
sicut dolenti virtus enim sicut semper est actu
autem sicut vigilia Talis autem dicitur infinitus

Infinitum in natura

omni perfectione perfectissimum est et primum omnis recepti-
onis. Cum autem intellectus agens multiplex sit
secundum omnes ordines intellectuum quos iam deter-
minavimus. Et quod unum primum sit et omnium aliorum
sit causa, et hoc quod est unum primum infinite
simpliciter causans. Cum enim uno et eodem modo se habeat
sit causa infinite virtutis et actionis. Unum
enim et eodem modo se habens semper facit idem ut dicit
Aristoteles in 2o de generatione et corruptione. Et quod
hoc primo sit in eo quod primum est unum purum
ens et eodem modo se habens et omnia que ab
uno et eodem modo non se habent nisi secundum analogiam
unicuique secundum quod unumquodque eorum refertur
ad unitatem et puritatem illius et unitas eius et
puritas est unitas unitatum et puritas puri-
tatum. Secundum autem modum secundum quem dependent
in unitate et puritate a primo secundum eundem modum
dependet in virtute et actione infinitatis.
Omnis igitur virtus infinita secundum analogiam cuius
virtutis infinite dependet per id quod est istud
primum quod est virtus omnium virtutum infinitarum
et causa et principium. Cum enim omnis diversitas in qualita-
te virtutis distribuitur virtus primi eo quod ponit
in primo genus super libro Physicorum est. Primum nec
virtus primi in nullo genere continetur. Tamen aliquo
primum non participatur super omne quod est intel-
ligitur vel nominatur nec in genere nec in specie nec
in individuo conveniens cum aliquo et si di-
catur quod per analogiam quantitatis cum alio
analogia in speciebus fundatur et non in ipso
specifica enim primo procedunt secundum modum quo
participant ipsum et imitantur primum autem non parti-
cipatur alicui nec imitatur aliquid quod enim se
contra participatur non est primum nec aliquid primi sed
est aliquid eius vel eorum que sunt ab ipso ut
magnus ait Ariopagita Dionysius. Iam enim ha-
bitum est quod processiones que sunt a primo ipsa pro-
cessione et distantia diversificate accipiunt a
primo et obumbrationem a luce ipsius eo quod tam

in causato est per suam causam et non per modum cause. (Relin-
quitur igitur quod omnis virtus infinita in agendo et mo-
vendo pendens est per influxum primum et quod super
ipsum et quod ipsum est virtus omnium virtutum infinitarum

Capitulum [ ] quod virtutes infinite non sunt accepte in rebus causatis

Volumus autem dicere quod intelligentia virtutis infinite
in movendo et tempore non tamen dicimus quod vir-
tutes eius accepte sunt vel fixe vel stantes
prout consistunt in rebus inferioribus cum motu infinito
virtus enim accepta per motum est accepta. Motus autem
sine materia et corpore non est, intelligentia autem motum
et materiam non subintrat. Intelligentia in virtus accepta
non est fixa, non virtus non agit nisi in eo in quo
fixa est sicut virtus manus fixa in membro cum
continuatur manus non agit nisi in materia ab
illa enim motus manus est. Virtus autem intelligentie
que infinita est agit in omne quod subiectum
est. Nulla igitur affixa est virtute. Virtutes non
stantes per id in quo sunt non sunt prout in illis
ubi sunt intelligentia autem stant per se ipsam non
dependens ab aliquo subiecto ut enim dixit Anax-
agoras id quod per substantiam suam intellectus est
separatum et immixtum nulli materiali habens communem
virtutes igitur intelligentiarum quibus non est finis in
virtute et actione continue procedunt per infinitum
primum a quo procedunt secundum analogiam distant
tamen non tamen distant quod motui et corpori immixte
sunt vel materie infixe sunt vel stantes et prima
venerunt ab aliquo subiecto quamvis
sint virtus prima rebus deducte entibus per hic et
nunc sunt et autem nobiles et corpora celestia
et insidera sphera. Differunt autem virtus illarum rerum
per hoc quod virtutes illorum que hic et nunc sunt firmate
a virtutibus intelligentiarum a quibus virtutibus res hic
et nunc continuitates accipiunt a natura fixionem et in esse
permanentiam. Propter quod dicit Aristoteles quod materia ap-
petit formam prout hic bonum et femina mas-
culum. Forma autem divinum bonum non est nisi ha-
beus eius quod est quod per se bonum per se autem bonum

2 non est nisi quod separatum et purum ut dicit
Plato. Virtutes igitur que sunt eiusdem bonitatis quod acqui-
situm est in entibus a quo habent formationem et statum in
ipsis entibus non sunt sed quia ipsas influit ab
huiusmodi prima bonitas in essentia a qua res
recipiunt formationem accipiendo et statum in esse et
natura. Si autem dicat aliquis quod secundum doctrinam
inferiora agens est virtus infinita, unum autem
infinitum non est terminus alio infinito sicut
unum totum non est terminus alio toto eo quod per
naturam comparationem sine intensione et remissione
non habent, et intelligentiam virtute dicunt esse
infinitam cum sicut primum, dicimus ad hoc quod intel-
ligentia que est tantum finitum et non tamen per (?) primum
non est ulterius infinita. Est enim infinitas infinita
sicut ante dictum est. Ideo est esse infinitum per
potestatem influendi et agendi, non autem est sunt
infinita virtutis superius ita quod in comparatione
ad superius non sit sibi finis quia per id quod
accipit a superiori finitur et determinatur ad esse
et ad virtutem intelligentie et quod esse secundum ipsum (?)
tate et umbra accipit et possibilitate per
hoc quod ulterius est distans a primo sicut quod ipsum
non est ulterius purum et talis ulterius non est virtus
simplex sed virtus composita nec tamen virtute
habet id secundum quod est sed habet tamen virtute
secundum quod a quodam est quod ulterius simplex
non enim esset virtus simpliciter non esset ulterius compositum.
Et quod dicitur quod infinitum per intensionem et
remissionem non recipit comparationem dicendum est
de infinito quod privative et impositive (?) infinitum
est. Hoc autem infinitum dicitur negative ut infinitum
dicitur quod non est finitum. Hoc non dicitur
infiniti comparationem recipit per analogiam. Est
enim non finitum non simpliciter quod nec superius
nec inferius finitum est et id superinfinitum principali-
pale (?) quod sit superius ad esse finitum est
et ad inferius, superna virtute est infinitum
et primum quod est ulterius purum in omnibus

bonitatibus procedentibus ab ipso quorum prime
sunt esse vivere et intelligere simpliciter est infinitum
et propter hoc est causa omnis esse et omnis vite et
omnis intellectus, in quibus omnibus nec finitur superius
primus nec inferius. Si enim superius finiretur exceret (?)
aliquid aut se finiens ipsum quod est valde
inconveniens. Si autem finiretur inferius restrictum (?)
fluxus eius et omnia superiora deficient in esse
vivere et intelligere, oportet ergo quod nec finiatur superius
nec inferius. Si enim talia forcia (?) incorrup-
tibilia sunt in esse et virtute infinitatem virtutis
habent per acceptionem ab alio quod est autem ipsa
per quam acceptionem facta sunt infinita secundum virtutem
oportet quod aliquid sit primum eius quod ponit et
fundat res fortes in tali virtute. Hoc igitur
oportet quod simplex sit infinitum vel si proprie loqui
vellemus, simpliciter finitum et simpliciter infinitum omnia
excellens vel si proprie loqui vellemus est simpliciter
finitum. Ens autem creatum primum quod est intelligentia
non simpliciter est infinitum quod et si dicitur esse infi-
nitum non est infinitum secundum seipsum et proprie
loquendo nec simpliciter finitum nec simpliciter infinitum
sed quodammodo finitum et quodammodo infinitum.

Capitulum 17 (?): qualiter primum infinitum mensura est om-
nium que sunt sive sunt finita sive infinita

4 Esse autem non dictum infinitum propter duo
omnibus entibus viventibus et intelligentibus primum
principium est et mensura. Primum quidem quod omne esse
et vivere et intelligere est ab ipso mensuram non
est quo magis participat ipsum vel bonitates
ipsius eo magis sunt et purius et nobilius esse
participant et vitam et intelligentiam, et quo minus
et impurius et ignobilius et sunt et vivunt et intel-
ligunt. Sic ergo est mensura et causa omnium per
hoc quod ab ipso et ad ipsum conferuntur in esse et
vivere et intelligere. Hec enim tria complectuntur om-
nia que sunt vivere enim comprehendit et in-
terminat (?) vegetabilibus est esse vivere autem

proximum sempiternitatibus est esse et unum per intelligencias intelligibus est esse. In his autem est differentia et gradus. Est enim esse primum potentie et non permixtum et hoc est necessitatis eterne et est esse potentie permixtum ad transmutacionem tum et hoc est esse divisum ab eo quod est et secundum substantiam nichil sed sic incorruptibile est et hoc est esse intelligencie et est esse potentie permixtum ad dispositionem ipsius esse et hoc est esse anime. Et est esse potentie permixtum dispositionis ad qualitatem et hoc est esse corporis et tamen est esse non continuum sed acceptum per motum et generacionem et hoc corrupcioni permixtum est et est id quod participat generata et corrupta secundum omnes gradus generabilium et corruptibilium que sunt que non participant immediate et ab immediate et unos secundum similem principio sed ex principiis corporalibus prout sunt instrumenta secundum vero si principiorum instrumentum quod movet in forma primorum sic ex prout dolabrum movet in forma artis prout anime depositum movet in forma secundum deproximati et prout calor naturalis movet et nutrimentum in forma anime tunc est instrumentum et prout lumen solis vel alterius stelle movet in virtute solis vel stelle ipsius a quo procedit ipsum lumen. Patet igitur ex his quod omnes voluntates ad esse et vitam pertinentes prout a primo fonte fluunt ab esse increato et primo et nobilissimo fluxu fluunt in intelligencias et per lumen intelligenciarum agentium sensibilibus mundi infusus influuntur secundum omnes gradus et differencias ipsorum et hoc modo primus causa et incepta est omnium secundum universaliter analogiam qua accipit adipiscendi

Cap. 6. in quo probatur quod omnes ea que dicta sunt

Capitulum ergo dicto omnes virtutes quibus non est finis pendentes sunt et existentes in virtute sue infinitatis et per infinitas ipsum quod simplex est infinitum quod est virtus omnium virtutum. Et causa et continens in vigore virtutis universalis non sic hoc dicimus quod tales virtutes accepte sunt rebus per motum vel sic sunt in ipsis sed potentie permixtis ad originem vel status in rebus entibus sicut virtutes declarantes sibi subiectum sed quia ponunt sunt virtutes rebus entibus que sunt in e vltime que sunt in rebus et rebus dant esse et virtutem et formationem in esse permanentia et operatione. Si autem aliquis dicat quod ens quod est creatum primum intelligentia sic est ens virtutum non est finis et ideo non indiget de speciencia ad infinitum dicimus quod illud non est unum. Causa enim primum non est simplex virtus sed si est virtus est virtus que et eius virtus non est infinita nisi ad inferius tantum et non ad superius. Talis enim virtus non est virtus prima que virtus non est nisi quia alia virtus que semper virtus est. Cuius causa est quod infinitum primum tantum est omnis vita infinita totaliter et sic de reliquis bonitatibus que fluunt ab ipsa hoc autem infinitum est res que non finiuntur superius nec etiam inferius. Ens igitur primum quod est creatum et infinitum et finitum est et primum infinitum purum. Si enim formis entibus non est finis virtutis propter bonitatem quam acceperunt ab infinito primo purito propter quod acceptum sunt quod entia infinita inspiciunt si primum ens est ipsum secundum substantiam infinitum quod potest et fundit res quibus non est finis inferius superius proculdubio quod tale ens simpliciter infinitum est superius excellens super finitum et infinitum. Ens autem quod est primum creatum intelligentia sic non simpliciter est infinitum quamvis dicatur quod est infinitum quodammodo eo quod eodem aliud est infinitum simpliciter nec dicitur simpliciter quod ipsum est simplex finitum nec quod ipsum est simpliciter

non finitum sed quod in se finitum est virtute autem
infinitum. Cum ergo primum quod est intrinsice
et finitum et infinitum et omnia entia sunt quod inde
participat entia mensura quod enti unicuique enti
secundum analogiam. Videamus ergo et imperfectitu-
dinem quod eius primum quod est creans omnia et
excellens super omne infinitum si eius 2o gra-
du secundus est eius causatum virtute infinitum et est
infinitum quoddam simplex infinitum et medium
quod est inter primum creans et eius causatum creatum
non simplex infinitum et medium quod inter p-
rimum causans est id quod non simpliciter finitum
est et secundum aliquid infinitum et id est secundum aliquid
finitum et reliqui bonitatis simplicis fluxus
a causa prima procedit est esse vita et lumen intel-
ligentie et quia sunt eius principalia hoc est adeo
penetrabile creatum proprius nobilius et in materiales
creature inferius in prima causa per se inter formales
et ydeales omnium creatorum huiusmodi bonitatis generatur
in causa prima descendentes aliquando causa prima des-
cendunt et a primo propter causatum primum quod
est intelligentia deinde per hanc intelligentie des-
cendunt propter reliqua causata non intellectualia
et corporalia sed descendunt in ea mente
intelligentia quod est quod infinitum 2m est intel-
ligentia propinqua uni puro propter id ergo …
quod in se virtute propinqua uni non est infinitum
plurificatum unitate longinqua ab eo quod quoniam virtus
que incipit multiplicari tunc destruitur unitas
eius et quando destruitur eius infinitas et non de-
struitur eius infinitas nisi quando dividitur illius …
… est unita et quando ipsa fuerit magis con-
gregata ut unitur erit vehementior fit et
efficit operationes mirabiles et quanto ma-
gis plurificatur et dividitur minoratur et debilitatur
et efficit operationes viles sed ergo manifestum
et planum quod virtus quanto magis aggregatur
uni potius non fit vehementior eius unitas

est infinitas in ea magis apparens et manifes-
tior et sunt operationes magis mirabiles et nobiliores

Cap. 1. quod omnis virtus unita quanto plus unitur plus infinitur

Ex omnibus inductis patet quod virtus unita quanto plus
unitur infinitur plus unum est plus et plus
quo plus accedit ad unum primum in quo nullus
est numerus illud autem secundum se actum est quo ergo plus
accedit ad id plus actu efficitur et plus unus
se habens iam autem dictum est quod unomodo se habere
in agendo causam est infinite virtutis et accidit istud
distantia non duplicitudinis et ordinis idem facit
in materialibus quod facit distantia loci in corpora-
libus. Unde sicut in corporalibus distantia loci a
primis corporum materiam prima (?) continuat et motum idem
est ita in immaterialibus duplicitudo et gradus dignitatis
prioris ordinis inducunt corporum quod quantum complicitur
est ex pluribus lit corporum eo quod omnia precedentia
aliquid prioris relinquunt in ipso. Unde est igitur
quod esse illius ad proportionem plurium distractum sit
et non unicum, per qualitatem proportionatur …
his ex quibus compositum est. Et mediante ad (?)
talia distrahitur vel distenditur in hunc ne-
cesse est quod discedit a prima simpliciter unitate
autem a prima simpliciter distat in hunc distat
ab uno modo se habere. Unomodo autem se habere sunt
causa infinitatis virtutis ergo unitatem distat ab
unitate in hoc distat a virtute infinitate
Sed ad hoc obicitur quod hic est dubium quia mo-
tor secundi ordinis plus distat a primo uno
puro quam motor celi mobilis primi ordinis
et tamen utique movet motum infinitum. Videtur
ergo quod motor plus distans a primo ita est
infinite virtutis sicut motor minus distans
unitas ergo unita non plus est infinita quam
multiplicata virtus. Ad hoc autem respondetur … in
commento Averroys dicit quod motores orbium non
proportionantur secundum maius et minus in virtute movendi
motum infinitum sed in vigore movendi. Motor
non superioris motus vigorosior est in movendo

mobile maius quam motor inferioris mobile
qui mobile maius non movet comminus hec
ratio aldroys non subtilis sed incerta quod si
motor inferioris non potest movere mobile superius
ita nec motor superioris mobilis movere
non potest mobile inferius hec non congruit tractatori
in tybicines modum propter quod non est tamen
quia ille ponit sed quod unusquisque motor
tamen sit proprium actum determinatum habet mobile
propter quod sua occupatur actione sicut tex
tor liciatorium et namentula sub tegmine
illatur et tybice tybias sive fistulas
et architectonicus dolabrum etc et in om
nibus activis partes tam in natura quam in ar
te Ad obiectionem quarto que facta est aliter
est respondendum dicendo quod infinitas autem
ad modum generis sed sicut in arte et in
natura In arte enim usualis quidem preceptola
est que autem fabricant ea quae ad usum per
tinent fabricant ad preceptum illius propter quod
usualis comparabitur sive ea autem quasi ad finem
pertinent considerant ea quae tectonica vo
catur propter quod usualis plus est virtute propter
deinde autem tectonica virtute plus usualis
propter quod dicit aristoteles quod architectorica con
siderant magis et ea quae circa magis sunt et usualis
autem finem considerant sicut in fabrili et mi
litari sicut scilicet Bladiatum enim ferrum et ferri
depuratorum et sicut natura calibe cornutorum et acies
duritie et medio quod continet duplicem
autem fabrilis flexibilitate comparat Mili
taris autem imponit et sic sicut scilicet in omnibus
activis principiis nullum enim activum proprium
finem sive actionis consequitur nisi per inferiora
sibi determinata Et sic omnes motores activa
principia sunt nullus motor sed mobile
sibi non determinatum Cum autem omnes infinitum
motum movent constat est quod unus non sit
sed hunc in movendo illa ita sit quod unusquisque
uno et eodem sic sicut scilicet ad suum mobile et
unumquodque mobilium uno et eodem sicut ad
suum duplicitas autem mobilium et motorum
ex duplicitate est movendi motu infinitum secundum
duplicitatem applanes et planetas ut dicit aristoteles
in secundo de celo et mundo quod applanes unus
et uniformis est Motus autem planetas multi for
mis est secundum duplicitatem tali obliquitate super unum
polos mundi cuiuscumque placite et unicuique
stellarum Cum autem plures movet unum et aliis
motorum autem extremitate est mobilis cuius
tamen diversitas sunt in uno et idem fortius mo
vetur autem extremitate stelle movetur sicut
luna fortius movet quam maius autem etiam
extremitate movetur sicut sol in omnibus for
tius movet propter sui corporis quantitatem et sua luminis
qualitatem infinitate enim movendi omnes
sunt contraria et quantum tamen sit ex hoc sicut quod unus
sunt sic ad mobile et mobile unus sit habens
ad ipsos sicut iam autem dictum est Et sicut
multipliciter probat aristoteles in principio secundum perihermeneias
et quod dicit aldroys non sunt dicta secundum philosophiam tamen
Cap 8. quod hoc quod dictum est in virtutibus naturalibus est
igniferis autem cuius quod dictum est in eo
virtute naturali determinatur Cum illa naturalis
movens est maior quo primo sive motori
in motu quamvis est unus probatum est per inductio
nem virtutis autem motiva quae indiget et ex
tremitate est fortior est in articulo quia indiget
extremitate et virtus flexivae secundum indiget for
tior est in articulo quia implicant et utraque
flexive tertio fortior est in articulo quo ad vo
lam manus similiter quia in corpore et virtus
digitorum manus fortior est in vola manus
quia indiget et virtus vole manus for
tior est in articulo brachii quia in vola
Et sic utrique brachii fortior est in adiutorio quam

in aiudnuibus brachij et iuncis brachij ad
mitos fortior est in humero quam in brachio
et est in omnibus istis advenas inibus su
periora inferioribus comparantur propter quod digiti
manu brachio aliquid mouere non va
lentes supponunt humerum humero non va
lente supponunt renes Et huius causa tamen est
quod omne quod mouetur ut dicit aristoteles mouetur ab
alio illo quod motum quo mouet et in illo
mobili tota virtus motiua collecta est quo ma
gis ergo virtus motiua in vnum mobile
colligitur eo magis fortificatur et quo magis
in plura diuiditur quo mouet eo magis de
bilitatur omnis ergo motor virtus fortior est et
maior in mouente in mobili et minor in motoribus
mobilibus Motores enim mobiles diuisi sunt se
cundum in mouendo Motor autem inmobilis est intel
ligencia virtus ergo motiua magis infinita
in intelligencia quam in anima et in anima quam in
corpore Cum motor autem simplex est infinitus
simplex est virtus infinita propter quod dicit
aristoteles quod motores in celo ad causam primam
se habent sicut motor in homine ad mouentem
intellectum Est enim in homine principium motus
et appetitus appetitus autem sunt concupiscibile et
irascibile Est enim in homine mouens racio quae
participacione racionis vocatur et est motus
intellectus actiuus qui sunt primi nostri racionis
secundum formam omnium et mouentes virtutes me
dias affixe et primus vniuscuiusque horum
motorum hoc primum secundum motum secundum motus
suos referunt ad formam mouentis primi
et sic est in motoribus superioribus primus quibus
motum ipso moueat secundo quibus inferiore for
ma emulatur qua mouet motor superior
et motor primus et hoc magis est in superioribus
quam inferioribus In superioribus enim nichil impe
rium est In inferioribus autem propter mixtionem inequali
tatem et possibilium varietatem est contrarium et non

recta Ex omnibus igitur inductis patet quod virtus quo
magis ad vnum colligitur fortior est et quo ma
gis in plura diuiditur debilior est et sic ad ym
vno modo se habens reducitur est infinita
Capitulum 9 de summaria collectione eorum que dicta sunt

Summatim ergo colligendo ea que dicta sunt de
hac materia dicimus quod omnis virtus vnita sine
ad vnum reducta plus est infinita hoc est li
tatis infinite quam virtus multiplicata hoc
est in plures diuisa cuius causa est quod primum
causatum virtute infinitum quod est intelligencia
per hoc quod est infinitum quod est propinquum
primo et vnum se habet propter causam ergo tam
sensum est in omnibus quod in omni virtute propinqui
ori primo vero est virtutis infinitas plus
quam in eo quod longinquius est ab eodem quod est
virtus incipit multiplicari distare incipit
incipit ab vno primo eodem modo se habente et
tunc desinit vnitas eius et quando desinit
vnitas tunc desinit infinitas eius de
scendens igitur infinitate non tamen ab alio nisi
quod diuiditur et hoc quod sufficienter est producen
dum in omni virtute diuisa quanto enim virtus ma
gis in vnum aggregatur et vnitur eo magis
magnificatur et fit vehemencior et fortior et
eo magis efficit operaciones mirabiles et for
tiores et quanto magis partitur et diuiditur tanto
magis minoratur et debilitatur et efficit opera
ciones viliores Iam ergo manifestum est et pla
num quod omnis virtus quanto magis appropinquat vni
primo et vero tanto fit vehemencior eius vni
tas et tanto magis in eo apparet infini
tas et fit manifestior infinitas eius et
tanto magis ex eo fluunt operaciones magne
mirabiles et nobiles et econtra quanto plus
distat ab vno primo tanto virtus eius
est vilior et operaciones eius debiliores
et ignobiliores Cuius racio est quod per omnis
cumque dicit tanto pro aliquo tunc perueniet

ens primum dat omnibus causatis suis esse et
similiter dat omnibus suis motum quia vita est pro-
cessus procedens ex ente primo quieto et sempiterno
et est primus motus et similiter intelligentia dat omnibus
suis scientiam quod est quia omnis scientia vera non
est nisi intelligentia et intelligentia est primum
sciens et est influens scientiam super reliquas
scientias Redeamus ergo et dicamus quod ens primum
est quietum et est causa causarum et est tamen causa
et si dat rebus omnibus esse tunc ipsum dat
eis per modum creationis vita autem prima dat
eis que sub ea sunt vitam et non per modum
creationis sed per modum forme et similiter intel-
ligentia non dat eis que sub ea sunt et reli-
quis rebus nisi per modum forme Capitulum 10

quare bonitates procedunt a virtutibus infinitis.

[O]mnia autem que procedunt a virtutibus infinitis
que determinate sunt sicut unum dictum est sicut
esse vita et intelligentia secundum omnes dispositiones
que paulo ante determinate sunt et propter hoc omnes
res esse habentes quocumque modo omnes sint et esse
habent ab esse primo et propter eius primum esse
enim aut est in causa aut in causato In causa autem per a-
liud est per modum cause esse autem per modum cause est
secundum seipsum tamen esse in omnibus que sunt sicut
calor secundum seipsum tamen facit calida in omnibus
que calida Et enim aliud causat quia esse aliud
esse causatum sunt per accidens sicut calidum si quis
tamen frigidum sicut fit in nube grandinis
quam in primo dissolvit calidum In nube autem
dissoluta undique ingressum habet frigus
et frigus subito ingrediens in magnas
glacies constringit nubem calidum ergo causalitas
per accidens est et per aliud que tamen prime con-
venire non potest sicut in primo huius scientie libro
tamen dictum probatum est Erit igitur quod secundum
seipsum causa est causat esse in omnibus
que sunt Et enim omnis causa suo causato esse dat

et non recipit ab ipso ergo quod dat id quod ipsum
causa est confirmatur autem logico secundum eius ipsum
esse quod est tamen ergo dat esse omnibus que sunt et
si tamen dat esse non dat a seipso et a primo nisi
et quod est et quod tamen est primum igitur primum esse
est dare esse ex seipso et secundum seipsum esse autem
in causato est ut diximus simplex compositum prime
cause quo res est secundum quod est et hoc est per
respectus per distinctionem a primo et per id in quo
est sine eo est Multis permiscetur et potentiis
et privationibus et motibus et secundum quod
a prima causa est et fluit nichil penitus est
admixtum Et hoc est quod dicit Boetius in
libro de Ebdomadibus quod est hoc aliquid preter
id quod ipsum est Esse non habet aliquid admixtum
hoc quod esse sicut a primo fonte esse procedit In
omni quod est continuo procedit a causa
prima continuus fluxus est ipsius esse et ut
ita dicatur continue fit in eo quod est sicut
dicitur continuus fluxus luminis solis est in emis-
perio quod si primum esse prime cause non contineret
secundum actum se in omni quod est sine quo
est in esse deficeret Necesse enim est quod causato posito
secundum actum ponatur causa et maxime in his
que secundum seipsa cause sunt et hoc quidam dicunt contra
quod domus est secundum actum qui edificator non est
secundum actum non est instantia sicut et in 2o physi-
corum nos diximus domus enim compagina-
tionis forma est et forma Et huius causa efficiens est
secundum actum clavus vel collationis compaginator
quia si secundum actum non compaginet domus non est
Edificator enim precedens est magis Instant
vel de patre et filio Pater enim non existente secundum
actum filius est secundum actum que vel instantia
nulla est Pater enim non est causa tamen filii
est nec secundum seipsum sed ponens guttam prius
que resoluta in spermate mittit [illegible] forme
ut spiritus in corporis qui cum virtute

formatiua fecerit et perficit plus et eam etiam
in omnibus incipit est nati tenens quod
formatiua est et mittens conditens in ipsum sicut
in matre fecerit sagitte in menstruum quod
secundum actum non tamen nichil eminet in his
que sunt in nato hoc igitur modo omne quod
est ab esse vivo primo Cap. II quare
omnia viva vivunt secundum quod sunt et per vitam

Ista autem motus quidem et processus est
sine fluxus continuus ab ente quieto quod
est fons vite. Cuius quidem principium est in
inferioribus vivens anima est quia autem anima fons
vite non habet esse probatum non est quia vel corpus
a seipso est nisi quod a nichilo est et quod
nichil est secundum quod ipsum est quia autem anima
fons vite sit et principium a seipsa non est
secundum hoc quod anima est sedente autem admittentia
habere non potest sicut a causa prima intelligentia
non est vivens et agens secundum intellectum est agere
vite attinet intelligentia autem a se non est
quia intelligentia est secundum seipsam et consequenter
et nichil est relinquitur ergo quod habeat ab eo
quod secundum seipsum vita est vult non motus in
primo 2° incipit quia tunc omnis dependitur in primum
quod secundum seipsam est causa et movens motus et
dependitur in primum movens quod secundum seipsum causa
motus est et cuius motus perfectus est actus et
forma vivens ergo omnia motu vivunt ad cuius
motum primum qui vite defert per animam quod sunt
vivi sicut homo in primum se convertit et quod vite principium
est et forma vite mittit in omnia viva
propter quod omnis prime principium est Et si quis
causa motus tunc non potest dicere quod motus qui mo
vet primum vite principium propter quod etiam galienus
dicit quod prime principium vite vivens in per essentiam
forma in qua vivens prime movetur hoc mo
tu et motus localis est sicut autem anima movet
non habet conscripta ut a causa secunda sed quod quia re
ducitur ad causam primam que secundum seipsam
primum vite et primi motus principium est in quem
convertens se fons vite talem facit motum quod
vita eadem est cunctis omnibus propter quod necessario
sanis sequitur quod vita in agente intellectiva sit
secundum quod est que vivere suo agit omne quod
agit et quod vita in anima sit ex primo principio vite
et primo motus principio constituente animam in esse principium
vite et motus et vita in corpore sit ex hoc
quod anima se convertit in corpus spirituale quod
secundum seipsum nobilius est et per quod ad eius etiam
motus prime movetur in animatis inferioribus
vel ex hoc quod anima se convertit in primum qui per
organa vivi et animati motus sicut movent
luminaria celestia in mundo et secundum omnia hec
vita secundum actum sine vivens est processus sine
fluxus continuus ab ente quieto quod fons
vite est vel simpliciter sicut vita prima vel in
quodam sicut est in animatis corporibus non autem
dicitur eius conceptum quod fons vite est vivente et
eius conceptum a motu quo movet. Et hoc eius conceptum
non est simpliciter secundum conceptum a motu quo mo
vet in quolibet animato secundum ipsum hoc est anima
proprium primum non et proximum quod per motum
localem vite principium est est anima ut in animalibus
declaratum est hec tamen vita sicut et esse quod
fluit a causa prima secundum distantiam a primo
principio vite magis efficitur et minus inte
ficitur nec est operatio non impedita quemadmodum
quedam infelices dicunt vitam eo quod vita corporis
corruptibilibus et impedimentis intercepta est
sed intellectualia secundum intellectum agente vivens
vita et simpliciter gaudet operatione propter quod
et felicia vivencia sunt et magis tamen prima
cuius vivere est purum et purum esse est id quod est
et nichil est in eo quod non sit ipsum propter quod

interrumpatur vel impediatur eius operatio que
est secundum intellectum universaliter agentem est actus vite
propria et connaturalis ei que nullo impediri
potest propter quod perfectissima et felicissima esse
determinatur. In omnibus autem inferioribus vivere
non participatur secundum actum nisi tantum ab hiis que
permixtione et complexione ab excellentiis con-
trariorum remota sunt et ad equalitatem aliquam
celo proportionatam reducta quod primum inter
corpora vitam participat. Calidissimum enim seu
calidum excellens operacionem operationis vite
consumit et destruit et corrumpit humidum
in quo radicatur. Propter quod in materia frigidissima
autem constringit et abscondit. Propter humiditatem autem
aperiret non potest propter humidi subtilis effectum
humidissimum non motum spirituum habere non potest
eo quod in se non habet nisi unum decorum spiritum
autem vite ad omnia movetur quod sunt corpo-
ralium partes vel organa et ideo in elementis plurimis
quam tamen celo. Celum enim primum est quod movetur
undique et propter hoc sunt in eis triplex differentia est
propter quod vite calidum vivunt et ea que frigidis-
simo et calidissimo coagulata sunt ut lapides et
metalla.

Capitulum [illegible]. Qualiter omnia intellectualia fiunt per intelligentiam primam

Ostenditur autem quod intelligere et intellectualia
nature sunt intellectualiter et sic intellectualia
non habent nisi ab intelligentia prima. Intelligen-
tia autem prima dico que est intellectus universaliter
agens intelligentias. Iam diximus autem quod convenit
quod hoc est tamen prima sola, illa est universaliter et
semper agens intellectus quod per se et secundum se
ipsum. Sepius enim dictum est et ab aristotele in
2° physice probatum quod omne quod est tale
non ex nomine sed per respectum ad unum eius
in eis natura est quod in aliquo uno primo
quod est tamen omnium aliorum quod est intellectuale
et in tamen prima est primus et in inferioribus parti-
cipationem et in multis colorum et lumen per te
[illegible] quod tales autem sicut fuerint lumen intel-
lectualis secundum autem lumen intellectuale non quod
nisi per qualitatem ad intelligentiam sicut color
non est sine lumen plus nisi per qualitatem
et lumine et visus sicut non quod lumen
et colorem nisi per qualitatem ad perfectionem quod
sunt sic lumen et sic color secundum partem
et sicut esse colores. Dicimus igitur quod una prima
sicut intelligentia sive intellectus alius forma quod
causa sit intellectualitatis in omnibus hiis et
quod in omnibus hiis intellectualis sic sicut tamen.
Sicut enim in visibilibus est unum visum agens
secundum actum in quod est actus lumen seu
lumen sicut est natura quod in omnibus intellectibus
seu sensibilibus secundum intellectum sicut unum sit
agens omnibus intelligentiis per se sicut et hoc
est unum lumine esse prime secundum hoc agit
diversimode secundum quod diversitate est intel-
ligibilibus et in intelligentiis acceptum enim in prin-
cipio sit lumen tamen actum constitutum esse
ipso constituit esse intelligentie prime et sic
sicut quod actu intellectus sic est acceptus autem
secundum quod autem quod ut iam diximus sicut per dis-
positione quare diversitatis tamen est sicut intel-
lectualitate autem et sicut male acceptus sic
in dispositione in potentiis passibiles passibili quare
sunt intellectualiter quod ratio et tempori quidem esse
et talis fuerit sic que sicut accipit intellectus
sicut est. In omnibus tamen hiis unum et sic primo tamen
intellectus et sicut est sicut quod se vel per se constituit
et causat. Ex hoc est quod processio luminis intel-
lectus per distantiam a primo per se et per se secundum quod
variatur. Si enim sicut prodit quod forma lucis
in ipso erubat non constituet intellectuale nec
sicut intellectuale sicut sic movebit intellectum pos-
sibile sicut ad actum lucis numquam processio esse per
separationem a materia deducatur et sic in materia et materie
appendiciis accipiatur non movebit sicut color
non movebit visum nisi lumine vel per illustrationem

2

actuale actuale ad actu lucidi educat
Et quod compte primi agentis omnia scientia intel
lectiva est una secundum proximum vero agens sunt
diversarum scibilium diverse sunt sicut et unius luci
sunt agens in omnibus scientibus una scientia est
sed secundum diversitatem scientium quod suscipit
actum lucis intelligentie ab intellectibus secundum
quod individualiter diverse sunt nisi sicut in visu
qui secundum primum agens in omnibus visibilibus
unus est secundum proximum vero agens quod est
album vel nigrum in omnibus hoc visibilibus
specie unus est secundum autem receptionem in oculo
qui sui proprietate secundum colores est secundum
numerum videntium diversus est nisi intellectus tamen
sonus visus secundum actum unus est et est de intel
lectiva scientia In omnibus non intellectibus
unum primum movens est lucis primi intellectus
quod in omnibus scibilibus sunt dependentes omnes
quia sunt dependentes et connexe per plures stare
quia multi conveniunt utrum una sit scientia in om
nibus vel plures et utrumque unus non sit intel
lectus in omnibus vel plures hoc non secundum
quod sunt inscientie impossibile autem secundum quod
scibilis necessarium est Sed non secundum actum primi agentis
scientia una est secundum autem agentem proximi actum
scientie diverse sunt secundum scibilium diversitatem et
alia est physica et alia metaphysica et alia divina
Ita tamen quod in omnibus physicis scientibus plura
una est et similiter de methaphysica et divina Et quod
non in esse de eo preterito presenti et futuro
quod scientie unum est et hoc nec dicitur de sicut
eodem quod nec tertio modo pugnare est
singulariter scibilis et non singulariter sciente
Cap. 3 quod divisione est proposito preposito patet etiam pa
Vnum autem tres dicte proposito adinvicem
et subiungentes per interiores a causa prima proce
dunt et in causa prima simpliciter sunt et id
quod est causa prima tamen in hoc quod proce
dunt modo quo dicimus Primum non tum

omnibus est ens quod est nichil ante se supponit
secundum intellectum nature est quod concluditur sit et id
in omnibus in quibus est necesse est ipsum fieri per
creationem per creationem non sit id quod concludit
sit Vita autem ante se supponit ens secundum utrumque
et intellectum et ex quo producitur sicut determinatum
ex confuso Vnde vita non dicit simpliciter quod
quod perceptio sed dicit quod formatio ad aliquid
vita ergo per creationem fieri non potest quod sit ex
aliquo relinquitur ergo quod fiat per informationem
Similiter autem est de intellectu et scientia hoc est
supponit ens et vitam et quod Et quod per
creationem fieri non potest supponit non aliquid
ante se in quo est imposita sicut tetragonum
est in trigono producitur non tetragonum ex
trigono duobus sibi ypotenusis quadrilatere
trigonis ortogoniis Vnde in intellectum
et scibilem ex quo producitur per informationem Ex
vita autem per determinationem ad vite speciem intel
lectualem quando autem per producitur a primo si
tamen et intellectum sed multos quod dicimus Est
non intellectum in lumine intellectus intellectum compositum
Est autem intellectum adhuc omnibus in quo
obumbratio mittat intentionem luminis et hoc
collatum est unum si consequens ad alterum
ut intelligentie lumine accipiat hoc quod
racionale vocatur Ratio quidem collativa ut
dicit ysaac in libro diffinitionum cum ratio
est utique factus tunc tamen in causa et non
nisi secundum gradum intellectum est et ideo magis acce
dens quod quidem intellectuale lumine non videt
intellectualis moderns sine splendoris si tamen vite
intellectualis quasi creatum est per yconia et
pygra Et hoc opinatum est Voluit et orat
sic quod de lumine quod nisi quasi creatura per se
quedam valet gemma et valet corrupta
et hoc bene est estimatum In omnibus autem
talibus necesse est intellectivum procedere ex
sicut dicit aristoteles in 8o ethicorum Scientia non

fit in anima nisi per quandam similitudinem ad spiritum. Et id sicut dictum sic se habet quod differt potentias acceptivas causatorum eo quod ipsa agentia et donantia ... et dantes sunt potentias passivas in quas agunt. Propter quod sicut est in prima et subiecto intellectum et ratiocinativum opinativum et estimativum ... sunt que sunt in eodem ... secundum quod ponere receptibile dantis secundum quod dantis actus suscipit actiones in omnibus hiis quae receptibilis est ad idem quod est agentis in lucem intelligentiae agentis sive per virtutis limpiditatem seu per collationem virtutis sive per collectionem operationis sive per suppressionem. Natura est quod una causa prima per quam est id quod sic est in omnibus istis. Omne enim quare omne quod est ab ente primo et omnis vita a vita prima et omnis sua intentio ab intellectu primo. Et quare est quod per creationem vita ac per informationem. Omnia autem intellectualia et sunt per informationes et donationes. Capitulum ... de similitudine processionis eorum que dicta sunt in causis

Capitulatis ergo dicendo res omnes sunt composita per ens primum et omnes res vivae motu vitae per generalem motum sunt vivae et motae sunt per vitam primam et omnes res intellectuales sive intellectuales sunt scientiae et stabiles sunt per intelligentiam primam que sunt tunc est intellectualitatis. Cuius est id quod si omne ens per se et non secundum accidens aliquid ... dat causato sine tunc procul dubio ens primum quod est causa prima et primaria omnibus suis causatis dat ens sive esse. Et similiter vita prima omnibus suis causatis dat vitam sive motum vitae. Vita non est processio sive fluxus sive motus secundum quod motus est actus moventis existentis ... sempiternus quoniam talis processio sive motus secundum quod motus est actus moventis existentis ... sempiternus et ... quoniam talis processio sive motus semper est et est primus motus ipsius qui per se ... quiescit ipsa

et similiter intelligentia prima omnibus suis causatis dat scientiam et scitum ... quod est quod omnis scientia quae vere nominatur scientia est non est nisi intellectualia sub lumine intelligentiae intellectualis aliquo modo accepta. Intelligentia non secundum se ... est quod nisi ... est et secundum se influens scientiam super alia omnia ... scientiam quoniam non habent ipsa. Redeamus ergo et dicamus quod ens primum est quietum a nullo et ad nihil motum et est in tempore et per se in causatis dat omnibus ens sive esse tunc ipsum ens primum dat eis esse per modum creationis eo quod esse non se habet per ... ex quo est vita. Ac prima omnibus ... quae sub ea sunt dat vitam non quidem per modum creationis sed per formae sive informationis. Et similiter intelligentia prima quae est intellectus universaliter agens dat omnibus quae sub ea sunt de scientia et esse et scitum et reliquis rebus ratiocinativis scilicet et opinativis et estimativis non primo creationis sed per modum formationis et donationis et de his ... quod est intelligentia tamen quae non recipit ... nisi mente intelligentia et ... quae est anima intellectualis quae est pendens per intelligentiam et ... quae est anima ... et corporibus naturalibus est ... anima regens ipsum et suas diversitates ... et de eis ... quae sunt corpora naturalia non ... anima et non sit hic ita ... ipsa est neque intellectus ... animalis ... neque corporea ... non ... quod est ... non ... completa et intelligentia ipsa non ... completa ... pendens ... ut vehementius sit eius virtus et similiter non omnis anima per intelligentiam et est intelligentia completa et similiter non omne ... naturale ... non ... est ... completum et ... est sit ... et secundum hoc se habent ... intellectus

Capitulum ... quod dictum est in intelligentiis et quod per ... ordinis intelligentia est divina

2

1 In omnibus itaque istis infinitis procedentibus
ex infinito primo ordo est in intelligentiis. Ergo
quod primi ordinis est intelligentia non est intel
ligentia tantum sed est intelligentia divina
eo quod bonitates quas recipit recipit non
in intelligentias ut formales sed recipit
ut bonitates divinas. Bonitas autem divina
ut divina est ex alio habet quod bonitas
est et ex alio quod divina est. Ex eo enim quod
a bono est habet quod bonitas est. Bonum
enim a deo ad divinitatem quod est quod vero
vocatur. Commendat enim primi vocant ea quae
sunt ad esse substantiale fecit linee pri
quietate perfectivum vocant et trinitat ad
illuminationes participationes propter quod dicit
ariopagita dyonisius Thy bonum est pri
quietativum et diffusivum largitatis ac
sue perfectionis primi supra omnes magis
sunt quietabiles et ideo magis sunt boni
bonitatum habentes rationes divine autem
sunt ex eo quod sunt constitutivae et formali
ter et patricius omnium sed esse perfectivum lar
gientes non dicitur a sapiente quod divinum
non sit nec valet corrumpi. Et dyonisius
dicit quod non corrumpitur quod vel quantum
sed tantum quod esse corrumpitur aliquo modi
communicabilis et amor. Cuncta igitur
intelligentia largitates divinas participat in
maxima quietabilitate et simplicitate quoniam omnia quae
sunt post ipsam sola ad esse constitutum vero
quod esse est quantum non corruptibile quod a
hoc per eo sua participatione divinas participat
bonitates haec enim magis constitutivae sunt et forma
trices et omnia nunc patricias. Cum enim non agit
nisi informatum a priori sicut calor digestivus
non agit nisi formatus ab anima. Et anima non
agit nisi informata a motore et motor non agit nisi
ab anima formata per quod motor infime participat
ante bonitates sicut et elementum non agit nisi informatum

motu celi et motor celi non agit nisi informatum
motu nobilis ante et ante nobilis non
agit nisi formata intelligentia et intelligentia non
agit nisi formata primo divino per quod intelligentia
quae est primi ordinis quae propinqua deo est prima
participatione largitates divinas participat et
aliis provenit aliquid ad divinum esse formata
non tantum intelligentia est sed etiam secundum quod est intel
ligentia eo quod huic primi intellectus constituta est
secundum modum ac procedens secundum aliquid est infra divi
na limpiditas et efficacia virtutis formative
ad esse et constituendum in esse divino et perfectio
intelligentia ac supremis ordinis quae non prima
participatione divinas participat bonitates sicut in ipsa
existunt divinum ut divinum et emanat intellec
tuale ut intellectuale tantum hoc est ut intellectualia
aliud constituuntur intelligibilia secundum quod lumine
primi intellectus formam faciunt intellectivam
ad intellectualia tantum sed non divina quae quinimo divinum
esse sit in ipsa tamen non est in ipsa secundum formam
divinam atque exemplar est quod ea quae simpli
cissime et sempiterna sunt in forma divina sunt
tunc ac tamen et non propter sunt a forma
divina accidentaliter aliquid tamen de esse divino re
manent. Sicut in his quae tria sunt hic non tria
ab his quae sunt propter cum quod aliqui sunt ho
minum hic ab aliis quae sunt propter eorum ... ut
... formae participat ~~distinctius est a forma~~ divina
bonitates divinas divino modo participat et differ
entiae autem participat distantius est a forma divina
Et cuius exemplum est in arte et ipsius manu
et dolabro et lignis. Ars enim secundum quod ars
est mens artificis simplicissime et quae primitus
format formas artis participat. Spiritus autem
eadem participat propinquissime et proxime magis
autem mobilis dolabra non dimissa et signi
natas ligna non et lapides perfiguras di
spositas et dictata mens igitur inter omnia
alia agentia prima magis recipit formas
artis ut artis sunt prout est ars primum prin
cipium omnium factivum ut dicit averroes non in arte

Intelligencia non nisi eadem simpliciter extensa nec ead
virtute fortia nec eadem potentiate et naturaliter
omnia pertingit usque ad formam divinam quia sunt fac
tum perfectum est secundum lumine intelligentie agentis
et non secundum modum nature sive intellectum ope
rantis intelligentia est et non natura et hoc est
quod in anhabitis declaratum est quod intelli
gentia est plenaformis et quod forme in supremi
bus intelligentiis sunt universales In inferioribus sunt
particulares In omnibus his tribus ordinibus sunt secundum
omnes gradus intelligentiarum quod vero in ipsis
in supremo sive in superioribus contingit in inferiori
suum sicut et peracte quia vero hic celorum quod de
motorum declaratum est liquet quod inferior contingit
superiorem in suo inferiori Capitulum 16 quod anima

quedam est intelligentia et anima quedam ac anima bestialis

Secundum ordinem eundem modum anima est

quod et anima et intelligibilis sive intellectualis
quedam natura est quedam autem est quod est anima tamen
intellectualis in natura quia per conformitatem nature
pendet cum intelligentia eo quod lumine intelligentie
intellectualis perceptum est quod sicut dicitur duplex
est non potest nisi per conformitatem nature ad intelligentiam
Omnis in receptum per similitudinem est recepte
et recepti recipientis eius recipiens non recipit
nec divisum divisum Convenientia in diversitate
tamen est ut dicit boethius Intellectuale ergo licet
secundum formam intellectualis sit non recipit nisi
ab intellectuali hoc autem dixi sicut lumine in
intellectuale sunt est lumine primum vel agentis
intellectus activum et cognitivum est perceptum et quod
activum constitutivum est ergo in quo et natura quod non
cognitivum perceptivum est intellectus in omnibus
secundum naturam sicut ergo anima quod secundum intellectum est
corporis pendet secundum utrumque horum sive secundum
alterum et per quod secundum utrumque pendet erit anima
nobilis animalis participans intelligentia in hoc quod
lumine intelligentie percipit per ipsum complicatur et
efficit secundum actum per sui expansionem per totius
corporis operationem Si autem secundum alterum percipit
percipit secundum sui in ipsa cognitivum intellectuale et
hoc est secundum intellectum possibilem qui in corporibus
est quod intellectualis natura est secundum esse continu
atus et individuatus ad animae substantias quia potentiis
distensa est ad organa corporis et corporis ut
paulo ante dictum est potest accipi sunt ordinate
ad intelligentiam lumine intelligentie formatus et
intellectus agens est potest etiam accipi secundum ordinem
quietum ad continuum et tempus in quo intellectus
conspicitur est et intellectus possibilis qui adeptus
efficitur secundum quod passionibus et conditionibus
continui et temporis magis expungitur sic enim intellectus
quod sit continue et adipiscitur intellectus potest esse
activus simpliciter ad verum constitutivus sed activus secundum quod
ad intelligibilem accedit in intellectu possibili unde
dicit aristoteles in 3° de anima Cum sit in omni natura
ita in anima activum et passivum est accipiendum
Per hoc autem quod hec intellectualis natura conforma
intelligentie est quia simpliciter incorruptibilis est et
immortalis dicit alphorabius quod mens tamen
radix est immortalitatis talis in natura precio
substantia anime est humane quia quod anima est intellectu
alterius est in ipsa animalis expansa procedens
et continuum et corporale et propter hoc plurimum ab ea procedit
quia sunt proprie continui et quod sunt perceptive
obiectorum sensibilium et corporalium apparendi Unde
avicenna dicit in 6to de naturalibus quod anima
humana est substantia a qua plurime quam potentie
separate quedam autem quiete in organis secundum esse
diversis corporis Alterum in est esse ipsius secundum quod
sunt sub actu lumine intellectus et alterum secundum quod
quieta est continuo et tempori Anima non quod intellectualis
lumine intelligentie participat secundum formam huius
intellectualis est anima tamen et endelechia corporis
organici physici et hoc est ipse per animae
nec per partem animae sicut iam olim in physicis
declaratum est Hoc ordine supremum vegetabilis
anime contingit infimum anime sensibilis et supremum
anime sensibilis contingit infimum anime humane
et supremum anime humane contingit ipsum anime

nobilis sem natam et supremum autem nobilius contingit infimum intelligentie et talis est ordo principiorum usque ad primum quod non habet supremum et infimum quod totum simplex est et esse quod est idem est in ipso unitum processiones que sunt in ipso non participat ab intelligentia sem quod in ipso sunt sed infimum non capacitatis intelligentie procedunt sem secundum speciem et altius declaratum est Cap. 11.

De corporum naturalium quod sit animata quod vero non

2 Et omnium omnino modo quedam corporum naturalium pendent ex anima ipsa continente et omnes eorum operationes dirigente et fortificante quod autem anima destituta sunt et pendent ex sola natura tamen. Ex anima vero pendet quodcumque formatum est ut dicit anima artifex formans et trans corpus ad vite animalis operationes quod contingit dupliciter in genere. Sunt vero operationes vite active et constitutive vero et ad tales operationes format et dirigit suum corpus anima nobilis que sunt large operationes propter perfectionem indigentia multiplicis operantes et sunt eius beneficio largitione intentionum ponentes in corporibus sensibilibus et ex tali ratione hoc est unumquodque perficiendo sive corporibus influendo motum. Sunt autem que non formites corpora multis indigentes sub necessaria et propter hoc ad supplendum eam et formare organa et dirigunt operationes sed magis formantur ut sit instrumentum intellectus practici et dirigunt operationes eius ab intellectu practico ad supplendum indigentie domus temporale superiori et aliorum operatorum que grece vocantur apotelesmata. Quedam autem formantur ad dirigendum sensibile sem omnes intentiones et operatores sensus et organa. Quedam autem ad dirigendum vegetabilis ut epar pulmon et stomachus et radix et stipes et ramus. Et in omnibus talibus operationes dirigunt et formantur ab anima propter quod totalis autem organum movi vel dirigi a brutorum anima dirigi non posset nec etiam corpus et organa vegetabilium plantarum sed ab anima spirituali nec moveri nec dirigi posset nec eorum usus talis vero contingit tectonica tibiarum tundi. Quedam autem corpora sunt anima sunt que a forma naturali trahantur ad esse que non nisi ad unum est operans propter quod omnia sunt per se ipsa animata vero omnia sem se ipsa multorum operativa mittendo surgendo gravando feriendo reclinando que quidem corpora apparent spiritu vitali sive naturali et animali in quibus non est vita manifesta spiritus huius manifesta sunt sicut in hominibus et animalibus perfectis. In quibus autem occulta est vita spiritus animalis non est spiritus et vitalis et naturalis sunt in eis occulti ut in plantis. In omnibus vero talibus calor naturalis et spiritus non operantur nisi informati ab anima et per formam animae ad operationes unum sem analogiam illius quod a tali vel tali formatur anima. Et in omnibus talibus anima continens est corporis et egrediente anima corpus corrumpatur et marcescit. Naturalia autem sine anima existencia formas habent se contingentes que non exit a natura quod forme substantiales sunt sed porro a celo quod primum formale corporis est. Cum vero motus celi motus sit animali et corporali quantum est a modo corporis quantum ad modum moventis corporis et quantum est ad modum corporis in animata sunt et formis naturalibus terminata. Quia autem tendit ad modum et proprium motoris autem est ad spiritum et ad formam motoris sunt autem sem aliquid se sunt animata sunt corporali anima. Quia autem sem aliquid a propinquis et longinquis distinctis necesse est sensibilia et vegetalia

Cap. 18. De capitulorum collectione quod dictum est

Colligendo ergo dicimus quod omne intelligentia quod est quod est in entia divina propter hoc quod ipsa recipit ex bonitatibus primis divinis recepcionem multam et eminentem. Et omne intelligentia est quod quod est intelligentia habens quam non recipit

ex bonitatibus primis divinis nisi mediante intel-
ligentia hoc est sub forma luminis intelligentie
et non sub forma luminis divini ut divinum est
Et ex omnibus animabus quedam est que est intellectu-
alis existens in esse et natura propria preterea quod
pendens est per intelligentiam hoc est per lumen
intellectuale ad esse determinata Et ex ani-
mabus quedam est anima tamen que ex lumine
intelligentie ad esse determinata non est
et ideo intellectualis luminis proprietatem non est Et
ex corporibus naturalibus aliquod est tamen est anima
animans ipsum et regens et vitaliter formando
et faciendo directiones operacionum tam super ipsum
corpus quam super partes eius Et quedam cor-
pora sunt que sunt naturalia corpora tamen quibus
non est anima et huius quidem causa non est alia
nisi quia ipsa anima secundum quod anima est secundum totum
esse suum nec est expers sive expressio sive sigil-
latio intelligentie nec tota secundum intellectualis sit nec
secundum totum esse suum animalis est nec secundum totum
esse corporea est sed ymago est intelligentie
et esse et substantia animali expansa per potencias in corpus
et anima quidem non pendet per eam que est super
eam que est intelligentia nisi preterea quod recto
est hoc est ex intellectuali natura ipsius comple-
ta et integra et ideo quod ipsius est expansio
in corpus suis potencie influentis ab ipsa omne
quod licet esse expansio sui diffinitio et natura
pendet secundum esse ipsius et diffinitionem tamen anima
intellectualis pendet ex intellectualitate que intel-
lectualitas ymago et agalma quoddam intel-
ligentie est et est aliqua intelligentia et cetera
anima que pendet per eam que est causa est nature ortu
et in mente ita quod supremum eius contingit infimum
eius tamen non omnis intelligentia pendet
per bonitatem primam sed solum illa que in primis
bonitatibus completa est et integra ad lumine
divinum formata Tale vero potest recipere bonitates

exeuntem primam immediate descendentem et potest sedere
et fundari per eas ut vehementes fiant eius
unitates hoc est addita prima unio et sim-
pliciter omnis causa secundum immediate pertinentia
sed quia ex animabus est completa et integra ita ut
vehementius sit unita et applicata intelligentie
per hoc quod pendet per intelligentiam et per hoc quod
quamvis intelligentia est completa non omne
corpus naturale habet animam sed hoc solum quod
ex corporibus est completum et integrum celo proximum
sicut mediale quod completissimum habet animam
Et secundum hanc formam ordinis dispositi
sunt reliqui ordines intellectuum rerum naturalium
quod est quod regimen non debilitat neque de-
struit unitatem eius exaltatam super omne
esse neque prohibet essentia unitatis eius
seiuncta a rebus quin regat eas quod est
quia causa prima est fixa stans cum bonitate
pura semper et ipsa regit res creatas omnes et
influit super eas virtutem vite et bonitatem
secundum modum virtutis earum receptibilium et pos-
sibilitatis earum prima namque bonitas influit
bonitates super res omnes influentia una
verumtamen unaqueque earum recipit ex illa influentia
secundum modum sue virtutis et sui esse et bonitas
prima non influit bonitates super res omnes
nisi per modum unum quia est res una per se Sicut
ergo eius primum et bonitas sunt res una ita
et esse quo suas influit bonitates super res
influentia una communi et diversificantur bonitates
et dona ex concursu recipientis quod est quia
recipientia bonitates non recipiunt equaliter immo quedam
eorum recipiunt plus quam quedam et hoc est propter magni-
tudinem sue largitatis Redeamus ergo et dicamus
quod inter omne agens quod agit per esse suum
tantum et inter factum suum non est continuator neque +
res alia media et neque res est continuator
inter agens et factum nisi additio super esse
scilicet cum agens et factum sunt per instrumentum

2

et non facit per essentiam suam et est sine agere et
sine actu a facto suo agens non mutatur quod est
mutatur secundum id nunquam non est extimator post hoc
est agens vero et regens vero faciens res
propter finem decorum postquam non est possibile
ut sit decens aliud et regit secundum suum per
ultimum regiminis quod est quia regit res per
modum convenientem et non agit per essentiam suam ergo
cum eius vero erit regimen eius quam
semper sit quod regit et agit pulcherrime de
totis et regimen in quo non est diversitas
neque tortuositas et non diversificatur operacio
et regimen propter causas primas nisi secundum
meritum recipientis Deo gratias

Tractatus quartus de regimine universi
a causa prima Capitulum primum quare regit universa
et non commixta cum aliquo et quid sit

p Postquam de infinitate motoris determinatum
est Restat nunc dicere quare omnia se
quencia regantur a causa prima quia si etiam aliquid
secundum regit hoc est quia sub esse se sunt non regit
nisi per virtutem cause prime Primo ergo videndum est
quid sit regi et quid sit regere Est enim regi ad
esse perfectum et finem dirigi Regere autem est ad
esse perfectum et finem dirigere Dico autem esse per
fectum unumquodque secundum analogiam cum inchoet
de esse totum que ad suam speciem perfectionem
et substanciam exigunturet speciem et substanciale
finem contingere sicut que est propria et connaturalis
et optima operacio secundum naturam Sic autem enim
sit proprium et speciem formantis hoc enim est quod eius
potencia conducat ad perfectum ut tale alterum
possit facere quale ipsum est huius exemplum
quod formativa que est in semine embrio deducit
et regit ad speciem et formam convenientem quam ha
bitam non cessat donec membra deducat ad
debitam quantitatem et soliditatem ut per con
formitatem completam patet hec operacio que
ultimus finis est unumquodque per quod non sit

de se et sit hoc sed etiam de patre sit vir et
veri directione Sunt dirigendum primi formale et ergo
in ordine causarum postremus explicat inprimis id
quod prius est per esse formis id quod postea est
et necesse est hoc causa usque in primum in quo idem
esse est et quod est illud igitur agit non per
aliquod sui quod formatur ipsum et per seipsum
secundum id quod est Et per hoc quod agit ad
alterum emittens suas processiones et influencias
formatur et formam regit et ad perfectum finem
per hoc ergo quod agit regit Agit autem non per
sui quam aliquid ad id quod est habeat diversitate
ergo per hoc quod agit et regit secundum primum et
simplicissimum et verissimum non amittit
unitatem eius propter hoc res est exaltata hoc
autem in nullo sapiente est quod scilicet sapiens
in potencia est et secundum id quod est mixtum est et
commixtum mixtum autem omnium quod sic formatur
vel agit vel regit sed id quod mixtum est
agit ergo secundum primum esse ergo exaltatione unitas
eius destruitur Sequitur enim quod in ipso sit
esse et quod est si primum quod agit secundum id
quod est agit secundum id quod est unum est nec
hoc prohibet sua actione est secundum id quod est
non commixtum est nec in potencia est secundum enim id
quod est in se ipso nullam potenciam habet tempus
ad quam comparatum sit in potencia Adhuc autem sic
unitas eius non impedit actionem ipsius
ita nec actio prohibet unitatem in illo enim hic
actio prohibet unitatem que esse suum agunt
et non per id quod sunt Primum ergo agit per id quod est
sicut iam probatum est unitas ergo eius non actionem
sic prestat impeditam nec econtrario actio tollit
unitatem huius autem causa est quia causa prima invariabilis
stat fixa in unitate sua prima per se et regit
res creatas omnes per hoc quod influit super eas
bonitates et virtutes esse et vite et reliquas
bonitates dividens secundum possibilitatem et virtutem
eorum que recipiunt eas secundum enim dicitur recipiendum

dicuntur actus receptorum quia sunt diversi ex recipientibus
et non ex causa prima Ex quo patet quod omne agens
est compositum agens ad primum plus est simplex
Compositum autem dico esse id in eo quod agit
et quo agit hoc autem in agente primo non est
Adhuc autem omne agens compositum permixtorum
eius quo agit agit in id quod agit cuius non
commiscetur ei secundum id quod est nisi non contingit
ipsum et formatur miscetur ei non agit in ipsum
quod enim non tangit non agit et quia ei non commis
cetur per penetrationem ad intima nec constituit nec
format sicut est videre in igne qui caliditate
miscetur hiis in que agit et transformat Causa autem
est in anima nobili et intelligentia nobili que
commixta commiscentur operibus suis sunt hiis in que
agunt et formantur Causa vero prima quo est generale
est id autem quod est in generale Causa ergo prima
causa agit secundum id quod est secundum quod in actione
tione sua in generalibus est omnibus que aguntur
ab ipsa Causa ergo quibus agit et format et
ab ipsa sunt et non aliquid ipsius recipit ergo
omnes res per ea commiscetur cum eis Et hec
est ratio prius quod divinitatem nomine non generale
est Et multo nulla patet qui aliquid talium
deum esse opinantur Per omnibus autem defendis
est allegatus qui mixtum primum et mente quam
noym vocat et deum id est dicebat noys
non composita esse secundum aliquid sui generalis Mas
non per divisionem miscetur omnibus Deus autem
ut est causa prima in puritate unitatis nulli
commiscibilis nec miscibilis virtute sunt operis et
prima sui luxus et extensione communicare nihil
deesse omnibus que sunt sed hoc iam in superioribus
dictum ad propositum pertinet intellectum sufficiant pertinet est
Capitulum xiii quod bonitas prima omnia influxione
influit super omnes res

Ex hiis que dicta sunt patet quod bonitas prima
et pura que primi esse et bonitate influxa

est super omnes res influit una et simplici influx
ione immediate superius non hujus sicut libro di
dictum probatum est quod ab uno quod dico unum est non
est nisi unum causatum unum per hoc quod unum est diu
sus sunt bonitates et potestas quare hujus
sunt secundum quod ab uno est sed compositum secundum est
et secundum id quod unum est et rursum id quod a primo
distans est et secundum quod valentie et habitudine
et potentie dispositione que sunt ei mixtum est
unum est secundum compositum et distans Dico autem quod
quod esse et quod est dispositum in eo facultas
recipiendi bonitas et illuminationis que a primo sunt
distans ergo longius minus receptibile est quam
distans proxime in bonitate quod ea que propius dis
tant ab ipso divisibilitate et motu recipiunt
divinas largitates ut intelligentia ea vero que plus
distant cum divisibilitate per ea recipiunt ut anima
que non longinquius recipiunt secundum dimensionem divi
sione et motu ut celum que non minime distant
non recipiunt nisi per multos motus patet ergo quod
causa prima non influat nisi influxione una
et simplici sed id quod influit non omne est
unum et ea que influxione recipiunt non una
recipiunt receptione Causa autem huius est quia res
diversa est esse et quod est in ipso unum et res
est et id eius primum et bonitas eius unum et res
est et quidquid in est unum et res propter quod necesse
est quod id quod fluit ab ipso per se et non
secundum actus unum et res est et non diversi nisi
ab ipso est eius diversitas in recipientibus causatur
contingit sive diversa proportione ab ipso sicut
dictum est Eveniunt enim alia propinqua que non
longinqua et sunt omnia petunt quod per naturam
ponantur eius ordinis et formam ut dicit
moyses egipcius Oratio licet pro pluribus
emissa et reducitur tamen in unum potissima
causa est tanta enim est largitas primi et tanta
nobilitas et tanta amplitudo bonitatis eius
quod nulla res accipere possit eas secundum quod est possibile

et propter hoc series primi non perdunt res quae
distinctae a prima secundum suum ordinem procedentem
et gradus minus et magis distantium ut capa-
citas rerum impleatur bonitate divina et sit in
omnibus secundum quod esse divinum non propter
sui virginitatem sed propter analogiam Si autem
quaeritur unde inuestigatur appetitus in entibus ad esse
divinum facile solvitur secundum ea quae iam dicta deter-
minata sunt ad mediam deductionem Dictum enim est
quod primum bonum suo petitur omne quod est
et petitur bonum divini boni est necessario
et ad divinum bonum inchoata plenitudo Omne
autem appetit esse ut dicit Boethius per esse in-
ficitur et constituitur et augetur et salvatur Ex
hoc ergo innuitur quod omne quod est appetit
bonum divinum et propter illud agunt quaecumque agunt
nec aliquid est appetibile nisi propter hoc quod
divinum invenit in ipso et illa quae descendunt
quod bonum divinum non inveniunt propter hoc decipi-
untur et in appetitibus et actionibus multis et
signa boni primi sequuntur et non ipsum verum
bonum In multis autem et signis aliquid forte
veri boni repertum quod si non esset nunquam appeteret

Cap. 3m quod omne agens oppositum et prius
actu continuatorem necesse est esse medium

Uni autem iam dictum sit quod omne agens
oppositum agit per esse prius et non per id quod est
eo quod esse sui communicabile est Id autem quod est
incommunicabile necesse est quod inter agens oppositum
et prius actum sit aliquid quod sit in utroque
quod continuans sit per modum continuatoris inter
agens et id quod agitur Hoc quidem in agentibus
per se manifestum est Hec enim agunt per esse suum
nobis autem de agentibus per accidens hic non loquimur
In agentibus autem per se esse et forma agentis est
actus in eo quod agitur sicut in utroque est vi-
ce huius continuatoris et mediatoris et locum
tenens instrumenti quo agens utitur in agendo
et quo actum efficitur in forma agentis et

hoc esse non est nisi in his tamen ubi est additio
esse super id quod est Omnia ergo talia agentia
sunt composita propter quod sic quod sit res infra
agentem modum sue receptionis est quod omne quod
recipit ab agente recipit per id quod totum in
actu est inter ipsum et suum factum agentem et
sic agens secundum id quod est a suo facto secun-
dum est per esse autem eius facto quod est
cum ad agens et simpliciter simplex ita quod
in primo esse et quod est est idem secundum quod
agens secundum totum sui a facto sui seiunctum est
et continuatorem medium non habet quia per se
unum est In utroque parte in unione agen-
tibus rerum quod agit sine instrumento Omne
autem omne quod attribuit a decore est licet
agente non attribuit nisi per ignobilitatem
quod accidit in facto Si ergo primum simplex
incommutabile est sequitur quod decor suus nec
attribuit regens ergo per se primum secundum id quod
est et agens regimine debet quod est ipse
decoris et pulchritudinis et quicquid alia agen-
tia et regentia pulchra sunt in regimine com-
mune tendit ad pulchritudinem deformatam
commune propter hoc quod tamen magis pulchrum est quan-
tum secundum omnem ordinem proportionis In omnibus
enim his inferius appetit suum superius Omne
appetit semper bonum et forma masculum pul-
chrum autem in ipsi receptum tunc omne quod
receptum est in recepto sit secundum modum recipientis
et non recepti aliquid sue pulchritudinis necesse
est amittere solum autem primum quod nec suum
esse nec secundum id quod ab aliquo recipit
in fine sue pulchritudinis propter quod sit unus
propter quod in de consolacione Boetius dicit Mun-
dum mente gerens pulchrum pulcherrimus ipse

Duplicitas autem pulchritudinis in rebus creditur
est respectivum et non creditur agentis primi

Cap. 4 De tollerancie formarum per dictorum
Sequitur

Verumtamen ergo dicimus quod causa prima regit res cre-
atas omnes praeterquam quod commisceatur cum eis.
Cuius ratio est quia regimen eius non debilitat
unitatem eius quae unitas exaltata est super
unitatem omnis rei nec destruit unitas
actionem eius ut contrarietas simplicitatis uni-
tatis eius prohibeat actionem et quia separata
est a rebus omnibus et ideo non pluribus qui res
regat omnes. Huius autem causa est quia causa prima
fixa est stans in unitate sua pura semper.
Et ideo ipsa regit creaturas omnes et influit
super eas virtutes vitae et alias bonitates
secundum modum analogiae virtutis earum receptibi-
lium et possibilitatem earum. Prima namque causa
et bonitas pura influit bonitates super
res omnes influxione una verum unaquaeque
earum quibus influit recipit illam influ-
xionem secundum modum analogiae suae et secundum modum
capacitatis suae. Bonitas namque prima non
influit bonitates suas super res omnes
nisi per modum unum. Et huius causa est quia
bonitas eius quam influit est per esse suum
et per esse suum sive quod est et per suam virtutem
ita quod bonitas eius est esse sive quod est
in ipsa sunt res una propter quod contra causa
prima diversitatem quae non sunt et diversitas
bonitatis et [illegible] eius ex parte
quoniam non convenit recipientia recipientia
namque bonitates non recipiunt aequaliter quaedam
namque earum recipiunt plus quam quaedam alia quia
unumquodque recipit quae unumquodque recipit. Huius
autem causa est magnitudo largitatis eius
ad quam non omnia aequaliter sunt capacia.
Redeundo ergo dicimus manifestum a primo quod
inter omne agens quod agit per esse suum et
id quod est sibi et inter factum suum continuum sui
non est continuator qui sit in utroque continu-
ator namque inter agens et factum sive continuum
non est in hiis medians est aequaliter necessarium quod
agit super id quod est sine super eius quod est
secundum ipsum quod est et hoc non est nisi quando agens
et factum sunt quaedam medium quod est continuat
medium et non facit per esse suum sive per quod
est. Tale autem agens omne compositum est
propter quod et ipsum recipiens non recipit ab
agente nisi per continuationem quae continuat
inter ipsum recipientem et factorem propter similitudinem
omnibus agentis secundum id quod est separatum est
ab eo quod sit quod factum suum vocatur. Si propter
quod factor continuatus est factum agentis non
inter quod et factum suum non est continuator
est perfectum agens et post inter omnia quae sunt
agens vere. Agit namque secundum totum id quod est
quod est et quod est in ipso idem est et est
faciens et regens decore propter finem decoris
finem autem decoris dico postquam non est pos-
sibile ut sit decor aliquid maius illo et
regit factum suum sive causatum per nobilissimum
regimen quod est ultimum in nobilitate regiminis.
Cuius ratio est quia regit res per modum per quem
agit eas non agit autem nisi per esse suum
hoc est per id quod est ergo regimen eius
et esse eius est unum et diversitas non
ipsa neque corruptio hoc est turpitudo
non namque diversificant operationes eius et
regimen eius propter causas primas superioris
nisi secundum meritum recipientis influxionem ut in [illegible]
[illegible] diminutum est
non est completum apud nos quomodo sit suf-
ficiens per seipsum non sit recipere aliud
neque influere aliquid aliud a seipso.
Si ergo hoc ita est apud nos tunc omnis
quia primum non est diminutum neque completum
sed primo est super completum quia est creans
res et influens bonitates super illas

influencie completa que non est finis et
est bonitas maior diffusio bonitatis ergo prima
implet secula omni bonitate verum omne
seculum non recipit de ea bonitate nisi secundum modum
sue potencie. Jam ergo manifestum est et clarum
quod causa prima est super omne nomen quo
nominatur et superior et clarior et altior. Capitulum
1 quod primum est dives per se ipsum et dives [illegible]

Primum causa dives est per se ipsum eo quod
nichil habet ab alio sed omnia habet per
se ipsum ad nichil a quo ipsum dependens.
Divitie autem sunt ut dicit Dionysius pulchritudo
et bonitas quod pulchra et bona sunt per se ipsa
bona quidem est cunctis defalcata pulchra
non est turpitudinis abstersiva. Turpe
enim est quod imperfectum est imperfectum autem
est cui deest hoc quod pertinet ad perfectionem
sicut facies mutilata turpis esse dicitur.
Cum ergo nichil primo desit constat quod primum
perfectissimum et pulcherrimum est et ditissimum
in pulchritudine. Videtur autem et bonum genera-
tivum sit et diffusivum primum autem cunctis
omnibus influat indeficienter. Constat
quod ipsum ditissimum est in bonis in non
patitur bonorum et pulchrorum defectus sed
cunctis omnibus copiose effundens. Propter quod
non tamen dives sed largus est non tamen lar-
gum sed et super magnificum et est magis
dives omnibus non tamen comparative sed ad eas
secundum omnium. Omnia enim accipiunt ex ipso di-
vitias pulchrorum et bonorum. Huius autem
causa est unitas eius quia in ipso est idem
esse et quod est. Propter quod ad nichil est
sed sunt huius dependentia a quo aliquid
accipiat. Propter quod vere deus dives est dives
enim non tamen insignitur dicitur comparative sed com-
parative et superpositive vere et dicendo
bonorum et pulchrorum possessione copiose
effundente omnibus. Et ideo hoc dicit ipse
per se ipsum sed in pulchris et in bonis

continere. Hoc autem in oppositis esse non potest
diligenter subtiliter intuenti. Nam compositorum
omne enim compositum habet aliquid quod
est et esse et secundum id quod est nichil et
a nichilo est et ideo pauperrimum et imperfectum
et turpe est et quod simpliciter inclinatum
et mendicans ab ipso divicias pulchritudinis
et bonorum et virtutes que sunt continent de
illis petere ostiatim quibus indiget ad
unum indiget sed componentibus esse quod ut
sit eo autem quod est ut hic sit. Propter quod
non est dives magis omnibus divitibus
si indigens esse ditissimo et ad quod
potest esse dives sed non ad omnia nec
ex propriis dives sed ex mutuatis ab
alio dives ad omnia et semper dives
simplicissimum est in quo et in uno et
unite omnia continet et habet que sunt et
ei quod ipsum est. Propter quod maxime ex
propriis dives est. Omnes enim divitie eius
in ipso sunt secundum quod ipsum est et ideo
nichil patitur paupertatem sed ut dicit
aristoteles in yconomica et [illegible]
sive thezaurizativa infinita vult esse
si ad habundanciam domus perpetuam
debeat sufficere. Infinita autem finite esse non
potest sed infinita semper redeuntibus
[illegible] esse potest ita primum dives
esse potest ubi pulchra et bona semper
redeuntia sunt ad omnem copiam omnium
eorum que sibi ipso sunt. Copia enim divitiarum
primi in ipso est secundum id quod ipsum est
primum autem sibi non deficit unquam ergo sibi
deficit copia pulchrorum et bonorum. Sic
autem omnes divites excellit et ideo dives
dicitur et ita regimen eius omnium regimina
excellit regimina. Omne enim quod regit
accipit ab ipso quod regit et regendi virtutem

xii c° d' diuin. nominibus

concipiente non habet sed potius concepto secundum
relationem ad deum uel eum a quo accipit
qui simpliciter regens est et regens primum Si-
cut ergo deus deorum est sic rex regum est
Adhuc iam habitum est quod inter omnia regi-
bile est secundum id quod est et id nulla de-
turpatur uel contaminatur immundicia temporali
Dicit autem dionisius quod sanctitas est
ab omnibus inquinamentis libera et perfecta
mundicia sequitur ergo quod ipsum pre omnibus
diues est et dominus dominorum et rex regum et sanctus sanctorum
Cap. 21. de collatione eorum que dicta sunt

Collatio ergo dico quod primum est diues per
se ipsum et diues magis et dicitur eo
quod habet ad omnem sufficientiam et copiam per-
bonitatis quoniam quod unitas eius nulla est et uerita-
tis quod in ipso idem est esse et quod est Non
ita quod unitas eius composita sit sicut multa
que uniuntur in uno que est unitas composi-
tionis quia unitas eius est pura eo quod
est simplex in fine simplicitatis Si autem uo-
lueris scire quod prima causa diues est per hoc quod
unum simplex perficiat siue concedat per subti-
lem considerationem mentis tuam super res co-
poratas siue sint intellectuales siue corporee
et inquiret de eis inquisitione subtili et per-
scrutatione inueniet tunc quod omne compositum di-
minutum est et indigens quidem Non in ceteris
indigens nisi quod est diminutum secundum id quod
est indiget aut de alio quodam quo perfi-
ciatur ad quod indiget rebus ex quibus
componitur Res autem simplex que in fine sim-
plicitatis est una est quod est bonitas et
unitatis eius causa est indeficiens boni-
tas eius per quod perfectio eius est perfecta
unitas eius est bonitas eius et bonitas
quoniam ipsius res una est illa ergo res
una est diues et maior omnibus indiuiduis
et quod influit magis omnibus est et a nullo
alio est influens super eam per aliquem modum
Diuites autem reliquie res siue sint intellectuales
siue corporee sunt non diuites per se ipsas
quia indigent eo quod uere unum est et
simplicissimum quod super ea omnia influat
omnes bonitates et omnes gratias Gratis
autem dico quod gratis dat omnibus affluenter
et non improperat nullius donis et obsequiis
puerorum quia est et perfectus intelligentie
est sua et non est complementum et integritas
nisi ut sicut regens ergo est deus benedictus
et sublimis quod ipse replet res bonitatibus
et inuenta est primum causatum et plus suo
deo sublimi et propter id regit res que
sunt sub ea sicut deus benedictus et excel-
sus influit bonitates super res sic intel-
ligentia influit res que sub ea sunt Verum tamen
regimen intellectuale regit res que sub ea sunt sed
deus benedictus et excelsus influit boni-
tates super res et producit intelligentiam et
regimen sed ergo illius est quod est res que
recipiunt intelligentie regimine recipiunt
regimine creatoris quod est quod non effugit
regimen et alia a rebus eius quid uult ut
faciat tempore bonitate sua sicut res eius
quod est quia non est quod omnes res dependent
victoriam nisi dependeant eam omnes res depen-
dent bonitate ex primo et dependent ipsum
tempore dependens non est in eo et quod non dubitet
Cap. 22. quod causa prima est super omne nomen

Ex omnibus que prius inducta sunt certum
quod causa prima super omne nomen est quo
nominatur et nominari potest Omne nomen quo no-
minatur causa prima a nobis non nominat eam
nisi secundum quod nobis innotescit innotesci-
tur autem per id quod sub ea est eo quod ipsa
secundum se ipsam in generalibus est nec innotesci-
tur nobis nisi per unum quod est ab ipsa
In 2° autem plene manifestatur eo quod inter

rum et ipsam mediatam non est continuas
mentis ipsa vero in se ipsa dives est excel-
lens omnes divitias rerum et dives est
per se ipsam et nihil rerum praecipit eam secundum
divitias magnitudinis suae Cum ergo quaecumque
praecipiuntur et eam secundum proportionem rei praecipientis
et non secundum potestatem primi Constat quod
omne rerum quo praecipitur causa prima dimi-
nutum est ab ipsa diminutum autem ab ali-
quo non perfecte nominat id a quo dimi-
nutum est nihil ergo rerum perfecte nominat
causam primam nisi secundum magnitudinem et eminentiam
ut sic nominatur Quod dicitur non est secundum
secundum quod nobis innotescit sed est secundum se
secundum excessum omnes substantias nobis notas in
infinitum Nihil enim diminutum est a secunda
prima id nostrae substantiae secundum quod in nobis
est diminuta est et non perfecte suae signi-
ficationis in nobis facit operationem propter quod
etiam nomine tali nobis perfecte non innotes-
cit Nomine enim substantiae non innotescit nobis quod
illud est sed potius pelagus infinitum
quod substantia est cuius finem nullo modo vi-
demus vel comprehendimus eminet enim in infi-
nitum omnibus quae creata sunt vel creata sunt
Cuius enim quaedam nomina sunt significative
quo ad nos et quod completum quo ad nos
suae significationis faciunt operationem tum
quod prima causa super omne complementum
est omni transitorie et omne completum quod
ad nos deficit ad ipsam non significatur
per diminutionem nec per completum quo ad nos
propter quod dicit David rex propheta Mira-
bilis facta est scientia tua ex me confortata
est et non potero ad eam Et hic attenden-
dum est quod res dicta per nomen prius
convenit primae causae quam eius nomen
non convenit posterius sicut dicitur substantia

ipsa prius substantia est in se subsistens et
omnia subsistere faciens Et similiter si di-
citur vita cum enim per se vita omnis vitae prin-
cipium et per se vitae fons secundum quem modum nec
eorum praecipiat vitam Et eodem modo
est si dicitur intelligentia cum enim intelligen-
tia omnis intellectualis luminis fons per
se ipsam et nihil rerum quod substantia vel vita
vel intellectus inferius primum ita quod secundum hoc
substantiae vel vitae vel intellectus ad primum
perveniat nullam habet proportionem secundum quod
habet illorum excedit in infinitum propter quod
super omne nomen est prima sicut diminutionem
sui complementi diminutio enim diminutionis
suae significationis in nostro intellectu facit
operationem sicut est nomen motus temporis et
materiae quod perfecto nomine nominari non possunt
propter eius quod nominatur ab ipsis imperfectionem
propter quod etiam talia uno nomine nominari
non possunt Motus enim non actus dicitur
nisi imperfectus seu potentiae sed dicitur actum
existentis in potentia Et similiter est de tempore
et materia Tempus enim in praeterito non est exsis-
tens aut in futuro nondum est acceptum
aut ut nunc est temporis non habet sed sibi
imperfectum quod est hoc non accipit in influxu
de praeterito et prius in futurum qui fluxus ab eo
quod abiit in non esse incipit et vadit in id
quod nondum est propter quod non licet nisi
intellectum privatum et diminutum et intellectum
significat per nomen temporis propter quod intellectus
eius et non imperfecta sui completio
autem nomine apud nos actus completi est
secundum nos ut substantia vita et intelligentia et
lumine et cetera et hiis similia haec autem nobis
innotescunt secundum perfectionem quia in primo sunt
sed potius secundum modum quo nominant ea quae
apud nos sunt et intellectus noster proportio-
nata quod omnia excedit primum quod eminentia

est omnibus causatis propter quod nec diminuto nec perfecto nomine nominatur sufficienter diminuto
non diminuto in nobis sue significationis
faciat operatione perfecte aut perfecte quidem
secundum quod significant nobis secundum eminentiam
primi secundum quod in ipsa nobis non comparant
propter quod res quidem in primo est nomine
aut conveniunt propositius secundum quod in notescat
Dionysius autem queritur quo nomine per hunc mo
dum possit nominari primum iam quidem
sapientes ante nos declaravit quod ad nomine
nominatur quod omnibus rebus est melius
esse quam non esse Omnibus enim rebus
melius est esse sensum quam non esse et
melius est esse vitam et intellectum et bonum
et virtute quam non esse Non omnibus rebus
autem melius est esse quam non esse vel esse
lapidem preciosum quam non esse Cordi enim
hominis vel oculo animalis non est melius esse
aurum vel lapidem preciosum quam non esse esse
non omnibus bonum est esse et actus purus
est et nobile est quid et simpliciter preciosum
et omnibus appetibile Cum autem alicui me
lius est esse et alicui non melius sicut aurum
esse melius quam plumbum quam non esse non
omnibus appetibile est et ideo nomine divino
nominari non potest Deus enim est quod omnibus
appetibile est secundum quod Paulus preter delectabile
Capitulum 8 in quo colliguntur ea que dicta sunt

Colliguntur autem que dicta sunt brevi com
pendio ut dicatur quod causa prima est supra omne
nomen quod nominatur vel nominari potest et
hoc est quod non pertinet ei ut nomen diminutum
nec eius completum et hoc convenit sibi soli di
minutum enim nomen non est completum et non potest
efficere sue significationis completam operationem propter quod
hoc diminutum est interruptum in sua signi
ficatione Completum autem nomen apud
nos quamvis autem perfectum sufficiens sit ad
significationem actus non habet illam eminentiam

significat quod habere possit aliquid aliud ut
sui mediatore et instrumento vel quod a seipsa
possit influere aliquid omnino secundum virtutem influ
endi necesse est quod accipiat ab alio propter hoc
quod compositum est ex esse et quod est Ergo
hoc est in nominibus que sunt apud nos tamen
quamvis dicamus quod primum non potest habere nomen
diminutum eo quod nichil perfectionis intercipit
in seipso Completum autem nomen non habet quod
ad completionem primi insignando non pertinet
primum enim est supra omne completum est enim
per seipsum creans res et per seipsum influens
bonitates super omnes res influxione com
pleta secundum unicuiusque potentiam et hec est eo
quod ipsum est bonitas cuius non est finis bonitati
bus autem eius non est dimensiones Men
suratur enim non per loco tempore vel intellectu
vel alicui rei tali capacitate Bonitas
ergo prima omnia et implet bonitatibus
secundum unicuiusque capacitatem Unumquodque omne
enim non recipit de illa bonitate nisi secundum
modum sue potentie et non secundum modum po
tentie cause Iam ergo manifestum est et ostensum
quod causa prima supra omne nomen est quod no
minatur vel nominari potest et superior et altior
sive eminentior omni nomine Capitulum 9
quod omnis intelligentia divina non scit res nisi per
hoc quod ipsa est intelligentia et regit eas per hoc
quod est divina

Intelligentia non determinatur tamen prime non
pertinent tamen enim intelligentiam distinctos
secundum quod intelligentia est non similiter nisi a
formis ad statum intellectualis perfectionibus intel
ligentia enim ut intelligentia est non est sciens
dictum est enim in physicis quod sua vera intellectu
alia est sine actuo intellectu cognoscitur
sive contemplatio Oriens autem in nigrum sciens
lumine suo super scitum effunditur Adesse presentie
autem illa conferre aliquid non habet nisi actus
intellectus accipiatur ut oculus est et non intellectus

Si vero intellectus intellectus regimine rebus
confert omnibus intellectus confert rebus etiam
quod patet supra esse in contemplatione intel-
lectui qui ponitur rebus regitur qua regit
intellectus igitur ut intellectus per hoc quod intellectus
est activus non est et etiam rebus conferre non potest
dividitur vero intellectus in activum et contempla-
tivum et agere a qualitate generis non est sed
ad contrarium dividentem et constituentem deus autem
sublimis secundum se ipsum activus participando est
activus vero in omnibus perfectissimus et potissime
propter quod actio primi potissima est conferre
regimen rebus quo regitur et regit in potestatis et
bonitate. Cum sit etiam intelligentia quae causa
primi est regit ea quae sub ipsa sunt non
regit ea secundum quod est intelligentia sed secundum
quod est divina divina virtute in regendo
participans. Cuius signum est quod in processu
bonis divini a primo in secundam tertiam deficit
virtus actionis qua utitur intelligentia. Est vero
intellectum quod intellectum non agit sed agitur
ab ipso et hoc est post intellectum quod intellectus
sua agit. Perfectius est igitur intellectum agere et
constituere quam intellectum secundum integritatis
sue diffinitione et quidditatis intelligentie ab
eo quod est sue similitudinem et non ab eo quod est
agere et regere quod est activum sine contrario. Id
autem quod eminentius est et perfectius primo
eminenti et excellenti potissime attribu-
endum est. Agere vero et regere primo attribuendum
est. Igitur secundum primi perfectionem non attingit sed
proprium genus quod sub illo est accipit
et ab illo nominatur et diffinitur. Cum igitur
intellectus primus et intellectus et activus sit
secundum se ipsum et secundum modum intelligendi
nichil intelligit nisi quod actu est secundum modum
intelligendi propter activus quam intellectivus.
Id ergo quod sub ipso est ad integritatem
quidditatis eum constituit et non primum
eius quidditate ergo sui sole intellectum est
et sic activus est activum erit participatione actionis
primi. Per se igitur agit et regit deus subli-
mis et benedictus. Intelligentia autem per se quidem
intelligit. In subditis vero sibi habet quod
intelligit sed non per se agit et regit sed parti-
cipatione divini quod autem etiam est per se quod
omnia intelligit quae ante eam sunt et supra ipsam
et quae post ipsam sunt sed non omnia regit
nisi quae sub ipsa sunt. Patet igitur de integri-
tate diffinitionis intelligentie et de esse a
ipsius secundum quod intelligentia est non est
quod regens sit et quod intelligens
solum. Si ergo regit non regit per hoc quod
est intelligentia sed per hoc quod est divina.
Regens vero primum per hoc regens est quod
causa est formas regiminis quae ex hoc
quod divine sunt ducunt ad esse perfectum et
operatum et non ex hoc quod intelligentie sunt.
Nichil vero corporum creature sit aliquid non quod corpus
corpus faciat ergo quod facit supposito
quodam alio subiecto aut primo hoc quod
facit facit ex se ipso nullo presupposito. Propter
quod causa omne quod regit id quo
regitur appetit ut divinum est et non ut intel-
ligentia est. Primus id quod appetit intel-
ligentie bonum sit per hoc vero quod divinum
est bonum est appetitus et finis. Per hoc autem
quod bonum intelligentie notum est notifi-
cativus id cuius est notum. Capitulum 10. De
summa eorum que dicta sunt.

h Ex autem que dicta sunt colligi potest
ut dicatur quod omnis intelligentia divina
sciat res per hoc quod ipsa est intelligentia
et regit eas per hoc quod est divina. Cuius
probatio est quod primum quod intelligentia
convenit ex diffinitione constituente est scientia
intellectualis. Docens vero intellectualiter intel-
ligibilia est complectens eam intellectualiter et inte-
gritatis diffinitionis eius non est et ut

sit stans et ideo sine statu quod post se est
sine statu quod ante se est propter intellectualia
est tamen nichil regit nisi quod post se est
sine statu seipsam sine quod post se est
et tamen tamen nichil regit a regimine ergo intel
lectualia non declinabit Id autem quod post
se est et secundum seipsam regens et omnia re
gens est deus benedictus et sublimis qui
propter largitatem ab omnibus benedicitur et
propter incommutabilitatem super omnia sublimatur
ipse enim omnes res replet bonitatibus suis
et intelligencia quidem est secundum tale sui
et inter omnia plus similis deo sublimi
et propter hoc quod sublimiuntur bonitates di
vinas participat habet regere res que sub
ea sunt Et sicut deus benedictus et creator
suis influit omnes bonitates super omnes
res sic intelligencia influit sciencias suas
sive lumine intellectuale super res que sub ea
sunt Verumtamen causa prima regit
res que sunt sub ea tamen deus benedictus
et sublimis in creando regimine precedit
intelligenciam et regit regimine sublimiore
et altioris ordinis quam sit regimen intel
ligencie ipse enim qui dat intelligencie
quod regere possit quod intelligencia non
habet nisi intelligencia est Cuius ratio
est quia res que sunt post intelligenciam que
regimen intelligencie recipiunt recipiunt
regimen creatoris intelligencie et non intel
ligencie secundum quod intelligencia est quia causa
est quia nulla ex rebus omnibus sive sit
cum intelligencia sive post intelligenciam sive
ipsa intelligencia effugit regimen creatoris
eius quia magisterium voluntate creatoris
talis est quod vult quod fiant omnes res
ut recipere possint et recipiant bonitates
suas propter quod fit quod non omnes res
dependent intelligenciam nec dependent ...

pre intelligencie lumine sunt intelligencia
est sed omnes res dependent recipere bonitatem
que ex primo est ut divina sive perfecta est
Solus enim deus perfectus est et solus bonus
divinum ut divinum est perfectissimum est et ideo
omnia quoniam modo in potencia sunt aliquo
dependens dependent recipere ipsum et quod sunt
se extendunt ad illud Nec est aliquis
sane mentis qui de hoc dubitat vel
dubitare possit quod est quia causa prima
causa existat in rebus omnibus tamen una
quelibet res recipit eam secundum sue potencie modum
quod est quia in rebus sunt quedam que recipiunt
unita receptione causam primam et quedam
sunt que recipiunt eam receptione mul
tiplicata et ex eis sunt que recipiunt
receptione eterna et ex eis sunt que recipiunt
receptione temporali et ex eis sunt que recipiunt
receptione spirituali et ex eis sunt que recipiunt
receptione corporali et diversitas quidem recep
tionis non fit ex causa prima sed propter reci
piens quod est quia recipiens diversificatur
propter illud quod superextensio est diversificatus
influens vero existens non diversificatur
super omnes res bonitates equaliter bonitates
namque influit equaliter super omnes res res
vero sunt causa diversitatis influxionis et bonitatis
super res Procul dubio ergo non inveniuntur
omnes res in esse per unum modum Sic ergo ostensum
est quia prima causa invenitur in omnibus rebus
per unum modum et non inveniuntur omnes res in
prima causa per unum modum ergo secundum modum proprie
tatis prime cause et secundum modum quo sunt res
capere primam causam secundum quantitatem ipsam sunt capere
eam et delectari per eam quod est quia non capit
res ex ea primam et delectatur in ea primo esse
sui et non intelligo primo modo esse nisi esse et cogni
cione rei secundum modum quo cognoscit res causam
primam causante secundum quantitatem illa capit ex ea et

2

et delectatur in ea sicut ostensum est

Capitulum II quod prima materia consistit in omnibus rebus secundum dispositionem unam

[C]ausa prima in rebus omnibus est secundum
unam dispositionem, quoniam non est ipsa, quod
simpliciter est unum, et eo ante quod ipsum
simpliciter est unum nichil advenit vel
accidit ei propter quod varietur eius dispositio
vel in se vel in alio. Sive igitur sit in se
sive in alio, propter unionem secundum quam non est in alio
est sicut aliquid esse corporis vel aliquid
potentie ipsius vel sicut in subiecto sed est in
ipsis sicut continens per ea in nullo commixtum
cum eis. Est sicut iam dictum est contin-
uator, non quod ad suum esse sed per principium
ubique consistens est et essentias causans
et per ipsum ubique principium est undique illuminans
et per principium ubique potens est cunctis posse
et virtutem ministrans et quodlibet illorum
facit sine mediatore et instrumento, propter
principium non enim eget mediatore uti posset
ad omnia. Aliter non in una forma esset
unionem. Mediator enim forma est, sicut supra
probatum est; et si unius esset mediator, va-
riaretur eius forma. Relinquitur igitur quod per se
ipsum in omnibus quodlibet istorum operetur.
Et in hoc decepti erant qui omnia
dixerunt esse deum, putabant enim quod
mediatore operetur, quod nullos potest esse,
propter quod quamvis ubique sit nullo
circumscribitur vel diffinitur loco. Si enim lo-
co circumscriberetur vel diffiniretur, oporteret quod
aliquid in loco ad locatum haberet unionem,
unionem autem habere non potest eo quod me-
diatorem non habet; nullo modo ergo circumscribitur
vel diffinitur. Nec sequitur in ipso si non
est hic quod non est alibi. Nec iterum sequitur
si est in isto quod non sit in alio, quemadmodum
sequitur si hic est vel in illo quod per eundem
modum sit alibi et in alio. Omne enim
quod est hic vel in isto nichil habet
unionis ad hic in isto quod separat
et ad illud per eandem rationem est alibi
et in alio. Si enim nichil habet unio-
nis ad hoc vel ad illud ita est hic
vel in isto quod separatum est ab hoc vel
ab isto et si separatum est non constringitur
ab hoc et isto quin sit alibi et in alio.
Idem sequitur de hoc quod est unum
esse non enim per aliud unum est per quod
non sint semper per unum; igitur esse non de-
terminatur ad prius per unum; ergo esse a principio
esse non excluditur et idem est de pre-
terito et futuro. Et tamen dicitur sunt eius
et est ergo ubique semper et in omnibus
secundum unum modum et sunt in preterito et eius
in futuro preteritum non et prius et futurum non eius
dicitur in ipsum convenit cadunt in eo in quo
est horum autem omnium causa unitas est
eius pura et simplicissima que facit
quod ipsum sit esse quod in ipso est. Si enim
in aliquo diversum esset non secundum omnia
esset idem omne et quod est in ipso
convenit sed sit tunc multis modis sicut
propter hoc quod in omni bono perfectissimum
est et nichil omnium bonorum deest ei
esse secundum unum et intelligere et quecumque alia
ad bonum rationem dicuntur. Sed de hiis
iam in primo huius sancte libro satis per
tractatum est. Primum igitur et in omnibus
est et in omnibus secundum unam dispositionem quia
dispositio nichil dicit additum supra
ipsum sed indissolubile est sive simplicitas
sive unitate et puritate de ipso tamen
loquimur ut possumus eo tunc ut in anteriore
probatum sit quod deficiunt lingue a narra-
tione eius, propter quod subtilissime Gregorius
theologus dixit quod primum est supra omnia

non inclusum, extra omnia non exclusum, et
post omnia non protentum et ante omnia
non solitarium et in omnibus non per essen-
tiam commixtum sed nec per distantiam loci vel
temporis commensuratum. Sic igitur primum
existit in rebus omnibus secundum unam dispositionem.

Capitulum 12 quod non eventia sunt in primo
secundum unam dispositionem.

Vadunt autem primum in omnibus est secundum
unam dispositionem et causans et regens
et continens secundum 2a et deinceps usque
ad ultima non sunt in ipso secundum unam dis-
positionem ut causata causa et contenta. Causa
autem prima non sub producens est res secundum
gradus et ordinem rerum procedat ut
dicit Moyses egyptius nisi [illegible] omnia ea
partes impleat non [illegible] [illegible] [illegible]
omnibus nec est causa [illegible]. Et ideo
sub actu producto producat potentia
susceptiva quod est sub umbra actus
producat necesse est quod sit imperfecta per
quod ponitur in esse aliquo [illegible] potentia
et actus simul [illegible] in eodem
et idem quod esse non potest. Adhuc autem
non eadem est umbra 2i et tertii
et deinceps imperfectius enim est quod
sub imperfectis qua quod sub uno et
item imperfectius est quod sub tribus et
deinceps usque ad ultimum quod sub
omnibus est. Sic secundum eundem modum
suscipitur quod semper umbrosius et umbro-
sius est. Res autem in prima causa sunt
potentiam recipiendi influxionem
bonitatis eius ponentes ante ista
omnibus sub diversitate res ergo secundum modum
unum non sunt in causa prima et
inde contingit quod secundum analogiam
potentie recipientis quodlibet recipiunt

ea receptione una que nec per numerum nec
per motum differentia est sicut intelligentia
secundum id quod est. Accidit autem recipi-
unt receptione multiplicata sicut ani-
ma que recipit vel bonitatis quam in omnes
partes inest et in omnibus potentiis eius quam
per esse tenet esse receptio diversimode
multiplicatur. Similiter est de hiis que
multiplicantur in numero et specie. Esse enim
receptio unum est secundum speciem. Cum autem
multa uno esse tenent et in ipso uni-
untur sicut in homine nervus ossa et nervi
cerebrum cor et huiusmodi quia omnia esse homi-
nis tenent quod sibi non una po-
tentia recipiunt necesse est et id recipiant
receptione multiplicata. Sic quedam recipiunt
receptione eterna quedam autem receptione
temporali. Accidit autem non indivisibile tamen id
quod est et stans in uno necesse est quod
id recipiat receptione eterna sicut ea que
ab eternitate sunt et ante tempus [illegible]
in intelligibilibus determinatum est. Accidit autem illo
post eternitatem sunt et in tempore sicut generabilia
et corruptibilia et mutabilia et
huiusmodi recipiunt in receptione temporali hec
enim secundum id quod sunt mutabilia et variabilia
et esse ipsorum temporis est et secundum operationem
ad [illegible] sua invariabile est tamen quod secundum
dicitur in eo quod variabile et mobile est
quod sic dicitur a [illegible] moventibus nos movetur
ea que sunt in nobis. Adhuc autem
quedam recipiunt eam spiritualiter quedam autem
corporaliter. Spiritualiter pluribus modis. Est
enim pluribus modis secundum esse spirituale ali-
quid in aliquo uno quidem modo quod in quo
est secundum esse spirituale sine actione que sub-
stantie subiectum est color albus in
spiritu vel oculo non enim albus fit per
spiritum vel oculum. Sic est de nigro

2

propt' quod contraria in hoc sic sunt et
neutrum expellit alterum ... n. album sit
in dextro et nigrum a sinistro secundum propor
tiones suscipit album in sinistro et nigrum
in dextro unde est quod in medio con
veniat et sic in medio sit in quo conveniunt
nullum expellit alterum Et quod quidem
dicunt quod cuiusque tamen est quod secundum potenciam
est in medio absurdum valde est non n.
secundum potenciam contraria sunt in uno in prin
motu alteracionis Motus autem huius motus
alteracionis non est nisi actus eius quod in
potencia est et hoc modo non agit secundum actum
simplicem et perfectum Colores autem in medio
existentes agunt in visum non quod sunt in
perspicuo in primo secundum esse spirituale in quo non
contrariantur adinvicem Unde n. esse quod
agit eos in omnibus dictis cum quod est
perspicuum secundum actum luminis tunc non possibi
lia sunt in omnibus organis possibilia po
tentiarum et in ipsis virtutibus perceptivis Se
dum autem recipiunt corporaliter et hoc dic
dum Corporaliter n. recipiunt secundum corporalem
dimensionem ita quod extenduntur in ipsis secundum
tres diametros in angulo recto ubique se
contingentes longitudinis scilicet et latitudinis
et profunditatis Quedam autem corporaliter re
cipiunt quod affixa sunt armonie corporis quod
ius est et non secundum dimensionem sunt in ipso
corpore sicut virtus vivificativa est in corde
et digestiva est in epate et visiva in ocu
lis Sed quod causa prima unus simplex
est ad omnia que sunt non tamen uno mo
universa capiuntur ab ipso Et huius quidem
diversitatis causa diversitas est recipien
cium in quorum quolibet quodlibet id quod reci
pitur est secundum modum et facultatem

recipientis et non secundum modum et facultatem re
cepti Diversitas autem recipientium sic patet
duxit a sapientibus determinatur primi determinatore
quod sit dicens non contingit per unum tamen con
numerantur sed dicens est quod secundum omnem
possibilitatem recipientium communicatur Patet ergo
quod primum in omnibus est secundum unum modum
et tamen nichil secundum se in alio secundum unum
et eundem modum est in ipso Et n. aliud
in alio secundum eundem modum est in ipso
non est nisi ea relato alterius secundum ... s
Cap. ii. De collacione causarum que dicuntur prime

C Ausa prima igitur in omnibus rebus
existit secundum unam disposicionem sed res omnes
non existunt in prima causa secundum dis
posicionem unam cuius probacio est quoniam prima
causa existat in rebus omnibus secundum
unam disposicionem tamen unaquaeque rerum
recipit ea secundum modum sue potencie et fa
cultatis Cuius signum est quod quedam ex
rebus causatis sunt que processum prime
cause recipiunt recepcione unica et simpli
ci sicut intelligencia preter materiam et dimensi
onem magnitudinis et motum Et quedam
ex rebus sunt que recipiunt eum recep
tione multiplicata et dimensionibus et materia et
motu Quedam autem ex rebus sunt que
recipiunt expressiones que absque sunt recep
tione eterna sicut ea que perpetua in motu
sunt Quedam autem recipiunt recepcione
temporali sicut ea que mota et temporalia sunt
dicunt n. phisici quod tempus est mensura
mutabilium vero Et dionysius dicit quod
tempus est quod in generacione et corrup
cione metitur et motu Adhuc autem quedam
recipiunt recepcione spirituali que autem sunt
que recipiunt eum recepcione corporali ut in

cum habitus repositus est et diversitas quod hec
diversitas non causatur ex prima causa recepta
in rebus sed causatur ex diversitate recipi
entis et hoc est quod suscipiens diu
ersitatem in facultate recipiendi et quan
titatem susceptam diversificat eo quod receptum
in recipiente est secundum facultatem recipientis et
non recepti Si autem aliquis dicat pos
sibile est ut sola stans perceptio cadat
sub corruptione dicemus quod possibile est
ut separat essentiam ut sit sua status per essentiam
Capitulum 2e quod influxio est ex causa prima
per unum modum et equaliter super omnes res
Ex premissis accipitur quod prima causa prima
per modum unum est in omnibus rebus
ita influxio eius separata a diversa operatio quod
sit per modum unum et equaliter Jam enim in propo
sitione 2e libro eiusdem est quod ab uno
non est nisi unum ut sit intelligi quod
ab eodem uno per se sint diversa equali
processione Si dicatur quod hoc verum est in per se
sentiam agentibus et non in hiis que agunt
per voluntatem hoc absurdum est In primo enim
idem est voluntas quod essentia et prima
primum invariabile est secundum essentiam ita invariabile
secundum voluntatem sic ergo ad hoc secundum
quod ab uno non sit nisi unum prima a vo
luntate quod nulla modo diversificatur secundum
volita Voluntas enim non est nisi unum vo
luntas enim volens hoc et hoc secundum volita
est variata In eo autem in quo nulla est
inspiciendo talis variatio esse non potest
quemadmodum prima faciens sic prima omnis rei prin
cipium facit omne quod est ita volens
sic ut omnis rei principium vult esse quod est
fluxus eius ergo ille nec est nec ex
parte tamen a qua fluunt potest esse aliqua
diversitas Adhuc autem prima faciendo se per il
lustrat omne quod est lumine suo et facit
in eis secundum lumen inchoationem quia inchoati
o est in eis inchoatio esse divini et
nobilis per intellectum ita volendo sic ut
unum principium omnibus influit appetitum
esse divini quo omnia appetunt esse divinum
et potentia sui qua se extendit potest in
omnia omnibus influit posse movere ad
esse divinum propter quod unumquodque esse
potens ad divini perceptionem ut scilicet po
tens appetens et aliquomodo apprehen
dens esse divinum Et horum diversitas secundum
diversitatis de causa quam videmus in rebus
non causatur ex fluxu vel ex eo a quo
fluunt sed potius ex diversitate dispositionis
tonis in rebus recipientibus ex diversitate ap
petitus causarum et ex diversitate compositionis
hec enim causa in influxio non nisi naturaliter primum
Quantum aut vegetabilibus In aliis non
percipitur similis non vacatur In aliis
non animalibus secundum anime nobilis animei
tate suscepit quidem ad sic intellectualiter Et
propter hoc dicit Dionysius quod bonitas et lar
gitas divina propter hoc naturaliter vult se commu
nicare secundum unicuique propriam analogiam de
lectatio autem est causa conveniens et conveniens
expediendi enim perfectum ad esse et propriam
in totale operatum hac autem esse non ipse
dicitur et nulli contrario commixta ut dicit
Aristoteles primum facit delectationem quod delectatio
in delectabili dicitur secundum dictum Aristotelis propter
et non que corrumpendum corporum et naturam
et non sunt tamen ex mixtione contrarie tamen ex con
trario permixto tamen ex composito non sunt et ideo
secundum se tota delectantur nec singula gau
dent delectatione sed est eorum delectatio composita

2

ex pluribus non unam naturam delectandi habebit
Et sic in quolibet remissa est eorum delectatio
ad infinita intra depressa et ideo nec nobilis nec
alta Nichilominus tamen secundum eundem modum comprehen
sionis eorum patet in bono divino est delectatio
eorum non enim potest esse delectatio in delectabili vel
simpliciter vel secundum quid et si simpliciter quod est
delectabile est in ea sincera delectatio simpliciter dico
secundum esse quod est in eo quod delectatur Si
autem est in delectabili secundum quid non potest esse
eo nisi secundum refulgentiam eius quod simpliciter est
delectabile propter quod in omnibus primum bonum
causa est delectationis communis quod impuram
et compositam vel compositio excedant delectationem
quidam autem sinceritas nobile et simpliciter
De hiis autem in ethicis satis dictum est
Capitulum xj. de prima causa quod dicta sunt
Congregando ergo ea que dicta sunt di
cimus quod influens ordine communis unum non
diversum per omnes res influunt equaliter bo
nitas enim que diffusio est esse ex uno et eodem
quod est causa prima influens equaliter in
omnes devenire Si ergo diversitas est influxus
non diversitas influentis per participantium causa
erit diversitas influentis bonitatem
influere super res diversas procul dubio Non
ergo omnes res in prima causa conveniunt per
modum unum Jam autem in antehabitis ostensum
est quod causa prima convenit in omnibus rebus
per modum unum Ostensum est etiam iuxta et
ante quod res omnes non per unum modum
nota inveniuntur in causa prima ergo secundum me
dium propinquitatis earum ad causam primam et secundum
modum quo res causam primam participant et
et ad causam primam se habent propinquius
vel longinquius secundum qualitatem illius propor
tionis possunt accipere eam vel delectari
in ea Cuius probatio est quia res non

recipit ex causa prima nec delectatur in ea
nisi per modum suum esse Quia autem esse dico
et intelligo proportionem comprehensionis vel
receptionis vel cognitionis in hiis que habent
cognitivam potentiam secundum modum enim et
analogiam quo res quelibet comprehendit et
cognoscit primam causam recipit secundum modum
et qualitatem illam recipit ex ea bonitatem
et delectatur in ea sicut iam ostensum est Jam
ergo diffinitum est quod causa prima regit omnes
res et non diversa est et quod causa prima
per excellentiam suam nominari non potest et si ali
quid regit hoc facit inquantum unum
est et non secundum seipsum et quod causa prima ex
sistit in omnibus per modum unum et quod
influxus eius est unus in omnia
et non diversus communis diversio non participat
ab omnibus De incorruptibilitate primorum prin
cipiorum sub alterius tractatus principio
determinandum est quod est quia si quis diceret
possibile est ut sit generata ex alia re pro
culdubio facta est illa diminuta est indi
gens ad id ex quo generatur et fieret ipsius
est generatio ex generatio quod est quia ge
neratio ipsa non est nisi via ex diminuto
ad completum Nam si inveniretur res indi
gens generatione sua sub informa sua et
formatione sua ex alia nisi se et est ipsa
causa formationis sue et est completa semper re
gens et non fit causa generationis sue et
sui complementum nisi per relationem suam ad
causam suam semper illa ergo appropriata est for
ma eius et ipsius complementum Jam
ergo ostensum est quod omnis substantia stans
per essentiam suam non est generata ex alia re
Tractatus quintus de primorum principiorum incorruptibilitate
Capitulum primum quod substantia stans ingenerabilis sit

Vbstantie unite in gnabiles sunt sup
habitus u· habitum est tam de motis
primaris et de intelligentiis quae infixe
sunt vtutes motorum Adv aut quia tr
primalia se lz in regendo vniusa q ilo
gnabilus et corruptibilus tc ingnales
et incorruptibiles sunt unde in ho ultus tc
tum Quantus est de tm ingnabilit et
incorruptibilitate terre primarum de ho go
declarantes dicq q omnis sba unita ad
gnabilis est Quod u· unita e q ad
unite prime tue educta e et quo e q
tota sub actu pe sm ome esse et id quod est
cu ue penitus in pona est ho u· sm prud
esse esset q unus e sed u· quod a m
prima proprie ud mi unus e q· tm
est sm id quod 2m est diuisas lz ttm
dines et ponas q tud ille Gtudinas
et ponit ud se Gud mi ad illud quod
an est et formaliter nichil addiane
exemplo u· esse et sm id quod e ue
esse penitus nichil apponit ad seq mi
relationis ratiu sponia ad gnabilitatem
rectu postiore est ud u· gnabile Nisi
qu corruptio vniq gnatio altiq e Cor
tud in quo e quorum e mia una Adue
tud in quo e quorum forma ud timat
totus possibilitate mac Adue tq i hig
est q sunt vniq omnis uel primq uel
remots ita q in gnie illo nichilatus esse
est inferiorum quorum nichil conueniunt unite
Vnitus u· est quod ad unitatem totus e
ductus et hmq nulla pona est exipsud
q ud sit timata ad forme unitatem
Gnale aut est esse illud et plus id
quod pona est alterius u· unitum
ingnabile est Adv aut p ho lz magis

coma sua tota est detur u· q ud sit
coma sua tota sequit q aliquid sue po
tentie exipsam stetit se sequit q ipsius
ud sit unitus Postius aut fuerit q unitus
esset unitus aut ingnabile e Similiter que
se unita sunt ud diuisibilia sunt in gen
aut speciem aut individuum Si u· diuisibilia
esset per eos diuidentes dua uel amitteret pro
Nos aut diuidunt duo uel pro amitte
mi ea quorum pona ud unio tiabilis e
sed mutatis et sic ud penitus unita sunt
Si go penitus unita sunt indiuisibilia
p dicta et omnis primi ud sunt gnalia
igitur non sunt ne sm speciem ne sm indi
viduum sunt igitur unite ingnabiles sunt
Adue gnatio omnis sm diuisionem e
eius quod e in unite aut ad primarum
tarum De illo ud est go gnatio ud est
Adv Gnatio ud est nisi in hiis q diui
bilia sunt sm quale in proprie aut
unitas ad primarum causa nulla qualitas
est gnatio go in hiis ud est Ingnabiles
go eius sba unita est Adue in proclo hy
habitus est q substantia quo plus participat
de bonitate prime eo magis est unita
Cui aut ne actu ne potentia diuidit
magis participat lz id quod potentia
diuisibile est Sed ud quod unitus est
indiuisibile magis est ingnabile go est
ho tc sm gradus magis et minus est Et
u· in hiis q ud sunt maiq q id q sunt
et esse indiuisibile primus diuisus est esse
et id quod est i ipsis sunt in intelligentiis
sunt Et ilg in hiis quorum lig id esse
est indiuisibile sit tud separatus e indiuis
post sunt in animalibus nobilibus et aliis
Et go 3o in hiis quorum id quod est

indivisibile est propter hoc quia natura corporis quantitate de-
terminata tota minima est et ideo potentia minime non est
adequanda. Et propter quod dividi non potest actu
aliquo dividente sunt ergo corpora celestia indi-
visibilia sunt et per consequens ingenerabilia omnibus
igitur tribus modis unitum et ingenerabile et indivi-
sibile est. Aut quia sunt terminata est ad unum
aut quia secundum esse quod stat in uno terminus in
expansione potest sunt ad plura aut quia actu
quod unum est et potentia est divisibile plura
terminus actu aliquo dividente in partes non
dividitur. Sed aut quod actu quod unum
est et potentia est indivisibile in multa et
actu aliquo dividente secundum utrumque in multa non
dividitur ingenerabile est. Patet ergo quod omnis substantia
vel unita ingenerabilis non est. Capitulum 14

Quod substantia intellectualis ingenerabilis est

Similiter dicimus quod substantia per se intel-
lectualis nec intellectualis intelligentis
ingenerabilis est. Omnia enim intellectualis est
quod secundum id quod est et esse suum in forma intel-
lectualis agere consistit in esse et natura. Talis
autem substantia ut dicit Anaxagoras nulli nihil
quod habet commune. Omne autem generabile non
eo quod ex se generatur commune est materie et
contrariis. Intellectuale ergo quod secundum esse intellectu-
ale et formam non est generabile. Adhuc intellec-
tuale quod per formam intellectuale est et non
per intellectum adeptum in nulla parte corpori
est unitum. Corporale autem secundum quod
generale in potentia ad fieri intellectuale est
per substantiam generabile non est. Adhuc id quod
per substantiam intellectuale separatum est a materia
et motu. Generale autem omne cum materia et mo-
tu generatum est. Generatio enim cum motu est et
mutatione est et huiusmodi subiectum materia est. Dicit
enim Aristoteles in De physico generatione et corruptione
quod ipsa subiectum generationis et corruptionis est

intellectuale igitur quod per essentiam intellectuale
est generabile non est. Adhuc magis cum in ex-
tremitate et circa corpus est generale esse non potest
intellectuali. Nec esse in extremitate et circa tempus
et ut impossibile omnino est generale ergo esse
non potest. Similiter hoc cum adhuc sunt gradus
et intellectuale quod secundum formam intellectu-
ale est et hoc quod unum est in una forma
intellectuali tale sit terminus nec generabile nec mo-
bile est nec per diversa dispertibile. Et hoc est
intelligentia. Et est utique intellectuale quod licet
in diversas partes disponatur et expendatur
tamen secundum se ipsum stat in uno ad intelligentiam
reductum quod non potest dispertiri nec a dispertiri
tanto et hec anima nobilis est. Et est utique
intellectuale quod terminus mobile sit tamen non
movetur nisi motu qui est ad intelligentiam uni-
formi sunt et regulari et est corporis celeste.
Et nihil horum intellectualium generabile est.
Generabile enim separatum non est et difforme ipsum
est et motu non est regulari nec uniformi.
Intellectuale ergo quoniam non dicitur genera-
bile esse non potest secundum formam generabilis nisi
de generatione enim quod in tempore generatio dicitur non
magis nos enim de illa non loquimur. Secundum hanc
enim Plato dicit celum generari et tempore quod genera-
tionis potest esse quod generatio et postea dicitur
est in libris Platonis generatio enim et generans
est esse et magis et generatio quod est via de potentia
ad actum sine tempus de non esse ad esse
in tempore generatio et non subito ut dicit Avicenna
quod in celo et in tempore non possunt assignari. Relin-
quitur ergo quod substantia intellectualis sive intellectus
generabilis non sit quoniam nec dicitur substantia
intellectualis sive intellectus. Adhuc omne
generabile mobile est motu recto motu recte
enim procedit ad formam generantis nullum
autem intellectuale per magis multiplicabile

mobile est recto motu Ergo non mobile mo
tu qui aliquo modo est ubique et per motus
aut motus ad unum terminum est quia hec et inde
est nullum igitur intellectuale vel intelligibile
generabile est Adhuc autem omne generabile
multiplicabile est per unum nullum intellectua
le permanet multiplicabile separatum non a ma
teria et appendiciis eius est nullum igitur intellectuale
generale Amplius non intellectuale sit id quod
est et suppositum sed hoc modo non est sed est id
quod substantia esse intellectualis a primo
procedens producatur a primo ente in quo
consistit et diffunditur lumine et esse a primo
intellectum velut agente procedens quod nec
nullo modo cadit in materie creatione Sicut
nec intellectus possibilis qui in umbra
intellectus anime nobilis accipit et pro
ducatur et sit nec intellectus anime nobilis
qui accipit in umbra intelligentie secundum quod
intelligentia intelligit se secundum id quod est
post non creatus est secundum quod intelligentia intelligit
id a quo esse per esse suum Cum per creationem a
primo est in umbra illius secundum quod intelligentia
intelligit se secundum id quod est intelligit autem
se secundum id quod est secundum quod intelligit se
secundum quod unum est et distans a primo secundum non id
quod est unum est et distans a primo et non
intelligere in talibus sit intellectum constituere
secundum hoc quod constituit esse anime nobilis tertie
ultime secundum quod seipsam intelligit secundum quod
est et non secundum quod esse suum constitutum est
intellectus possibilis et noster intellectus possibilis
a primo erit et quarto gradu Cum intelligere
speciem resonantem ultime secundum id quod est erit
in maiori umbra ponere et ubi primo
incipit intellectus materie secundum processum a primo
ente secundum quod unum est ut dicit Ysaac
in umbra alterius intellectus Intellectus igitur pos
sibilis hic numquam est et sic intellectus anime

nobilis aut intellectum possibile et intellectus
intelligentie secundum id quod est aut alterius no
bilis Intellectus autem intelligentie secundum quod
intelligentie est aut ex intellectum intelli
gentie secundum id quod est cum hoc generatio ma
terialium sit tamen patet quod intellectualium sive intel
ligibilium generatio nulla est Adhuc omne
quod generatur ex alia quadam re quia prius
forma generante non est generatur per aliam
aut ex alia quadam re in formam intel
ligibilium non producitur Intellectualia igitur
sive intelligibilia ex alia quadam re non
generantur Impossibile non ostensum est quod intellectualia
sunt actus intellectum intellectualia quo est
omnia facere et intelligibile fieri ex possibile aut quod
intelligibile fieri est generatio nulla est Intellec
tualium igitur nulla est generatio Capitulum 3m

quod intellectualia per se subsistentia per essentiam suam sunt incorruptibilia

Ex inductis accipitur quod substantie intel
lectuales per essentiam sive per formam substantie
sunt in esse perpetuo secundum esse et secundum id quod
est quia aut in nulla parte in potentia ad
alterum per essentiam et substantiam suam formaliter est
in esse perpetuo stans ergo per essentiam suam
in esse perpetuo simpliciter est Amplius quod est
in esse simpliciter perpetuo simpliciter est ex re alia
generabile non est Stans ergo per essentiam suam
non est generabile Si non aliquis dicit
quod possibile sit quod substantia stans per essentiam
suam generetur ex alia re simpliciter nihilominus generatio
tamen non ex alia re diminutum est ex eo quod
per se ad actum producitur non potest et indi
gens est generante ex cuius actu comple
atur generatio eius Generatum vero ex alia re
diminutum et indigens est stans autem per
essentiam suam non diminutum nec indigens
est Si ergo id est stans per essentiam suam
et generatum ex alia re sequitur quod unum et idem

diminutum et non diminutum et indigens et
non indigens sit quod est impossibile Adinue
generationis nichil aliud quam via a diminuto
ad completum est illud ergo quod in generatione
est a diminuto procedit ad completum dimi
nutum ergo et indigens est conclusione se nec
perfectum nec completum pro Cum autem stat
per essentiam suam sive in forma sive in esse
perfecto ad formationem sui non indiget re
alia et ipsum tamen est sui formationis et esse
completionis quia est intra semetipsum et per hoc
est integrum per se stans in sua essentia et
non distractum de non esse ad esse vel de
esse ad non esse non enim est tamen sive forma
tionis et esse nisi relationem suam ad causam
primam a qua accipit esse et illud relatum
est completo quod in seipso est per esse enim sive re
fertur ad causam primam ut sepius in antehac
probatum est Hec autem comparatio formatio
nis est et completum in esse per substantiam ergo
suam et per id quod ipsum est stans perpetua
est per hoc autem quod est stans perpetuo
generata esse non potest ex alia re Substantia
igitur stans per essentiam suam ex re alia genera
bilis non est Omne enim quod ex re alia
generabile est aliud ex quo generabile est
dependens ut dictum in quo sit per successionem
esse dictum participat Nichil enim dependet
nisi quod est tale ergo res esse dictum et
se non est Esse autem dictum est esse perpetuum
in seipsa igitur talis res non est esse dictum
completum et perfectum non igitur stat per seipsam
et per essentiam suam in esse perpetuo Cum
autem opposita opposite sunt medie et immedi
ate et per se si est stans est stans per se
ipsam et per essentiam suam Ostenditur quod non est
generata ex re alia In mente enim causa eius
quod est generatum esse vel non generatum

sunt in se participare esse dictum vel non
participare nisi per successionem Cap.
quintum de collectione eorum que dicta sunt
Colligendo igitur ea que dicta sunt dicimus
quod substantie unite intellectuales vel intel
ligibiles non sunt generate ex re alia sed
ingenerabiles et quod omnis substantia stans per
essentiam suam in esse perpetuo et divino sim
pliciter et id quod est non est generata vel
generabilis ex alia re Et si aliquis contra
veniendo contra dicta veritatem dicat quod pos
sibile est quod substantia stans per essentiam suam
sit generata ex re alia dicimus quod ex hoc
sequitur inconveniens Si enim tale possibile est quod
substantia stans per essentiam suam sit generata
ex re alia sequitur procul dubio quod substantia
per essentiam suam stans sit diminuta et indi
gens indiget enim ut compleat ea illud
ex quo generatur sicut ex generante quod est
causa eius Cum ergo est sic generatio Ge
neratio enim nichil aliud est nisi via a di
minutione ad completum Si ergo res aliqua
invenitur que non est indigens in generatione
sua sive in forma vel informatione sua re
alia quam sit extra ipsam et adhuc respicit in
seipsam et ea que in ipsa sunt et est ipsa sim
quod in ipsa sit de sue formatione illa res
est completa et integra per se nichil sui habens
extra seipsam Causa enim sue formationis et sui
completi non est nisi per relationem ad causam suam
primam per quod est ut per se essent ad causam
primam sic antecedentem refert enim se sim
pliciter esse suum sim enim esse suum dependet ad causam
primam et est in seipsa et talis operatio est
formatio eius in esse continuo et plus in
illo et completum eius Jam ergo manifestum
quod omnis substantia per essentiam suam in esse di
vino et perpetuo non est generabilis

et re alia sim naturam Si ergo aliquis
dicat possibile est ut subā stans per seipsam
cadat sub corrupcione dicendum quod si possi-
bile est ut subā stans per se cadat sub corrup-
cione possibile est ut separatur eius eius essencia
et sic sit extra stans per essenciam suam sine
sua essencia hoc est inconveniens et impos-
sibile quia contrariā quod est vna simpli-
citer composita est ipsa materia et cetera sed Dico
autem cadente sub corrupcione non fit cor-
rupcio nisi per separacionem a sua causa dan-
te permanet res pendens per causam
retinentem eam et servantem eam non perit
nec destruitur Si ergo hoc ita est subā
stantis per essenciam suam non separatur cum
per quam est inseparabilis ab essencia sua
contrariā quod causa eius est ipsa informacio
sui et non est causa sui ipsius nisi per
relacionem suam ad causam suam et illa re-
lacio est formacio ipsius et contrariā quod est
relata per adeptam suam et ipsa est causa ipsius
relacionis et est ipsa sui ipsius causa
per modum quem diximus est non perit neque
destruitur neque corrumpitur quia esse eam et
causatam sic sicut ostendimus Iam ergo manifes-
tum est quod omnis subā stans per seipsam
non destruitur neque corrumpitur Conse-
quens quod subā stans per seipsam incorruptibilis est
Omnis subā stans per seipsam sine per
essenciam suam est non cadens sub corrupcione
Subā vero stans per seipsam sine per essenciam
suam est que sua diffinicione generali ab-
strahit a motu et materia hec vero stat in
vno immobili Patet diffinitum et
per esse eo quod nec secundum esse nec secundum racionem
concipit materiam et motum per quod ad motum
impossibilis impossibile omnino quod cadat
sub corrupcione Omnis vero corrupcio

stare per seipsum essencia

cum motu est et materia cum vero que concipiunt motum
et materiam secundum esse et racionem sunt sicut mobile et
alia plura que motum prebent et mutacionem
que autem secundum racionem a materia sensibili abstrahunt
et a motu et secundum esse non materia mobili sunt
sicut mathematica Nec vero mathematica nec
naturalia stant per essenciam suam Omnia non quod
nec secundum racionem diffinitivam nec secundum esse
sunt in materia sensibili et racione stant simpliciter
in vno Nichil autem generabile et corrup-
tibile stat in vno: generacio vero et corrup-
cio cum motu sunt quod est forma post
formam et actus post potenciam et ideo esse
suo cum est et hoc est quod nunquam in eodem
statu permaneat Contraria autem per diffi-
nitivam racionem et per essenciam in vno permanent
quod est esse divinum et incorruptibile
non sunt Omne vero quod corrumpitur ad
materiam suam corrumpitur Omnia autem talem
non habent materiam Et si dicatur quod corpora ce-
lestia sunt ex materia Dicimus quod esse est materia
cum corporibus celestibus et generabilibus et corrup-
tibilibus Materia vero corporum celestium per racionem
non designatur sed tantum supposicione et dicacione
Et ideo dicit philosophus in de celo et mundo Cum
dico celum dico formam et cum dico hoc
celum dico materiam nec possum designare
materiam per racionem ut dicamus hoc quod potencia est
celum et non actu esse materiam potest designari
in generabilibus et corruptibilibus sicut per terminum
et ossa formam eorum in terminabilia materiam
eorum designans Relinquitur ergo quod cum
hoc celum materiam dicat tamen non dicat eam
in privacione et potencia Omnis autem generacio
et corrupcio a privacione et potencia est vel ad
privacionem et potenciam Celum igitur ingenerabile et
incorruptibile Si vero aliquis dicat quod
potenciam habet ad vbi in eodem cum motus potencia
ad vbi est potencia ad hoc et hoc videtur quod

in celo potentia ad ubi non esset nisi prius esset potentia ad esse. Dicendum quod hoc est impossibile. Si enim mobile secundum se generatur deden-tur ad esse quod multum impossibile est in principio 8 physicorum, propter quod est motus localis qui in ipso est ex generante. Non est dicere autem quod celum non movetur secundum substantiam sed secundum formam tantum. Et sicut in primo huius sive libro probatum est talis motus de esse celi est de esse non celi et ad intelligentiam motum sicut de esse hominis et motum ad rationem, propter quod non est in potentia ad ubi nisi per accidens. Si enim esset per se non ubi aliquid esset ubi in quo quiesceret quod impossibile est. Non est ergo ubi per se sed per accidens quia sed secundum ubi aliquid aliqua forma vel figura dicitur secundum quam celum movetur. Cuius signum est quod astronomi quod formas celi comparant equinoctialibus et per-necessibus lineis qui tres angulos distinguunt qui secundum diversitatem aspectus in ascensionibus et descensionibus et aspectum ad directum medii celi angulum qui non fuerit nisi ubi forme secundum quam mutatur celum accidit. Si autem ulterius ex hoc aliquis obiciat quod si celum in potentia est ad formam erit generabile si in potentia non ad formam generabile est etiam secundum substantiam. Dicendum quod potentia astronomicis est in forma non non forma quam movetur celum est forma secundum esse sed est forma relationis vel comparationis quo ad centrum quod est terra. Dicendum non circa respectum in ascendendo vel descendendo vel in medio celi stando anguli variantur coincidendo vel precedendo propter quod eandem secundum quam ptholomeus ponit angulum arsathel et alii arabes ponunt et aspectus diversitatem. Patet igitur quod celum secundum substantiam

et secundum seipsum in nulla potentia est que per pertractum distinguibilis sit. Et ideo dicitur quod in potentia est ad ubi hoc est per accidens et non secundum seipsum. Cuncta autem exempla dixerunt quod secundum per se est ad ubi quod aliquis iam dictum cum nos probabat prius non non nisi motum totum et ideo si secundum partes in potentia esset secundum totum in potentia esset. Ex omnibus igitur his relinquitur quod celum stans per seipsum est et ideo nec generabile est nec incidens sub corruptione. Capitulum 8 et est de solutione ad impossibile quod stans per seipsum incorruptibile sit

Si in autem aliquis pertinendo dicat quod stans per seipsum corrumpi potest. Omne enim quod esse impossibile falso non et non impossibile ponitur quod accidit falsum est et non impossibile ponatur. Ergo quod stans per seipsum corrumpatur. Omne enim quod corrumpitur ab essentia sua separatur et quod autem ab essentia sua separatur non est stans per seipsum quod est impossibile. Stans enim secundum eandem et diffinitionem semper est in uno permanens et semper et si dicatur id corrumpi aliquid separatur ab essentia sua et quidditate separatur ergo quod stat per essentiam suam non semper stat per essentiam suam quod penitus impossibile est. Stans enim per essentiam suam semper stat per essentiam quod secundum formam solam simplex est quod potentia et actum non distrahitur vel componitur et in talibus semper eadem formans et forma sive formatum sunt sibi ita quod neutrum alterum precedit potentia vel tempore educitur in actum de potentia in tempore continuo in quo continue motus est forma post formam qui motus simplex non est sed compositus. In his autem que stant per se talis compositio motus esse non potest et ideo in talibus non formalis formans informato sunt simul et neutrum precedit vel sequitur alterum. Dubia autem videntur sub corruptione non corrumpi nisi propter separationem suam

a cam prima forme q in tpe ghio sm prias
suas forate post quaz succssiua speciez
res cadit ab ee et desinit et io talis
res nec fuit et nec fit et si diu res p
speciem suam stans p manet vnos pend
p causam suam formale q retinet et cruat
no perit nec desinit Aliter n id ess
et cotinuo se cens principio desinendi et
incipiendi Si go ficet ita se hnt subs
stancias p essentiam suam inseparabiles sunt
a causis formalibus et seruantibus eas Cad
aut ille cad pure sine et tales subs sunt
cam incipiendi corrupcioni cum sibi sunt ad
pri formacionem ffirmas n ipsarum relacio
ad causam primam p esse aut speciem referunt
et cum p p esse referantur sunt q p sunt
in vno nec primo sunt nec desinunt sicut
cum et q stelle in eadem proporcione diametri
relate ad solem p stant vnos formate
in luce Cum tn sm id quod sunt for
mate in luce non sunt sicut luna no que
sub sole et et in vna oppo diametri
ad solem no renititur crescit et decres
cit consistit et desinit sm luis forma
cione ad primum n forms cum influencia
q et intelligencia et aia nobilis
et relid sm id quod sunt vnos esse
runt in hoc q quadam istorum p vnos
stat sub influencia informante ipsum sm id
quod et variabilia et corruptibilia ad
primum forms sicut sunt luna ad solem
Non n sm id quod sunt sub vnos sunt
si sm id quod sunt motui et variacioni sb
iacent p quod in esse subali no vnos
formant nec que stat in vno q hic dicu
stans sic sepius dum et no et exclusiue
formale et regitur primi si excludit sunt
incipiendi ipsum que dicuntur c in libro

q p fuerit et sunt et que res Cap
i. de summa eorum que dicta sunt
Congregantes aut ea que dicta sunt
dicamus q omnis subs stans p se ipsam
sm diffinicionem et esse et no cadens sub
corrupcione Si aliquis aut contendens di
cat q possibile et q subs p se ipsam cadit
sub corrupcione dicamus contra illud q sicud
et possibile tunc et possibile q subs stans
p essentiam suam separetur ab essencia sua
et sic subs stans p essentiam suam erit
sine essencia sua aliquam et hoc et contrarius
et impossibile q sic contradictoria verificarentur
De eo cum propterea q subs stans p se
ipsam et vna p semper et no composita
sunt q cum sua in esse et cum suum se
ipse et neutrum precedit alterum Omnis aut
subs cadens sub corrupcione no fit in
corrupcione nisi p separacionem suam a cam sua
formale dum no permanet vel res vnos
pendens ad causam suam formale et reti
nentem et seruantem eam no perit nec
desinit aliquo Si go hoc ita e subs
stancia stans p essentiam suam p ita se
hnt q no separantur a cam sua formale
que tales subs inseparabiles no sunt ab
essencia sua propterea q ipsa essencia eorum
causa et informacione sua in esse
et io talis causa no fit nisi sm ipsius
et io non fit nisi p relacionem suam ad eam
primam et illa relacio et formans sui
ipsius et propterea q p vnos relata et
ad causam suam et ipsa subs sm id quod
et causa et relacionis ipsius sunt q
ipsa subs causa sui ipsius e p modum
quem diximus in antehabitis et quod nec
perit ab esse s cadendo nec desinit
successiua desinencie priorum cum i

talibus causa causis contrariis pl' sunt sicut
in ınhabito corpore undiq; Iam ergo videm
tum est quod omnis substantia stans per se ipsam
nec destruitur nec corrumpitur Cum autem plato
in thimeo dicat dy deorum quorum opi
fex pater ergo naturam quidem corruptibiles volun
tate autem mea perpetuales uel indissolu
bilem est quod in natura sua habeant principium sive
corruptionis sed propter hoc quod a se sunt id quod
sunt non habent esse sed habent esse abin
fluentia primi a quo per autem quod
hic impossibile est in natura sua sunt id
quod sunt nichil esse et ab esse defica
re quia substantia est indigens rebus
ex quibus est composita et eis autem indiget
influentie sui et continua sua ipsam
deferente Cum ergo separatur differens cor
rumpitur et destruitur quod per substantiam nec
est composita neque delata est sunt et e
sse et non desinunt neque minuuntur etc.
Cap 8. quod substantia destructibilis nec
sempiterna aut composita est aut est quia delata

mus substantia formalis vel formata

Quod destructibilis est et non sempiterna
aut composita est aut delata super ipsum so
lutum super id quod in sua continua compositum
est Si non destructibilis est sicut iam
autem probatum ponitur ponere eius quod fuerint
et fuerint id quod est contrarie destruuntur
sicut post sanitates in calido et frigido
et humido et sicco fundate et tecum sunt
compositum uere est ex contrariis contrarie agen
tibus et pacientibus adinvicem propter quod dicit
aresto in 7o physicorum quod non est eadem
sanitas in mare et in equo et ita in
talis substantia in armonia consistit sicut
sunt substantie coagulatorum et mineralium
omnium et omne corporalium mixtorum et co
plexatorum et iste non prius esse sempiterne

compositum non est quod per unum stans est et ho
michil abreit umquam a substantia sua esse eius
nec tamen et autem tempore est hec igitur composita
sunt de simplicibus autem se contrariis et in quod
tamen per corruptionem resolvuntur Tale non compo
situm solum divisibile est et ideo solum re
dit esse compositum hoc non nec alicuius compo
nentis compositum est quod agit in compo
nentes et compositum est motum compositum quo
composita deducta sunt ad formam compositionis
propter quod quodlibet componentium compositum mul
tiplex est et compositum in quolibet non fieri
sunt sicut infinita sunt esse motus Alia
autem quod sunt te distensa sunt vel potius
expansa si in potentia et actu non sunt
nec motum distensa sunt vel potius ex
pansa nec dicuntur composita si tota utique
tota quidem quod totum esse sunt per se habent in
tegra non quod distensa non sunt nec procedunt
a non esse in esse et ab esse in non esse nec
a potentia in actum et ideo continue quoddam p'
habeant hic ille partes ex esse et non esse
non componuntur continue et stat in uno et
sempiterna et propter hoc talia ingenerabilia et incor
ruptibilia sunt Composita non quod contrarie sunt
esse adveniunt vel ab esse abeunt generabilia
et corruptibilia sunt Omne autem quodcumque alia
quod forme compositionis non sunt nec sunt compo
sitos nec armonie compositorum vel armonia
conuentes hic enchelechia compositorum sunt sine
actus vel perfectio eo quod sunt principiis tan
compositorum ul operantur sicut ne deitates or
ganice ut est anima vegetabilis in plante
et anima sensibilis in brute quod quod organis
talibus operantur corruptis organis cor
rumpuntur et ideo sunt substantie quod super composita
delate sunt hoc est super et per quantitatem
deferente illate sunt organis et propter
hoc destructibiles et corruptibiles sunt

Septimi

Opinio alexandri

Si qua est subba separata et immixta cum materia
et nullius actus corporis vel endelechia, ea
necesse est incorruptibilis est sicut anima ra-
cionalis sive intellectualis in homine nunquam
potest etiam sensibiles et vegetabiles dicuntur
complecti, secundum esse et secundum principium a
quo fluunt, secundum prius secundum esse quando
sensibiles et vegetabiles in organis sunt secundum
radices autem et prima radicantur in anima
racionali et ideo secundum esse et operacionem destruuntur
destructis organis, secundum formam autem et
radicem in anima manent racionali, secundum quod
ergo destruuntur semper autem manent
accidit non potest esse in organis et nutri-
mentum organi dispositione. Unde dicit aristoteles
quod si senior acciperet oculum iuvenis
videbit utique sicut iuvenis. Hoc autem impossibile
non est de hiis potenciis et endelechiis
que in corpus fluunt a subba separata
que secundum substanciam et esse et operacionem separata
est, dico autem quod secundum substanciam et secundum
racionem diffinitivam substancie. Si non diffi-
niatur racionalis anima vel intellectualis
in diffinicione nichil capitur de natura sensibili
secundum esse vel separata est eo quod secundum esse
nullius materie sensibilis est actus vel endelechia
ut nec etiam armonia nec armonicarum
composicionis ut in libro de anima probat aristoteles secundum
operacionem non nichilominus separata est etiam sicut
operatur non intellectu et racione non enim etiam sicut
operatur intellectu et racione sed alicui materie est
coniuncta non non operatur tunc ille est que
capit de facultate illius materie sicut visus
eius proprium dicitur complexionatum et organi-
zatum est et de omnibus aliis sicut auditus
secundum fractivas aeris per tympanum aeris
quod ad aeris fractivas complexionatum et
organizatum est et de omnibus aliis. Capitulum
nonum

est igitur quod omnis subba destructibilis non
sempiterna vel composita ex contrariis est vel
delata ad illata est sicut endelechia cor-
poris organici supra id quod ex contrariis compositum est.
Capitulum 9. De existimacione erronea alexandri circa substanciam
A llexander autem circa hanc magis extra-
niter inveniri errasse dicit non
possibilem intellectum in homine quod quasi compositum
est et vocatur preparacionis esse in corpore et
corporis endelechiam et intellectum in homine
nichil aliud esse nisi splendorem intelligencie
separate agentis sicut splendor lucis
corporis est in polito corpore et puro sicut
est vitrum vel lapis preciosus in quo cum
multiplicantur radii lucis medente per
reflexiones ad opposita sicut radii mediante
operatur operacione lucis sicut illuminando et dis-
plicando et incendendo dicit non magnam
virtutem elementorum in composito et eorum adul-
terium depuratur ad equalitatem quandam celi
reducuntur, hoc est quod per recessum a contrariis
excellentiis et ad medium complexionem in
hiis reducuntur quod nichil agant secundum ca-
lidum frigidum humidum et siccum sed sicut ce-
lum quod sine contrariis sicut hec non composita
est natura ut in ea splendeat intelligencia
sicut in celo et ad formam intelligencie
perficiat operacionem et ideo concepit intellectum
esse animam esse corporis endelechiam et
ulterius quod destruitur destructo corpore
quod subiectum quod compositum est ex contrariis
delatum est et illata corporis composicionem. Cuius
error intollerabilis et valde principiis
philosophie. Constat enim quod quamvis contraria
aliquo modo ab excellentiis remove-
antur et ad medium reducantur, hec anima
et a materia appendiciis non removentur. Si
ergo susceptibile potencie nichil acciperet non

quod secundum facultatem que susceptiva est ex hoc
quod talis compositio potest accipere que a
moventibus et a motibus apprehendens separatum est intel-
lectum autem possibilis et unde quod compositio
intellectus est nichil accipiens quod a moventibus et
a motibus apprehendens separata est facultas
ergo accipiens intellectum possibilem et unde
est super omnem facultatem compositionis corporis
compositionem. Unde ergo est intellectus possibilis vel
vacua forma alicuius compositionis vel preparatio que
secundum sit in corpore composito et non oportet quod sit
forma delata super quid vel forma illata
compositio primo et generationi secundum ponens est
in agendo et operando et suscipiendo velut
sequitur unde quod prius quod est intellectus vel
agens ymago est et in ipsum adipiscitur
illud ingenerabile et incorruptibile est. Adipis-
citur autem illud per adeptum intellectum continue
per adeptionem ergo intellectus radicem eius immor-
talitatis et principium et hoc quidem autem nos
in libro de intellectu et intelligibili diximus
alphorabius. Item simile est de luce et speculo
polito indiget alterius ut utrumque
forma corporalis est et lux et splendor
et ideo unum aliud est proportionatum secundum compo-
sitionem facultatem intelligendi autem nullo
modo est corporalis nisi aliquid corporale
susceptive facultatis et ad intellectualem
ita quod secundum formam intellectus possit operari
relinquitur quod cum realis est intellectus pos-
sibilis subiecta sit super id quod compositum
est ex contrariis non delata. Capitulum 10

De destructione erroris albubasar

Albubacer iste autem non unus errans
se inveniunt quidem ipsius est errore
allexandri corrige hic non dicat vim
quandam esse quod omnibus subiectis corporalibus
est quod vel composita est vel ex contrariis
vel delata super id quod compositum est ex
delectatione corporis sed non esse intellectualem
unum in homine per formam sed per esse consequentem
sicut nam lucens et subiectum non est in speculo poli-
to et proprio nisi per esse consequentem et non per
subiectum et ideo sicut resplendens omnis ter-
sus et politus si destruatur tersum et
politum remanet unum quod est nam lux
et subiecti quoniam cum tersa et polita irra-
diantis ita quod ex omnibus hominibus destructis
remanet dixit esse unum quod est nam
irradiante intencie super eius secundum
hoc autem hoc non est hoc per preter aliquam
subiectum quod in ipso sit sed per esse consequentem
intelligentie quod accidit homini quod
absurdum est ut ex dictis sit non per se ad
aliquod separatum homo in esse homines constituit
quod nulli rei convenit nec in celo nec
in terra. Adhuc secundum quod per esse accidentale
est subiectum et species quod absurdissimum est secundum
philosophiam. Adhuc quod accidentale est et non per
subiectum sed per esse consequentem convenit homini non
constituit organum in corpore. Ergo non sit
manus organum intellectus est. Manus non nulli
actui operacionum obligata est sed ad omnem
se habet operationem propter quod organum est or-
ganorum. Adhuc si secundum hoc esse intellectum
esset intellectus in homine tunc cuiusque et quando
non esset homo ergo aliquid esset homo et ali-
quando non esset homo et tamen hoc esset
homo quod nimis absurdum est. Intelligentia
non aliquando splendet super animam et aliquando
non. Patet igitur quod animam secundum esse intellectualis
anima super compositum ex contrariis non est
delata sed prout dixi secundum subiectum et esse
et operacionem separata a quanto tamen est autem
est vitam et motum ministrans corporibus

Manus est organum organorum

ut dicit avicenna ponere formam quae sit quod et operationem et non sit subiectum et indiget de
late sunt per se quod ex corporibus composita

Sed venit debilitas in corpore:

sed omnes in dimensiones quod est in corpore
est per dimensionem ponere quod sit in anima
ut [illegible] de anima dicit averroes et ex
parvo animae imponere [illegible] quod dimensiones
eius corporis indimensionales corporis et similiter
dicit anima subiectum animae sunt genera et species. Dicit
[illegible] in [illegible] quod accidentia sunt genera et species
et per hoc contingit quod non contingit animas
[illegible] ut dicit pictagoras et animam
[illegible] in corpore locum ut facit quod ex
parvo animae [illegible] in potentia [illegible] non est
proportionata corpori locum indimensionalia
et figurae longae et mediocres per animas [illegible]
[illegible] in potentias suas [illegible] non [illegible]
[illegible] dimensiones et [illegible] et [illegible]
[illegible] et figurae [illegible] per quod [illegible]
[illegible] sicut non contingit [illegible]
[illegible] ita nec contingit animas [illegible]
[illegible] in corporibus differentias [illegible]
[illegible] ponere sunt [illegible] et [illegible]
et [illegible] et [illegible]
in [illegible] quae in [illegible] et [illegible] nulla
[illegible] operationem [illegible] quod [illegible]
quod anima vitalis et intellectualis per se
[illegible] corpore non [illegible] est non [illegible]
Cap. II. de [illegible] corpore quod [illegible] sunt
[illegible] quod [illegible] corpore quod [illegible]
sunt [illegible] quod omnes substantiae [illegible]
[illegible] non [illegible] aut est composita ex
[illegible] et per [illegible] [illegible]
per se aliud quod [illegible] est hoc
aut [illegible] quod omnes substantiae [illegible]
aut indigentes [illegible] composita ad
[illegible] est composita est et [illegible]

correspondentia et si forte sunt et [illegible] non
per se quod indigentes et in sua [illegible] et [illegible]
[illegible] ut differentiae [illegible] sunt quia [illegible]
non [illegible] et [illegible] non [illegible] et [illegible]
[illegible] et corruptio et [illegible] ad [illegible] per se
[illegible] quod per se non habent
sine ipsa. Substantia igitur quae nec composita est
nec [illegible] per se composita simplex est et non
composita sed tota et integra [illegible] sunt
[illegible] ut [illegible] nec diminuitur per
[illegible] sed per [illegible] sunt [illegible] et [illegible] et operatione
[illegible] et [illegible] dixi quae nec
corpus nec virtus corporis nec [illegible]
et nec finita nec infinita sunt [illegible]
per se virtute sed quae indivisibilis et impartibilis
non [illegible] magnitudine [illegible] de
hoc anima quod quidam dicunt intellectum [illegible]
quae in omnibus [illegible] [illegible]
ad illos in [illegible] est [illegible]
[illegible] intellectus. [illegible] dixit
possibile quod ut dividatur [illegible] possibile
sit ut dividatur substantia [illegible] per se et quod
[illegible] simplex quod possibile ut [illegible] per se
eius sit per [illegible] eius [illegible] longe
si hoc possibile [illegible] redit per se per se [illegible]
et [illegible] per se eius quod [illegible] per se [illegible] sit
quod [illegible] longe per se [illegible] et hoc
quod impossibile quia tamen non redit ad quae
non quod dependet a [illegible] substantia [illegible]
per se [illegible] est simplex et indivisibilis [illegible]
non quod simplex sed quod composita per se eius
meliori parte et per se eius viliori [illegible] hoc
[illegible] meliori et [illegible] viliori et viliori [illegible]
meliori quia quod [illegible] per se eius [illegible] ad
[illegible] parte ipsius quae [illegible] eius non
quod [illegible] per se [illegible] non indigent [illegible]
sunt [illegible] composita quod et indigent [illegible]

hoc quod non est de natura rei simul, sicut non
est de natura entis compositae. Jam ergo constat
quod omnis substantia stans per essentiam suam est
simplex quae non dividitur quia non recipit
divisionem et est simplex non recipiens cor
ruptionem neque destructionem. Cap. [?]
quod substantia stans per seipsam simplex est
Superius ostensum est quod substantia stans per
essentiam suam quod i. stat non in motu ali
quo motus et quod stat per essentiam suam
propter essentiam suam haec causa standi secundum
quod relatum est ad causam primam a qua
habet esse fluit in ipsam et tamen per essentiam
stat quae stabit et unde et esse suum et
essentia nullo distincta sunt per motum
aliquem secundum quod suum fluxum est a causa
prima i. id quod est unde se habet ad
hoc patet quod si ipse corrumperet per racionem
diffinitivam motus aliquam, cum sit generabilia
et corruptibilia generantur non stabit per
totam essentiam suam et secundum seipsam aliquid non
esset in ipso propter quod non staret nec mo
veretur nec mutaretur. Ergo igitur illud stat
stat in uno quod ante fuit et in uno stat
simplex est secundum quod stans igitur substantia per
essentiam suam simplex est de tali non simpli
citate hic loquitur quae est simplicitas secundum
esse et non de illa quae est inferius sicut per
esse et quod est talis non simplicitas non con
venit nisi nunc primae simplicitati ab esse
cui convenit ei quod esse ejus est in mole
et hoc patet in quarto secundum esse illud non est
post se in quo fuit est post esse quod
tenetur in suo esse et in ipso suo composito
est corpus quod in superiori substantia procedentes causas
secundum potentiam sunt in illo et non secundum actum
et ideo talium esse non est purum sed multas
potentias multiplex compositum propter quod esse
vere non convenit eis. Ergo non est simplex

actus et purus vel causas ad compositionem de non
esse. Ergo ante mobilitatem secundum se ipsam et essentiam
suam non est permixtum est propter quod per
suam essentiam sunt non stancia per se
ipsa sed inconstancia et mota et hoc
quod quod est stare per essentiam suam non
convenit nisi primae causae. Ratio autem omnibus
illis convenire subditur quod ab essentia pos
teriori esse non recipiunt sed ab anteriori stante
et influente secundum unum modum sicut est
prima unde se habet ad omnia entia et illa
2a prima quidem non convenit intelligentiae
2o non convenit animae nobili 3o non celo
quod primum mobile sit non tamen secundum esse
mobile est in anima veritate ybarito est
generata autem et corrupta per diffinitionem
racionem suae per essentiam et esse ad inferiora
quod in te motus recepta sunt depender.
et ideo per essentiam suam esse simplex hic
non potest sed potius esse causa quod capere
et essentia est hic patet ergo quod omnis substantia
stans per essentiam suam secundum esse simplex est
Cap. [?] quod substantia simplex et stans 28 pro
per essentiam suam non dividitur secundum esse
Ubi quod dicta sunt scilicet quod substantia stans
per essentiam suam est simplex secundum esse
indivisibile est dicit non simplex est secundum esse
constat quod secundum esse stat in uno indi
visibili secundum esse dividitur tunc quod dividitur
secundum esse tunc quaelibet pars accepta per
divisionem per esse redit super seipsam In
nulla enim illarum est esse et esse sed
sit reditus ad unum simplex est secundum
esse partis et pars eius idem est et prius
est de 2a et alia parte et deinceps
hoc autem est impossibile vel non datur in
partibus unius partis per divisionem acceptae

in uno esse possunt dico ad dictis que
diuiduntur actu naturaliter quia actus motus est uel
mutacio Dico ergo hoc est impossibile scilicet quod pos
sibile sit quod substancia stans per se ipsam uel simplex
secundum esse diuidatur Quod si substancia stans per se ipsam
et simplex diuideretur secundum esse sequeretur quod esse partis
sit esse totius et quod esse infinita sit actu esse per
hoc scilicet quod simplex est sequitur quod sit in uno
secundum esse et omnia que de essencia eius sunt
de esse autem eius sunt partes essenciales sequitur
ergo quod in uno secundum esse et sit ipsa et quibus partes
omnes Hoc autem impossibile est hic enim loquimur
de partibus esse in quibus esse totius non est in
secundum quod huius exemplum est in albo quod
sit extremo et ad album deducit extremo
fluxum nigri in album Si accipiatur esse
nigri nigredo non erat in eo album secundum esse
albi nisi secundum ponamus et secundum quod hoc est
sicut quod influat eius reducitur ... et
sibi est in omnibus intermediis inter album
et nigrum Omnia enim inter media influxum
extremo accepta in illo sunt partes intrinsecus
et secundum et ipsa sunt partes eius formales Et
si dicatur quod talis substancia simplex est et tamen diui
ditur secundum esse sequitur necessario quod id sit esse
partis et totius et redditus super esse partis
sit redditus super esse totius quod peremptus impos
sibile est impossibile igitur est hoc extremo sequitur
quod substancia stans per se ipsam et simplex secundum esse
diuidatur Item omne quod corrumpitur et
destruitur secundum esse diuiditur Corrupcio enim
ut dicit Boecius est abiectio ab esse et con
tinua ab esse recessio per quod Aristotiles in quarto
methaphisice dicit quod senectus et uetustas
corrupciones sunt naturales Substancia igitur
stans per se ipsam et simplex indestructibilis
et incorruptibilis per quod esse dicit dicitur
quod non corrumpitur quod existencia sed tamen
existens inter quiescitur et armonie

et uocat existens quod secundum simplex exis
tit esse Modus autem et armonias et conme
suracionem existens uocat ea quorum
esse non in uno est sed in multis per
modus esse et quiescitur sine composicione
ad totum hoc est ad formam totius et ar
monias quibus composita sunt ea quorum ex
stitit quorum esse inuenitur in eo quod
simpliciter esse est et indiuisum Adhuc ad
omne quod est compositum indigens est hiis
ex quibus componitur et sibi per essenciam suam
non sufficiens nichil per essenciam suam stans
indigens est aliquo alio sibi per essenciam
suam ad esse sufficiat Nichil ergo stans
per essenciam suam est compositum uel diuisibile
Cum dicitur stans per essenciam suam non indi
get aliquo intelligitur de intrinsecis
non esse et in esse substancia indigentibus
Concedo enim substancia per essencias suas causa
prima indiget si causa prima que est fons
esse non conferretur ad esse aliquid rei causa
causa prima regit omnes res preterquam quod commis
ceatur cum eis Adhuc omne quod secundum
esse compositum est ex uiliori et meliori compo
nitur melius est eius quod in se aliud ponitur
ad quod uilius autem est quod distancius
est ab ipso et partes iste semper sunt secundum
esse abinuicem Esse enim uilioris ut uilius
est non esse melioris ut melius est Si ergo
talis substancia simplex est et non diuiditur
secundum esse sequitur quod in omnibus hiis stet
in uno secundum esse Non ergo quod esse melioris
sit esse uilioris et esse uilioris sit esse
melioris et quod esse uilioris et melioris
sit esse compositi et perfecti Relinquitur igitur quod omnis
substancia stans per essenciam siue per se ipsam secundum
esse est immobilis et simplex et uera

Cap. ix. de colleccione eorum que dicta sunt

colligendo ergo ea que dicta sunt dicamus

quod omnis substantia stans per essentiam suam est
simplex et non divisibilis secundum quod est. Si aliquis
adversarius diceret ultimo quod impossibile est
quod substantiam quae stans est per essentiam suam
quod sit simplex et non divisibilis secundum quod dicitur
concedendo illi quod si hoc est possibile scilicet quod substantia
per se dividatur et non sit simplex sequitur quod
possibile est quod essentia partis sit essentia totius
aliter non non est simplex secundum quod. Si autem
hoc impossibile est tunc sequitur quod pars secundum
se redit super ipsam essentiam secundum quod et omnis
pars eius rediens est super ~~ipsam essentiam suam~~
quae secundum unum et eundem quod per eundem modum sit
et rediens totius simul super [illegible] secundum suum esse.
Hoc autem impossibile est ut in [illegible] dictum sit,
quod sit nisi ostensum est. Si ergo quod impossibile
est erit impossibile primum. Relinquitur ergo quod
substantia stans per essentiam suam sive per se ipsam
est indivisibilis et simplex. Si aliquis diceret
quod substantia stans per se ipsam non est simplex
sed composita secundum quod sequitur quod pars eius me-
lior est alia parte et quaedam pars vilior
alia parte. Si ergo dicitur quod talis res simplex
sit secundum quod sequitur quod res melior secundum quod
est ex vili et pretiosa constituitur et continuo
melior est ex viliori secundum quod [illegible] est
non concedendo quod omnis pars eius sejuncta
sit secundum quod ab omni parte eius. Aliter
enim non essent partes. Ex hoc ultimo
sequitur quod totum quod est compositum per eam(?)
non est sufficiens sibi ad quod per se ipsum quia
omne compositum indiget partibus suis ex quibus
componitur secundum quod hoc non est de natura rei
simplicis immo de natura substantiae compositae
secundum quod. Jam ergo constat quod omnis substantia
stans per essentiam suam simplex est et non
dividitur secundum quod et quod simplex est et non

recipit divisionem secundum quod sequitur quod non re-
cipit corruptionem vel destructionem. Nam ipsa
creata est sine tempore et est in substantialitate
sua superior substantiis temporalibus. Si ergo igitur est
quod est non generata ex aliquo quia est ens
per essentiam suam et substantiae generatae ex aliquo
sunt substantiae compositae cadentes sub generatione.
Jam ergo manifestum est quod omnis substantia
est ens per essentiam suam non est in nunc(?)
tempore et est altior et superior omni tempore
in rebus temporalibus. Capitulum 27 quod omnis substantia 29 ppo
simplex est stans per se ipsam sive per essentiam suam

Ex praedictis quia supra praedicta concludit(?) [illegible]
scilicet quod omnis substantia simplex et indivisibilis
secundum quod est stans per se ipsam sive per essentiam
suam. Causa huius substantiae simplicis indivisibilis est
secundum quod totum in uno sit est. Quod autem totum
sit in uno est ex unitate et quod unitatem
est vel simplex vel participatio unitatis.
Tale autem quod causatum corporis est secundum ea quae
dividuntur in [illegible] tantum sunt causae ad quod
ad tempus est et motum est ex se ergo alia
a se generatum non est. Si ergo ex alio non est
et constat quod est sequitur quod per se ipsam
sit talis substantia manifestum talis est scilicet quod talis
substantia secundum tale quod stet per essentiam suam. Omne
enim quod ex alio accipit quod quod non
est de essentia sua completa ex quo et eo
et est et duo quae in quo [illegible] plenitudo(?)
et in se sejuncta secundum quod. Dicitur ergo indivisibile
non fluit secundum quod vel simplex. Compositum
autem erit quod quod est simplex et indivisibile.
Relinquitur quod substantia simplex et indivisibilis
sit stans per se ipsam sive per essentiam suam.
Cum autem dicitur quod substantia est et quod generata
generatur ex alio intelligitur ex alio
male procedo. Unde autem quod [illegible]

Mobile ab immobili pret

sit mali principio uno motore et eadem
potentie educitur de illo sicut accipitur dicitur
quod contraria sicut ex mali principio. Unde
autem quod est in aliquo sicut mali principio
uno enim motore secundum potentiam quod est vis mi-
neralis formativa corporis educitur de
terra et dicitur ydolum incorporeo ex sit
in mali principio et non media uno in-
motore quin est stabiliter ydolum producitur
de corpore et talia omnia per motum et imi-
tationem producuntur in esse et esse huius divi-
sibile. Cum non dicitur quod 2a producuntur ex
primo sicut aliqua ex aliquo non intelligitur
quod producuntur per generationem et motum sed for-
mali perfectione vim sumunt ab alio per hoc
quod primum velut actum est sicut lux diaphani
ex luce sicut actus ex actu et non sicut actus
de potentia et ideo perfectum ab alio nullam fit
ex eo vel in esse a divisibilitate vel compositione
talia id est per hoc quod continentur ad primum
sicut prius esse recipiendum sicut primum stat per
esse primum et essentia nec sic aliquid indigent
ad esse vilius et melius et quo plus intenditur
ex sicut esse indivisibilia sunt et eo magis
stat per sicut ex et totum et perpetua et talia
dicuntur quod prius sunt quod autem semper stant sunt ea
quae medium abyssus et magnum sunt abyssus de-
pendet et abyssus accipiunt quod sunt quae non
tamen sunt longo ab hiis quae prius sunt tendere
et plus huius de non esse quam de esse quae
autem semper sunt plus et plus de esse quam
de non esse huius sunt. Autem non sunt nisi quae
prius sunt et in ista sunt gradus sicut in ante-
habitis declaratum est. Cap. 16 de com-
pendio eorum quae dicta sunt.

a De compendium ergo redeuntes in quae dicta
sunt dicimus quod omnis substantia simplex est
stans per se semper et nunquam tamen est quia talis substantia
creata est aliunde per hoc sed quod esse suum sit
est et non movetur per se et ideo in substantia
prima superior est substantiis temporalibus. Consequens
est quod tales substantie non sunt generate ex alio
sicut ex principio mali per hoc quod talis substantia
stans est per essentiam suam non habet generate
ex alio sicut ex principio mali per hoc quod talis
substantia stans est per essentiam suam non habet
generate ex alio sicut ex mali principio
sunt modus per generationem et corruptionem non
stantes per esse suum. Jam ergo manifestum
quod omnis substantia stans per essentiam suam non
est in tempore aliter non et superior est tempore et
rebus temporalibus omnibus. Notandum est non quod
mobile dicitur ab immobili temporale ab intemporali
Sed non mobile tamen motus esset eadem ratione
illius motus esset alia tamen motus et iretur
in infinitum. Mobile non per hoc mobile
est quod ab aliquo movente movetur sicut idem
non est mobile et movens. Est secundum idem similiter est
de temporali et intemporali ex quo temporale temporale
non est nisi per hoc quod mobile est et per hoc
sed temporale temporalis tamen esset iretur in infinitum
in moventibus et motis. Similiter est de possibile quod
necesse est ab impossibili tamen possibile non quod
possibile in prima rei diffinitione et in esse
suo competit tamen motus per quod et in ipso
iretur in infinitum sed possibile possibilis per esse
causa. Sed in causis igitur talis ordo est quod Ordo in causis
primum per se et simpliciter immobile et impossibile
causa est. Secundum autem quod est intelligentia
non per se sed immobile et impossibile tamen est
Anima non mobile ex parte in proprijs non
simpliciter causa est. Creatum quod est natura-
liter in corporibus celestibus diffusa nec
per se nec simpliciter nec immobile sed impossibile
hoc est possibilibus non disposita causa est
eorum quae sunt ab alio tamen mobiliter

idea ypalia et spalia hec est qualitatibus spiritibus disposita per quod notum est nobis quod ordinem declinemus inter ista quod est quod creata aptissime se admittat et subiectum suum superiorem non potest nisi subiectum ei simplex et non subiecte dispplexes ei sunt subiecte simplices subiecte superiori et sunt subiecte creature quibus non supplent tempore an secundas que applicant subiectis sempiternis et sunt subiecte absque a tempore creature in quibusdam hominibus tempus an subiectis sempiternis vel quia que non assimilantur non applicant eis ideo subiecte separate in tempore sunt ille que estimantur cum subiectis sempiternis et sunt medie inter subiectas fixas et subiectas primas in tempore et non est possibile ut sunt sempiterne que sunt supra tempore sequitur subiectas ypales creatas in tempore nisi mediantibus subiectis ypalibus sempiternis in tempore et iste quidem subiecte non sunt sunt medie nisi quia ipse quoniam cum subiectis sublimibus in permanentia et quantum subiectis ypalibus absque tempore per generationem ipse non quoniam sunt separate cum tempore sunt simplices cum subiectis sempiternis que sunt supra tempore per durabilitatem et non applicant eis in motu et generatione Unde ad sunt in tempore non applicant subiectis sempiternis que sunt supra tempore per aliquem modum si ergo non assimilantur eis tunc non possunt recipere eas neque intelligere eas nec tangere eas nisi ergo sunt subiecte sempiterne que tangunt subiectas sempiternas que sunt supra tempore et aggregabunt permanentiam suam inter subiectas creatas in tempore et inter subiectas sempiternas que sunt vel aggregabunt per durabilitatem suam inter subiectas que sunt supra tempus et que sunt sub tempore sicut videtur sub generatione et corruptione et aggregabunt inter subiectas bonas et inter subiectas viles ut non possint esse viles subiectis bonis et possint ei bene et ei contra te et non sit eis diminutio neque fiero [?]

ergo manifestum est ex hoc quod durabilitates due sunt sed quarum una est eterna et alia ypalis [*due sunt species durabilitatis*] scilicet eterna durabilitas est stans quieta alterata modo et una aggregatur et eius operationes sunt sempiterne neque quietae est an alteratur et altera est tenens extensa et que operationes sunt an mpersih et utilitas unius earum est per essentiam suam et utilitas alterius est per partes suas quarum maior est secunda sive operatio et primoditas primum et postremum Iam ergo manifestum est quod subiectae que sunt sempiterne et sunt supra tempus et cum eis sunt sempiterne equales tempori et tempore non supplent ab eis et cum eis sunt que sunt absque a tempore et tempus supplent ab eis a superiori transire in parte et inferiori scilicet sempiternus earum usque ad earum extremum et sunt iste subiecte cadentes sub generatione et corruptione

Cap. [?] quod substantia creata in tempore aliqua est et in tempore aliqua est

Post hoc declarare oportet de ordine istarum subiectarum admittere hoc autem sic non potest nisi per subiectas que supra tempus sunt et subiectas que sub tempore sunt et subiectas que medie sunt Unde ergo [*que substantia dicitur esse supra tempus*] que supra tempus est est que secundum omnia primum supra tempus est hoc est secundum esse et secundum id quod et virtutem et operationem et est illa que nec secundum esse transmutabilis est nec secundum virtutem umquam impedita est nec umquam recipit obumbrationem in sua intellectualitate actio cuius lumine utique est per operationes nec in opere umquam recipit vicissitudinem per sui transmutationem de opere in opus quia potius scindo se ut primum omni est fecit umnia et de se non transmutat in se nec vicissitudinatur in opere Cum opere intelligi [?] Cum non ais de se actio transmutat ad se hic vicissitudinatur in opere et per vicissitudinatur in opere necesse est quod de se transmutat ad se et non de se transmutat in se non vicis

studiaret in ope, diuisorum n. operum diuerse
sunt forme efficiene ad actus solita actus
sunt sine sunt et diuisorum operum sunt diuerse sunt
Utrum autem quod aliquo modo mutabile
est secundum hoc quod mutabile est temporale est hoc
igitur quod omne mutabile est omne est prius tempore et
ante tempus Omne autem temporale per consequens est
ce utrumque et opacum mutabilia sunt illa n. sunt
esse virtute et opacum temporis subiacent sicut subiecta
generabilium et corruptorum Inter has autem sunt
subiecte medie inter utrumque et quod quod plus appellant
subiectis quod sunt prius tempus sicut subiecte esse
totum esse sed est et utrum et opacum non sunt
tamen adeo subtilius sua est prout dixi de ac
tiue intelligentie utrumque sunt eius secundum aliquid
obumbrata est Inquantum n. secundum esse et quod
quod est re intellectus est ibi est unitas est quod
intendo sunt secundum quod exitus est secundo
sunt umbra paratur Et non sunt sicut utrumque
actus condit utrumque eius et obumbratur a
lumine primi Propter quod notandum est quod umbra
paratur in ope Est igitur non eternitate et
non autem ipsa sunt tamen primi Cum eternitate
autem dico non est quod simpliciter eternitas est sed
ea quod est eternitas secundum participationem Sicut n.
recipimus vel sicut sed ad naturam primi sic natura
habet quod eternitas vel ad eternitatem primi hoc
sunt secundum non obumbrationem esse et virtute non sunt
deficiant a primo magis sequitur primum et vi
cinius est primo secundum genera eorum quod sunt et istud
medium secundum esse quod sunt stans in uno sed
est in virtute non successus de virtute et vite
secundum sunt virtutis duplicitate secundum n. virtute
mouendi et virtute regirandi quod notandum est
quod virtutis diuerse sunt ut dicitur celesti in de
celo et mundo in omnibus magis sunt Sunt n.
virtutes dextri et sinistri sicut sunt hoc
uniformiter motus et opus quod motus

est opus eius Opus n. motus tractus operum
uniforme est in eodem modo est et maiestate et
post non intelligentia medium est 2° ad modum
nobilius aliud est et istud medium quod
in pluribus sequitur temporale quam id quod
prius tempore est Est n. secundum esse et sic im
mobile secundum formam ad et opus mobile de
forma in forma et de sui in situ quod est
transmutando Et propter hoc est valde diuisare
et temporalium operationum secundum omnes partes et
temporalem utrumque primum quod prius eternitate est
et autem tempore Cum non in eternitate et inquantum
attingens tempore propter hoc n. plus est post et
magis sequitur primum in esse et materia ipsius
esse quod est eternitas Cum non post eternitatem
quod est eo quod expansio est expandi n.
eternitatem non tenemus quod tota sunt est aut
tempore non est quod motum secundum esse non subia
cet sed attingit per hoc quod virtute primum mo
tus est producit quietem eternum ad nec
subiectum tempore est secundum esse Et n. secundum esse quod est
autem tempus motus non est de continua
tibus esse ipsius et specialis ipsi sicut motus
principio est de continuitatibus esse ipsius continuus
sunt. Hoc autem sunt hoc iam primo est quod mo
tus tractus aliquid de esse celorum est Et n.
post tempus quod est oportet quod secundum esse
motui subiacet et mutacio et quod est
generabile et corruptibile quod in [illegible] primo
subiectorum inferius mixtum est Et ideo non tempore
secundum durationem continuis secundum esse sicut autem tempore
quod ipsum per esse et motum ipsius [illegible] est temporis
Et propter hoc plato dixit tempus gigni
cum celo Causa n. sunt sunt secundum durationem
celum et tempus et tempore Signo sunt quod esse
celi non potest designari principium et medium
et finis in tempore Ille n. subiecta principium assignatur
in tempore cui principium sui esse dat motus

non potest designari esse principium vel finis et

qui est in tempore et illi appropinquatur medium cum
statum in perfectione dat motum qui est in tempore
et illi propinquatur finis cum corrumpitur dat
motum qui in tempore est propter nullum accidit
celo nec finis status nec finis forma nec
finis motus et ideo sicut in tempore est quod finis
nichil sui tempore vincit supplent ipsum, quoniam
alia autem sub tempore sunt quod finis omnia que
in eis sunt primum et medium et finis tempore
supplent propter ea sicut unus quo mutatur
supplent propter mutationem Sic ergo in tempore esse
ut dicit auctor in quarto phisicorum est quod aliqua
parte temporis mensurari. Secundum autem modum in tempore
esse est esse in numero qui est tempore et non
in quadam parte ipsius patet igitur quod omnis
Textus substantia creata sive eterna in tempore aut est propter in
tempore ita quod tempore non supplent ab ea propter quod
sit cum tempore transacta est aut supplent
super tempore sicut que cum eternitate est vel cum
eo aut tempus supplent ab ea propter
hoc quod creata est in quadam mora
temporis huius autem causa est quod res superiores
separatas sunt finis ordinis cause non sequuntur
nisi sole que sunt plures eis et ille sunt
res que sunt cum tempora quibus tempore non sup-
plent. Talibus autem substantiis in nullo spatio
sunt res create in conjuncta hora et absti-
sit a tempore propter hoc quod tempus supplent super
eas et ideo in ordine cause immediate
non sunt propter transactas sempiternas de
extremo in extremum non venitur nisi
per medium sicut dicit auctor in libro de causis
libro. Ex igitur mediatas esse quare quamvis
plus sunt in superioribus quod autem contingit
infinitas et mutabilitate quoniam esse et sole
cum sempiternis que in motu autem et qualitate que
sunt infinitas infinitas autem propter sui dispositionem nunc
hic quando in superiores temporum ut dicit

Capitulum 18 de ordine priorum et superiorum et spera
Notandum quod specierum tamquam est et con-
gens et omnino mole et simplex inventum necesse
est in universo oportet ergo bonitatis quod ordo sit
completus et ei quod per se vile est non proportio-
natur nisi per medium et ut per medium scilicet
adipiscendum oportet quod unum vile remaneret
quod bonitatis et largitati primi non conveniret
quod ut dicit dionisius diffundit se per
omnia naturae virtute. Cum autem medium necessarium
sit invenire necesse quod sint tria media unum
quod per equidistantiam duo non per approxima-
tionem extremorum et illud quod per equidistantiam
medium est causa nobilius est. Hoc ergo proce-
dit ab intelligentia et propter hoc uniformis q(uo)d sit in uniformis motus celi
motus celi est expandi autem in mole propter
spirando ad vitae et motus localis influxum
Medium autem quod iuxta primum intelligentia
est bonitas divinas intellectu recipiens
que intellectualiter recepta aliam nobilem
movet sicut illo modo quo depuratum mo-
vet depuratum et non fiet per in puritate
et simpliciter lumen divini remaneret. Sic
ergo excellet omne depuratum et omne appe-
titum et nichil corporis posset adipisci propter
quod celum ultimo corporis depurant eas cum
sicut dicit auctor in 2o ethicorum. Non potest
esse in anime naturale depuratum per hoc quod intel-
lectualis offenditur aliud nobilis movet
sicut depuratum depuratum per hoc quod aliud
nobilius formantur intelligencie est per naturam
intellectuale que sub intelligentia preparat
in qua sicut in speculo perceptibili lumen
et splendores suos diffundit. Intelligentia tamquam
intellectualiter in intelligentia sicut qualiter esse
cause in causa. Aliter ergo ad naturam que in corpore
est diffusa non pervenit. Intelligentia ergo
nullius corporis sit esse actus per intelligentie
sub forma strictus intelligentie vel pericim

comune est cum corpore Corporale n. sic tamen
est intelligere quod sub forma intelligibili ubique
et semper si aliud formarum et unum corpus
perceptibile est et intrinsece est anima sua substantiale
vite et motus est principium in corpore sum
omne medium vite et motus quo vivunt
et moventur animata et que sunt animati in anima
in corpore corporali recipiuntur Hoc non quod vir
tutes operantes in corpore corporales virtu
tibus corporeas sunt per se non habent dimensi
ones Nos n. in principiis dicimus et dis
tinguimus inter virtutes que nec sunt corpus nec cor
porales tamen sunt in corporibus et inter eas que
sunt corporales sunt in corpore communis in cor
pore sunt Medium non quod principium
est vel quod non per se motum est et contin
gens est et non movens nisi motum ab eo
quod movet et insensibile est hoc non sensi
bilibus qualitatibus distinctum hoc in quantum
medium corporis celeste et quod corporaliter
movet inquantum per celorum influentias virtute
sua impressa et facta in ea motum rectum
ut in primo huius sicut liber dicitur et Motus autem
simplex vel rectus vel in quodam circulari
quandoque a centro vel ad centrum sicut sunt motus
ignis et terre in quodam autem motus elementorum
quorum aer in duobus quandoque levis est et
et in uno gravis Aqua non in uno levis
et in duobus gravis a terra ascendit et de igne
et aere descendit Aer non a terra et aqua ascendit
et descendit ab igne Hos autem motus loca
les elementa non habent nisi a generante Motus
autem localis formam generationis consequitur et n
forma generationis accepta sit sum aliquo modo
non erit motus ad locum debitum illi forme
ut formam substantiale corpore motus et locus co
pulantur nisi forma corporali et substantialis
umbra et ymago quedam sunt corporaliter comparata
corpore anime que per se principium vite et motus

est Cuius signum dicit avicenna quod quia
animalibus aliud et intrinsece in homine quod est
animam perfecta ad omnem formam conceptam
corporis motus elementares oppositum ut enim
concupiscentibus motum libidinis statim sentiunt
leta non concupiscentibus hylaritatem in vultu
Tristia non concupiscentibus in apparentiis corporis
prodit propter quod dicit sapiens Animus gaudens
etatem floridam facit Spiritus non tristis
exsiccat ossa Cap. 19 de celeste corporis
communicantis secundum virtutis informationem.

Primum autem mediorum et communem ultimo
communis est et quia quam pitagoras
cathenam auream appellat Intelligentia n.
non movet corpus nisi per participationem
divini et n. apprehensionem sed nisi per divini bonitatem
sicut corporis Sicut anima corpus non movet nisi per
virtutem et formam agentem intelligentie Agens n.
intelligibile per se sic movet corpus Operatio
n. intelligentia non utitur ad motum sed ad passionem
ut dicit aristoteles Corpus autem celeste conficit sic anima
sunt a corpore hoc autem in precedentibus ostensum
est Sicut corpus celeste quod est quasi instru
mentum anime ad formam substantialem non mo
vet nisi informatur conceptum anime quod corpo
ribus agentis intelligentie est Sicut nec manus
ad formam artis movetur nisi prius manus
manus conformans intelligentie quam anime, vel infor
matur Et hoc modo quantum elementalem
celo conceptum formatum sicut recipiunt formam a
manu artificis quantum n. elementalem non
concipit inducunt nisi alterationes et passiones
actionem Cum autem passiones et actiones ad hanc
vel illam formam substantialem dicuntur ab
informatione celeste corpore accipiunt Sunt forma
n. illius corporis agentia primum quam consequitur
corpus mole et quod per accidens et passionem
mole est Calidi motus est a centro unde
est quod operatione calidi quod motum facit

celum [illegible]

Motus elementorum

nota

ffrigid n abscindit et pstit motum supra
elevata q retracta sunt inqbus est vtus p
tam indiscriae qgregat in vnu a centro
movi ita pt qui motus in eis vapor
et fumus est Ex quo generant omnia q vapore
et fumo constituunt sive in aere sive sub
terra sive sub aqua influxus n et efluxus
maris et ebulicioes aquarum ex talibus
causant sub terra aut erugitus qui sub terra ali
qn audiunt et motus elevacios et vulcani
qui ex incepcione talium vaporum efficiunt
In aere no venti vel flatus e q ex fumo
terre in aere elevat sustendere aere et impel
lente Turbo no ventus e in elevacioe
pia int vapores aquo qrlupus et ad sup
fiem elevatus et in supfice aeris de cotinuo
multis motu involuunt enipcios in ach
motu dissolucios qfetius Ex vapore no
aq generant grandines nives prine plu
vie et roris Cuius signum e qr eo tpe
quo multe stelle q alio tpe invisibiles
sunt in celo apparent qr pspicue fixe in co
vexo celi Eo die vel sequenti vel tpe
brevi plus pluet vel ninget Cam ad
huius ee no pt nisi qr aer desup hu
midus e supfixanio ad quo forte et
figure obtracte dilatant et tenu et visibiles
efficiunt in tali ae qr aliam no qsset
visibiles huius ad signum e qr tunc ceru
merus et arcus lote distans clarius videt
et apparent Cuius tn ee no pt n qr ra
pores infrate aerem obsmantes admixti
tum frigidi aere nd elevant pt et ipsum
reliquunt pp quod in xptio torup ad forma
aque descendunt Tonitrum et choruscacio
et huius generant ex vapore tico et i ele
vacioe pia attractio et intra nube recolu
so de quibus in nalibus patet dcum e
Si aut vapor nimis moueat terre

et aq et vim alto inferant procul dubio
mixta generabit et coagulata ut metalla
et lapides Si no mixtio ab excellentijs
influxus mixta removeant et ad iung
ducant qplexioes fiant et creata generabit
sm omnes dnas aiatorum et vegetabilium et
aialium Sn hys aut addunt e quod
dicunt pitagoras et arls in pe pspectivo s°
qr insidiis quo locus mali e bonum n
diminucio vel corrupcio malum est
pucato n mactaciare ad malesicium ut
dicit arls sup ppribus ut puys nulla
pcimus locum pt sue malicia Cap.
20 De collectioe eorum que dicta sunt
Olligeo go ex q dicta sunt dicus qr
omnes creata vel creanda sbm in tpe est
qr pp in tpe tuus vel sm scipm mesura
est et no sm ptes eius et ro tpe nec p
psflunt nec desicit ab ea pp hoc qr ipsa
et tepus pt et equant creanta sut d ita
est in tpe qr tpe pspflunt ab ea oo qr
creata e in qsidio vbius tpius Ipe sy
no desicit ab aquo pont nec metus desi
cit pt tuus tpe est mius Aut ita creata
est quod est pp tpe et pspflunt pon
excedit tpe pont ea q no eterne sunt
vel in ordine eternitate et tpius quorum
tpe no est mesura n p accidens pct mesura
excellens aliqn devat ad dimensione
mesure insiderus no excellere hoc n mo
devat tpe pont dicus qr eterne tenus
aliorum mille aliorum qinus eternitas pt idi
visibile nunc stans et no movens sup ut dt
boecius hoc aut pt pe Si n creata pspinu
admice in ordine tra stam supior i ord
borie excellere no semp nisi in illa q
in plurib ei displicis est Omne go subs
stam plus subs supior et ille pt que

qd e mali

pe tate sut q tpe no supflut abeis
& io ips sut cu subas q quo appla
subis sepitius durato i tpe et
& sut etia sube a tpe absepe ita q
tempori supflut ab eis fm pun & fi
ne eo q msbisdo tolis tpis pyxie
gruct eo subis sepitius pp ho no
applan eis omo sube igr sepite q
sunt in tpe sunt ille q gruct ai sbis
sempiuns q sut sup tpe iduratone
& subas et in motu touent no isori
bus Sunt igr medie int sbas seprs
etnas & int subas tpe mefatis fm
duratone & no est possile fm ordine
nae ut sbe sempite q sup tpe sunt
in via ascendi ab infidib ad supiora
pyxie segndr sbas tpales tenitas i tpe
hot n siet no pt nisi mediaby subis tpa
lib sempiuns in tpe fm aliq mod conse
tetib quare vna in tpe e et gtuigit tpe
ut dixon tpis altra no in tpe est ut ima
ta tpe & tes quid sbe no sut sote me
nis p hot q ipe gmotis eo subis sub
limib & etius in sui duratoe pmanda
sbam & est gmtate ad subis tpalibus
q absepe & mefatte sut in tpe p sorani
pbq teid mo ad gilacon Tales n sbe
insidres s opine pt sepine bn in est idi
indui no pmanet s pmanda tore est
p gnatom & motu & hore sutessione
Vide at sempine q in tpe sut & me
int has sut sbe cu subis sepitius q
sunt sup tpe psue sbe durabilit in
motu at sotaro gnatoe vana no assi
milat eis sbe at mefate subis sepi
tius q sut sup tpe no applat p aliq mod
s go no plant eis tue imetu rcpnoe
no sut tepe eis ut imete gmngo

fm ordine nae dicit amealbo qr i cor
palib sitq in oporalibs ordo e Nae go
sut sube medie q fm gnera nae tun
gut subas sepitias q sut sup tpe & fm
alias tangeo sut sbas mefatas in tpe
aggregabut go pe media qm & p motu
quod sut aggregat & gugat sibi sbas
setas in tpe & ab altra pte int sbas
sepitias q sut sup tpe & aggregabur
p durabilite sua int sbas q sut supra
tpe & int sbas q sut sub tpe q cadut
sub gnatoe & torrupcoe durabilitate
quia sut supiores in sbam pmotu isti
unt insioribs ut gservat cu p gnatoe
sutessione Aggregabut go int bonos
& int sbas viles pp ho at aggregat ut
sbe viles no pdito pnd bois subeare
etnare alit n pmaent ad bonitate ei
bus eis fm nat gtute & in vilib sub
stantys nec est diminatea ne fiero i
aliquo mo divo Jam go onpsd e ex
hot q durabilite due sut spes quare
vna est etna & altra tpalis vustq
vna duare durabilitatu e stas gtra
altra u durabilitas mo & vallat p
sutessios & vna eare aggregat pe q
ipa & eiq opatos ones sunt pe ita q
gdo opatoe no est cu quapda alias
& altra est tcius opsa pries q q
opatos cu quapda alias Adqut aut
viltas vniq hare duare duratoe est
p gretio sua & est imole & indesius
& viltas altra est pp pas suas quare
aut vnaqq sunctia e apte gpodi p
mod quo vna est por & altra pos
tior pee ptes tpis pe hut Ja go ma
festu e qr sbare ille q sut sepite

duae sunt spes duratonis

sicut tempus sunt et ex publico quod quedam
sunt equales parti ita quod tempus non superfluit
ab eis et ex pluribus quedam sunt absque in tempore
ita quod tempus superfluit ab eis ab inferiori
causa et superiori causa hoc est secundum principium et
finem si in extenditur in ipsum ex parte causa
ipsius ad eternum causa secundum utrumque extremum
prodeo et tales sunt res cadentes sub genera
tione et corruptione quod est quod res cuius forma
cadit sub tempore sed eo quod continet tempus cum
est in omnibus dispositionibus suis cadens sub
tempore quare et eius actio cadit sub tempore
cum enim substantia rei cadit sub tempore provenit
eius actio cadit sub tempore Res autem cadens No
sub tempore in omnibus dispositionibus similiter est
a re cadente sub eternitate in omnibus suis
dispositionibus Et dicimus quod non est inconveniens in
rebus pluribus naturaliter est igitur ut sit res aliqua
3a media inter utramque cuius substantia cadit
sub eternitate et ipsius actio cadit sub tempore
impossibile namque est ut sit res cuius substantia ca
dit sub eternitate tempore et eius actio sub
eternitate sic non actio eius melior quam substantia
ipsius quod autem impossibile Manifestum est ergo
quod inter res cadentes sub tempore cum suis substantiis
et actionibus et inter res quarum substantie et actiones
sunt cadentes sub eternitate medio sunt res ca
dentes sub eternitate per suas substantias et sub tempore per
operationes ut diximus Commentum 21 quod inter
eternitatem et temporalia necesse est esse medium
c Ex predictis concludit quod inter res cuius
substantia et actio est in momento eternitatis
et inter res cuius substantia et actio est in momento
temporis necesse est esse medium Cuius substantia
est in momento eternitatis et actio in momento
temporis Cuius probatio est quod hec scientia
sunt ut ostendam in nullo Quia Quod

coincidunt enim ad invicem non est similis
suppositus ut dicit Aristoteles in 2o de generatione
et corruptione Cum inter Quia symbolum facile
est transitus Oportet igitur inter hec esse medium
secundum autem naturam complexionum contrariorum duo
sunt que media sicut cuius substantia sit in momento
eternitatis et eius actio in momento temporis et
aliud cuius actio sit in momento eternitatis
et substantia in momento temporis Sed hoc 2m est impos
sibile Quoniam secundum naturam actio non nobilior
sequitur formam per quod si substantia temporalis est
natura est actionem temporalem esse Relinquitur
igitur quod unum sit medium quod sicut cuius
substantia in momento eternitatis et actio in momento
temporis Consimili non medio quoniam sit actio secundum No
quod in agente est nobilius quam esse et etiam
hoc secundum quod recipitur in paciente non eterna est
actio non actionem ut dicit Aristoteles sunt in pa
cientibus et dispositione et sunt in eis secundum possi
bilitatem recipientium et non secundum agentium po
testatem Medium ergo quod impossibile in tali dis
tinccione Hoc in una medium redditur rerum et id
est quod intelligencia illius eterni motus accipit
cuius substantia et actio est in momento eternitatis
Una autem actio secundum quod dicitur est eternitatis
et temporis per hoc quod motus eius actio est qui
temporalis est attingit motum talem Celi non
substantia quod secundum quod est in momento temporis est secundum se
ipsam sublimatur momento temporis ut mutatio
sublimis mundi Momentum non talis non est possi
bile talis secundum se acceptum quod est solum
temporis sed est acceptum in eo quod dat esse
tempori quod est fluxus continuus a priori
in posterius Hec non mensura est motus
continui Hec ergo patet quod anima nobilis est
hec unde est in quam rerum medium quoniam No hic

in spali dicunt eo q actio aut motus temps
contingit sm quod actio in ipso est Actio
aut celi motus subiacz temporis & motus
& est una utriusque actio si aut ut mouetur
actio aut celi ut moti quod subiacz mo
tui & motu fiat sed aut eius subiectum & ac
est in monto temporis est quod per scilicet prop
poni generacionis & corrupcionis Cum uero
id cuius subiectum & actio est in monto et
intatis necesse est sic stare in subiecto et
actione eo q actio eius lumine subiale
est sicut lucis subiecto actio est lucere lux
n in lucendo quod est de se successioz
uero est ut vitas quod in principalibus
nota lumine vitas sunt et & successidas por
tale igitur medy viuis etiam quiquid
& spalia ut spalia entis pdicunt
Cap 22 de breui collectione pdictorum
In compendio ergo dicamus q inter res cuius subiectum
& actio sunt in monto temporis & inter res
cuius subiectum & actio sunt in monto eternitatis
+ q in duobus sentencia est a re cadente sub
eternitate in omnibus disposicionibus suis Est
enim medium & est id cuius subiectum est commo
medio eternitatis & actio sine operatio commo
temporis cuius operatio est q quod res est cuius subiectum
cadit sub tempore ita q continet tempore eo sm
totam duracionem & illa res omnibus suis dis
posicionibus est cadens sub tempore et id actio eius
etiam cadit sub tempore cum n subiectum rei cadit
sub tempore necesse est & actionem sub tempore cadere
Res aut que cadens sub tempore in omnibus
disposicionibus sentencia est per contrarium a re que
sm aliquas disposiciones suas cadat sub eter
nitate cum aut sit sentencia non est n
per medium quod utrique est simile Manifestum
est igitur ut sit aliqua res media ex a inter utramque
istas cuius subiectum sub eternitate cadit & actio
eius sub tempore cadit impossibile namque est ut sit
econtra res sm namque cuius subiectum cadit sub tempore
& actio eius sub eternitate Si n sic esset sequeretur
q actio illius melior esset quam sua subiecto
hoc aut in actionibus substancialibus impossibile est
eciam per actionis aliquam fieri potest Manifestum uero
est igitur q inter res cadentes sub tempore sz scilicet
& actiones suas & inter res quarum subiecta
& actiones sunt cadentes in monto eternitatis
sunt res medie que sunt cadentes eternitate per
suas scilicet & sunt cadentes sub tempore per opera
cionis suas sive actiones Omnes n res cadentes
sub eternitate est eius res Et omnes cadentes
sub tempore generabiles est res Si ergo hoc ita est tunc
si res una est cadens sub eternitate tempore ipsa
est eius & generabilis non per modum vnum sed vno
per modum & per modum alium Sic ergo manifestum est ex
eo quod diximus q omne generabile cadens
per suum subiectum in tempore tamen est suum pendere
per eius partem quod est tam durabilitate
& tam vere permanentie omni & discontinuitate
necessarium est esse vnum saltus adipisci vnitatis
& ut ipsum non adipiscitur si aliqua vnitas
omnis sunt acquisite & eis quod sic est q si dicatur
vnum saltus acquisitum non acquisitum tunc est
dictum aut ipsum & primo acquisitum saltus non potest
esse quam medium aut est simile primo in
omnibus disposicionibus suis Aut est in utroque
dictum Si ergo est similis ei scilicet in omnibus dis
posicionibus suis tunc vnum non est primum et
aliud 2m & si vnum non est simile alteri in
omnibus disposicionibus suis tunc prolacio
eorum erit est primi & alterius 2i Illud ergo
in quo vnitas est sua non dependens
ex alio est vnum primum vero per omnia

Et illud in quo est unitas iuncta cum alio
non est unum primum verum. Ergo est cum alio
unio primo vel acquisita unitas precedit
ergo inde et unum non primo et reliquis unus
est unitas secundum modum et non est unitas nisi
per unum vere prius quod est maxime unitas
Iam ergo manifestum est et pertinens quod omnis unitas
post unum verum primum est acquisita causata ab unitate
unum verum primum est creans unitates et faciens
eius acquirere non acquisitam sed quoddam completum
est. Ergo sermo de pura bonitate Capitulum 23
quomodo mensuratur esse corruptibilium et temporale et esse verum et equale est

Unum autem iam manifestum est ostensum est quod
substantia stans per essentiam suam sine parte est
ipsa vere ens est et vel est ens secundum quod
unum stat per essentiam celebratur quod illud quod per
se manet et accidit in modo esse eternitatis vere est
et vel eius primum vel a se vel vera
eternitate constitutum sed autem quod in generatione
et corruptione continua est continue abiectis vel
additionibus ad se manet non vere ens et eo
quod esse eius partibus multis non non esse
est permutatum potest non vere esse et quod
alienatione permutatum est. Et ideo quod quod sub
eternitate est in unitate consistit propter particularibus
partium et actus unum sunt. Eorum non in quibus
quod in tempore sunt non est unitas pura potentia
et actus in eis nec simul nec unum sunt unum
in esse quod sunt continua successiva abiectione
et natura est mensuram intuentem per quod unitas
pura quod in eternitate est fluat in ea quod non pure
unum sunt. Et ergo mensura eius esse et eius et
generationis sunt. Sed non secundum se et secundum eius mensuram
esse eius unum sunt accidit ad pure opera
tur qua agit in eo quod sub se est
generationis sine eius in esse per continuas additiones
et abiectiones continuas quod esse non in una
pura stat unitate et puritate Aliter
non esset de primo recedens in ultimum quod non
generationi permixtio additur neque est recipi

primus in una parte est medium inter primum et
ultimum multa secundum esse necesse est mediare interpositio
quod sunt a primo unius et veri et entis distante ami
primum ut quidam entis unitate et veritate in
aliis respondeant in quo ordine quanto plu
ribus mediis aliquid a primo distat tanto minus
est unum et verum et ens et quanto paucioribus
distat aliquo tanto magis unum est et verum
et ut ita dicam entius et quod in corpore homo
magis accedit ad celi qualitatem et temperamentum
et in anima ymaginem divinam participat et
animam intellectualem per hoc inter generabilia et cor
ruptibilia dignissimus est. Alia autem secundum modum
quo distant a primo gradus participant dignitatem causam.
Capitulum 24 de compendio eorum que dicta sunt

Ut compendio ergo que dicta sunt dicamus
compendiose quod omnis substantia cadens sub
quibusdam suis dispositionibus sub eternitate est et
cadens sub quibusdam dispositionibus suis sub tempore
est et eius vere et generationis est. Cuius primo est
quod res cadens sub eternitate est vere eius
eo quod stans per essentiam suam et esse suum puram
non est permixtum et omnis res secundum omnes dis
positiones suas cadens sub tempore est generationis eo quod esse
suum stat per continuas abiectiones et additiones et
quod licet ita est hec res media una eorum
secundum substantiam secundum aliquid cadens sub eternitate
et secundum aliquid sub tempore et est eius vere et
generationis non quod per modum unum sed per modum
et modum per esse in se est eius sed per eius actus
generationis. Iam ergo manifestum est ex eo quod dictum est
quod eius generatio cadens per substantiam suam sub
tempore non est esse a se ipso sed esse se prepen
dit per eius primum quod est maxime durabilitas
in eo et destructibilium cum et est maxime verum
sempiternum cum et est maxime durabilitas in
esse verum destructibilium. Iterum ergo est in or
dine rerum quod est unum primum prius et est propter
factum adipisci unitas et veritas et unitas
entitas et omnia quod sunt et eorum non adipiscantur

Considera:

esse ab aliquo si omnis reliqua unitas vere
accepta sit ab illo quod illud non sit acceptum
penitus nec aperte. Nec contrarium est quod
dictum est secundo et tertio propter hoc quod diximus. Si enim dicatur
quod inveniatur unum quod est entitatis et
unitatis in omnibus fons et non est acceptum
ab alio et detur quod aliud est inveniri
quod est fons accepte entitatis et unitatis
non acceptum et non ex alio tunc sequitur quod
sint duo inter haec primum et primum quod scilicet fons
accepte entitatis et unitatis non sit quod quaeritur
aut inter ista fluendo sit in omnibus dispo-
sitionibus aut sit inter ea differentia aliqua in qua
unum vel habundet ab alio. Si enim in omnibus
inter ea est fluendo tunc eadem sunt et nullum
unum eorum non est primum et alterum secundum. Eo
est ut dicit Aristoteles in primo Topicorum a quo
non differt differentia. Si autem unum eorum non est
fluendo in omnibus dispositionibus sed si unum
habundat ab alio tunc sequitur quod unum est
primum et alterum secundum secundum ordinem nature.
Illud ergo in quo primo et per se est unitas
sicut non inventa vel accepta ex alio sicut
dictum est primum verum sicut prius ostensum est.
Illud vero in quo unitas est inventa vel
accepta ex alio est post unum verum post
ipsum participans unitate et unitate. Si ergo
talis unitas est ex alio accepta necesse est
quod ex uno primo talis unitas accepta sit ex
quo procedit et relinquitur quod ut unum verum
primo ex reliquis unitas ab ipso causaliter conti-
nuat unitas primus et posterius et non potest
unitas in causa nisi per unum purum et verum
quod est causa unitatis in omnibus et enti-
tatis et veritatis. Iam ergo manifestum est
et planum quod omnis unitas vera vel naturalis

Ecto

que est post unum verum est accepta et
accepta secundum unum primum verum ex se con-
fundens unitatem et omnia secunda facit accepte

unitates et ipsum non est acceptum ab alio
sicut ostendimus. In hoc ergo libro ad finem de-
ductis processibus ostendimus universi primum et
causarum ordinem et qualiter primum universi
esse est principium et qualiter omne esse fluit
a primo secundum opiniones peripateticorum. Et ea que
quam adiuncta fuerint videntur sic plus quam
secundum opinionem philosophorum est. Utique autem quod quidam
corpora celestia animata esse non dicunt sic
concedimus nec approbamus. Sed hic diximus
propter hoc quod nec ad Epicureos nec ad Stoycos
nec ad Peripateticos dicta eorum pertinent. Omnes
enim isti concordant corpora celestia dicunt
esse animata. Veniunt etiam quod quidam dicunt
propter quod vulgariter angeli vocantur
intelligentias esse sed hoc tacitum est quod an-
geli intellectuales substantie sunt secundum ministra-
tionem distincte quod ergo non inveniuntur sunt quo
intelligentie a paucis peripateticis ponuntur
secundum quod in molibus sunt locis et operati-
onibus absoluta est et non tenent nec dicta
eorum qui de motibus et apparitionibus et opera-
tionibus angelorum locuti sunt. Eligat
ergo unusquisque quod vult. Ea enim que
dicta sunt secundum peripateticorum rationes de-
terminata sunt et non assertionibus nostris induc-
ta et apponimus postulationibus sociorum nostrorum
potius extorta quam impetrata. Deo gratias.

Egregii doctoris Alberti magni
quondam Ratisponensis episcopi
liber de primis causis
Explicit feliciter in [illegible]
tionis humanati ac b.
Marie virginis an[illegible]

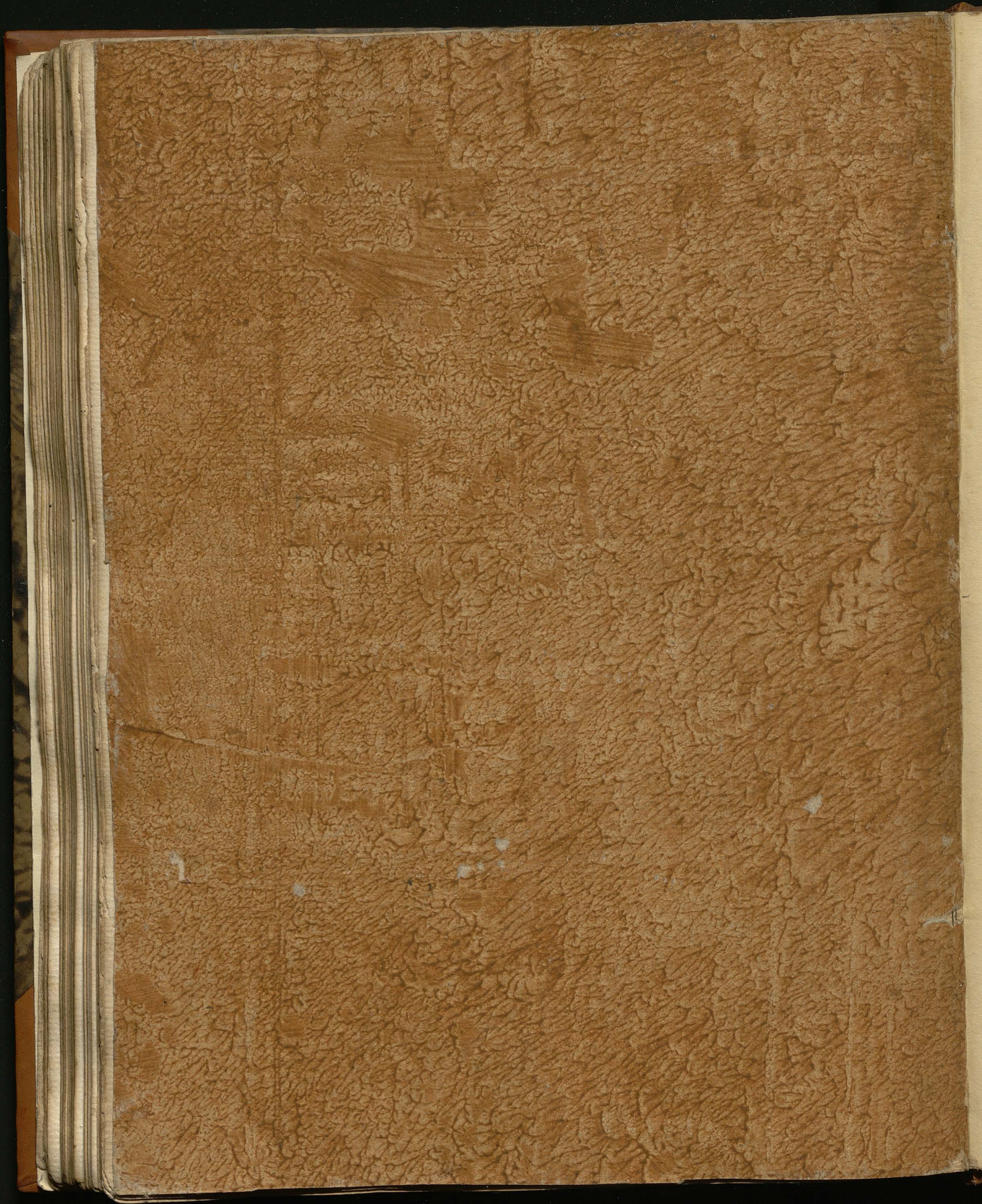
Incipit Tabula libri de causis et processu universitatis a prima causa

Lib 2us

Cap 11 de collacione corporis quod dictum est 86

Explicit tabula istius libri
...

III

IV

